

Wymagania edukacyjne z języka polskiego

2024/2025

Spis treści

Klasa 1	2
klasa 2	38
Klasa 3	73

Klasa 1

Rok szkolny 2024/2025

Układ wymagań odpowiada układowi podręcznika. Kształcenie literackie i kulturowe jest powiązane z kształceniem językowym i tworzeniem wypowiedzi. Wymagania do poszczególnych działów programowych są podawane w takim porządku jak w podręczniku Krzysztofa Mrowcewicza *Przeszłość i dziś* – z podziałem na część 1 i 2.

Tematy, tytuły i inne elementy planu zapisane na podświetlonym tle odnoszą się do lektur uzupełniających i związanych z nimi wymagań. Zgodnie z podstawą programową, w każdej klasie poznawana jest co najmniej jedna pozycja książkowa z lektur uzupełniających.

Wymagania oznaczone gwiazdką odnoszą się do nauczania w zakresie rozszerzonym.

Klasa 1 część 1

Dział programowy Tematyka i problematyka	Wymagania podstawowe (oceny: dopuszczający i dostateczny)	Wymagania ponadpodstawowe (oceny: dobry i bardzo dobry)
STAROŻYTNOŚĆ. GRECJA I RZYM		
UCZEŃ:		
Antyk – czyli korzenie naszej kultury. Mityczne początki literatury.	<ul style="list-style-type: none">– wymienia najważniejsze osiągnięcia kultury greckiej i rzymskiej– krótko przedstawia starożytność jako epokę stanowiącą fundament kultury europejskiej– rozumie podstawy periodyzacji literatury (przyporządkowuje wybrane utwory do okresów, np. starożytność, renesans, oświecenie, romantyzm)– rozróżnia gatunki epickie, liryczne i dramatyczne (odwołując się do utworów poznanych w szkole podstawowej i ponadpodstawowej)– wskazuje greckie korzenie współcześnie funkcjonującego słownictwa (na wybranych przykładach)	<ul style="list-style-type: none">– przedstawia, jak rozwijała się literatura starożytnej Grecji i Rzymu („mityczne” początki, periodyzacja)– wyjaśnia, czym były okres klasyczny kultury greckiej i złoty okres kultury rzymskiej– wyjaśnia antyczną etymologię pojęć: <i>literatura, poezja, epos, dramat, liryka</i>– wymienia i charakteryzuje ważniejsze gatunki liryczne powstałe w starożytności (np. hymn, tren, elegia, oda)– dostrzega antyczne korzenie rodzajów literackich: epiki, liryki i dramatu– przedstawia najważniejsze osiągnięcia kultury rzymskiej
1. Opowieści o bogach i bohaterach – starożytne eposy. Eposy Homera. Cechy i funkcje stylu epickiego. Starogrecki ideał człowieka.	<ul style="list-style-type: none">– wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Iliady</i> i <i>*Odysei</i>; potrafi je usytuować w całości utworów– określa tematykę i problematykę <i>Iliady</i> i <i>*Odysei</i>– wskazuje główne wydarzenia i bohaterów każdego z eposów– charakteryzuje Achillesa, Hektora i Odyseusza– rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego eposów Homera– wskazuje najważniejsze motywy i toposy obecne w <i>Iliadzie</i> i <i>*Odysei</i>– wymienia najważniejsze cechy	<ul style="list-style-type: none">– streszcza mity greckie związane z <i>Iliadą</i> i <i>*Odyseją</i>; interpretuje je, wskazując <i>*archetypy</i> i toposy– szerzej charakteryzuje najważniejszych bohaterów wojny trojańskiej, rozpoznając w nich ideał starogreckiego wojownika– wskazuje związek starożytnej eschatologii z motywami decyzji i czynów bohaterów– samodzielnie znajduje informacje o badaniach archeologicznych związanych z okresem „heroicznym” starożytnej Grecji

<p>(fragmenty <i>Iliady</i> i <i>*Odysei</i> Homera).</p>	<p>starożytnego eposu (patos, podniosłość stylu, dwupłaszczyznowość świata przedstawionego, sposób prowadzenia narracji) – odnosi je do <i>Iliady</i> i <i>*Odysei</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – krótko wyjaśnia pojęcia i terminy: heros, epos starożytny, inwokacja, patos, heksametr – wykorzystuje w interpretacji eposów potrzebne konteksty (kulturowy, historyczny, mitologiczny, egzystencjalny) – rozpoznaje w tekście literackim patos – wskazuje słownictwo i środki stylistyczne charakterystyczne dla stylu podniosłego (w tym porównania homeryckie i stałe epitety) – na podstawie znanych fragmentów przedstawia główne cechy stylu Homera (podniosłość, opisowość) – *określa cechy epickiego wiersza homeryckiego (np. brak rymów, heksametr) – *charakteryzuje narratora eposu, wiążąc go z postaciami starożytnych aoidów – lokalizuje w czasie powstanie eposów oraz ukazane w nich wydarzenia – omawia wybrane dzieła sztuki związane z treścią <i>Iliady</i> i <i>*Odysei</i>; dostrzega żywotność motywów homeryckich w dziełach późniejszych epok – na podstawie eposu <i>*(-ów)</i> wskazuje wartości ważne dla starożytnych Greków – charakteryzuje starogrecki ideał rycerza-herosa (jako harmonijne połączenie cech moralnych i fizycznych: piękna ciała i duszy) – trafnie stosuje w wypowiedziach w różnych znaczeniach pojęcia: heros, heroizm, heroiczny – wyjaśnia swoimi słowami pojęcia: etyczny, estetyczny, podaje właściwe przykłady – zabiera głos w dyskusji na temat, czy starożytne ideały mogą być cenne dla współczesnego człowieka – odczytuje tekst naukowy i wykorzystuje zawarte w nim informacje do interpretacji fragmentów <i>Iliady</i> i <i>*Odysei</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje epos starożytny jako gatunek literacki – wyjaśnia szerzej pojęcia i terminy: heros, inwokacja, heksametr, *iloczas, *stopa metryczna, patos, aoida – charakteryzuje właściwości stylu Homerowego, dokonując analizy stylistycznej wskazanego fragmentu – *charakteryzuje styl Homerowy w pogłębiony sposób (np. zauważa brak „drugiego planu” wydarzeń) – wie, kim był Homer; przywołuje legendy związane z jego postacią – na podstawie ilustracji zamieszczonych w podręczniku wskazuje związki sztuki starogreckiej z eposem Homera – dostrzega żywotność motywów homeryckich w kulturze europejskiej, określa ich funkcje w dziełach późniejszych epok – wyjaśnia, dlaczego eposy Homera uważa się za początki literatury – ocenia postępowanie herosów i bogów opisane w <i>Iliadzie</i> z różnych punktów widzenia (w kontekście epoki oraz ze współczesnego punktu widzenia); – *wyjaśnia pojęcie: „<i>kalos kagathos</i>”; – podaje różne przykłady greckiego umiłowania piękna – *odwołując się do różnych tekstów kultury (książek, filmów, obrazów), określa znaczenie starożytnych ideałów piękna dla człowieka współczesnego – rozpoznaje nawiązania do tradycji antycznej w kulturze współczesnej – buduje dłuższą wypowiedź argumentacyjną (ustną i pisemną) na temat wartości ideałów starożytnych dla współczesnego człowieka; uzasadnia swoje sądy, odwołując się do różnych tekstów kultury
<p><i>* Eneida</i> Wergiliusza</p>	<ul style="list-style-type: none"> – podaje podstawowe informacje o Wergiliuszu i jego utworach – *wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Eneidy</i>; potrafi je usytuować w całości utworów – *określa tematykę i problematykę utworu, wskazuje główne wydarzenia i bohaterów – *przedstawia cechy <i>Eneidy</i> jako starorzzymskiego eposu – *wskazuje rangę i ideowe znaczenie <i>Eneidy</i> w kulturze starożytnego Rzymu – *w losach Eneasza dostrzega nawiązania do <i>Odysei</i> i <i>Iliady</i> – *interpretuje potrzebne konteksty (kulturowy, religijny, historyczny, polityczny itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> – *na podstawie porównania <i>Eneidy</i> z <i>Odyseją</i> i <i>Iliadą</i> określa, na czym polegała ciągłość tradycji świata antycznego – *porównuje funkcje inwokacji w poznanych eposach starożytnych – *wskazuje rangę i ideowe znaczenie <i>Eneidy</i> w kulturze europejskiej; odnosi się do nawiązujących do niej dzieł sztuki – *wyjaśnia znaczenie wybranych cytatów z <i>Eneidy</i> – *wskazuje środki artystyczne i językowe, za pomocą których Wergiliusz charakteryzuje krainę zmarłych

	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: mecenas, mecenat, złoty wiek itp. – *charakteryzuje przedstawioną w <i>Eneidzie</i> krainę zmarłych 	
<p>2. Mit i literatura. Mity genezyjskie. Bogowie i herosi. Funkcje mitów w kulturze. Różne sposoby odczytywania mitów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza, opowiada ważniejsze mity greckie i *rzymskie – wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Mitologii</i> Jana Parandowskiego (odpowiednio: <i>Część I Grecja</i>, *<i>Część II Rzym</i>) – przedstawia i charakteryzuje postacie ważniejszych bogów i herosów greckich i *rzymskich – wyjaśnia terminy: <i>mit</i>, <i>topos</i>, *<i>archetyp</i>, <i>sacrum</i> i <i>profanum</i> – *wyjaśnia, co to znaczy, że mity dotyczą sfery <i>sacrum</i> – wyjaśnia, na czym polegają funkcje mitów: kulturotwórcza, poznawcza, światopoglądowa – podaje przykłady mitów kosmogonicznych, antropogenicznych, teogonicznych, rodowych – na podstawie poznanych mitów wskazuje podstawowe motywy, toposy i *archetypy ważne dla kultury europejskiej (np. topos labiryntu, wędrówki, arkadii, archetyp władcy, zdobywcy, wojownika, matki, góry i dołu, motyw prometejski...) – określa wartości ważne dla starożytnych, które wpisane są w opowieści mityczne – wskazuje mitologizmy utrwalone w naszym języku i wyjaśnia ich znaczenie – wskazuje różnego typu nawiązania do mitów greckich w dziełach literatury i innych sztuk pochodzących z epok późniejszych – czyta ze zrozumieniem fragment eseju Zygmunta Kubiaka z tomu <i>Brewiarz Europejczyka</i>; znajduje w nim potrzebne informacje, przetwarza je i wykorzystuje w tekście własnym – analizuje strukturę tekstu Zygmunta Kubiaka: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu i argumentację – na wybranych przykładach wskazuje różne płaszczyzny interpretacji mitu (np. dosłowną, religijną, symboliczną, światopoglądową itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje poznane mity, analizując ich warstwę symboliczną – w sposób pogłębiony wyjaśnia, czym jest mit i *jaką rolę odgrywał w społecznościach dawnych oraz jaką odgrywa dziś – przedstawia funkcjonowanie motywów mitycznych w kulturze europejskiej (na wybranych przykładach) – *na podstawie przykładów związanych z mitologią grecką dowodzi, że tradycja śródziemnomorska jest ważnym źródłem kultury europejskiej – *analizuje strukturę czytanego eseju Zygmunta Kubiaka: odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu – *na przykładzie znanych mitologizmów przedstawia właściwości języka jako nośnika i przekaznika treści kulturowych
<p>3. Miłośnicy mądrości i mowcy. Wielcy filozofowie świata starożytnego. Antyczne szkoły filozoficzne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest filozofia (przedstawia jej definicję), wymienia główne dyscypliny filozoficzne – wyjaśnia, kim byli: Tales z Miletu, Pitagoras, Heraklit, Sokrates, Platon, Arystoteles, Diogenes, Zenon z Kition, Epikur, Seneka i Marek Aureliusz, krótko charakteryzuje najważniejsze założenia ich filozofii – *wie, kim byli sofisci – prezentuje główne szkoły filozoficzne starożytnej Grecji i Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> – szerzej przedstawia szkoły filozoficzne starożytnej Grecji i Rzymu – *wskazuje zbieżne i przeciwstawne poglądy różnych szkół filozoficznych starożytnej Grecji – *przytacza i wyjaśnia wybrane sentencje starożytnych filozofów – określa znaczenie dialogu (dyskusji) w dochodzeniu do wiedzy i prawdy – *interpretuje znaczenie dialogu jako formy gatunkowej, w której Platon przedstawił swoje poglądy

<p>Sokrates, Platon i demokracja ateńska. Retoryka i mistrzowie starożytnej wymowy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - w swoich wypowiedziach poprawnie używa terminów: platonicy, idealizm platoński, stoicy, epikurejczycy, *sofiści, cynicy, sceptycy (oraz wyrazów pokrewnych); redaguje definicje - *wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Państwa Platona</i> - *szerzej przedstawia postacie Sokratesa i Platona, ich poglądy filozoficzne oraz stosunek do demokracji ateńskiej - *wyjaśnia, na czym polegała metoda nauczania Sokratesa - *interpretuje czytane fragmenty <i>Państwa</i> jako wyraz rozczarowania demokracją ateńską - *przedstawia motyw jaskini platońskiej jako sposób zobrazowania poglądów na idee - korzysta ze słowników i leksykonów, wykorzystuje zawarte w nich informacje w wypowiedziach własnych - wyjaśnia, czym była i jest retoryka - wyjaśnia, czym starożytna retoryka różniła się od filozofii - przedstawia rangę mówcy w starożytnej kulturze - *czyta ze zrozumieniem fragmenty <i>Retoryki Arystotelesa</i>; wskazuje zawarte w nich tezy i argumenty - *wymienia działy klasycznej retoryki (inwencja, kompozycja, stylistyka, pamięć, akcja) oraz podstawowe zasady sztuki retorycznej - wie, jaka powinna być kompozycja mowy (zgodna z zasadami antycznymi) - wskazuje ważniejsze typy argumentów; rozróżnia argumenty merytoryczne i niemerytoryczne - rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych - czyta ze zrozumieniem fragment literatury naukowej nt. retoryki - uczestniczy w dyskusji związanej z filozofią starożytną; formułuje tezy i argumenty przy pomocy odpowiednich konstrukcji składniowych 	<ul style="list-style-type: none"> - *wskazuje artystyczne cechy dialogu (jako gatunku literackiego) - znajduje potrzebne informacje w samodzielnie znalezionych źródłach; korzysta z zasobów bibliotecznych – zarówno z tradycyjnego księgozbioru, jak i zapisów elektronicznych - *szerzej objaśnia zasady sztuki retorycznej, podając przykłady - *wymienia starożytnych mistrzów sztuki retorycznej (Demostenes, Ciceron, Aleksander Macedoński), podaje podstawowe informacje na ich temat - nazywa niektóre rodzaje argumentów pozamerytorycznych (np. odwołujące się „do kija”, litości, niewiedzy, autorytetu, <i>ad personam</i>) - na podstawie fragmentu literatury naukowej przedstawia różne definicje retoryki - analizuje strukturę tekstu naukowego, (wskazuje charakterystyczne środki językowe) - buduje wypowiedź argumentacyjną, stosując zasadę kompozycyjną (teza – argumenty) i używając różnych rodzajów argumentów
<p>4.Tragedia i teatr grecki. Budowa tragedii antycznej. Obraz ludzkiego losu ukazany w tragedii greckiej. Komedia starożytna. Geneza teatru</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Antygony</i> Sofoklesa - streszcza, opowiada utwór, przedstawia przebieg ukazanych w nim wydarzeń - wskazuje i ocenia motywy decyzji bohaterów - na podstawie <i>Antygony</i> i mitów tebańskich przedstawia antyczną wizję ludzkiego losu (określa rolę przeznaczenia) - wyjaśnia, na czym polega tragiczna sytuacja, w jakiej znaleźli się bohaterowie - przedstawia antyczną koncepcję tragizmu - *wyjaśnia, na czym polega konflikt tragiczny w <i>Antygonie</i> na różnych płaszczyznach (np. boskie – ludzkie, jednostka – społeczeństwo, uczucie – rozum) 	<ul style="list-style-type: none"> - nazywa i analizuje wartości, których bronią bohaterowie <i>Antygony</i> - wyjaśnia terminy: wina tragiczna – (*<i>hamartia</i>), tragiczne zbłądzenie, katastrofa, odwołując się do losów bohaterów tragedii (redaguje definicje) - *wyjaśniając, czym był tragizm w dramacie antycznym, odwołuje się do przeczytanych fragmentów literatury naukowej - przy pomocy słowników precyzuje znaczenie wyrazów: <i>tragiczny</i>, <i>dramatyczny</i> - * wyjaśnia, jak starożytni rozumieli naśladowczy charakter sztuki

<p>starogreckiego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje w interpretacji utworu potrzebne konteksty (np. mitologiczny, egzystencjalny, kulturowy) – w swoich wypowiedziach poprawnie używa terminów: <i>wina tragiczna, konflikt tragiczny, wybór tragiczny</i> – *wykazuje się znajomością fragmentu <i>Poetyki</i> Arystotelesa, krótko prezentuje charakter dzieła – na przykładzie <i>Antygony</i> przedstawia budowę tragedii antycznej, wskazując najważniejsze jej elementy – wyjaśnia rolę chóru (odwołując się do konkretnych fragmentów utworu) – wyjaśnia, na czym polegała koncepcja trzech jedności tragedii antycznej, – wskazuje inne zasady rządzące budową tragedii antycznej (np. nie więcej niż trzech aktorów na scenie, „ozdobny” język itp.) – *wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Chmur</i> Arystofanesa; przedstawia tematykę i problematykę dzieła, charakteryzuje bohaterów – *analizuje scenę sporu Fejdippidesa i Strepzjadesa, rozpoznając w nim różne rodzaje argumentów wyróżnianych przez starożytnych – *na podstawie <i>Chmur</i> przedstawia budowę starogreckiej komedii – *interpretuje komedię, wykorzystując potrzebne konteksty (np. historyczny) – *wyjaśnia, czym była ironia retoryczna – przedstawia genezę dramatu antycznego – opowiada o wyglądzie i funkcji amfiteatru greckiego, strojach aktorów itp. – wymienia najważniejszych twórców tragedii greckiej – określa wpływ starożytnego teatru na rozwój sztuki teatralnej – *na podstawie wybranych dzieł (rzeźby, budowle) przedstawia główne cechy sztuki greckiej okresu klasycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – *wyjaśnia znaczenie terminu „poetyka” – opisuje budowę tragedii antycznej, używając określeń: <i>episodion, stasimon, prologos, parodos, eksodos, epilogos, katastrofa, perypetia</i> itp. – wyjaśnia powyższe pojęcia i odnosi do fragmentów znanego utworu – *podaje informacje o Arystofaniesie oraz okolicznościach powstania jego komedii – *wyjaśnia pojęcia <i>agon, parabaza</i> – *w scenie <i>Agonu</i> rozpoznaje elementy erystyczne – *porównuje sposób przedstawienia Sokratesa przez Arystofanesa i przez Platona; wykorzystuje w tym celu informacje – *objaśnia termin <i>logos</i>, podając jego różne znaczenia; odnajduje jego obecność we współczesnym słownictwie – posługując się samodzielnie znalezionymi materiałami, wygłasza referat na temat genezy i znaczenia teatru w starożytnej Grecji – szuka literatury przydatnej do opracowania zagadnienia; samodzielnie zbiera i selekcjonuje przydatne informacje z encyklopedii, leksykonów, internetu itp. – *wskazuje religijną rolę teatru w starożytnej Grecji i jego społeczne uwarunkowania (demokracja ateńska)
<p>5. Horacy na tle liryki starożytnej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem wybranych utworów Horacego – czyta wiersze Horacego głośno, wyraźnie, z właściwą intonacją – określa temat, nastrój, charakter czytanych wierszy, wskazuje i wyjaśnia główne ich motywy – swoimi słowami przedstawia filozoficzną i egzystencjalną problematykę wierszy Horacego, wskazuje motywy stoickie i epikurejskie – dostrzega i komentuje motywy i topoty ważne dla twórczości Horacego (<i>exegi monumentum i non omnis moriar</i>; arkadia, śmierć, przemijanie) określa ich funkcje w wierszach – interpretuje wiersze Horacego, wykorzystując potrzebne konteksty (biograficzny, literacki, filozoficzny) – charakteryzuje budowę czytanych utworów, 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje czytane wiersze Horacego – przedstawia własną propozycję odczytania wybranego utworu Horacego, wskazując w tekście miejsca stanowiące argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej – *krótko streszcza poglądy Horacego na sztukę – *wyjaśnia, jaką postawę artystyczną określa się mianem klasycyzmu – na podstawie czytanych wierszy określa, jaka była w starożytności pozycja artysty – *wyjaśnia znaczenie motywu <i>exegi monumentum</i>, odwołując się do wiersza Horacego i innych utworów (na podstawie samodzielnie znalezionych informacji) – wyjaśnia znaczenie słynnych Horacjańskich sentencji (*przycza

	<ul style="list-style-type: none"> *wyjaśniając, na czym polega jej klasyczny charakter – *wyjaśnia, na czym polegają uniwersalne wartości utworów Horacego – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy na temat poezji Horacego i wykorzystuje zawarte w nim informacje 	<ul style="list-style-type: none"> kilka z nich) – *w swoich wypowiedziach na temat literatury (i życia) trafnie przytacza niektóre sentencje Horacjańskie
	<ul style="list-style-type: none"> – określa, jakim gatunkiem była pieśń w poezji starożytnej i jaki był jej związek z muzyką (śpiewem) – wskazuje podstawowe wyznaczniki liryki jako rodzaju literackiego – podaje przykłady gatunków lirycznych – syntetycznie przedstawia postacie najważniejszych poetów starożytności (Tyrtusza, Safony, Anakreonta, Symonidesa, Teokryta, Wergiliusza, Owidiusza) – wymienia podstawowe gatunki poetyckie wywodzące się z antyku (m.in. pieśń, hymn, tren, elegia, sielanka, satyra...) – wyjaśnia pojęcia: <i>plejada, poezja tyrtejska, elegia, hymn, epigramat, epitafulum, anakreontyk, erotyk, sielanka, idylla</i> – wyjaśnia, czym jest topos Arkadii i jakie jest jego pochodzenie 	<ul style="list-style-type: none"> – *wyjaśnia pierwotne znaczenie pojęcia <i>liryka</i> i jego źródło – poprawnie stosuje w zdaniach przymiotniki: <i>liryczny, klasyczny</i> w różnych znaczeniach – redaguje hasła encyklopedyczne na temat poetów starożytnych – podaje przykłady poezji tyrtejskiej w literaturze różnych epok – *definiuje pojęcia: <i>plejada, poezja tyrtejska, elegia, hymn, epigramat, epitafulum, anakreontyk, erotyk, sielanka, idylla</i>

STAROŻYTNOŚĆ. ŚWIAT BIBLIJ

UCZEŃ:

<p>Biblia – księga nad księgami. Ogólne wiadomości.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – podaje podstawowe wiadomości na temat Biblii (pochodzenie, budowa, Stary i Nowy Testament, księgi biblijne, gatunki biblijne, języki Biblii, Pięcioksiąg Mojżeszowy, rozdziały i wersety) – *wyjaśnia znaczenie nazw i pojęć związanych z tradycją judaistyczną (np. Tora, Arka Przymierza, diaspora, świątynia Salomona itp.) – wymienia najważniejsze księgi, postacie, motywy i toposy Starego Testamentu (np. Kain i Abel, Abraham, Izaak i Jakub, Noe, Salomon i Dawid, prorocy, wieża Babel, potop) – przedstawia treść Nowego Testamentu, wymieniając jego główne części (Ewangelie, Dzieje apostołskie, Listy apostołskie, Apokalipsa św. Jana) – *wskazuje znane archetypy biblijne – wyjaśnia, na czym polega religijna i kulturowa rola Biblii – wymienia sposoby odczytywania Biblii (jako księgi świętej, jako dzieła zawierającego sens moralny, jako tekstu kultury) – poprawnie używa pojęć: politeizm, monoteizm, topos, *archetyp – zna, rozumie i poprawnie stosuje podstawowe biblizmy funkcjonujące we współczesnej polszczyźnie 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje powiązania Biblii z historią Izraela – wyjaśnia etymologiczne znaczenie nazwy Biblia – szerzej przedstawia znane postacie i motywy biblijne – wymienia najważniejsze gatunki biblijne – przedstawia Biblię jako księgę świętą chrześcijaństwa i judaizmu – wymienia najważniejsze przekłady Biblii – podaje przykładowe przejawy funkcjonowania tradycji biblijnej w literaturze i sztuce różnych epok – podaje wybrane sentencje i przysłowia oraz *znane cytaty wywodzące się z Biblii – *objaśnia kulturowe konteksty motywów biblijnych – *wyjaśnia, na czym polega kulturotwórcza rola Biblii – przedstawia Biblię jako jedno z podstawowych źródeł duchowości oraz ładu moralnego cywilizacji europejskiej – poszukuje własnej odpowiedzi na pytanie, dlaczego twórcy różnych epok sięgają do postaci i motywów biblijnych – buduje dłuższą, spójną wypowiedź argumentacyjną o przemyślanej kompozycji – przedstawia propozycję interpretacji wiersza Z. Herberta <i>Książka</i>, wskazując w tekście miejsca, które mogą stanowić
---	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów Biblii poznanych w szkole podstawowej – komentuje obecność motywów biblijnych w dziełach pochodzących z różnych epok (np. w malarstwie, poezji współczesnej) – *interpretuje sposoby ukazania motywów biblijnych w literaturze i sztuce różnych wieków (na wybranych przykładach) – wykorzystuje kontekst biblijny do odczytania wiersza Z. Herberta <i>Książka</i> – *rozpoznaje literackie aluzje do Biblii i określa ich funkcję – w swoich wypowiedziach formułuje tezy i argumenty przy pomocy właściwych konstrukcji składniowych – buduje wypowiedź w sposób świadomy, z uwzględnieniem jej celu i adresata 	<p>argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej</p>
1. Dzieło stworzenia.	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów Księgi Genesis – wyjaśnia znaczenie nazwy Księgi Genesis i jej polskich odpowiedników – relacjonuje, streszcza biblijny opis stworzenia świata i człowieka oraz wygnanie pierwszych rodziców z raju – odczytuje biblijny opis stworzenia świata jako hymn na cześć Wszechmogącego – charakteryzuje obraz Boga, człowieka i świata w świetle Księgi Rodzaju – wskazuje i objaśnia najważniejsze elementy symboliczne oraz topoty zawarte w czytanych fragmentach Biblii – porównuje biblijny opis stworzenia świata z kosmogonią mitologiczną – wskazuje i nazywa środki stylistyczne obecne w opisie stworzenia świata; określa ich funkcje – wykorzystuje informacje ze słowników (np. symboli) i leksykonów – czyta ze zrozumieniem tekst popularnonaukowy (<i>Hymn o początku</i> Anny Świderkówny); wykorzystuje zawarte w nim informacje do interpretacji opowieści biblijnej – odczytuje sens tekstu Anny Świderkówny, główną myśl, argumenty i sposób prowadzenia wywodu 	<ul style="list-style-type: none"> – *rozpoznaje literackie formy gatunkowe, w jakich przedstawione są poznane opowieści z Księgi Genesis – *porównuje sposoby ukazania tych samych motywów biblijnych w różnych dziełach sztuki (np. <i>Wygnanie z raju</i> – Masaccia i Michała Anioła) – porównuje biblijny opis stworzenia świata z kosmogonią mitologiczną – dostrzega obecność tych samych (analogicznych) toposów w mitologii greckiej i Biblii (np. potop, raj – Arkadia) – wykorzystuje tekst A. Świderkówny w interpretacji czytanych fragmentów Księgi Genesis – analizuje strukturę tekstu A. Świderkówny: odczytuje zawarte w nim sensory, określa sposób prowadzenia wywodu – *wyjaśnia, dlaczego biblijny opis stworzenia świata trzeba czytać jak poemat, a nie jak kronikę czy opis naukowy
2. Człowiek i Bóg. Księga Hioba, czyli opowieść o wielkim cierpieniu. Księga Koheleta. Psalmy – modlitwa wieków.	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów Księgi Hioba, Księgi Koheleta, Księgi Psalmów, Pieśni nad pieśniami oraz wybranych przypowieści biblijnych – opowiada, streszcza, komentuje poznane fragmenty Biblii, rozpoznaje ich problematykę i tematykę; odczytuje ich sensory dosłowne i symboliczne – wyjaśnia znaczenie nazw poznawanych ksiąg biblijnych (np. Księga Koheleta) oraz podaje podstawowe informacje na ich temat (np. autorstwo, czas powstawania) 	<ul style="list-style-type: none"> – odczytuje sens opowieści o cierpieniu Hioba, *wskazując różne płaszczyzny interpretacyjne – przedstawia Hioba jako postać symboliczną, *archetyp cierpienia – *odnajduje w biblijnej historii Hioba wpływ tradycji judaistycznej – porównuje przedstawione w różnych utworach obrazy bohaterów, których dotknęło cierpienie (np. Hiob, Prometeusz, król Edyp) – interpretuje czytane fragmenty Księgi Koheleta, określa funkcję opisu natury – *wskazuje, jak w języku psalmów

<p>Pieśń nad pieśniami. Przypowieści Nowego Testamentu. Styl biblijny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje cechy gatunkowe poznanych fragmentów Biblii (np. opowiadanie, lamentacja, dialog, psalmy i ich rodzaje, pieśń miłosna / dialog miłosny, przypowieść) – rozpoznaje teksty mądrościowe – określa obraz Boga przedstawiony w psalmach, wskazując tworzące go środki językowe (np. porównania, epitety, symbole) – określa, jaki obraz miłości wyłania się z Biblii (*porównuje jej obraz w Starym i Nowym Testamencie) – czyta ze zrozumieniem teksty informacyjne (naukowe); wykorzystuje zawarte w nim informacje do interpretacji tekstów biblijnych – analizuje strukturę tekstów informacyjnych: odczytuje sens, określa funkcje cytatów i zastosowanych środków stylistycznych – wypowiada się na temat czytanych fragmentów i zawartych w nich myśli; formułuje tezy i argumenty przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych – tworzy samodzielne wypowiedzi argumentacyjne ustne i pisemne (stawia tezę i dobiera argumenty, odwołując się do czytanych tekstów) – opisuje styl biblijny, wskazując charakterystyczne jego cechy i typowe środki stylistyczne w poznanych fragmentach (np. paralelizmy składniowe, symboliczność języka, rozpoczynanie zdań od spójników, przestawny szyk zdania itp.) – wskazuje charakterystyczne obrazy i symbole, odczytuje ich symboliczny sens (korzysta ze słowników i leksykonów) – znajduje w czytanych fragmentach sentencje i aforyzmy; interpretuje ich sensy – odnajduje nawiązania i *aluzje biblijne w poezji współczesnej (np. w wierszu A. Kamińskiej <i>Powrót Hioba</i>); wykorzystuje je w interpretacji utworów 	<ul style="list-style-type: none"> wyrażają się relacje między podmiotem mówiącym (człowiekiem) i adresatem (Bogiem) – interpretuje Pieśń nad pieśniami jako poemat miłosny o charakterze symbolicznym – wyjaśnia, na czym polega obrazowość stylu biblijnego – wskazuje występujące w omawianych tekstach środki stylistyczne (porównania, powtórzenia, metafory itp.) i określa ich funkcje – *opisuje styl czytanych fragmentów Biblii, wskazując charakterystyczne cechy stylu biblijnego i środki stylistyczne specyficzne dla danej księgi (np. paralelizmy składniowe Księgi Koheleta, symboliczność języka Psalmów, rozpoczynanie zdań od spójników, w przypowieściach itp.) – charakteryzuje język psalmów; wskazuje i interpretuje obrazy i motywy symboliczne – *komentuje styl psalmów jako najdoskonalszy wzór tekstu modlitewnego – charakteryzuje psalm jako ponadczasowy gatunek literacki – przedstawia przypowieść (parabolę) jako gatunek biblijny i ponadczasowy – zabiera głos w dyskusji na temat problemów egzystencjalnych i filozoficznych wyłaniających się z czytanych tekstów – ujmuje swoje sądy i przemyślenia w dłuższej wypowiedzi pisemnej o przemyślanej formie – przedstawia własną propozycję odczytania wiersza A. Kamińskiej <i>Powrót Hioba</i> i uzasadnia ją – *przedstawia uniwersalny sens wątków biblijnych wykorzystanych w poezji współczesnej – dokonuje analizy i interpretacji dzieła malarskiego przedstawiającego motyw biblijny
<p>3. Prorocy i objawienia. Apokalipsa św. Jana – jako księga nadziei.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenia słów: prorok, profeta, apokalipsa – wymienia ważniejszych proroków Starego Testamentu, identyfikuje ich w kontekście Biblii, *wskazuje (na konkretnych przykładach), jaka była ich rola – podaje podstawowe informacje na temat Apokalipsy św. Jana – wskazuje w niej cechy proroctwa – wymienia najważniejsze symbole Apokalipsy i podaje ich znaczenia (np. Baranek, siedem pieczęci, cztery 	<ul style="list-style-type: none"> – *syntetycznie przedstawia obraz Boga wyłaniający się z ksiąg prorockich Starego Testamentu – *wyjaśnia, na czym polega uniwersalna wartość biblijnych ksiąg prorockich – interpretuje wizję końca świata zawartą w Apokalipsie św. Jana – *wskazuje różne sposoby odczytania sensu Apokalipsy św. Jana – wyjaśnia, dlaczego dla chrześcijan Apokalipsa jest księgą nadziei – analizuje styl Apokalipsy św. Jana, wskazując jego charakterystyczne cechy

	<p>jeźdźcy, Bestia, Babilon)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje najważniejsze cechy stylu Apokalipsy św. Jana (wizyjność, symboliczność, hiperbolizacja), *charakteryzuje składnię języka – przedstawia apokalipsę jako biblijny gatunek literacki – czyta ze zrozumieniem tekst popularnonaukowy; znajduje w nim informacje potrzebne do zrozumienia księgi biblijnej, znajduje tezy i argumentację – wskazuje nawiązania do Apokalipsy w wierszu Cz. Miłosza <i>Piosenka o końcu świata</i> i określa ich funkcję – *porównuje różne propozycje odczytania wiersza – dostrzega nawiązania do Apokalipsy w sztuce różnych epok (np. w dziełach A. Dürera) 	<p>(ilustruje je cytatami)</p> <ul style="list-style-type: none"> – dokonuje streszczenia logicznego czytanego tekstu popularnonaukowego (informacyjnego) – przedstawia propozycję interpretacji wiersza Cz. Miłosza <i>Piosenka o końcu świata</i>, wskazując w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej; wnioskuje, w jakim celu poeta współczesny sięga do tradycji biblijnej – wykorzystuje w interpretacji wiersza kontekst egzystencjalny, historyczny i *polityczny (oprócz biblijnego) – *wskazuje nawiązania do Apokalipsy w utworach literackich i dziełach sztuki z różnych epok, a także w filmach, a następnie je interpretuje
<p>ŚREDNIOWIECZE</p> <p>UCZEŃ:</p>		
<p>Ogólne wiadomości o epoce.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia <i>średniowiecze jako epokę w kulturze (ramy czasowe, podział, nazwa)</i> – wyjaśnia (w kontekście średniowiecza) pojęcia: uniwersalizm, teocentryzm – określa, czym się zajmowała filozofia średniowiecza i jakie były jej główne kierunki – *krótko charakteryzuje filozoficzną myśl średniowiecza (augustynizm i tomizm) – przedstawia rolę Kościoła i teocentryczny charakter kultury średniowiecza – wymienia główne gatunki literatury średniowiecza – charakteryzuje styl romański i gotycki w sztuce; opisuje budowę katedry romańskiej i gotyckiej – samodzielnie znajduje (np. w albumach, internecie) przykłady sztuki średniowiecza oraz opracowania wzbogacające ich interpretację – w dziełach sztuki średniowiecznej wskazuje elementy symboliczne (np. hierarchia wielkości postaci, centralna pozycja, kolory, symbolika liczb, motywy symboliczne i alegoryczne... itp.) – *opisuje i interpretuje wybrane dzieła (np. katedrę, obraz, rzeźbę) jako tekst kultury średniowiecza – wypowiada się w sposób komunikatywny, jasny, w miarę płynny, używa wybranych terminów i pojęć związanych z kulturą średniowiecza 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia średniowieczny system nauczania; wymienia najważniejsze uniwersytety – porównuje styl romański i gotycki (np. budowę oraz symbolikę katedry romańskiej i gotyckiej) – szerzej charakteryzuje filozofię św. Augustyna i św. Tomasza – wyjaśnia, czym była scholastyka – *potrafi zebrać potrzebne informacje, wyselekcjonować je i przetworzyć na użytek samodzielnie przygotowanego referatu na temat sztuki średniowiecza, korzysta z encyklopedii, słowników itp. – *sporządza bibliografię źródeł, z których korzystał; podaje adresy przydatnych stron internetowych – wymienia przykładowe doniosłe zabytki sztuki średniowiecznej – romańskiej i gotyckiej (polskiej i europejskiej) – wygłasza samodzielnie przygotowaną dłuższą wypowiedź (na podstawie sporządzonego planu) na temat sztuki średniowiecza – poprawnie posługuje się pojęciami: symbol, symbolika, symboliczny, symboliczność, alegoria, alegoryzm, alegoryczny – *wskazuje elementy hierarchicznego ładu w różnych sferach kultury średniowiecza (ustrój feudalny, filozofia, sztuka, nauka itd.)
<p>1. Czas modlitwy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Bogurodzicy</i> oraz <i>Żalów Matki Boskiej pod krzyżem</i>; przedstawia ich tematykę 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje budowę pieśni, dostrzegając elementy symboliczne – *w tekście pieśni wskazuje antytezy

Średniowieczne pieśni maryjne.	<ul style="list-style-type: none"> – wygłasza <i>Bogurodnicę</i> z pamięci – parafrazuje teksty pieśni, przedstawiając je współczesną polszczyzną – wskazuje w tekstach archaizmy i objaśnia je, określa ich rodzaje – wyjaśnia termin <i>archaizm</i> – opisuje budowę pieśni, wskazując strofy, refren, powtórzenia, paralelizmy, rymy itp. – wskazuje w tekstach apostrofy, określa adresatów wypowiedzi – *wskazuje najważniejsze cechy świadczące o wysokim kunszcie kompozycyjnym <i>Bogurodzicy</i> – podaje podstawowe informacje na temat każdej z pieśni (średniowieczny kult maryjny, czas powstania, przeznaczenie, funkcja, ranga w kulturze polskiej itp.) – wiąże religijny charakter pieśni z teocentryzmem epoki – *odnajduje w <i>Bogurodzicy</i> elementy średniowiecznej wizji świata (np. odzwierciedlenie hierarchicznego porządku, idea pośrednictwa) – opisuje uczucia podmiotu mówiącego w <i>Żalach Matki Boskiej pod krzyżem</i>; wskazuje środki stylistyczne i kompozycyjne eksponujące cierpienie Matki Bożej – *omawia sposoby eksponowania ludzkiego wymiaru cierpienia w pieśni i w malarstwie gotyckim – wyjaśnia terminy: <i>apokryf</i>, <i>pieta</i> – *wyjaśnia, dlaczego uważa się, iż <i>Lament świętokrzyski</i> może być fragmentem zaginionego widowiska pasyjnego – wskazuje widowiska pasyjne i *misteria jako formy teatru średniowiecznego – zestawia wyobrażenia Matki Bożej w każdej z pieśni z jej przedstawieniami w malarstwie epoki (odnosi odpowiednio do stylu romańskiego i gotyckiego) – wypowiadając się na temat omawianych dzieł, używa pojęć: teocentryzm, uniwersalizm, hierarchizacja, symboliczność – wypowiada się na temat omawianych dzieł, formułuje pytania i odpowiedzi, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze – czyta tekst naukowy, przetwarza i hierarchizuje zawarte w nim informacje – odnajduje w wierszu K. K. Baczyńskiego <i>Modlitwa do Bogurodzicy</i> nawiązania do <i>Bogurodzicy</i> i określa ich funkcję – *wskazuje w wierszu stylizację modlitewną i określa jej funkcję 	<ul style="list-style-type: none"> – i paradoksy, określa ich funkcję – w tekście pieśni wskazuje (i *analizuje) archaizmy leksykalne, fonetyczne, słowotwórcze, fleksyjne, znaczeniowe, składniowe – *wskazuje w <i>Bogurodzicy</i> obecność motywu <i>Deesis</i> – porównuje wyobrażenie Matki Bożej w <i>Bogurodzicy</i> i <i>Żalach Matki Boskiej pod krzyżem</i>, przedstawiając dwa różne obrazy Maryi („boski” i „ludzki”) ukazane w tych utworach – *określa funkcje apostrof w każdym z utworów – wyjaśnia, dlaczego pieśni były ważnymi gatunkami piśmiennictwa średniowiecznego (wskazuje ich związek z teocentrycznym i religijnym charakterem sztuki) – zestawia wyobrażenia Matki Bożej w każdej z pieśni z jej przedstawieniami w malarstwie epoki – *dostrzega związek wyobrażeń Matki Bożej w pieśniach ze sztuką romańską (<i>Bogurodzica</i>) i gotycką (<i>Żale Matki Boskiej pod krzyżem</i>) – *na przykładach konkretnych dzieł wyjaśnia, na czym polegała symboliczność sztuki średniowiecza – *przedstawia charakter i funkcje widowisk średniowiecznych (misteriów i widowisk pasyjnych) – zabiera głos w dyskusji na temat średniowiecza jako okresu, w którym kształtował się uniwersalizm – jednolita europejska kultura chrześcijańska (rycerska): jeden Bóg, jedna religia, jeden światopogląd, jeden język, filozofia, sztuka, powszechnie znane symbole itd. – wykorzystuje w interpretacji pieśni i dzieł sztuki średniowiecznej potrzebne konteksty (kulturowy, religijny, filozoficzny, historyczny) – rozpoznaje specyfikę tekstu naukowego, analizując jego temat, styl, sposób prowadzenia wywodu – *podejmuje rozważania na temat tradycji i dziedzictwa oraz ich roli w kształtowaniu się tożsamości narodu – przedstawia własną propozycję odczytania wiersza K. K. Baczyńskiego, uzasadnia ją
Dzieła filozoficzne św. Augustyna i św. Tomasza.	<ul style="list-style-type: none"> – *wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Wyznań</i> św. Augustyna i <i>Sumy teologicznej</i> św. Tomasza z Akwinu – *określa ich tematykę i problematykę – *dostrzega religijny charakter dzieł i wiąże go z teocentrycznym charakterem kultury średniowiecza – *na podstawie fragmentu <i>Wyznań</i> wskazuje 	<ul style="list-style-type: none"> – *rozpoznaje i komentuje literackie cechy <i>Wyznań</i> św. Augustyna – *przedstawia zawartą w pismach św. Augustyna koncepcję dobra i zła – *analizuje przedstawione przez św. Tomasza dowody na istnienie Boga – *analizuje strukturę czytanych tekstów (tezy, argumentacja, sposoby

	<p>cechy świata stworzonego przez Boga (według Augustyna)</p> <ul style="list-style-type: none"> – *interpretuje naukę św. Augustyna jako filozofię intuicji i miłości – *interpretuje naukę św. Tomasza jako filozofię racjonalnego porządku i hierarchii – *wyjaśnia pojęcie iluminacji (oświecenia ludzkiego umysłu przez Boga), wiążąc je z teorią poznania – *przedstawia związek filozofii św. Tomasza ze średniowieczną scholastyką – *nakreśla główny zarys nauki św. Tomasza zawarty w <i>Sumie teologicznej</i> 	<p>prowadzenia wyvodu)</p> <ul style="list-style-type: none"> – *na przykładzie myśli św. Augustyna i św. Tomasza określa różne sposoby pojmowania filozofii – *wskazuje antyczne źródła augustynizmu i tomizmu (idealizm Platona i ład Arystotelesowski) – *określa filozoficzne źródła chrześcijańskiej koncepcji człowieka – *na przykładach pochodzących z epoki średniowiecza wskazuje związek filozofii z innymi dziedzinami kultury
<p>2. W kręgu ideałów: święci.</p> <p>Średniowieczne wzorce osobowe.</p> <p>Święty Aleksy – asceta.</p> <p>Św. Franciszek z Asyżu – pochwała stworzenia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Legendy o św. Aleksym</i> oraz <i>Kwiatków św. Franciszka z Asyżu</i> – przedstawia tematykę i problematykę utworu (-ów) – streszcza i opowiada poznane fragmenty – przedstawia dzieje świętego Aleksego i charakteryzuje jego postać – parafrazuje tekst <i>Legendy o św. Aleksym</i>, „przekłada” go na język współczesny – w tekście utworu wskazuje i wyjaśnia archaizmy leksykalne, fonetyczne, słowotwórcze, fleksyjne, znaczeniowe, składniowe – przedstawia wzorzec osobowy świętego ascety na przykładzie św. Aleksego – wiąże ideał ascezy z teocentryzmem i średniowieczną koncepcją człowieka – wyjaśnia pojęcia: hagiografia, legenda (żywot), asceza, asceta – *w żywocie świętego Aleksego wskazuje stałe elementy utworu hagiograficznego (schemat, charakterystyczne epizody) – ocenia decyzję życiową świętego Aleksego, biorąc pod uwagę różne punkty widzenia; uzasadnia swoje sądy – rozpoznaje i wyjaśnia elementy symboliczne i alegoryczne w <i>Kwiatkach św. Franciszka</i> (np. dwunastu towarzyszy, nauczanie w drodze, wilk jako alegoria zła) – charakteryzuje postać św. Franciszka i jego stosunek do natury – rozpoznaje pochwalny charakter <i>Pochwały stworzenia, którą wyśpiewał św. Franciszek</i>; wskazuje w niej cechy hymnu – wymienia główne wartości wiążące się z duchowością franciszkańską, np. pokój, dobro, pokora, ubóstwo, radość i pogoda, miłość do stworzeń – wypowiada swój sąd na temat znaczenia postawy franciszkańskiej (i ideałów franciszkańskich) we współczesnym świecie – w swoich wypowiedziach używa trafnie pojęć: <i>franciszkanizm, franciszkański</i> – wykorzystuje w interpretacji utworów potrzebne konteksty (np. filozoficzny, kulturowy, historyczny, egzystencjalny) – pisze dłuższą wypowiedź (argumentacyjną) 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wzorzec świętego ascety w kontekście średniowiecznej filozofii człowieka – przedstawia wzorzec kompozycyjny (schemat) średniowiecznej legendy; odnajduje go w czytanych utworach – *przedstawia różne formy ascezy średniowiecznej (np. na podstawie malarstwa przywołanego w podręczniku) – formułuje własne sądy i opinie na temat średniowiecznych wzorców ascezy, uzasadnia je, przytaczając argumenty, – *korzystając z literatury naukowej i popularnonaukowej w pogłębiony sposób przedstawia formy ascezy średniowiecznej, odwołując się do przykładów – w pieśni <i>Pochwała stworzenia...</i> odnajduje średniowieczną wizję hierarchizacji świata – opisuje obraz Boga i świata wyłaniający się z utworu <i>Franciszka</i> – na podstawie literatury naukowej komentuje model świętości reprezentowany przez św. Franciszka – *charakteryzuje filozofię franciszkańską w pogłębiony sposób (na podstawie samodzielnie znalezionych źródeł) – OPISUJE DZIEŁO GIOTTA, *ODNAJDUJĄC W NIM NOWE WIDZENIE ŚWIATA W SZTUCE PÓŹNEGO ŚREDNIOWIECZA – porównuje model świętości Aleksego i Franciszka – pisze rozprawkę lub esej na temat omawianych zagadnień

	<p>np. na temat koncepcji świętości we współczesnym świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> – tworzy plan kompozycyjny własnej wypowiedzi – odnajduje elementy postawy franciszkańskiej w malarstwie Giotta – odczytuje średniowieczne dzieła malarstwa nawiązujące do postaci ascetów oraz życia św. Franciszka; uwzględnia właściwości tworzywa i specyfikę środków artystycznych – czyta ze zrozumieniem fragmenty eseistyki naukowej, znajdując w nich informacje potrzebne do zrozumienia utworów średniowiecznych 	
<p>3. W kręgu ideałów: rycerze i władcy. Średniowieczne wzorce osobowe. Rycerz doskonały. Chrześcijański władca.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Pieśni o Rolandzie</i> oraz <i>Kroniki polskiej</i> Galla Anonima; przedstawia ich tematykę i problematykę – charakteryzuje Rolanda jako ideał cnót rycerskich – przedstawia okoliczności śmierci Rolanda, wskazując symboliczny (alegoryczny) charakter towarzyszących jej motywów i gestów; dostrzega idealizację bohatera – na podstawie kroniki Galla Anonima charakteryzuje idealnego władcę średniowiecznego – w opisie władców wskazuje elementy hiperbolizacji, idealizacji itp. oraz określa ich funkcje – wskazuje źródła autorytetu władcy w średniowieczu (król na obraz Boga) – określa miejsce kroniki Galla Anonima w kulturze polskiego średniowiecza, *zestawiając ją z <i>Opowieściami Okrągłego Stołu</i> i innymi cyklami rycerskimi – krótko przedstawia średniowieczne wzorce osobowe (rycerz, święty, władca), wskazuje ich wspólne cechy – wykorzystuje w interpretacji utworów potrzebne konteksty (np. historyczny, kulturowy, malarski) – dostrzega związek wzorców osobowych średniowiecza z ideałami Kościoła i teocentrycznym charakterem epoki – wykorzystuje informacje znalezione w tekście naukowym (Marii Ossowskiej) – wyjaśnia pojęcia: epika rycerska, romans rycerski, pieśń o czynach, truwerzy, historiografia, roczniki, kronika –* dostrzega stereotyp rycerza utrwalony w związkach frazeologicznych, np.: postąpić po rycersku, podjąć rękawicę – w swoich wypowiedziach posługuje się pojęciami: <i>alegoria, symboliczność, etyka rycerska; apoteoza, heroizm, sakralizacja, idealizacja</i> – odczytuje dzieła sztuki średniowiecznej nawiązujące do wzorców osobowych rycerza i władcy; *interpretuje alegoryczne i symboliczne znaczenia wyrażone 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje średniowieczną kulturę rycerską, przedstawiając jej wartości, ceremoniał, obyczaje itp. – przedstawia kulturę rycerską jako przejaw uniwersalizmu średniowiecznej Europy – podaje podstawowe informacje o genezie, autorstwie i funkcjach ideowych <i>Pieśni o Rolandzie</i> oraz <i>Kroniki polskiej</i> – wskazuje i interpretuje treści symboliczne i alegoryczne utworów – wymienia najśłynniejsze cykle opowieści rycerskich średniowiecza i *krótko je omawia – wyjaśnia ideę Okrągłego Stołu oraz symbolikę Graala – *szerzej omawia gatunki średniowiecznej historiografii (pieśni o czynach, kroniki, romanse rycerskie) – przedstawia kronikę jako gatunek średniowiecznej historiografii – *wymienia najwybitniejszych polskich kronikarzy średniowiecznych i określa charakter ich dzieł – określa rolę historiografii w kulturze średniowiecza – porównuje wzorzec osobowy rycerza z ideałem starogreckiego herosa – porównuje sposób ukazania ideałów rycerskich w literaturze i malarstwie średniowiecza – wymienia charakterystyczne środki wyrazu filmowego i określa ich funkcje (powtórzenie wiadomości ze szkoły podstawowej) – w dyskusji na temat filmu wykorzystuje wiadomości o warsztacie pracy reżysera filmowego – korzysta z samodzielnie znalezionych materiałów, by pogłębić wiedzę na temat omawianych zagadnień

	<p>środkami malarskimi</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia wartości propagowane przez utwory, poddaje je refleksji – w dłuższej, spójnej wypowiedzi formułuje tezy i argumenty przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych – *przedstawia sposób ukazania rycerzy średniowiecznych w wybranych filmach; analizuje zastosowane w nich środki filmowe – zabiera głos w dyskusji na temat oglądanych filmów o tematyce rycerskiej – wyjaśnia, na czym polegała dwujęzyczność polskiego średniowiecza – wskazuje najdawniejsze zapożyczenia z łaciny obecne w języku polskim 	
<p>4. Średniowieczna miłość. Romanse rycerskie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Dziejów Tristana i Izoldy</i> – streszcza, opowiada, relacjonuje utwór (w całości lub fragmentach) – określa tematykę i problematykę dzieła – przedstawia własne odczucia i refleksje związane z lekturą – charakteryzuje postacie kochanków, opisuje rodzaj łączącej ich miłości – w postaciach bohaterów odnajduje wzorce osobowe i ideały epoki średniowiecza – określa, na czym polega tragizm losów Tristana i Izoldy – interpretuje elementy symboliczne i alegoryczne utworu – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy – przy pomocy tekstu naukowego rekonstruuje wzorzec miłości rycerskiej i podaje cechy romansu rycerskiego – określa charakter świata przedstawionego w romansach rycerskich – pisze pracę na temat różnych wzorców miłości na podstawie samodzielnie opracowanego planu – odnajduje w utworach literackich i w dziełach malarskich przejawy (związanego z kulturą rycerską) średniowiecznego kultu czystości, dziewictwa, kobiety – odczytuje alegorie przedstawione na wskazanych obrazach średniowiecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje cechy utworu składające się na konwencję romansu rycerskiego (np. sposób prowadzenia narracji, zwroty do adresatów) – *dostrzega archetypiczność postaci Tristana i Izoldy – w pogłębiony sposób interpretuje źródła konfliktu moralnego, jaki przeżywają bohaterowie (między etyką rycerską i honorem – a uczuciem, siłą namiętności) – określa, jaką rolę w utworze pełni magia (rozpoznaje sposób kreowania świata przedstawionego) – *porównuje sposób przedstawienia świata wartości rycerskich w <i>Pieśni o Rolandzie</i> i <i>Dziejach Tristana i Izoldy</i> – porównuje wzorzec miłości ukazany w <i>Dziejach Tristana i Izoldy</i> z wzorcami współczesnymi – określa źródła związanego z kulturą rycerską średniowiecznego kultu czystości, dziewictwa, kobiety – *porównuje idee ukazane w sposób alegoryczny w opowieściach rycerskich i w średniowiecznym malarstwie
	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia funkcje nawiązań średniowiecznych w wierszu Haliny Poświatowskiej *** [tutaj leży Izold jasnowłosa] 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia swoją koncepcję odczytania wiersza Haliny Poświatowskiej i uzasadnia ją, odwołując się do tekstu
<p>5. Śmierć i zaświaty. *François Villon i jego <i>Wielki testament</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Wielkiego testamentu</i> F. Villona; określa tematykę i problematykę utworu – *przedstawia źródła średniowiecznej fascynacji śmiercią – *rozpoznaje w utworze elementy groteskowe oraz motywy tańca śmierci i <i>ubi sunt?</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – * podaje informacje na temat życia i twórczości F. Villona, wiążąc biografię z charakterem jego utworów – *wskazuje w <i>Wielkim testamencie</i> językowe i stylistyczne wykładniki groteski – wyjaśnia, czym była <i>jesień średniowiecza</i> i jakie zjawiska kulturowe wiążą się z tym określeniem

	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia topos <i>ubi sunt?</i> i związane z nim znaczenia w kulturze średniowiecza – *określa funkcje pytań retorycznych, nagromadzeń, wylczeń i epitetów w utworze Villona – *przedstawia propozycję samodzielnej interpretacji utworu – *rozpoznaje gatunek literacki utworu (starofrancuska ballada) – *wykazuje odmienność utworu Villona na tle dotychczas poznanej literatury średniowiecza – *wykorzystuje wiedzę o biografii autora do interpretacji wymowy utworu; wyjaśnia pojęcie <i>legenda biograficzna</i> – czyta ze zrozumieniem fragment tekstu naukowego (<i>Jesieni średniowiecza</i> J. Huizingi); na jego podstawie wymienia motywy tematyczne kultury średniowiecza związane ze śmiercią 	<ul style="list-style-type: none"> – *na podstawie przekładu T. Żeleńskiego-Boya wyjaśnia, czym jest stylizacja językowa (archaizacja) – wie, że w każdej epoce istniał nieoficjalny nurt kultury nazywany „kulturą karnawału”: prześmiewczy, ludowo-jarmarczny, opozycyjny wobec kultury oficjalnej
Średniowieczny wizerunek śmierci.	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Rozmowy mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i>: określa tematykę i problematykę utworu – parafrazuje tekst (znajduje współczesne odpowiedniki form archaicznych) – przedstawia i opisuje bohaterów utworu; charakteryzuje śmierć i jej zachowanie – wskazuje w <i>Rozmowie...</i> komizm sytuacyjny, komiczną degradację obrazu śmierci, wymieszanie grozy i śmieszności – wskazuje w utworze cechy dialogu jako gatunku średniowiecznej literatury moralistycznej – wyjaśnia, czym był średniowieczny motyw <i>tańca śmierci</i> (<i>dance macabre</i>), odnajduje go w różnych dziełach sztuki i utworach literackich – dostrzega dydaktyczno-moralizatorskie przesłanie <i>Rozmowy...</i> i dzieł sztuki zawierających motyw tańca śmierci – poprawnie posługuje się terminami: <i>teocentryzm, alegoria, utwór dydaktyczno-moralizatorski, dialog, taniec śmierci</i> – *na podstawie wiedzy o epoce wyjaśnia, dlaczego w średniowieczu powstała <i>sztuka umierania</i> (<i>ars moriendi</i>) – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy (fragment <i>Jesieni średniowiecza</i> J. Huizingi), znajduje w nim informacje potrzebne do interpretacji utworu – wskazuje koniec świata i Sąd Ostateczny jako częsty motyw w sztuce średniowiecza – interpretuje sposób przedstawienia Sądu Ostatecznego na obrazie Lochnera; odnajduje w nim cechy właściwe sztuce średniowiecza – odnajduje w utworze i rozpoznaje różne rodzaje archaizmów 	<ul style="list-style-type: none"> – zauważa w utworze elementy zarówno dydaktyczno-moralizatorskie, jak i ludyczne oraz komiczne – *dostrzega w utworze efekty groteskowe – wskazuje w nim elementy satyry społecznej – wyjaśnia, czym były średniowieczne moralitety (określa ich tematykę, charakter i funkcję) – odwołując się do wiedzy o światopoglądzie epoki, panującej filozofii, koncepcji człowieka itp., uzasadnia powszechność motywów eschatologicznych w literaturze i sztuce średniowiecza – na podstawie czytanych fragmentów <i>Jesieni średniowiecza</i> przedstawia trzy wątki tematyczne wiążące się ze śmiercią w literaturze i sztuce średniowiecza – *porównuje sposób wprowadzenia efektów groteskowych w utworze literackim i dziełach sztuk plastycznych – wskazuje w utworze i wyjaśnia archaizmy leksykalne, fonetyczne, słowotwórcze, fleksyjne, znaczeniowe, składniowe – *odróżnia znaczenie etymologiczne i realne wyrazu (np. miednica)
Wędrowka po zaświatach.	<ul style="list-style-type: none"> – *wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Boskiej komedii</i> Dantego 	<ul style="list-style-type: none"> – *objaśnia tytuł utworu – *analizuje środki stylistyczne służące

	<ul style="list-style-type: none"> – *określa tematykę i zamysł dzieła (przestroga dla błądzącej ludzkości, którą trzeba zawrócić ze złej drogi) – *streszcza, opowiada poznane fragmenty – przedstawia głównych bohaterów poematu – *przedstawia wędrówkę bohaterów po zaświatach oraz wyjaśnia jej symboliczny charakter – *wskazuje i wyjaśnia elementy alegoryczne oraz symboliczne pojawiające się w czytanych fragmentach – *interpretuje toposy i archetypy pojawiające się w utworze – *przedstawia i interpretuje kompozycję utworu – *poprawnie posługuje się pojęciami: <i>eschatologia, alegoria, tercyna</i> – *na podstawie lektury przedstawia średniowieczne wyobrażenie ziemi, piekła, czyśćca i raju – *porównuje obraz piekła w <i>Boskiej komedii</i> i na obrazie Memlinga <i>Piekło</i> – *wyjaśnia, czemu <i>Boską komedię</i> uważa się za sumę średniowiecza (udowadnia, że zmierza ona do uporządkowania obrazu świata) – *interpretuje wiersz T. Różewicza <i>Grób Dantego w Rawennie</i>, wykorzystując wskazówki z podręcznika 	<ul style="list-style-type: none"> opisowi mąk piekielnych, określa ich funkcje – *porównuje obrazy zaświatów i stosunek do życia ziemskiego Homera i Dantego – *wykorzystuje różne konteksty (biograficzny, filozoficzny, kulturowy) do interpretacji fragmentów – *dostrzega w utworze Dantego nawiązania do <i>Eneidy</i>; – *wskazuje w utworze Dantego elementy średniowieczne i znamionujące nową epokę – określa, jak poeta pojmuje miłość – *wyjaśnia wybór przewodników oprowadzających poetę po zaświatach – *odwołując się do <i>Boskiej komedii</i> Dantego oraz samodzielnie znalezionych tekstów naukowych, dokonuje syntezy średniowiecznego obrazu świata – *przedstawia własną propozycję odczytania wiersza Różewicza <i>Grób Dantego w Rawennie</i>, uzasadnia ją
--	---	---

Kształcenie językowe

Budowa języka.	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia język jako uporządkowaną całość; wymienia jednostki i podsystemy języka – wyjaśnia, czym jest gramatyka, wymienia jej działy – opisuje zdanie jako podstawową jednostkę wyrażania myśli – przedstawia i rozpoznaje w tekście typy i rodzaje zdań (oznajmujące, pytające i rozkazujące, pojedyncze i złożone, złożone podrzędnie, współrzędnie i wielokrotnie itp.) – rozpoznaje i analizuje zdania wielokrotnie złożone – wyjaśnia, czym jest leksem 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia język jako strukturę o budowie hierarchicznej (wymienia jednostki i podsystemy języka w odpowiednim porządku)
Język jako system znaków.	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia różne typy znaków i podaje ich przykłady – rozpoznaje znaki naturalne i konwencjonalne w otaczającej rzeczywistości; odczytuje je – wyjaśnia, czym jest znak językowy – określa funkcje różnych typów znaków w tekście – omawia relacje między znakiem a rzeczywistością – odczytuje wybrane dzieła sztuki (np. malarstwa), rozpoznając w nich symbole (znaki) i omawiając ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje język jako system znaków – *analizuje związki między treścią a formą w znakach językowych

<p>Styl biblijny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji – wymienia główne cechy stylu biblijnego (metaforyka, symbole, podniosłe słownictwo, archaizmy itp.) – w czytanych testach rozpoznaje charakterystyczne cechy stylu biblijnego, nazywa je i określa ich funkcje – zna słynne biblizmy, odczytuje ich znaczenia – rozpoznaje stylizację biblijną 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje charakterystyczne cechy budowy zdania biblijnego (inwersja składniowa, paralelizmy składniowe, anafory, rozpoczynanie zdań od spójników itp.) – w czytanych tekstach wskazuje cechy stylu biblijnego, dokładniej je omawia i określa ich funkcje
<p>Frazeologizmy, sentencje i aforyzmy.</p> <p>Mitologia i Biblia w języku – czyli mitologizmy i biblizmy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest frazeologizm – rozpoznaje frazeologizmy w tekście, objaśnia ich znaczenia – korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego i słownika frazeologicznego (także w wersji on-line) – na przykładach wybranych frazeologizmów odróżnia zamierzoną innowację językową od błędu językowego – dostrzega błędy frazeologiczne i poprawia je – wyjaśnia, czym jest sentencja, aforyzm, przysłowie (na przykładach) – poprawnie i stosownie używa frazeologizmów w swoich wypowiedziach – wymienia najważniejsze źródła frazeologizmów (mity greckie, Biblia, literatura) – podaje i wyjaśnia znane frazeologizmy wywodzące się z mitologii i Biblii, stosuje je w tekstach własnych – rozpoznaje nacechowanie stylistyczne różnych frazeologizmów (np. potoczne, uwznioślające) 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje większy zasób frazeologizmów (niż na poziom podstawowy) i wskazuje ich źródła – wyjaśnia, na czym polega błąd frazeologiczny (na przykładach) – rozpoznaje różne typy błędów frazeologicznych – określa funkcję innowacji frazeologicznej w tekście – podaje i objaśnia większy zasób mitologizmów i biblizmów (niż na poziom podstawowy) – wykorzystuje wiedzę z zakresu frazeologii w interpretacji tekstów kultury – wyjaśnia, czym są tzw. skrzydlate słowa; podaje przykłady, wyjaśnia pochodzenie tego terminu
<p>Procesy językowe w dawnej polszczyźnie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie archaizmu językowego – rozróżnia rodzaje archaizmów (np. leksykalne, fonetyczne, słowotwórcze, fleksyjne, znaczeniowe, składniowe) – *przedstawia pochodzenie języka polskiego (miejsce języka polskiego wśród innych języków europejskich i słowiańskich) – *wymienia i krótko przedstawia najważniejsze procesy fonetyczne, które zaszły w dawnej polszczyźnie (przegłos polski, zanik jerów, wymiany spółgłosek) – *na wybranych przykładach przedstawia ślady we współczesnym słownictwie dawnych procesów fonetycznych: oboczności tematyczne, e ruchome – *podaje przykłady zmian w gramatyce języka polskiego (np. zanik liczby podwójnej) i przedstawia ich współczesne ślady – wyjaśnia, na czym polegała dwujęzyczność polskiego średniowiecza – wskazuje najdawniejsze zapożyczenia z łaciny obecne w języku polskim 	<ul style="list-style-type: none"> – *wymienia najważniejsze grupy języków indoeuropejskich, podając przykłady należących do nich języków – *przedstawia najważniejsze różnice między współczesnym a dawnym systemem fonetycznym języka polskiego – *przedstawia zmiany fonetyczne języka polskiego jako proces zachodzący na przestrzeni wieków – *dostrzega związki między dawnymi procesami językowymi a współczesną ortografią i fleksją

Końcówki wyrazów dawniej i dziś.	<ul style="list-style-type: none"> – w czytanych tekstach dawnych wskazuje końcówki wyrazów różniące się od dzisiejszych – podaje zasady pisowni zakończeń -i, -ii, -ji w dzisiejszej pisowni polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – *podaje przykłady różnic końcówek fleksyjnych rzeczowników w dawnej polszczyźnie i dzisiejszej (np. w celowniku) – wskazuje przykłady, jak różne zakończenia fleksyjne różnicują nacechowanie wyrazów
Język i styl utworów średniowiecza.	<ul style="list-style-type: none"> – w czytanych utworach wskazuje charakterystyczne cechy języka i stylu średniowiecza – *przedstawia (ogólnie) początki polskiego języka literackiego – *wyjaśnia, na czym polegała dwujęzyczność polskiego średniowiecza – wskazuje (przykładowe) najdawniejsze zapożyczenia z łaciny obecne w języku polskim 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała dwujęzyczność polskiego średniowiecza, podaje przykłady – *wyjaśnia (na przykładach), jak łacina i inne języki wpłynęły na kształtowanie się polszczyzny

Klasa 1, część 2

Dział programowy Tematyka i problematyka	Wymagania podstawowe (oceny: dopuszczający i dostateczny)	Wymagania ponadpodstawowe (oceny: dobry i bardzo dobry)
IV. RENESANS		
Uczeń:		
1. Wprowadzenie do renesansu (wiadomości ogólne).	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie podstawy periodyzacji literatury, podaje ogólne informacje o renesansie (nazwa, czas trwania, kolebka epoki, główne hasła) – wskazuje antyk jako źródło renesansu – wskazuje najważniejsze idee renesansowe – wyjaśnia terminy: humanizm, reformacja; *rozwija każde z zagadnień – wymienia wynalazki i odkrycia stanowiące fundamenty renesansu; *szerzej przedstawia ich znaczenie – wymienia najważniejszych renesansowych humanistów i podaje podstawowe informacje na ich temat – przedstawia krótko wybitnych twórców włoskiego renesansu – *rozpoznaje styl renesansowy w architekturze i sztuce, podaje jego główne cechy, rozpoznaje dzieła – podaje podstawowe informacje na temat renesansu w Polsce (kontekst historyczny, postacie) 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje szersze informacje nt. humanizmu i reformacji – wyjaśnia, jak się przejawiał renesansowy kult starożytności – szerzej prezentuje sylwetki wybitnych humanistów oraz mistrzów włoskiego renesansu na podstawie samodzielnie znalezionych informacji – *szerzej charakteryzuje styl renesansowy w architekturze i sztuce, wymienia i omawia przykładowe wybitne dzieła renesansu
2. Człowiek renesansu. Renesansowa koncepcja godności człowieka. Renesansowy artysta i jego biografia.	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Pieśni XIX, ks. II, Pieśni XXIV, ks. II</i> i wybranych fraszek J. Kochanowskiego, a także fragmentów związanej z nimi literatury naukowej – oraz fragmentów <i>Mowy o godności człowieka G. Pico della Mirandoli</i>; rozpoznaje ich tematykę i problematykę – wskazuje człowieka i jego prawa jako temat filozofii i literatury renesansu – prezentuje sylwetki mistrzów włoskiego renesansu oraz wybitnych humanistów 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje humanizm jako prąd umysłowy odrodzenia; określa jego źródła światopoglądowe – wykorzystuje samodzielnie znalezione informacje do przedstawienia postaci renesansowych humanistów i ich dorobku – „hasła” renesansowe (np. <i>człowiekiem jestem...</i>) czyni kluczem do odczytania wskazanych utworów Kochanowskiego – w <i>Pieśni XIX, ks. II</i> i znanych fraszkach dostrzega nawiązania do filozofii

	<p> europejskich</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze „hasła” odrodzenia i krótko je komentuje – określa, jaka koncepcja człowieczeństwa wyłania się z czytanych utworów; przedstawia renesansową koncepcję godności człowieka – określa, jaka koncepcja poety (artysty) zawarta jest w <i>Pieśni XXIV</i>, ks. II – wskazuje środki stylistyczne w utworach Kochanowskiego i określa ich funkcje (np. porównania, epitety, przerzutnie...) – na podstawie czytanych tekstów określa, jak w renesansie zmieniły się (w stosunku do średniowiecza) poglądy na człowieka, jego relacje ze światem i Bogiem – wyjaśnia, jak myśliciele renesansu pojmowali człowieczeństwo *i wskazuje antyczne źródła tych poglądów (Platon) – przedstawia pieśń i fraszkę jako gatunki literackie; wymienia rodzaje fraszek (odnosi je do konkretnych utworów) – określa miejsce pieśni i fraszek w twórczości Kochanowskiego – rozpoznaje wiersz sylabiczny – wskazuje mitologiczne wątki i motywy w dziełach J. Kochanowskiego, objaśnia je – w czytanych utworach literackich i poznawanych dziełach sztuki wskazuje nawiązania sztuki renesansu do antyku – komentuje i interpretuje dzieła sztuki renesansowej (z podręcznika) – wyjaśnia określenie <i>curriculum vitae</i> – wie, w jakich sytuacjach potrzebne jest dziś CV – pisze własne CV w różnych formach (opisowej i w punktach) – analizuje strukturę tekstu naukowego; odczytuje jego sens, główną myśl, śledzi argumentację – realizuje projekt edukacyjny związany dotyczący sztuki renesansu i jej twórców; wykorzystuje zasoby stron internetowych 	<p> stoickiej i epikurejskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje renesansową koncepcję artysty (na podstawie <i>Pieśni XXIV</i>) z jego statusem w starożytności (na podstawie poznanych utworów Horacego) i w średniowieczu – porównuje <i>Pieśń XXIV</i> Kochanowskiego z odą Horacego <i>Wybudowałem pomnik</i>; określa stosunek artystów renesansowych do wzorów antycznych – wyjaśnia, czym był horacjanizm – *wyjaśnia, kim był renesansowy <i>poeta doctus</i> – analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową pieśni – charakteryzuje pieśń jako gatunek renesansowy, zwracając uwagę na jego tradycję literacką – omawia wartość artystyczną znanych pieśni i fraszek – wyjaśnia, czym jest epigramat – interpretuje wymowę fresku Michała Anioła <i>Stworzenie Adama</i>, zwracając uwagę na relacje między Bogiem a człowiekiem – interpretuje dzieła sztuki renesansowej w kontekście filozofii renesansowej oraz renesansowej koncepcji człowieka – *na przykładach konkretnych dzieł wskazuje źródła inspiracji sztuki renesansu (natura i sztuka starożytna) – *wykorzystuje tekst naukowy do pogłębienia interpretacji utworów Kochanowskiego oraz w odczytywaniu dzieł sztuki – *znajduje książki oraz strony internetowe poświęcone sztuce, zbiera informacje na temat geniuszy włoskiego renesansu, sporządza bibliografię tematyczną – *wygłasza referat na temat sztuki renesansu, posługując się przygotowanym wcześniej konspektem
	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem poznanych w szkole podstawowej fraszek Kochanowskiego – odwołując się do fraszek, określa renesansowy ideał życia – nazywa rodzaje fraszek (żartobliwa, filozoficzno-refleksyjna, autobiograficzna, autotematyczna, satyryczna itp.), podając przykłady konkretnych utworów 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje fraszki Kochanowskiego, sytuując je w kontekście filozoficznym (stoicyzm, epikureizm) – *wiąże znane sobie fraszki z różnymi okresami w biografii autora – wyjaśnia, dlaczego fraszki Kochanowskiego można uważać za „pamiętnik liryczny poety”; buduje dłuższą wypowiedź na ten temat
<p>3. Odkrycie świata i boje o renesans.</p> <p>Harmonia świata i harmonia duszy. Człowiek wobec ładu natury i wspaniałości Boga.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem wybranych pieśni, psalmów i fraszek J. Kochanowskiego (w tym: <i>Hymnu</i>, <i>Pieni II ks. I</i>) oraz fragmentów związanej z nimi literatury naukowej; rozpoznaje ich tematykę i problematykę – na podstawie czytanych utworów oraz dzieł sztuki określa stosunek twórców renesansowych do natury – określa, jaki obraz Boga, świata i człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> – *porównuje sposób ukazania natury w poezji i malarstwie renesansu (np. w utworze M. Reja i na obrazach P. Bruegla)

	<ul style="list-style-type: none"> wyłania się z ww. utworów – wskazuje obecny w hymnie topos Boga artysty (<i>Deus artifex</i>) – dostrzega wpływ filozofii stoickiej i epikurejskiej na światopogląd poety – *interpretuje wiersze w kontekście filozofii renesansowej – interpretuje dzieła, wskazując ukazane w nich wartości ważne dla poety – określa, jaką funkcję w utworach Kochanowskiego pełnią opisy natury – charakteryzuje pieśń i hymn jako gatunki literackie i wskazuje ich cechy w utworach Kochanowskiego – określa relacje między człowiekiem a Bogiem przedstawione w psalmach – *wyjaśnia, na czym polega specyfika przekładu psalmów Kochanowskiego – *wyjaśnia pojęcie parafrazy, odnosząc je do czytanych utworów – analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową czytanych wierszy – wskazuje zastosowane w wierszach środki stylistyczne i określa ich funkcje – przedstawia cechy stylu klasycznego; odnosi je do utworu Kochanowskiego oraz dzieł sztuki renesansu – określa, na czym polega nowa, optymistyczna wizja świata przedstawiona w literaturze renesansowej – *odczytuje dzieła malarskie epoki (np. Botticellego, P. Bruegla) w kontekście renesansowego „odkrywania świata” – wyjaśnia, dlaczego renesans nazywany jest epoką odkryć (ogólnie i na podstawie czytanych utworów) – rozpoznaje kontynuacje i nawiązania do ideałów renesansowych w poezji współczesnej – *interpretuje dzieła współczesne (np. J. Iwaszkiewicza <i>Pogoda lasu</i>) jako dialog z poezją renesansu i ideałami klasycznymi – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy; przetwarza zawarte w nim informacje – analizuje strukturę tekstu naukowego; odczytuje jego główną myśl i argumentację; śledzi sposób prowadzenia wywodu 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia renesansowy obraz świata i człowieka w <i>Hymnie</i> Kochanowskiego w kontekście filozofii renesansu – *opisuje poetykę wskazanego wiersza J. Kochanowskiego jako przykład stylu klasycznego – wyjaśnia, czym był renesansowy klasycyzm (jako styl w sztuce i jako światopogląd) – interpretuje wskazane pieśni i fraszki J. Kochanowskiego w kontekście filozoficznym (stoicyzm, epikureizm, neoplatonizm) – *wykazuje, iż sztuka renesansowa dążyła do odzwierciedlenia kosmicznego ładu świata – *wyjaśnia, na czym polegały renesansowe odkrycia w zakresie języka – przedstawia główne zasługi dla kultury reformacji i jej twórców – *uzasadnia związek reformacji z rozwojem piśmiennictwa i języków narodowych.
<p>4. *Rabelais i ludowa kultura śmiechu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów utworu – *streszcza, opowiada, parafrazuje poznane fragmenty – *przedstawia i charakteryzuje bohaterów, dostrzegając ich satyryczność i elementy karykaturalne – *rozpoznaje fantastyczną i groteskową konwencję utworu – *wskazuje w utworze elementy satyryczne (wyjaśnia, na czym polega prześmiewczy charakter utworu) – *odczytuje powieść (na podstawie znanych fragmentów) jako polemikę z kulturą średniowiecza 	<ul style="list-style-type: none"> – *podaje podstawowe informacje o postaci Rabelais’go, wskazując w jego biografii elementy typowe dla renesansowego humanisty – *wyjaśnia, czym była ludowa kultura śmiechu (karnawał); dostrzega jej elementy w powieści Rabelais’go – *przedstawia związki powieści Rabelais’go z literaturą jarmarczną epoki – *wyjaśnia specyfikę fantastycznej konwencji utworu – *charakteryzuje rodzaj humoru występujący w utworze – *wskazuje opozycyjność utworu Rabelais’go wobec ideałów klasycznych

	<ul style="list-style-type: none"> - *w żywocie Gargantui dostrzega parodię schematu hagiograficznego - *w czytanych fragmentach wskazuje charakterystyczne cechy stylu Rabelais’go - *rozpoznaje motyw walki Postu z Karnawalem i w literaturze i malarstwie; określa jego znaczenia uniwersalne - *odczytuje tematykę i idee wyrażone na obrazie Petera Bruegla; 	<ul style="list-style-type: none"> - *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl Rabelais’go - *odczytuje przekaz dzieła Bruegla, analizując charakterystyczne dla tego malarza środki artystyczne - *porównuje inspiracje ludową kulturą karnawału w utworze Rabelais’go i na obrazie Bruegla
<p>5. W teatrze życia codziennego – miłość i małżeństwo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem noweli Boccaccia <i>Sokół</i>, wybranych sonetów Petrarcki oraz fragmentów <i>Pieśni świętojańskiej o Sobótce</i> Kochanowskiego - rozpoznaje tematykę i problematykę ww. utworów oraz dostrzega ich związek z renesansową wizją świata - odwołując się do czytanych utworów i malarstwa, wykazuje, iż nowym bohaterem literatury renesansowej jest zwykły człowiek i świat jego uczuć - określa, jak Petrarcka pojmuje miłość - przedstawia sytuację liryczną i przeżycia wewnętrzne podmiotu mówiącego w sonetach - charakteryzuje sonet jako gatunek liryczny - wskazuje charakterystyczne dla Petrarcki środki literackie (np. antyteza, oksymoron, kontrast) i określa ich funkcje - *wyjaśnia pojęcie petrarkizm - odwołując się do utworów literackich i obrazów, omawia wizerunek kobiety w poezji i malarstwie renesansu - analizuje renesansowe opisy kobiecej urody - streszcza, opowiada wydarzenia przedstawione w noweli <i>Sokół</i> - nazywa uczucia i przeżycia wewnętrzne bohaterów, określa motywy ich decyzji - ocenia postępowanie bohaterów i uzasadnia swoje sądy - przedstawia cechy noweli; wyjaśnia pojęcie nowela z sokołem - przedstawia sposób powiązania motywów miłości i śmierci w utworze Boccaccia - *porównuje sposób ukazania miłości i kobiety w pieśni Kochanowskiego, sonetach Petrarcki i noweli <i>Sokół</i> - wykorzystuje do interpretacji utworu potrzebne konteksty (np. malarski, historyczny, kulturowy, biograficzny) - przetwarza informacje z tekstu naukowego, *wykorzystuje je do pogłębienia interpretacji utworu literackiego (rozumienia jego kontekstu) - zabiera głos w dyskusji na temat ideału kobiety w epoce renesansu, a także jej sytuacji; formułuje pytania, odpowiedzi, oceny - buduje spójną wypowiedź argumentacyjną na temat omawianych zagadnień 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje informacje biograficzne o Petrarce i jego miłości do Laury - *wyjaśnia, na czym polega konwencjonalność opisu urody kobiecej w utworze Kochanowskiego - na podstawie poznanych w szkole (*i samodzielnie znalezionych) dzieł literackich i malarskich formułuje syntetyczną wypowiedź na temat obrazu kobiety w poezji renesansu - *wymienia różne rodzaje sonetu - omawia temat i budowę <i>Dekameronu</i> Boccaccia - uzasadnia renesansowy charakter czytanych utworów, odwołując się do ich tematyki i poetyki - *wyjaśnia, w jakim sensie w dziele Boccaccia „duch średniowiecza zmagają się z postawą renesansową” - podaje przykłady poznanych w szkole podstawowej nowel z sokołem (np. <i>Katarynka, Kamizelka</i> itp.), wskazuje motyw będący „sokołem” i objaśnia jego funkcję - *wyjaśnia, na czym polega idealizacja kobiety przedstawionej w poezji i malarstwie renesansu
<p>6. Jestem człowiekiem, jestem</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Utopii</i> Morusa i <i>Kazań sejmowych</i> Skargi, a także <i>Odprawy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności powstania utworów; wykorzystuje kontekst historyczny i polityczny do pełnego ich

<p>obywatelem.</p> <p>Obywatelska i patriotyczna refleksja renesansu. Pierwszy polski dramat. Literatura w służbie obywatelskiej.</p>	<p>posłów greckich i wybranych pieśni o tematyce patriotyczno-obywatelskiej J. Kochanowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje tematykę i problematykę ww. utworów oraz ich związek z obywatelską myślą renesansu – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego czytanych utworów – wymienia i charakteryzuje bohaterów; ocenia ich postawy – na podstawie poznanych dzieł przedstawia najważniejsze kierunki myśli obywatelskiej i patriotycznej renesansu (państwo, władca, wzorzec obywatela-patrioty) – *podaje syntetyczne informacje o tym, jak rozwijała się myśl polityczno-społeczna w renesansie – wyjaśnia znaczenie pojęcia utopia, *makiawelizm – *ustosunkowuje się do modelu państwa przedstawionego w dziele Morusa, uzasadnia swoje sądy i opinie, wykorzystując np. wiadomości z historii – *opisuje i porównuje różne modele władcy (m.in. Machiavellego); wypowiada swoje sądy na ich temat i związanych z nimi zasad moralnych – charakteryzuje ideał władcy zawarty w pieśni chóru z <i>Odprawy...</i>; wskazuje obowiązki władcy wobec poddanych – charakteryzuje wzorzec osobowy obywatela-patrioty przedstawiony w utworach Kochanowskiego – streszcza poglądy autorów na obowiązki obywateli wobec ojczyzny – wyjaśnia sens porównania ojczyzny do tonącego okrętu (<i>Kazania sejmowe</i>) – odwołując się do tekstów, wymienia gatunkowe cechy kazania, dramatu renesansowego, pieśni – w czytanych tekstach wskazuje środki retoryczne (apostrofa, pytanie retoryczne, wykrzyknienie, antyteza, anafora, powtórzenie) i określa ich funkcje – rozpoznaje elementy retoryczne w czytanych dziełach; określa ich funkcje – w czytanych utworach rozpoznaje funkcję impresywną (perswazyjną); wskazuje typowe dla niej środki stylistyczne 	<p>odczytania</p> <ul style="list-style-type: none"> – porządkuje w problemowe całości wiadomości na temat myśli polityczno-społecznej w renesansie – *przedstawia tradycję filozoficzną idealnego modelu państwa (Platon) – *nazywa ustrój panujący w utopii i porównuje go z innymi, znanymi sobie (np. z różnymi typami demokracji, monarchią itp.) – *wskazuje inne dzieła myśli polityczno-społecznej renesansu (np. <i>O poprawie Rzeczypospolitej</i> Frycza Modrzewskiego) – interpretuje wzorzec osobowy obywatela-patrioty w kontekście renesansowej koncepcji człowieka – *w ideale obywatelskim renesansu dostrzega cnotę rozumianą na wzór stoicki – w czytanych utworach rozpoznaje styl retoryczny, wskazując typowe dla niego środki stylistyczne (i określając ich funkcje) – interpretuje rozmowę Antenora z Aleksandrem jako spór retoryczny; śledzi i ocenia argumentację każdej ze stron, rozpoznaje argumenty uczciwe i nieuczciwe – wymienia gatunki publicystyki renesansowej (np. kazanie, oracja) – interpretuje metaforę pasterza i stada w pieśni chóru z <i>Odprawy posłów greckich</i> – porównuje różne modele władcy pojawiające się w myśli społecznej renesansu (Kochanowski, Machiavelli...) – *porównuje wzorce osobowe średniowiecza i renesansu, uwzględniając kontekst filozoficzny epok – charakteryzuje gatunki czytanych utworów (oracja, kazanie, dramat), *przywołując ich antyczne korzenie – analizuje kazania Skargi jako przykład renesansowej retoryki – *porównuje dramat renesansowy z tragedią grecką – *na konkretnych przykładach wskazuje związki literatury renesansu z wzorcami antycznymi w zakresie gatunków literackich i kanonów estetycznych
	<ul style="list-style-type: none"> – *zestawia (porównuje) wzorce osobowe renesansu i średniowiecza – w czytanych utworach rozpoznaje nawiązania do antyku (motywy, wartości, *konwencje stylistyczne i gatunkowe, kostium antyczny) i określa ich funkcje – wskazuje apelatywny i okolicznościowy charakter <i>Pieśni o spustoszeniu Podola</i> – określa, na jakie ważne dla szlachty wartości powołuje się poeta w <i>Pieśni</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w utworach charakterystyczne środki stylistyczne (np. *inwersje, antytezy, peryfrazy, neologizmy) i określa ich funkcje – syntetycznie przedstawia poglądy autorów piśmiennictwa renesansowego na kwestie władzy, państwa i powinności obywatelskich; przywołuje znane utwory – syntetycznie przedstawia obraz

	<p><i>o spustoszeniu Podola</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – sporządza plan dekompozycyjny czytanego utworu – zabiera głos w dyskusji na temat roli i odpowiedzialności rządzących; formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, uzasadnienia – buduje wypowiedzi argumentacyjne, formułuje tezy i argumenty zgodne z zasadami retoryki; nadaje im spójną, uporządkowaną formę – wygłasza samodzielnie przygotowane przemówienie (orację) na wskazany temat, *stosując zasady starożytnych retorów – dostrzega zmiany w zakresie znaczeniowym wyrazów (np. cnota, prawy) – rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym – wskazuje w tekstach archaizmy; wyjaśnia ich znaczenie – w <i>Kazaniach</i> Skargi rozpoznaje stylizację biblijną, analizuje służące jej środki językowe i określa funkcję 	<p>człowieka ukazany w pieśniach Kochanowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – pisze pracę na temat relacji moralności i polityki; buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i z zachowaniem zasad retoryki
<p>7. Kryzys renesansu.</p> <p>Człowiek wobec zagadki losu i nieuchronności śmierci. Niepokoje renesansowe. <i>Treny.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>*Prób Montaigne'a (fragm.)</i> oraz utworów Kochanowskiego: fraszek (np. <i>O żywocie ludzkim, Człowiek Boże igrzysko</i>); pieśni (np. <i>Pieśń IX ks. II, Pieśń III ks. II</i>) i <i>Trenów</i> (fragm. lub *całość); rozpoznaje ich tematykę i problematykę – przedstawia utwory, zwracając uwagę na ich filozoficzno-refleksyjny charakter – interpretuje czytane utwory, wykorzystując kontekst gatunkowy – na podstawie czytanych utworów charakteryzuje niepokoje ludzi renesansu – wskazuje obecne w utworach toposy (np. świat-teatr, człowiek-Boże igrzysko, Fortuna, życie-żegluga i określa ich znaczenie; interpretuje ich sensy – rekonstruuje renesansowy wzorzec mędrca, nieczułego na odmiany losu – charakteryzuje poetykę czytanych utworów Kochanowskiego: budowę stroficzną, wersyfikację, sposób kształtowania monologu lirycznego, funkcję środków stylistycznych – *czyta ze zrozumieniem fragment eseju Montaigne'a; interpretuje sens porównania człowieka i zwierzęcia – *analizuje strukturę eseju, odczytuje jego przekaz, śledzi sposób prowadzenia wywodu – określa filozoficzną koncepcję bytu ludzkiego zawartą w czytanych utworach; rozpoznaje elementy stoickie i epikurejskie – *charakteryzuje pieśń filozoficzno-refleksyjną jako gatunek renesansowy – przedstawia tematykę i poetykę <i>Trenów</i> – interpretuje <i>Treny IX, X, XI</i>, (a także <i>VII i VIII</i> poznane w szkole podst.), zwracając uwagę na zmieniające się uczucia i przemianę światopoglądową podmiotu lirycznego, 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje koncepcje człowieka (życia ludzkiego) i świata w różnych znanych sobie utworach Jana Kochanowskiego, zwracając uwagę na „renesansowe niepokoje” – interpretuje czytane utwory, wykorzystując kontekst filozoficzny – określa, jak w czytanych pieśniach Kochanowskiego jest opisana natura świata; porównuje je z <i>Hymnem</i> – *określa ogólnie, w jaki sposób przeobrażała się renesansowa wizja człowieka i świata, jak zmieniał się światopogląd epoki – porównuje funkcjonowanie motywów śmierci, przemijania, zmienności itp. w poezji i malarstwie renesansu, wnioskuje o zmianach zachodzących w światopoglądzie epoki – analizuje czytane utwory: stawia hipotezy interpretacyjne i weryfikuje je na podstawie elementów wiersza; *samodzielnie formułuje wnioski interpretacyjne – do interpretacji pieśni Kochanowskiego wykorzystuje wiadomości znalezione w tekstach naukowych – *porównuje poglądy myślicieli renesansowych (np. Mirandoli, Kochanowskiego, Montaigne'a) na temat roli i miejsca człowieka w świecie – charakteryzuje wizję świata zawartą w <i>Trenach</i> – w wybranych <i>trenach</i> odnajduje zasady renesansowego klasycyzmu – dokonuje analizy i interpretacji wybranych <i>trenów</i> z cyklu z uwzględnieniem różnorodnych kontekstów filozoficznych i kulturowych; określa funkcje nawiązań antycznych

	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przemiany uczuć i stanów wewnętrznych podmiotu lirycznego <i>Trenów</i>, analizując ukazujące je środki stylistyczne – określa nową koncepcję Boga, człowieka i świata zawartą w <i>Trenach</i> – *opisuje kompozycję cyklu – *odczytuje <i>Treny</i> jako wyraz cierpienia ojca i jako poemat filozoficzny – charakteryzuje <i>Tren</i> jako gatunek literacki, *zwracając uwagę na jego wzorzec kompozycyjny; wskazuje jego antyczny rodowód – dostrzega obecność motywów biblijnych i mitologicznych, określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – *w pogłębiony sposób interpretuje <i>Treny</i> jako cykl – *zestawia obraz podmiotu lirycznego <i>Trenów</i> z innymi literackimi kreacjami osób oplakujących bliskich – *wyjaśnia termin humanizm chrześcijański – w czytanych opracowaniach znajduje informacje służące pogłębieniu lektury <i>Trenów</i>; selekcjonuje je, przetwarza i wykorzystuje we własnych wypowiedziach – pisze dłuższą pracę na temat koncepcji świata i człowieka w twórczości Kochanowskiego
	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzega nawiązania do <i>Trenów</i> w poezji współczesnej – dokonuje analizy i interpretacji wybranego <i>Trenu</i>; pisze pracę na ten temat – określa znaczenie <i>Trenów</i> w tradycji kultury 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersze współczesne zawierające nawiązania do <i>Trenów</i> – omawia znaczenie <i>Trenów</i> w tradycji kultury
8. Renesans – jako epoka w kulturze europejskiej i polskiej (synteza).	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiada się na temat renesansowego przełomu w kulturze Europy (np. nowe spojrzenie na człowieka, rola druku, wpływ wzorów antycznych, stosunek do twórczości i sztuki) – wyjaśnia, na czym polegał renesansowy antropocentryzm – wyjaśnia znaczenie postulatów <i>Ad fontes!</i> – korzysta ze słowników: rozpoznaje strukturę budowy hasła słownikowego i noty encyklopedycznej; samodzielnie redaguje definicje wzorowane na encyklopedycznych – opisuje renesans jako okres, kiedy ukształtowała się ogólnonarodowa odmiana polszczyzny – określa czynniki, które wpłynęły na rozwój stylistyczny polszczyzny – gromadzi informacje (artykuły, teksty, obrazy, fragmenty utworów, nagrania itp.) związane z renesansem 	<ul style="list-style-type: none"> – zdobywa i porządkuje informacje z różnych źródeł; sporządza przejrzyste, czytelne notatki, tak by łatwo odtworzyć zgromadzone wiadomości – *samodzielnie redaguje i wygłasza referat (przygotowuje i przedstawia prezentację) na temat wskazanych przez nauczyciela zagadnień – wyjaśnia szerzej, dlaczego renesans jest uważany za epokę odkryć – *przedstawia wpływ filozofii antycznej (myśl Arystotelesa, Platona, stoików, epikurejczyków i sceptyków) na kształtowanie się renesansowej koncepcji człowieka – wskazuje wewnętrzną złożoność epoki; wyjaśnia, na czym polegał kryzys filozoficzny – klasyfikuje i kategoryzuje informacje związane z renesansem według przyjętej zasady
<p>V. BAROK Uczeń:</p>		
9. Wprowadzenie do baroku (wiadomości ogólne).	<ul style="list-style-type: none"> – określa ramy czasowe baroku i główne prądy filozoficzne – wyjaśnia pojęcia: barok, kontreformacja, racjonalizm – wymienia najwybitniejszych uczonych epoki i ich zasługi – ogólnie przedstawia obraz świata i człowieka wypływający z filozofii baroku – krótko przedstawia racjonalizm jako prąd filozoficzny – wymienia najważniejsze cechy stylu barokowego – rozpoznaje budowlę barokowe – samodzielnie znajduje informacje o epoce w dostępnych źródłach – korzysta ze słowników specjalistycznych, 	<ul style="list-style-type: none"> – szerzej przedstawia kontekst historyczny i kulturowy epoki – omawia przemiany w nauce i filozofii mające wpływ na kształtowanie się nowej epoki – przedstawia wpływ kontreformacji na literaturę i sztukę – *przedstawia ideowy przekaz sztuki jezuickiej (a zwłaszcza architektury) – opisuje wygląd barokowych kościołów jezuickich – znalezione informacje porządkuje w problemowe całości

	albumów oraz z zasobów multimedialnych	
<p>10. Człowiek wobec nieskończoności.</p> <p>Pytanie o sens istnienia. Wobec śmierci i nieubłaganego upływu czasu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem sonetów Sępa-Szarzyńskiego oraz wiersza Naborowskiego <i>Krótkość żywota</i> – rozpoznaje tematykę oraz problematykę czytanych utworów oraz ich związek z filozofią baroku – na podstawie czytanych utworów przedstawia kryzys wiary w człowieka, który przynosi nowa epoka – przedstawia dylematy ludzi baroku, *odwołując się do kontekstu filozoficznego (np. Pascala) – przedstawia koncepcję bytu ludzkiego jako „wiecznej wojny” w sonetach Sępa-Szarzyńskiego – w czytanych utworach wskazuje cechy stylu barokowego (niepokój, nieład, skomplikowanie, niejasność, dysharmonia) – w czytanych wierszach wskazuje i nazywa typowe dla stylu barokowego środki stylistyczne, np.: inwersja składniowa, przerzutnia, antyteza, paradoks, oksymoron, peryfraz, instrumentacja głoskowa, *kalambur, itp.; określa ich funkcje – na podstawie przeczytanych wierszy oraz obejrzanych dzieł malarstwa i rzeźby wyjaśnia, jaką funkcję pełnił w sztuce baroku topos marności (<i>vanitas</i>) – określa, jakie uczucia i refleksje budzi w podmiotach lirycznych czytanych wierszy świadomość śmierci i przemijania – *porównuje poezję i malarstwo barokowe (w tym – portret trumienny), wskazując wspólne motywy, podstawy światopoglądowe, podobne środki wyrazu – *na przykładzie motywu marności świata porównuje sposoby ukazania tych samych idei w dziełach różnych sztuk – za pomocą różnych tworzyw – *na podstawie wiersza Naborowskiego przedstawia cechy poezji manierystycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie czytanych wierszy przedstawia barokową wizję Boga, człowieka i świata – podaje ogólne informacje biograficzne o autorach czytanych dzieł – *wyjaśnia filozoficzną koncepcję jednoczesnej znikomości i wielkości człowieka (człowiek wobec nieskończoności – w ujęciu Pascala i G. Bruna) – porównuje cechy stylu barokowego w czytanych utworach poetyckich oraz w dziełach innych sztuk (np. w architekturze); wskazując środki artystyczne typowe dla tworzywa danego dzieła – *określa związek barokowego stylu czytanych utworów z zawartą w nich wizją świata i świadomością człowieka – dokonuje analizy i interpretacji czytanych wierszy – na podstawie poznanych utworów oraz literatury przedmiotu przygotowuje dłuższą wypowiedź na temat motywu marności w sztuce baroku; wygłasza ją na podstawie samodzielnie opracowanego konspektu – *na podstawie poznanych dzieł oraz literatury przedmiotu pisze esej (lub referat) o sztuce baroku
<p>11. *Wieloznaczność Hamleta. Szekspir i teatr elżbietański.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Hamleta</i> (fragmentów lub *całości); określa jego tematykę i problematykę – podaje ogólne informacje o Szekspirze i jego epoce, wykorzystując je jako kontekst do interpretacji dzieła; wykorzystuje wiadomości z podręcznika, *a także samodzielnie znalezione w innych źródłach – *streszcza (opowiada) przebieg wydarzeń ukazanych w dramacie – *charakteryzuje Hamleta i innych bohaterów dramatu, określa rolę w dramacie, wskazuje motywy postępowania, ocenia ich decyzje; stosuje słownictwo oceniające i wartościujące – *dokonuje analizy i interpretacji wybranych fragmentów czytanego dramatu, odczytując uczucia, cele i postawy bohatera, a także funkcję danego fragmentu w dziele 	<ul style="list-style-type: none"> – *określa, jaka wizja człowieka i świata wyłania się z dramatu Szekspira; odnosi ją do filozofii baroku – *przedstawia dylematy Hamleta i określa ich motywację – *wykazuje, że <i>Hamlet</i> jest dramatem wieloznacznym; interpretuje utwór jako dramat namiętności ludzkich, utwór moralno-polityczny, egzystencjalny, filozoficzny itp. – *opisuje przemiany zachodzące w psychice bohaterów (odwołując się do tekstu i wskazując środki literackie) – *charakteryzuje porównawczo bohaterów (np. Hamleta i Horacego) – *wyjaśnia, dlaczego postać Hamleta stała się ponadczasowym „znakiem” kultury europejskiej; interpretuje jej symboliczne znaczenie – *przygotowuje (samodzielnie lub

	<ul style="list-style-type: none"> – *wyjaśnia znaczenie słowa <i>hamletyzować</i> (odwołując się do dramatu Szekspira) – *interpretuje monolog Hamleta, przedstawiając istotę wewnętrznego sporu bohatera – *w czytanych fragmentach dramatu odnajduje toposy vanitas oraz świata-teatru; określa wyłaniającą się z nich wizję człowieka – *rozpoznaje motyw „teatru w teatrze” i omawia jego rolę w utworze – *wygłasza krótki, samodzielnie przygotowany referat na temat życia i twórczości Szekspira – *wyjaśnia, na czym polega istota Szekspirowskiej koncepcji tragizmu – *przedstawia najważniejsze cechy dramatu Szekspirowskiego (złamanie zasad trzech jedności i decorum, budowa, bohaterowie, nowa koncepcja tragizmu itd.), odnosząc je do znanego utworu – podaje podstawowe wiadomości o teatrze elżbietańskim (na podstawie podręcznika *i samodzielnie znalezionych źródeł) – *przedstawia Hamleta jako jednego z najważniejszych bohaterów literatury europejskiej (wyjaśnia dlaczego) – wykorzystuje informacje znalezione w tekstach naukowych (interpretacyjnych) do pogłębienia odbioru lektury – interpretuje nawiązania do dramatów szekspirowskich w dziełach późniejszych epok – określa, jakie postawy (koncepcje władzy) symbolizują Hamlet i Fortynbrasa w wierszu Herberta <i>Tren Fortynbrasa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> zespołowo) i przedstawia prezentację poświęconą teatrowi elżbietańskiemu – interpretuje wiersz Herberta (sposób ukształtowania monologu lirycznego, podmiot liryczny i adresat, metaforyka, wartości itp.); wyjaśnia, na czym polega uniwersalność przeciwstawionych sobie postaw – *śledzi argumentację i sposób prowadzenia wywodu w tekście naukowym; wykorzystuje zawarte w nim informacje do pogłębionego odczytania dramatu Szekspira – przedstawia wpływ Szekspira na rozwój teatru europejskiego – charakteryzuje teatr elżbietański, porównując go teatrem antycznym – zestawia antyczną i szekspirowską koncepcję tragizmu – *wskazuje obecność różnych konwencji stylistycznych w znanym dramacie Szekspira (złamanie zasady decorum). – formułuje oceny i opinie estetyczne związane z obejrzanym spektaklem – interpretuje <i>Tren Fortynbrasa</i> jako utwór o różnych postawach wobec rzeczywistości i o władzy despotycznej (*totalitarnej)
<p>12. Don Kichot i żywioł parodii.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem powieści Cervantesa (*całości lub fragmentów) – określa tematykę i problematykę utworu, wyjaśnia, na czym polega jego wielowarstwowość i złożoność – *streszcza utwór / wybrane fragmenty – określa elementy świata przedstawionego – charakteryzuje tytułowego bohatera i jego giermka, omawia ich filozofie życiowe, motywy postępowania, ocenia decyzje itp. – ocenia efekty szlachetnych czynów Don Kichote’a – określa sposób prowadzenia narracji – określa stosunek narratora do bohatera i świata przedstawionego (przytacza właściwe cytaty) – rozpoznaje różne konwencje obecne w powieści (fantastyczną, realistyczną) – rozpoznaje w tekście patos, tragizm i komizm – *odczytuje utwór jako parodię romansów rycerskich i ideałów średniowiecza – odczytuje <i>Don Kichote’a</i> jako powieść o roli literatury (i jej sile) w życiu człowieka – uczestniczy w klasowej dyskusji na temat 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje zasadę zestawienia Don Kichote’a i Sancho Pansy (np. idealista – pragmatyk) – interpretuje utwór, wykorzystując potrzebne konteksty (biograficzny, kulturowy, filozoficzny) – wysuwa wnioski na temat charakteru świata przedstawionego (realizm czy fantastyka?); przedstawia różne hipotezy odczytania dzieła – *wykorzystuje kontekst historyczny i literacki do pogłębionej interpretacji dzieła Cervantesa – wyjaśnia pojęcie parodii; wykorzystuje je w interpretacji utworu (fragmentów lub *całości) – *określa strategię narracyjną: wskazuje stosunek narratora do świata przedstawionego – *wyjaśnia, jakie cechy utworu Cervantesa pozwalają w nim upatrywać początków powieści nowożytnej – *ocenia efekty współwystępowania w powieści różnych konwencji estetycznych – uczestniczy w klasowej dyskusji na temat roli literatury w życiu człowieka

	interpretacji postaci Don Kichote'a i jego marzeń; buduje wypowiedzi argumentacyjne z odwołaniem do lektury – pisze rozprawkę na temat lektury	(ma wyznaczać ideały – czy przedstawiać rzeczywistość?) – wyjaśnia termin donkiszoteria
13. W barokowym teatrze świata. Dramat ludzkich namiętności, z których największą jest władza...	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Makbeta</i> – rozpoznaje tematykę i problematykę dramatu oraz jego związek z światopoglądem baroku – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego, określa przestrzeń sceniczną, w której rozgrywa się akcja utworu – streszcza przebieg wydarzeń ukazanych w dramacie – charakteryzuje bohaterów, ocenia ich decyzje, wskazuje motywy postępowania; stosuje słownictwo oceniające i wartościujące, uzasadnia swoje sądy – analizuje przemiany osobowości Makbeta i wskazuje źródła jego klęski – porównuje kreacje Makbeta i Lady Makbet – analizuje sposób przedstawienia w <i>Makbecie</i> problemu władzy – odnajduje w dramacie toposy życia-teatru oraz vanitas; odnosi je do ogólnego obrazu człowieka i świata w twórczości Szekspira – rozpoznaje w <i>Makbecie</i> obecność motywu iluzji i dostrzega jego związek z światopoglądem epoki – wykorzystuje w interpretacji dramatu potrzebne konteksty (historyczny, filozoficzny, literacki, egzystencjalny itp.) – wskazuje w <i>Makbecie</i> najważniejsze cechy dramatu Szekspirowskiego (złamanie zasad trzech jedności i decorum, budowa, bohaterowie, nowa koncepcja tragizmu itd.) – dostrzega w utworze obecność fantastyki, realizmu, tragizmu, komizmu itp.); wskazuje właściwe fragmenty – czyta ze zrozumieniem teksty naukowe; wykorzystuje zawarte w nich informacje do pogłębionego odczytania dzieł Szekspira – uczestniczy w dyskusji na temat utworu; formułuje pytania, odpowiedzi, oceny – pisze dłuższą wypowiedź argumentacyjną na temat problematyki <i>Makbeta</i> – zna przynajmniej jedną inscenizację wybranego dramatu Szekspira *i na jej podstawie wskazuje teatralne środki wyrazu artystycznego – relacjonuje przeżycia związane z obejrzanym spektaklem; wykorzystuje słownictwo związane z teatrem – pisze własną recenzję obejrzanego spektaklu z wykorzystaniem właściwego słownictwa i frazeologii – czyta ze zrozumieniem teksty naukowe; wykorzystuje zawarte w nim informacje do pogłębionego odczytania dzieł Szekspira 	<ul style="list-style-type: none"> – odwołując się do treści utworu, określa, jaka wizja człowieka i świata wyłania się z dramatów Szekspira; *odnosi ją do filozofii baroku – interpretuje <i>Makbeta</i> jako dramat władzy i namiętności ludzkich – *porównuje sposób jego ujęcia problemu władzy przez Szekspira oraz w piśmiennictwie renesansowym – opisuje przemiany zachodzące w psychice Makbeta i lady Makbet, określając środki literackie, jakimi są ukazane – wyjaśnia, dlaczego postacie Makbeta i Lady Makbet stały się ponadczasowymi znakami kultury europejskiej – charakteryzuje język i styl dramatu Szekspirowskiego (m.in. wskazuje słownictwo z różnych zakresów stylistycznych) – wskazuje przenikanie się różnych konwencji stylistycznych (prowadzących do złamania zasady decorum) – porównuje dramat Szekspirowski z dramatem antycznym (na wybranych przykładach) – przygotowuje i wygłasza referat lub prezentację na temat Szekspira, jego dramatów i teatru elżbietańskiego – analizuje tekst naukowy: odczytuje zawarte w nim sensy, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu – porównuje spektakl z literackim pierwowzorem, uwzględniając różne elementy dzieła (przestrzeń sceniczną, bohaterowie, zdarzenia, kompozycja, warstwa ideowa) – formułuje oceny estetyczne – wskazuje teatralne środki wyrazu artystycznego i określa ich związek z koncepcją całości przedstawienia
14. *Wszystko jest iluzją...	– *wykazuje się znajomością i rozumieniem dramatu <i>Życie jest snem</i> Calderona de la	– *charakteryzuje bohaterów utworu, określa ich role w dramacie

	<p>Barki</p> <ul style="list-style-type: none"> – *rozpoznaje tematykę i problematykę utworu, dostrzega jego wieloznaczność oraz związek z filozoficznymi założeniami epoki – *rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego – *streszcza, opowiada utwór; przedstawia bohaterów – *omawia metamorfozę Sigismunda i wskazuje jej przyczyny – *interpretuje zakończenie dzieła w kontekście całego utworu – *omawia funkcjonowanie i rolę w utworze (tytułowego) toposu snu – *wskazuje motywy wanitatywne, dostrzega ich związek z barokową wizją świata – *w czytanych fragmentach wskazuje środki stylistyczne tworzące barokową poetykę iluzji (np. paradoksy, kalambury, przerzutnie, antytezy, oksymorony) – *rozpoznaje styl barokowy – odwołując się do przykładów konkretnych dzieł, wskazuje efekt iluzji w architekturze i malarstwie (iluzjonizm) – wyjaśnia, czym jest przekład oraz *przekład artystyczny 	<ul style="list-style-type: none"> – *porównuje postacie z dramatu de la Barki z bohaterami Szekspirowskimi – *interpretuje barokową estetykę iluzji jako wyraz światopoglądu epoki – określa wspólne znaczenia toposów: życia-snu, życia-teatru i vanitas, odnosi je do barokowej wizji świata i człowieka – *wskazuje nawiązania antyczne, określa ich funkcje – *porównuje dwa różne przekłady tego samego fragmentu; wskazuje podobieństwa i różnice
<p>15. Komedie ludzkich charakterów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Skapca</i> Moliera; rozpoznaje jego tematykę i problematykę – streszcza przebieg wydarzeń ukazanych w dramacie – charakteryzuje bohaterów dramatu Moliera, zwracając uwagę na elementy satyry społecznej – tworzy portret psychologiczny tytułowego bohatera – interpretuje <i>Skapca</i> jako komedię charakterów, odkrywając jednocześnie gorzką wymowę utworu – wskazuje środki artystyczne tworzące portrety bohaterów (np. karykaturę, wyolbrzymienie, środki tworzące komizm) – odnajduje w dramacie różne rodzaje komizmu: komizm sytuacyjny, językowy, postaci – dokonuje szczegółowej, ukierunkowanej analizy i interpretacji wskazanego fragmentu dramatu – wyjaśnia, na czym polega uniwersalna wymowa utworu Moliera – podaje podstawowe informacje o klasycyzmie francuskim XVII w. (na podstawie podręcznika *i samodzielnie znalezionych wiadomości z różnych źródeł) – tworzy wypowiedzi argumentacyjne, formułuje tezy i argumenty – tworzy spójną wypowiedź na temat problematyki utworu we wskazanej formie (np. charakterystyka, rozprawka) – tworząc własny tekst, stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje <i>Skapca</i> jako demaskowanie przed widzami iluzji ludzkich postaw – w postaciach dramatu odnajduje typowych przedstawicieli społeczeństwa XVII-wiecznej Francji; dostrzega realia społeczne – dostrzega sztuczność zakończenia i odkrywa zawartą w utworze przestrożę – pogłębia charakterystykę Harpagona, wykorzystując potrzebne konteksty – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>qui pro quo</i> jako formy komizmu sytuacyjnego, ilustruje je przykładami ze <i>Skapca</i> – podaje informacje o Molierze i jego czasach na podstawie podręcznika *i samodzielnie znalezionych wiadomości z różnych źródeł; przedstawia je w postaci referatu ilustrowanego różnymi materiałami – wskazuje w <i>Skapcu</i> cechy dramatu klasycystycznego – opracowuje i wygłasza przemówienie na temat problematyki utworu (np. mowę oskarżycielską przeciw Harpagonowi) – przygotowując wypowiedź, stosuje retoryczne zasady kompozycyjne

<p>16. Dwie miłości – świat i Bóg.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Sonetu V</i> Sępa-Szarzyńskiego oraz wierszy Naborowskiego (<i>Na oczy królowej angielskiej</i>) i J.A. Morsztyna (np. <i>O swej pannie; Do trupa</i>) – przedstawia tematykę i problematykę wierszy, dostrzegając ich związek z światopoglądem baroku – interpretuje wiersze, rozpoznając w nich charakterystyczne cechy stylu barokowego – przedstawia dramatyczny obraz egzystencji człowieka w kulturze baroku (rozdzarcie między pragnieniem ziemskich rozkoszy a poczuciem ich nietrwałości); odwołuje się do czytanych utworów – odwołując się do tekstów, wyjaśnia terminy: koncept barokowy, *konceptyzm, marinizm – określa, na czym polegają koncepty stanowiące podstawę wierszy; odnajduje i interpretuje ich puenty – w czytanych wierszach barokowych odnajduje topos miłości i śmierci; *interpretuje sposób jego ujęcia – *wskazuje powtarzające się w poezji barokowej motywy związane z miłością (np. ogień i lód), określa związane z nimi znaczenia – wskazuje środki stylistyczne typowe dla poezji konceptycznej (np. antyteza, *gradacja, wyliczenie, nagromadzenie, kompozycja łańcuchowa, *ekwiwokacja, *kalambur, figura sumacji) i określa ich funkcje – wskazuje charakterystyczne cechy składni, leksyki i frazeologii czytanych utworów – odwołując się do przykładów poezji i malarstwa, przedstawia sposób ukazywania kobiety w sztuce baroku – *wskazuje symboliczne i alegoryczne motywy w poezji i malarstwie epoki; interpretuje ich znaczenia w kontekście „rozdwojenia” człowieka baroku – wykorzystuje w interpretacji utworów i dzieł sztuki potrzebne konteksty, a zwłaszcza kontekst filozoficzny i egzystencjalny – *odwołując się do czytanych wierszy, omawia charakterystyczne cechy barokowej poezji dworskiej (twórcy, tematyka, forma, styl itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje wiersze, odnajdując w nich dramatyczny obraz egzystencji człowieka (*odwołuje się do kontekstu światopoglądu epoki) – *w sposób pogłębiony komentuje barokowy obraz dramatycznej egzystencji człowieka ukazany np. w poezji Sępa-Szarzyńskiego – wyjaśnia, w jaki sposób w czytanych tekstach zostały ukazane podstawowe problemy egzystencjalne: miłość, cierpienie, śmierć – podaje podstawowe wiadomości biograficzne o Naborowskim i Morsztynie jako twórcach baroku – *przedstawia marinizm jako nurt w poezji barokowej i podaje podstawowe informacje o jego twórcy – *wyjaśnia pojęcia: poezja intelektualna, wirtuozeria formalna – porównuje sposób ukazania pięknej kobiety w poezji barokowej i renesansowej (odwołując się do znanych utworów) – rozpoznaje i *interpretuje wiersze konceptyczne (marinistyczne) – wskazuje przykłady konceptów w malarstwie – *porównuje funkcje konceptu w malarstwie i poezji (np. na podstawie obrazów Arcimbolda i wierszy Naborowskiego oraz J.A. Morsztyna) – określa koncepcję miłości obecną w barokowej poezji dworskiej; *porównuje ją z innymi znanymi sobie obrazami miłości – na przykładzie wierszy Naborowskiego wyjaśnia, czym był barokowy manieryzm – wyjaśnia termin akrostych
<p>17. Szekspir i miłość.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Romea i Julii</i> Szekspira – streszcza i opowiada utwór; określa jego tematykę i problematykę – charakteryzuje utwór jako tragedię, przedstawia konstrukcję wydarzeń, rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego, określa przestrzeń sceniczną – charakteryzuje bohaterów, ocenia ich decyzje, wskazuje motywy postępowania; stosuje słownictwo oceniające 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje analizy i interpretacji wskazanych scen dramatu (np. sceny balkonowej); charakteryzuje środki językowe i stylistyczne, określa ich funkcje – porównuje sposób opisywania urody kobiecej w monologu Romea i poezji barokowej – syntezyzuje wiedzę o dramatach Szekspira; przedstawia wyłaniającą się z nich wizję człowieka i świata; *odnosi ją do filozofii baroku

	<ul style="list-style-type: none"> – i wartościujące, uzasadnia swoje sądy – odnajduje w dramacie elementy barokowej wizji świata i człowieka – wyjaśnia, na czym polega tragizm bohaterów – analizuje sposób wykorzystania motywów miłości i śmierci – wykorzystuje w interpretacji dramatu potrzebne konteksty (historyczny, filozoficzny, literacki, egzystencjalny itp.) – wskazuje w utworze najważniejsze cechy dramatu Szekspirowskiego – dostrzega współwystępowanie różnych konwencji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego postacie Romea i Julii stały się ponadczasowymi znakami kultury europejskiej – charakteryzuje język i styl dramatu (m.in. wskazuje słownictwo z różnych zakresów stylistycznych) – *wskazuje przenikanie się różnych konwencji stylistycznych (prowadzących do złamania zasady decorum) – porównuje <i>Romea i Julię</i> z dramatem antycznym – porównuje Romea i Julię oraz Tristana i Izoldę jako archetypy tragicznych kochanków
<p>18. Oblicza sarmatyzmu. <i>Pamiętniki Jana Chryzostoma Paska.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Pamiętników Paska</i> (na podstawie fragmentów) – określa tematykę i problematykę utworu – czyta <i>Pamiętniki Paska</i>, odnajdując w nich świadectwo rodzimej kultury szlacheckiej (jako zapis obyczajów, stylu życia, mentalności, wyznawanych wartości itp.) – na podstawie znalezionych informacji i czytanych fragmentów Paska określa dwa oblicza sarmatyzmu (kult wolności – samowola; waleczność i tradycja rycerska – warcholstwo; gościnność – życie ponad stan; przywiązanie do tradycji – ksenofobia; religijność i katolicyzm – zabobonność...) – wyjaśnia pojęcia: Sarmata, sarmatyzm – gromadzi i porządkuje informacje o kulturze sarmackiej (*także znalezione samodzielnie w różnych źródłach) – analizuje czytane fragmenty; określa na ich podstawie stosunek mentalność szlachcica Sarmaty, ważne dla niego wartości itp. – rozpoznaje realizm opisów Paska; wskazuje właściwe fragmenty, interpretuje je – wymienia gatunki literackie związane z nurtem sarmackim: pamiętniki, diariusze, listy, epos barokowy – wymienia najważniejsze cechy polszczyzny szlacheckiej, znajduje je w języku Paska; wskazuje przykłady makaronizowania; wyjaśnia termin *i pochodzenie zjawiska – *określa stosunek do tradycji sarmackiej w poezji współczesnej (na podstawie wybranych utworów) – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, przetwarza i porządkuje zawarte w nim informacje; odczytuje sens i główną myśl; wskazuje argumenty – interpretuje <i>Pamiętniki</i>, wykorzystując potrzebne konteksty (np. historyczny, kulturowy) – wypowiada się na temat obejrzanego filmu pokazującego kulturę sarmacką (np. <i>Potopu</i> Hofmana) – wskazuje charakterystyczne środki filmowe służące przekazaniu idei dzieła – pisze recenzję filmu 	<ul style="list-style-type: none"> – szerzej omawia sarmatyzm jako rodzimą formację kulturową, przejawiającą się w różnych obszarach życia i kultury – określa zespół wartości i postaw związanych z postacią Sarmaty – wskazuje inne – poza literaturą – zjawiska związane z kulturą sarmacką, np. dwór szlachecki, strój, ceremoniał (uczty, zaślubiny, pogrzeby itp.), portret trumienny itp.; krótko je charakteryzuje, *odnajdując w nich odzwierciedlenie ważnych dla Sarmatów wartości – dostrzega związek wartości sarmackich z etosem rycerskim – czyta ze zrozumieniem fragmenty literatury przedmiotu, wykorzystuje znalezione w nich informacje we własnych wypowiedziach – zbiera wiadomości dotyczące kultury sarmackiej z różnych źródeł; selekcjonuje, porządkuje i przetwarza znalezione informacje; buduje dłuższą wypowiedź (np. referat) – objaśnia etymologię słów: Sarmata, sarmatyzm – analizuje sceny batalistyczne w <i>Pamiętnikach Paska</i> pod względem słownictwa, frazeologii i składni – omawia cechy języka i stylu Paska; wskazuje barokową składnię zdań, makaronizmy i inne językowe wykładniki „ozdobności” i kwiecistości stylu – *interpretuje wiersze współczesne zawierające rozrachunek z dziedzictwem sarmatyzmu – wskazuje filmowe środki wyrazu i określa ich funkcje – *porównuje język literatury i język filmu

<p>19. Dialogi z tradycją. Nawiązania do baroku w poezji współczesnej. Dzieła rozmawiające ze sobą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem wierszy współczesnych zawierających nawiązania do baroku (np. <i>Portret sarmacki</i> E. Brylla, <i>Lekcja anatomii (Rembrandta)</i> S. Grochowiaka, <i>Et in Arcadia ego</i> W. Maja) – określa tematykę i problematykę wierszy – dostrzega nawiązania do baroku, interpretuje je, określa funkcję w przekazie wiersza – wiersze Grochowiaka i Maja odczytuje jako reinterpretacje XVII-wiecznych obrazów – odczytuje obrazy Rembrandta i Poussina, *uwzględniając twórczo malarstwa jako sztuki – odnajduje topos Arkadii przedstawiony na obrazie Poussina – przedstawia pochodzenie toposu Arkadii i związane z nim znaczenia – *interpretuje porównawczo obraz i „rozmawiający z nim” wiersz; formułuje wnioski na temat podobnych idei wyrażanych językiem różnych sztuk 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia propozycję interpretacji czytanego wiersza, wskazując w tekście miejsca stanowiące argumenty na poparcie własnej koncepcji interpretacyjnej – *przeprowadza interpretację porównawczą tekstów kultury (obrazu i wiersza), uwzględniając różnorodne konteksty – wyjaśnia, na czym polega uniwersalność toposu Arkadii w kulturze europejskiej
<p>20. Różnorodność i dziwne piękno baroku. Synteza wiadomości o epoce.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – syntetycznie przedstawia obraz Boga, człowieka i świata w literaturze, sztuce i filozofii baroku – odwołując się do poznanych utworów literackich i dzieł sztuki, przedstawia postawę człowieka baroku wobec śmierci i przemijania – omawia charakterystyczne motywy barokowej literatury i sztuki oraz ich symbolikę – analizuje język i styl poznanych utworów, wskazując w nim cechy typowe dla epoki i autorów – interpretując wybrane dzieła, zwraca uwagę na cechy stylu barokowego (niepokój, ruch, nieład, niejasność, dysharmonia, zmysłowość itd.) – pisze spójną wypowiedź argumentacyjną syntezującą wiedzę o epoce – na przykładzie wybranych przez siebie utworów poetyckich i dzieł sztuki (malarstwo, rzeźba, architektura) syntetycznie omawia cechy sztuki baroku – redaguje dłuższą wypowiedź na temat sztuki baroku, wygłasza ją; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne – poprawnie używa terminów: barok, kontrreformacja, sztuka iluzjonistyczna, koncept barokowy, marinizm, *manieryzm itp. – czyta ze zrozumieniem tekst eseistyczny, wykorzystując znalezione w nim informacje do pogłębienia wiedzy o sztuce baroku 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie poznanych utworów i dzieł sztuki przedstawia barokowe postrzeganie piękna – porównuje dzieła barokowe i renesansowe (pod względem stylu, filozofii, niesionego przekazu) – przedstawia własne propozycje interpretacji poznanych utworów barokowych, uzasadnia je – *tworzy poetyckie opisy różnych przedmiotów – dociera do różnych źródeł informacji na temat sztuki baroku, znajduje przykłady dzieł barokowych i ich opisów (w dostępnej literaturze przedmiotu, a także na stronach internetowych) – gromadzi, selekcjonuje, porządkuje i syntetyzuje znalezione samodzielnie informacje; tworzy plan własnej wypowiedzi na zadany temat – wygłasza referat na temat sztuki baroku, dbając o jego poprawną, uporządkowaną kompozycję i o komunikatywną formę przekazu – referat ilustruje prezentacją dzieł sztuki przygotowaną w dostępnym programie komputerowym
<p>VI. OŚWIECENIE</p> <p>Uczeń:</p>		

<p>21. Wprowadzenie do oświecenia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – podaje ogólne informacje o epoce oświecenia (nazwa, ramy czasowe, rola wiedzy i edukacji, przemiany społeczne) – wyjaśnia terminy: racjonalizm, empiryzm, deizm, ateizm, libertynizm – wyjaśnia nazwę „oświecenie” – przedstawia krótko najwybitniejszych filozofów epoki (Locke, Kant) – przedstawia najważniejsze założenia myśli filozoficznej epoki: racjonalizmu i empiryzmu – określa wpływ rewolucji francuskiej na kształtowanie się nowej epoki – omawia polskie reformy i ich twórców – przedstawia początki polskiej publicystyki – omawia rolę teatru w oświeceniu, wymienia jego najważniejszych twórców i najbardziej znaczące utwory – krótko przedstawia francuską <i>Encyklopedię</i> i encyklopedystów – tworzy definicje wskazanych pojęć 	<ul style="list-style-type: none"> – określa, jakie zmiany społeczne wpłynęły na kształt epoki oświecenia – *szerzej omawia prądy filozoficzne, które ukształtowały epokę – na podstawie wiadomości z podręcznika oraz *znalezionych samodzielnie w różnych źródłach przedstawia wybitne osiągnięcia polskiego oświecenia (rozwój edukacji i reformy szkolnictwa, rola teatru, rozkwit publicystyki itp.) – przedstawia historyczne tło polskiego oświecenia – przygotowuje i wygłasza referat lub prezentację na temat epoki; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu – prezentuje Woltera, D. Diderota i J.J. Rousseau – jako wybitnych myślicieli francuskiego oświecenia – *na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów prezentuje sylwetki filozofów (Kartezjusz, Locke, Kant) i krótko referuje założenia ich teorii
<p>22. Czas rozumu. Bohaterowie Woltera i ich przygody na „najlepszym ze światów”. Kryzys oświeceniowego optymizmu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Kandyda</i>; przedstawia jego tematykę i problematykę utworu – czyta ze zrozumieniem i interpretuje fragmenty utworu, dostrzegając w nich tendencje epoki (np. dydaktyzm i krytycyzm) – streszcza wybrane przygody Kandyda – *interpretuje przedstawione w utworze wydarzenia, odczytując ich warstwę paraboliczną, sensy uniwersalne oraz aluzje do wydarzeń historycznych, instytucji społecznych itp. – charakteryzuje głównego bohatera, zwracając uwagę na jego imię znaczące oraz rolę, jaką odgrywa w utworze – prezentuje pozostałych bohaterów <i>Kandyda</i> (np. Panglossa, Marcina, Kakambo...) i określa ich rolę w utworze – na podstawie poznanych fragmentów określa poglądy Woltera na naturę ludzką oraz stosunek pisarza do wojny – przedstawia krainę Eldorado oraz określa jej symboliczne znaczenie – *interpretuje tytuł powiastki – *rozpoznaje prześmiewczą konwencję utworu; wskazuje elementy satyry, sarkazmu oraz ironii – *na podstawie <i>Kandyda</i> przedstawia cechy gatunkowe powiastki filozoficznej – wskazuje związek utworu z filozofią epoki (racjonalizm, polemika z filozofią optymizmu, deizm) – wyjaśnia znaczenie wyrazów: fatalista, fatalizm, krytycyzm 	<ul style="list-style-type: none"> – utwór Woltera odczytuje jako filozoficzną polemikę z oświeceniowym optymizmem – *wskazuje w <i>Kandydzie</i> elementy gry literackiej oraz ironiczny dystans narratora wobec świata przedstawionego – prezentuje autora powiastki na tle epoki oświecenia – *wyjaśnia określenie „wolterianizm” – analizuje język utworu; wskazuje językowe przejawy dowcipu, sarkazmu, ironii – *charakteryzuje powiastkę filozoficzną jako gatunek oświeceniowego krytycyzmu – *wskazuje wpływ powiastki filozoficznej na kształtowanie się pierwszych powieści europejskich – *na podstawie podręcznika określa stosunek ludzi oświecenia (np. encyklopedystów) do władzy, religii i Kościoła, ich poglądy na społeczeństwo i naturę
<p>23. Triumf rozumu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem ody Naruszewicza <i>Balon</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje ukazane w wierszu <i>Balon</i> obrazy człowieka ujarzmiającego

<p>Oświeceniowa wizja świata i miejsce w nim człowieka.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa, czym jest klasycyzm epoki oświecenia; dostrzega jego związek z filozofią racjonalizmu – interpretuje wiersz Naruszewicza jako pochwałę rozumu ludzkiego – w wierszu Naruszewicza i malarstwie epoki wskazuje kult rozumu ludzkiego, wiedzy i wynalazków – *wskazuje filozoficzne źródła oświeceniowej fascynacji nauką i wiedzą – na podstawie wiersza <i>Balon</i> przedstawia cechy ody – wskazuje peryfrazy jako środki typowe dla stylu klasycystycznego – rozpoznaje w utworze inne środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – przyrodę – interpretuje wiersz, wykorzystując kontekst filozoficzny i historyczny – *charakteryzuje odę jako gatunek klasycystyczny – dostrzega w wierszu cechy stylu klasycystycznego (jasność, przejrzystość myśli, czystość stylu, zgodność z regułami gatunku) – *wygłasza na forum klasy wypowiedź na temat ważnych postaci oświecenia oraz prądów filozoficznych i artystycznych opracowaną na podstawie samodzielnie zgromadzonych materiałów
<p>24. Patriotyzm czasów kłęski. O nowy rozumny kształt państwa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Hymnu do miłości ojczyzny</i> Krasickiego – interpretuje hymn Krasickiego, odnajdując w nim model patriotyzmu czasów kłęski – wyjaśnia, dlaczego utwór stał się wzorcem liryki patriotycznej – analizuje budowę utworu, wskazując jego klasycystyczny charakter – analizuje słownictwo użyte w wierszu, wskazując czystość języka jako jedną z zasad utworu klasycystycznego – charakteryzuje hymn jako gatunek klasycystyczny – odnajduje zasady stylu klasycystycznego w malarstwie epoki – na podstawie podręcznika omawia działalność państwa w sferze kultury w czasach stanisławowskich: reformy, instytucje kulturalno-oświatowe – podaje najważniejsze informacje o życiu i twórczości Krasickiego – redaguje noty biograficzne najważniejszych postaci polskiego oświecenia oraz hasła encyklopedyczne pojęć związanych z tą epoką w Polsce oraz instytucji kulturalnych i społecznych – przedstawia walkę o czystość języka polskiego i związane z nią instytucje – określa, czym jest klasycyzm epoki oświecenia; dostrzega jego związek z filozofią racjonalizmu – *na podstawie konkretnych dzieł porównuje charakterystyczne cechy stylu klasycystycznego w architekturze, rzeźbie, malarstwie i poezji – *syntetycznie charakteryzuje klasycyzm jako główny nurt artystyczny i myślowy oświecenia (obok sentymentalizmu i rokoka) 	<ul style="list-style-type: none"> – przeprowadza pełną analizę i interpretację hymnu Krasickiego – *wskazuje w wierszu cechy stylu klasycystycznego (jasność, przejrzystość myśli, czystość stylu, zgodność z regułami gatunku) – omawia wybrane dzieła sztuki oświeceniowego klasycyzmu, wskazując typowe dla nich cechy i zasady estetyczne – przedstawia klasycystyczny ideał języka i odnajduje go w znanych utworach Krasickiego – *przeprowadza interpretację porównawczą hymnu Krasickiego oraz wybranego obrazu Davida; uwzględnia temat, wymowę, klasycystyczny charakter obu dzieł – odczytuje dzieła Canaletta jako obraz czasów stanisławowskich i jako przykłady malarstwa klasycystycznego – *prezentuje samodzielnie znalezione informacje o ważnych instytucjach społeczno-kulturalnych powstałych w dobie oświecenia – *przedstawia, w postaci referatu króla Stanisława Augusta i kulturę jego czasów, uwzględniając kontekst historyczny – *wygłasza referat na temat reform szkolnictwa w Polsce w XVIII w. oraz na temat zasług Konarskiego – na podstawie podręcznika oraz samodzielnie znalezionych źródeł prezentuje sylwetki wybitnych postaci polskiego oświecenia (np. w formie: komentarza, gazetki klasowej, prezentacji multimedialnej)
<p>25. Satyra prawdę mówi..., czyli realizacja oświeceniowej zasady „bawiać – uczyć”.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem przynajmniej jednej satyry Krasickiego, np. <i>Pijaństwo, Do króla, Zona modna</i> – rozpoznaje jej (ich) tematykę i problematykę oraz związek z założeniami ideowymi epoki; dostrzega prześmiewczy i krytyczny charakter – streszcza satyrę (-y), wskazuje sposoby 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje satyrę (-y) Krasickiego, sytuując ją (je) w kontekście filozoficznym i kulturowym – na podstawie znanych satyr określa, jaki był stosunek poetów oświecenia do dziedzictwa sarmatyzmu – charakteryzuje język i styl czytanych satyr

	<p>portretowania postaci</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego; dostrzega dialogowość, obrazki obyczajowe, retoryczność stylu (przytacza właściwe fragmenty) – wskazuje przykłady komizmu, sarkazmu i ironii – przedstawia satyrę jako gatunek literacki i jako *konwencję estetyczną; różni satyrę polityczną i obyczajową – wyjaśnia, na czym polega dydaktyczno-moralizatorski charakter czytanych utworów – porównuje satyryczny wymiar utworów Krasickiego i obrazów Hogartha, *uwzględnia specyfikę tworzywa każdego z dzieł – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, wykorzystując znalezione informacje do pogłębienia omawianych zagadnień – dostrzega nawiązania do tradycji oświeceniowych satyr w poezji współczesnej (np. w wierszu Jastruna <i>Pijaństwo</i>) – *w różnych źródłach znajduje wiadomości pogłębiające własne interpretacje oświeceniowych utworów 	<ul style="list-style-type: none"> – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl Krasickiego – porównuje środki artystyczne służące satyrze w malarstwie i literaturze – wnioskuje, dlaczego bajka i satyra były popularnymi gatunkami oświecenia – rozpoznaje finezyjność budowy znanej satyry (np. <i>Do króla</i>); interpretuje funkcję i wymowę zamysłu kompozycyjnego – *cytuje literaturę przedmiotu w pracach pisemnych, prawidłowo sporządza przypisy – *analizuje i interpretuje wiersz współczesny podejmujący polemikę z dziedzictwem sarmatyzmu; formułuje hipotezę interpretacyjną i weryfikuje ją na podstawie analizy
<p>26. Obraz świata wyłaniający się z bajek Krasickiego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem bajek Krasickiego (także poznanych w szkole podstawowej), np. <i>Wstęp do bajek, Jagnię i wilcy, Ptaszki w klatce, Przyjaciel, Dewotka</i> – analizuje wskazane bajki Krasickiego, zwracając uwagę na ich przejrzystą strukturę – zgodną z zasadami estetyki klasycystycznej – formułuje przesłania dydaktyczno-moralizatorskie bajek (morały) – przedstawia bajkę jako gatunek klasycystyczny, wskazując m.in. charakter dydaktyczny, morał, puentę, alegoryzm, lapidarność itp. – różni bajki narracyjne i epigramatyczne – w dłuższej wypowiedzi (np. w formie rozprawki lub *eseju) opisuje pesymistyczną wizję świata wyłaniającą się z bajek Krasickiego 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje bajki Krasickiego, uwzględniając ich styl i moralizatorskie przesłanie – wyjaśnia pojęcia: alegoryzm (alegoryczny), aforyzm, sentencja (sentencjonalność stylu) – przedstawia sylwetkę Krasickiego jako najwybitniejszego polskiego poety oświecenia – pisze rozprawkę (*esej) na temat wizji świata wyłaniającej się z bajek i satyr Krasickiego; wykorzystuje literaturę przedmiotu, prawidłowo sporządza przypisy i zestawienie bibliograficzne, przytacza cytaty
<p>27. Czuć i wiara w epoce rozumu. Sielanka sentymentalna. Człowiek częścią natury. Natura jako raj utracony. Najslynniejsza kolęda polska.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem sielank <i>oraz Pieśni o narodzeniu Pańskim</i> Karpińskiego – określa tematykę i problematykę utworów – określa temat, nastrój, charakter wierszy – charakteryzuje postać nadawcy (podmiotu lirycznego), opisując jego uczucia i sposób ich wyrażenia – podaje określenia składające się na uczuciowość sentymentalną – przedstawia cechy sielanki sentymentalnej (m.in. paralelizm między światem natury i przeżyciami ludzkimi, ludowość) – wskazuje środki stylistyczne: powtórzenia, paralelizmy składniowe, epitety; określa 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie poezji i malarstwa przedstawia człowieka i świat jego przeżyć wewnętrznych jako pole zainteresowania sztuki sentymentalnej – ukazuje wpływ poglądów filozoficznych (Rousseau) na literaturę i sztukę – analizuje i interpretuje sielanki sentymentalne, zwracając uwagę na ukazaną w nich uczuciowość sentymentalną, związek z naturą i stylizowaną „prostotę” – wskazuje religijność jako ważną cechę polskiego sentymentalizmu – analizuje język i styl <i>Pieśni o narodzeniu Pańskim</i>; *dostrzega w pieśni elementy

	<p>ich funkcje</p> <ul style="list-style-type: none"> – w czytanych utworach literackich i w malarstwie epoki rozpoznaje topos Arkadii – *porównuje sposób kształtowania przestrzeni arkadyjskiej w malarstwie i utworach literackich – opisuje park sentymentalny; wskazuje jego charakterystyczne elementy i określa ich znaczenia – przedstawia sentymentalizm jako prąd artystyczny oświecenia – *przedstawia kult pamiętek (także narodowych) jako cechę polskiego sentymentalizmu – interpretuje <i>Pieśń o narodzeniu Pańskim</i> jako przykład poezji religijnej epoki oświecenia; określa ukazane w niej relacje między Bogiem a człowiekiem – wskazuje w kolędzie charakterystyczne środki stylistyczne (np. apostrofy, wykrzyknienia, antytezy, oksymorony) i określa ich funkcje – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, znajdując w nim potrzebne informacje o literaturze sentymentalnej – wymienia główne tematy i motywy literatury sentymentalnej – *krótko prezentuje sylwetkę poetycką F. Karpińskiego; podkreśla jego związek z Puławami – wyjaśnia, jak sentymentalisci pojmowali człowieka i człowieczeństwo – *wskazuje cechy stylistyczne XVIII-wiecznych opisów uczuć – *prezentuje (ogólnie) postać Rousseau i jego hasło powrotu do natury 	<p>poetyki baroku</p> <ul style="list-style-type: none"> – dostrzega i interpretuje dydaktyczny zamysł <i>Pieśni</i> – szerzej charakteryzuje sentymentalizm jako prąd opozycyjny wobec klasycyzmu – *porównuje sposób ukazania natury i człowieka w sielankach oraz w malarstwie sentymentalnym – charakteryzuje pejzaż sentymentalny (na podstawie poezji i malarstwa) – *opisuje ogród angielski i wyjaśnia, dlaczego w XVIII w. pojawiła się moda na ten typ ogrodu – *znajduje w dostępnych źródłach wiadomości o Puławach jako ośrodku polskiego sentymentalizmu: o trybie życia, rozrywkach, zabawach, słynnych postaciach; opracowuje prezentację (np. referat z wykorzystaniem ilustracji) – *czyta fragmenty literatury przedmiotu; zawarte w nich informacje wykorzystuje we własnych wypowiedziach na temat utworów sentymentalnych – przedstawia Rousseau jako patrona sentymentalistów; *krótko streszcza jego poglądy na naturę – na podstawie słowników podaje znaczenia dosłowne i przenośne wyrazu „ogród”, *wyjaśnia jego etymologię
<p>28. Dialogi z tradycją. Tęsknota za Arkadią.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzega obecność toposu Arkadii w poezji współczesnej (np. w wierszu Miłozza <i>Piosenka pasterska</i>) – interpretuje wiersz Miłozza, rozpoznając ukazany w nim arkadyjski obraz natury – odczytuje metaforyczną warstwę wiersza – wyjaśnia symbolikę ogrodu, odwołując się m.in. do wiadomości o epoce oświecenia – przedstawia pochodzenie i znaczenia toposu Arkadii 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje wiersz: formułuje hipotezę interpretacyjną, a następnie weryfikuje ją na podstawie analizy – odwołując się do przykładów (literatura, malarstwo, inne dziedziny sztuki), wyjaśnia, jakie jest miejsce toposu Arkadii w kulturze europejskiej
<p>29. Mazurek Dąbrowskiego, czyli nowy wymiar patriotyzmu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> – interpretuje utwór, dostrzegając w nim nową koncepcję narodu i nowy model patriotyzmu – określa składniki utworu (zbiorowy podmiot liryczny, adresat, sytuacja liryczna, środki stylistyczne i językowe tworzące nastrój itp.) – analizuje warstwę językowo-stylistyczną oraz budowę wersyfikacyjno-składniową utworu – wskazuje środki stylistyczne (powtórzenia, apostrofy, formy czasowników) i określa ich funkcje; 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje utwór, dostrzegając w nim etos narodu bez państwa – *przeprowadza analizę porównawczą <i>Hymnu do miłości ojczyzny</i> Krasickiego i utworu Wybickiego – omawia okoliczności powstania pieśni, jej historię oraz wskazuje moment, kiedy stała się hymnem narodowym

	<ul style="list-style-type: none"> – określa rolę refrenu – wymienia bohaterów narodowych przywołanych w utworze i określa ich rolę – *wskazuje w <i>Pieśni Legionów</i> cechy przełamujące oświeceniowy klasycyzm i kierujące go w stronę idei romantycznych 	
30. Synteza wiadomości o oświeceniu.	<ul style="list-style-type: none"> – syntetycznie przedstawia informacje o oświeceniu – w Polsce i w kulturze europejskiej – charakteryzuje główne prądy filozoficzne (racjonalizm, empiryzm, poglądy Rousseau itp.) i określa ich wpływ na kulturę epoki – zestawia klasycyzm, sentymentalizm i rokoko jako różne prądy występujące w jednej epoce – analizuje język i styl poznanych utworów, wskazując w nich cechy typowe dla epoki i autorów – interpretując wybrane dzieła, zwraca uwagę na cechy stylu klasycystycznego i sentymentalnego – pisze spójną wypowiedź argumentacyjną syntezykującą wiedzę o epoce – redaguje dłuższą wypowiedź na temat filozofii, literatury i sztuki oświecenia, wygłasza ją; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne – poprawnie używa terminów: racjonalizm, krytycyzm, libertynizm, klasycyzm, sentymentalizm itp. – czyta ze zrozumieniem teksty naukowe, wykorzystując znalezione w nich informacje do pogłębienia wiedzy o epoce 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie poznanych utworów i dzieł sztuki przedstawia oświeceniowe poglądy na człowieka i społeczeństwo – przedstawia własne propozycje interpretacji poznanych utworów czasu oświecenia, uzasadnia je – porównuje klasycyzm renesansowy i oświeceniowy (na przykładach konkretnych dzieł) – *charakteryzuje klasycyzm jako ponadczasowy prąd ideowo-artystyczny – dociera do różnych źródeł informacji na temat literatury i sztuki oświecenia, (w dostępnej literaturze przedmiotu, a także na stronach internetowych) – gromadzi, selekcjonuje, porządkuje i syntetyzuje znalezione samodzielnie informacje; tworzy plan własnej wypowiedzi na zadany temat – wygłasza referat na temat kultury oświecenia, dbając o jego poprawną, uporządkowaną kompozycję i o komunikatywną formę przekazu

Kształcenie językowe i tworzenie wypowiedzi

<p>1. Jak mówić i pisać pięknie oraz przekonywająco?</p> <p>Retoryka dawniej i dziś.</p> <p>Znaczenie retoryki w czasach renesansu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest retoryka, wskazując jej antyczne korzenie (*definiuje retorykę) – *przedstawia <i>Retorykę</i> Arystotelesa jako fundamentalne dzieło sztuki retorycznej – analizuje fragment mowy (np. S. Orzechowskiego), wskazując jej charakterystyczne cechy i styl – w czytanych tekście oratorskim rozpoznaje argumenty i określa ich charakter – wymienia najważniejsze cechy stylu retorycznego; odnajduje je w czytanych tekstach; wskazuje środki retoryczne (apostrofa, pytanie retoryczne, wykrzyknienie, antyteza, anafora, powtórzenie) i określa ich funkcje – *w czytanych tekście wskazuje najważniejsze tropy i figury retoryczne – wyjaśnia terminy: styl retoryczny, oracja – wymienia etapy przygotowania mowy zgodne ze sztuką retoryki – wymienia rodzaje argumentów, podając przykłady – podaje najważniejsze tropy (metafora, metonimia, synekdocha) i figury retoryczne (apostrofa, pytanie retoryczne, porównanie, elipsa) 	<ul style="list-style-type: none"> – szerzej wyjaśnia, czym jest retoryka, określając jej rolę w różnych epokach – *wymienia wybitnych mówców starożytnych i twórców renesansowej retoryki – *charakteryzuje orację i kazanie jako gatunki literackie – w czytanych fragmentach mowy Orzechowskiego wskazuje tezy; śledzi argumentację – odróżnia argumenty merytoryczne i logiczne od erystycznych – wskazuje charakterystyczne cechy i typowe struktury stylu retorycznego – wymienia środki językowe i stylistyczne służące uwzniośleniu wypowiedzi (np. archaizacja, szyk przestawny, paralelizmy składniowe) – *wyjaśnia pojęcie okresu retorycznego; rozpoznaje go w tekście – opracowuje i wygłasza przemówienie na wskazany temat, dążąc do stosowania zasad retoryki – *własnemu tekstowi nadaje cechy stylu retorycznego
--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje wywód o charakterze demagogicznym – wygłasza samodzielnie przygotowane przemówienie na wskazany temat, *stosując zasady starożytnych retorów – formułuje tezy i argumenty za pomocą odpowiednich konstrukcji składniowych – wygłasza własne przemówienie 	
2. Styl i stylizacja. Makaronizmy.	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcia stylu i stylizacji – w czytanych fragmentach (np. <i>Pamiętników</i> J. Ch. Paska) rozpoznaje makaronizmy i inne cechy stylu sarmackiego – wyjaśnia terminy: makaronizm, makaronizacja – wskazuje wpływy łaciny na język epoki i wiąże je z modą językową panującą wśród ówczesnej szlachty – wyjaśnia, czym są zapożyczenia językowe, wymienia ich rodzaje – analizując język <i>Pamiętników</i>, wskazuje przykłady zapożyczeń z łaciny – *wskazuje najważniejsze zapożyczenia z różnych języków do polszczyzny – w epokach dawnych i dziś – *analizuje język różnych tekstów pod kątem obecnych w nich zapożyczeń 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy typowe dla języka XVII-wiecznej szlachty; odnajduje je w czytanych utworach – w tekście <i>Pamiętników</i> wskazuje makaronizmy składniowe i fleksyjne – wskazuje źródła i określa rolę zapożyczeń z łaciny i makaronizacji w języku sarmackiej szlachty – *przedstawia i ocenia wpływ języka angielskiego na współczesną polszczyznę
3. Wielką czy małą literą? Zawilości ortograficzne.	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia najważniejsze zasady polskiej ortografii w zakresie pisowni wyrazów wielką i małą literą – potrafi zastosować powyższe zasady, tworząc teksty własne i poprawiając teksty cudze – wymienia kompendia poprawnościowe (słowniki), do których sięga, by rozstrzygnąć wątpliwości ortograficzne – potrafi znaleźć w słowniku ortograficznym określoną zasadę pisowni i zastosować ją w tekście własnym 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia konwencjonalną zasadę polskiej ortografii (*odróżniając ją od innych, np. fonetycznej, morfologicznej lub historycznej) – uzasadnia pisownię wielką i małą literą, odwołując się do różnych zasad polskiej ortografii

klasa 2

Rok szkolny 2024/2025

Wymagania do poszczególnych działów programowych są uporządkowane analogicznie do układu materiału w podręcznikach Aleksandra Nawareckiego i Doroty Siwickiej *Przeszłość i dziś Literatura – język – kultura. Liceum i technikum. Klasa 2, część 1. Zakres podstawowy i rozszerzony* oraz Ewy Paczoskiej *Przeszłość i dziś Literatura – język – kultura. Liceum i technikum. Klasa 2, część 2. Zakres podstawowy i rozszerzony*. Zapis wymagań odpowiada koncepcji podręcznika. Kształcenie literackie i kulturowe jest w większości powiązane z kształceniem językowym i tworzeniem wypowiedzi. Kilka zagadnień językoznawczych (i związane z nimi wymagania) zgrupowano w osobnym dziale pod nagłówkiem *Kształcenie językowe*. Zamieszczony tam materiał odpowiada tematom poświęconym wyłącznie treściom kształcenia językowego.

Tematy, tytuły i inne elementy planu zapisane na podświetlonym tle odnoszą się do lektur uzupełniających i związanych z nimi wymagań. Zgodnie z podstawą programową, w każdej klasie poznawana jest co najmniej jedna pozycja książkowa z lektur uzupełniających.

Wymagania oznaczone gwiazdką odnoszą się do nauczania w zakresie rozszerzonym.

Klasa 2, część 1

Dział programowy. Tematyka i problematyka	Wymagania podstawowe oceny: dopuszczający i dostateczny	Wymagania ponadpodstawowe oceny: dobry i bardzo dobry
ROMANTYZM Uczeń:		
Przełom romantyczny, czyli kryzys cywilizacji rozumu.	<ul style="list-style-type: none">– rozumie podstawy periodyzacji literatury; sytuuje utwory literackie i teksty kultury w epoce romantyzmu– wyjaśnia terminy: romantyzm, preromantyzm, historyzm, gotycyzm, osjanizm, walterskotyzm; poprawnie używa ich w swoich wypowiedziach, podaje przykłady– charakteryzuje krajobraz romantyczny– wymienia najważniejszych twórców, którzy zapoczątkowali przełom romantyczny– ogólnie charakteryzuje literaturę burzy i naporu– omawia kryzys racjonalizmu i odkrywanie sfer nadprzyrodzonych jako podstawę epoki romantyzmu– *szerzej wyjaśnia, czym był romantyczny mistycyzm– znajduje potrzebne informacje w różnych źródłach wiedzy, porządkuje je– korzysta z zasobów multimedialnych, krytycznie ocenia zawartość źródeł internetowych	<ul style="list-style-type: none">– omawia filozoficzne podłoże romantyzmu– wskazuje źródła romantycznego zainteresowania średniowieczem i mitami Północy– omawia romantyczne fascynacje mitami jako źródłem archetypów i toposów– *wyjaśnia romantyczną symbolikę mitu prometejskiego– *wyjaśnia, na czym polegała rewolucja estetyczna romantyzmu– odczytuje dzieła malarstwa romantycznego– *porównuje teksty kultury romantyczne i klasycystyczne– gromadzi i przetwarza informacje na temat epoki romantyzmu

	<ul style="list-style-type: none"> – korzysta z literatury naukowej – tworzy spójne wypowiedzi na temat przełomu romantycznego – porządkuje informacje w problemowe całości – redaguje definicję, notatkę syntetyzującą 	
<p>J.W. Goethe, <i>Faust</i>.</p> <p>Pochwała twórczej aktywności.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Fausta</i>; rozpoznaje tematykę i problematykę utworu – charakteryzuje <i>Fausta</i> jako dramat; określa konwencję utworu – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego utworu (bohaterowie, akcja, wątki, motywy); interpretuje je – charakteryzuje bohaterów utworu – podaje podstawowe informacje o Goethem – streszcza historię Fausta – interpretuje fragmenty <i>Fausta</i>, wykorzystując potrzebne konteksty – dostrzega w utworze obecność toposów (np. wędrówki) i *archetypów; odczytuje ich symboliczne znaczenia – wykorzystuje potrzebne konteksty do interpretacji utworu (np. biograficzny, literacki, filozoficzny, kulturowy) – wyjaśnia przesłanie utworu: pochwałę twórczej aktywności i pracy na rzecz społeczeństwa, krzewienie postępu – rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne – buduje spójne wypowiedzi argumentacyjne na temat <i>Fausta</i> – formułuje tezy i argumenty w swoich wypowiedziach ustnych i pisemnych – tworząc własne teksty, stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej – analizuje wiersz W. Szymborskiej <i>Prospekt</i>, wykorzystując wiadomości o języku reklamy; dostrzega nawiązanie do <i>Fausta</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest mit człowieka faustycznego – *wskazuje obecność nawiązań do Fausta, w tym <ul style="list-style-type: none"> – mitu faustycznego w różnych tekstach kultury współczesnej – *dostrzega aluzje literackie i objaśnia ich znaczenie – wyjaśnia, dlaczego Mefistofeles został nazwany „duchem, który przeczy” – porównuje sposób ukazania szatana (i motywu kuszenia) w różnych źródłach – rozpoznaje w utworze nawiązania do tradycji biblijnej; – *interpretuje sposób przekształcenia motywów biblijnych – przedstawia i interpretuje filozoficzną problematykę utworu – *wyjaśnia funkcje dwu prologów utworu – porównuje budowę <i>Fausta</i> z budową tragedii antycznej – dokonuje analizy i interpretacji wiersza W. Szymborskiej <i>Prospekt</i>, określając funkcje środków artystycznych – *interpretuje utwór W. Szymborskiej <i>Prospekt</i> w kontekście mitu faustycznego
<p>*Twórczość angielskich Poetów Jezior.</p> <p>*W. Wordsworth, <i>Preludium</i> (fragm.)</p> <p>*Samuel Coleridge <i>Pieśń o starym żeglarczy</i> (fragm.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *wykazuje się znajomością i rozumieniem twórczości angielskich Poetów Jezior (wybranych fragmentów) – *wskazuje przedstawicieli angielskich Poetów Jezior i określa wpływ ich twórczości na rozwój romantyzmu – *interpretuje poznane fragmenty wierszy: *odczytuje symboliczne funkcje występujących w nich motywów *rozpoznaje w tekstach środki artystyczne i określa ich funkcje *dostrzega nawiązania biblijne i określa ich funkcje – *określa i porównuje sposób przedstawienia natury we fragmencie wiersza Wordswortha i na obrazie Constable’a 	<ul style="list-style-type: none"> – *samodzielnie znajduje w różnych źródłach informacje o angielskich Poetach Jezior i fragmenty ich utworów – *prezentuje znalezione materiały, wzbogaca swoją wypowiedź pozajęzykowymi środkami komunikacji – *przedstawia (na przykładach) romantyczne związki poezji z muzyką i malarstwem – *w czytanych utworach odnajduje romantyczne pojmowanie natury
<p>A. Mickiewicz, <i>Oda do młodości</i>.</p> <p>Bunt młodych. Młodość jako wartość. Spór klasyków</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Ody do młodości</i>; rozpoznaje tematykę i problematykę utworu – odczytuje utwór w kontekście sporu romantyków z klasykami, wskazuje hasła i idee filomackie 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje filozoficzne konteksty <i>Ody</i>... – interpretuje obecne w wierszu motywy (np. lotu), wskazując ich tradycje kulturowe – dostrzega w utworze metafory (np. ognia, lodu) i odczytuje ich znaczenia, *w celu pogłębionego odczytania dzieła

<p>z romantykami. Apoteoza młodości.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje <i>Ode...</i>, wykorzystując potrzebne konteksty (biograficzny, historyczny, filozoficzny, egzystencjalny) – odczytuje ody F. Schillera <i>Do Radości</i> jako kontekst utworu Mickiewicza; określa zawarte w niej wartości i idee – dostrzega w utworze treści symboliczne, interpretuje je – analizuje budowę utworu, wskazuje antynomie – wskazuje w utworze środki artystyczne i określa ich funkcje – odczytuje głośno utwór z właściwą dykcją i intonacją – *omawia intonację, dynamikę, rytmizację wiersza; określa ich funkcje – określa cechy romantyczne i klasyczne utworu – wskazuje w utworze gatunkowe cechy ody i *interpretuje sposób ich zmodyfikowania – *dostrzega w utworze przenikanie się konwencji romantycznej i klasycystycznej – rozpoznaje patos i określa jego funkcję – odczytuje ideowy przekaz dzieła (np. apoteozę buntu i rewolucji) – rozpoznaje w utworze wartości uniwersalne, dostrzega ich związek z problematyką dzieła – formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych – pisze rozprawkę tematycznie związaną z <i>Odą do młodości</i> – wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje obecność motywów antycznych i biblijnych; interpretuje ich znaczenia symboliczne – porównuje ody Mickiewicza i Schillera (<i>Do Radości</i>); uwzględnia ich budowę, gatunek, funkcje środków stylistycznych – szerzej przedstawia kontekst polemiki romantyków z klasykami – wskazuje cytaty z <i>Ody...</i>, które są obecne w naszym dziedzictwie kulturowym; interpretuje je – *pisze esej (np. na temat różnych przedstawień młodości tekstach kultury)
<p>*J. Słowacki, Kordian.</p> <p>Bohater w poszukiwaniu wartości.</p> <p>Jaskółczy niepokój młodzińskiego serca.</p> <p>Bohater na szczycie i w podziemiach.</p> <p>Etyczny wymiar czynu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *wykazuje się znajomością i rozumieniem treści <i>Kordiana</i> – *streszcza utwór, analizuje jego budowę – *rozpoznaje tematykę i problematykę utworu – *interpretuje funkcje kompozycji utworu – *rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego (akcja, bohaterowie, wątki, motywy...) – *wykorzystuje kontekst historyczny, biograficzny, egzystencjalny, biblijny do odczytania utworu – *charakteryzuje <i>Kordiana</i> jako dramat romantyczny; rozpoznaje konwencje poszczególnych scen *i określa ich funkcje – *rozpoznaje w utworze patos, tragizm, ironię i groteskę, określa ich funkcje – *dokonuje analizy i interpretacji wybranych fragmentów dramatu (m.in. rozterki Kordiana w akcie I, monolog Kordiana na szczycie Mont Blanc, polemikę Kordiana z Prezesem, wahania Kordiana przed zabójstwem cara) – *dostrzega treści symboliczne poszczególnych scen (w tym – symbolikę miejsc, w których się rozgrywają), odczytuje je – *charakteryzuje Kordiana jako bohatera romantycznego, wskazuje źródła jego tragizmu – *przedstawia emocje i przeżycia wewnętrzne Kordiana w poszczególnych scenach; wskazuje środki stylistyczne i językowe, którymi są oddane – *wyjaśnia przyczyny klęski Kordiana 	<ul style="list-style-type: none"> – *interpretuje i wartościuje sposoby kreowania świata przedstawionego (akcja, bohaterowie, wątki, motywy...) – *dostrzega w <i>Kordianie</i> przenikanie się konwencji – *objaśnia, na czym polega synkretyzm utworu, dostrzegając jego odmiany (gatunkowy i rodzajowy) – *wykorzystuje kontekst literacki, historycznoliteracki, kulturowy, polityczny i filozoficzny do interpretacji utworu – *wyjaśnia termin „choroba wieku”; odnosi go do postaci Kordiana – *charakteryzuje Kordiana, wykorzystując konteksty literackie (np. postać Hamleta) – *wskazuje poetyckie wykładniki artystycznego stylu J. Słowackiego – *rozpoznaje w utworze nawiązania biblijne i *interpretuje je, określając ich funkcje w przekazie dzieła – *porównuje teksty kultury (malarstwo i fragmenty <i>Kordiana</i>), wykorzystując różne konteksty – *w sposób pogłębiony wyjaśnia, na czym polegał tragizm Kordiana i ukazany w utworze „dramat czynu” – *analizuje sposoby i funkcje ukazanych w dramacie elementów historii – *na podstawie dramatu określa, jaka była romantyczna koncepcja historii – *analizuje aksjologiczną płaszczyznę utworu,

	<ul style="list-style-type: none"> – *rozpoznaje obecne w <i>Kordianie</i> motywy literackie i toposy (np. wędrówka, motywy demonologiczne) i określa ich funkcje w utworze – *rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne i narodowe; określa ich związek z problematyką dzieła – *zabiera głos w dyskusji nt. postawy i decyzji Kordiana – *wyjaśnia, dlaczego <i>Kordiana</i> możemy uważać za dramat historyczny, psychologiczny i historiozoficzny – *określa, jaki obraz narodu polskiego wyłania się z <i>Kordiana</i> – *wskazuje obecne w dramacie siły, które mają wpływ na rozwój historii – *pisze rozprawkę (wypowiedź argumentacyjną) dotyczącą <i>Kordiana</i>, wykorzystując wiadomości z podręcznika o tej formie wypowiedzi – *wykorzystuje wiedzę z zakresu frazeologii i składni w analizie fragmentów dramatu oraz w tworzeniu własnych wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega w nim dialog wartości – *pisze recenzję obejrzanego spektaklu teatralnego (<i>Kordiana</i>) – *przedstawia sceniczne realizacje dramatu Słowackiego (lub ich fragmenty) i porównuje je z literackim pierwowzorem – *analizuje <i>Kordiana</i> jako dzieło teatralne – *rozpoznaje i analizuje indywidualny styl Słowackiego, wskazując charakterystyczne dla poety środki stylistyczne i językowe – *samodzielnie poszukuje tekstów naukowych, które pozwolą mu pogłębić odczytanie dzieła
<p>G. Byron, <i>Giaur</i> (fragmenty).</p> <p>Bohater bajroniczny i świat jego wnętrza.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów utworu, rozpoznaje jego tematykę i problematykę – dostrzega związek <i>Giaura</i> z ideami romantyzmu (m.in. z kultem wolności), a także ze zjawiskami historycznymi i egzystencjalnymi – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego utworu; w postaci <i>Giaura</i> wskazuje cechy bohatera romantycznego – charakteryzuje <i>Giaura</i> jako nowy typ bohatera literackiego – *wyjaśnia termin: bohater bajroniczny – w czytanych fragmentach wskazuje i interpretuje środki kompozycyjne, stylistyczne i językowe – rozpoznaje <i>Giaura</i> jako powieść poetycką, wskazuje cechy gatunkowe utworu – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, przetwarza i hierarchizuje zawarte w nim informacje – rozpoznaje strukturę tekstu naukowego (główną myśl, sposób prowadzenia wywodu, argumentację) – pisze rozprawkę (np. związaną ze sposobem ukazania w literaturze młodości, buntu, jednostki...) 	<ul style="list-style-type: none"> – *w pogłębiony sposób charakteryzuje postać bohatera – interpretuje utwór (fragmenty), wykorzystując potrzebne konteksty (np. biograficzny) – wskazuje w tekście środki stylistyczne i językowe służące dynamizacji obrazu poetyckiego – *odwołując się do tekstu <i>Giaura</i>, przedstawia powieść poetycką jako romantyczny gatunek synkretyczny – * w tekście J.M. Rymkiewicza <i>Dlaczego romantycy umierali młodo?</i> wskazuje cechy eseju, analizuje jego strukturę i sposób prowadzenia wywodu – *pisze esej na temat postawy buntu w literaturze i sztuce różnych epok
<p>A. Mickiewicz, <i>Romantyczność</i>; ballady poznane w szkole podstawowej, np. <i>Świtezianka</i>.</p> <p>Ballada – pierwsza forma romantyczna.</p> <p>Poetycki manifest romantyzmu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem treści ballad Mickiewicza (w tym – poznanych w szkole podstawowej) – rozpoznaje tematykę i problematykę ballad oraz ich związek z programem romantyzmu oraz zjawiskami egzystencjalnymi i estetycznymi – w balladzie <i>Romantyczność</i> dostrzega cechy manifestu, wskazuje idee i postawy romantyczne – wyjaśnia terminy i pojęcia: ludowość, 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje i wartościuje sposoby kreowania świata przedstawionego oraz narracji w balladach Mickiewicza – wykorzystuje w interpretacji ballad potrzebne konteksty: historyczny (polemika romantyków z klasykami), literacki (np. motto z Szekspira), biograficzny (filomaci i filareci), kulturowy, filozoficzny – charakteryzuje balladę jako romantyczny gatunek synkretyczny – *dostrzega w balladach przemiany konwencji

<p>Romantyczny świat duchów i wyzwolonej wyobraźni.</p>	<p>irracjonalizm, spirytualizm, indywidualizm, bunt przeciw konwencjom; wykorzystuje je w interpretacji ballad</p> <ul style="list-style-type: none"> – *wyjaśnia, dlaczego <i>Romantyczność</i> ma charakter programowy, odczytując zawarte w niej poglądy filozoficzne – rozpoznaje w balladach sposoby kreowania świata przedstawionego (czas i miejsce wydarzeń, fabuła, bohaterowie, wątki itp.) oraz narracji – *określa, na czym polega nowatorstwo kreacji bohaterki – porównuje ballady Mickiewicza, określa cechy wspólne i różnice – interpretuje ballady, wskazując w nich elementy typowe dla romantycznego widzenia świata – *w komentarzu do ballady wykorzystuje wiadomości historyczne i biograficzne – w tekście ballad wskazuje środki stylistyczne i językowe (leksykalne, słotwórcze, fleksyjne, składniowe), określa ich funkcje – wskazuje w tekście archaizmy, regionalizmy i elementy stylu potocznego – wskazuje cechy ballady romantycznej (synkretizm rodzajowy, ludowość, śpiewność, nastrojowość, tajemniczość, „cudowność”) – *odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w <i>Romantyczności</i> i innych balladach – charakteryzuje romantyczne widzenie natury oraz romantyczny świat duchów i ich funkcje w balladach, odnosi do malarstwa romantycznego – *interpretuje obrazy zawierające motywy tajemnicze i irracjonalne – *wyjaśnia, jaką rolę odegrały Mickiewiczowskie <i>Ballady i romanse</i> w kształtowaniu się polskiego romantyzmu – wyszukuje i przetwarza informacje z tekstu naukowego – tworzy wypowiedzi argumentacyjne na temat ballad (ustne i pisemne); formułuje tezy i uzasadnia je, odwołując się do tekstów – pisze: definicję, notatkę syntetyzującą – pisze rozprawkę na temat utworów obrazujących prawdę, że „nie masz zbrodni bez kary” – przedstawia wpisane w ballady wartości uniwersalne, określa ich związek z problematyką dzieł 	<p>gatunku</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje i komentuje język i styl ballad Mickiewicza – wyjaśnia, dlaczego romantycy włączali do swoich utworów elementy stylu potocznego, regionalizmy i prowincjonalizmy – charakteryzuje główne prądy filozoficzne epoki i rozpoznaje ich echa w utworze – *wykorzystuje konteksty filozoficzne, objaśniając romantyczny sposób widzenia świata wpisany w balladę – odczytuje dzieła malarstwa romantycznego jako kontekst ballady; *wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji dzieł sztuki – porównuje ballady Mickiewicza, określa cechy wspólne i różne – *porównuje ballady Mickiewicza i malarstwo romantyczne, uwzględniając różnorodne konteksty – w swych wypowiedziach poprawnie używa terminów: mistycyzm, spirytualizm, metafizyka, irracjonalizm – analizuje konstrukcję narratora w balladach romantycznych – *rozumie pojęcie aluzji literackiej, wskazuje aluzje w czytanych balladach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów – na podstawie ballad wyjaśnia, jaki obraz ludu stworzyli romantycy – *na podstawie ballad Mickiewicza wskazuje powiązania wartości etycznych (przekaz) i estetycznych (poetyka utworu) – podaje przykłady romantycznego zainteresowania baśniami, legendami i podaniami ludowymi oraz mitami – *wskazuje związek romantycznych ballad z mitologią Północy, a także z wyobraźnią mityczną i baśniową – *pisze interpretację porównawczą wybranych ballad – realizuje projekt edukacyjny: gromadzi materiały na temat ballad Mickiewicza (i innych), interpretuje dzieła, wykorzystując różne konteksty, przygotowuje prezentację (w tym – inscenizację ballady)
<p>*J.W. Goethe, <i>Król olch.</i></p> <p>*E.A. Poe, <i>Portret owalny.</i></p> <p>Niesamowitość i groza.</p> <p>Nocne sny i koszmary.</p> <p>Literatura gotycka.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworów, – *przedstawia ich tematykę i problematykę oraz związek z romantycznym widzeniem świata – *interpretuje utwory, wykorzystując różnorodne konteksty (literacki, filozoficzny, kulturowy itp.) – *rozpoznaje utwór Goethego jako balladę romantyczną, rozpoznaje jej konwencję – *rozpoznaje w utworach sposoby kreowania świata przedstawionego i określa jego funkcję oraz narracji 	<ul style="list-style-type: none"> – *analizuje język i styl utworów – *wskazuje stylistyczne i wersyfikacyjne wykładniki emocjonalności wiersza Goethego – *porównuje teksty kultury (poezję, malarstwo, muzykę) w różnych kontekstach – *pisze recenzję wybranego horroru, uwzględniając właściwości gatunku – *rozpoznaje w utworach motywy, na których opiera się ich kompozycja; określa ich funkcję – *wskazuje specyficzne cechy portretu romantycznego – *w interpretacji utworów przedstawia propozycję

	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia romantyczny świat nadprzyrodzony, jego źródła i funkcję w balladzie Goethego – *wyjaśnia terminy: oniryczność, wyobraźnia oniryczna, gotycyzm, literatura gotycka; wykorzystuje je w interpretacji utworów – *rozpoznaje w tekście środki stylistyczne i określa ich funkcje – *rozpoznaje konwencję literacką opowiadania Poeego – *wskazuje kompozycyjne i literackie źródła efektu niesamowitości i grozy – *formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych – *porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty – *odczytuje pozaliterackie teksty kultury (portret romantyczny, film grozy – horror), stosując kod właściwy danej dziedzinie sztuki 	<p>ich odczytania, formułuje argumenty na podstawie tekstu i kontekstów</p> <ul style="list-style-type: none"> – *wykorzystuje tekst naukowy (M. Janion, <i>Wyzwolenie wyobraźni</i>) w interpretacji utworu literackiego i dzieła sztuki – *sięga do literatury naukowej, aby pogłębić wiedzę o omawianych twórcach i ich dziełach; samodzielnie poszukuje informacji w różnych źródłach
Jak przygotować bibliografię i przypisy?	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym są przypisy i bibliografia – wymienia elementy przypisu i ich kolejność – poszukuje literatury na wskazany temat (np. dotyczący wczesnego romantyzmu); sporządza bibliografię – sporządza przypis bibliograficzny (książki jednego i kilku autorów, artykułu w pracy zbiorowej, artykułu w czasopiśmie, źródła internetowego) – zna skróty i sformułowania stosowane w przypisach – poszukuje literatury na wskazany temat (np. dotyczący wczesnego romantyzmu, stylu naukowego itp.); sporządza bibliografię 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia przypisy bibliograficzne i wyjaśniające – porównuje różne warianty sporządzania przypisów
A. Mickiewicz, <i>Rozmowa, Dobranoc.</i> Jak mówić o miłości?	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje utwory należące do romantycznej liryki miłosnej; wskazuje dominantę kompozycyjną każdego z wierszy określa rodzaj liryki, sytuację liryczną, kreację podmiotu lirycznego, nadawcy itp. formułuje hipotezę interpretacyjną i znajduje w tekście miejsca na jej poparcie rozpoznaje gatunek literacki i jego związek z charakterem utworu rozpoznaje środki stylistyczne i określa ich funkcje – lokalizuje utwory wśród tendencji i zjawisk literatury romantycznej – definiuje terminy: sonet, erotyk – *wskazuje w utworach elementy sentymentalne i romantyczne – formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych za pomocą odpowiednich konstrukcji – swoje wnioski ujmuje w formę rozprawki 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje do interpretacji kontekst macierzysty wiersza (w tym – kontekst biograficzny) – na podstawie tekstów określa cechy romantycznego języka miłości – *dokonuje spójnej analizy i interpretacji utworów – charakteryzuje „ja” liryczne omawianych wierszy – przedstawia i porównuje różne sposoby wyrażania miłości w literaturze; odwołuje się do znanych utworów z różnych epok – swoje wnioski ujmuje w formie wypowiedzi argumentacyjnej lub *eseju – *porównuje sonety Mickiewicza z sonetami Petrarki, Morsztyna i innych poetów (pod względem budowy i kompozycji)
W. Goethe, <i>Cierpienia młodego Wertera.</i> Miłość ponad	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu Goethego, rozpoznaje jego tematykę i problematykę – sytuuje utwór wśród tendencji i zjawisk literatury europejskiej XVIII wieku 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje bohatera werterowskiego (jako nowy typ bohatera literackiego) – odwołując się do utworu, wyjaśnia pojęcie bólu istnienia (*Weltschmerz) – wymienia lektury Wertera i przedstawia

<p>wszystko. Ogień i lzy Wertera.</p> <p>Między sentymentalizmem a romantyzmem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje postać Wertera, odwołując się do treści utworu (przycytując cytaty) - opisuje jego uczucia i przeżycia wewnętrzne - analizuje źródła cierpień bohatera - określa przyczyny jego osamotnienia - wskazuje cechy sentymentalne i romantyczne bohatera i powieści - określa źródła tragizmu bohatera - analizuje obrazy przyrody, odnosząc je do stanów psychicznych bohatera - analizuje relacje Wertera z naturą i innymi ludźmi - na podstawie powieści wyjaśnia (*definiuje) terminy: powieść epistolarna, werteryzm, kochanek sentymentalny, kochanek romantyczny, romantyczny indywidualizm - *charakteryzuje powieść epistolarną jako gatunek literacki; wskazuje jej miejsce w literaturze europejskiej - charakteryzuje wzorzec miłości przedstawionej w utworze - wykorzystuje w interpretacji utworu potrzebne konteksty (w tym: biograficzny, literacki, kulturowy, *filozoficzny) - wykorzystuje kontekst romantycznej epistolografii miłosnej (np. listy Z. Krasińskiego do D. Potockiej) - interpretuje fragmenty <i>Cierpień młodego Wertera</i>, *odnajdując w nim cechy typowe dla epistolografii romantycznej - śledzi funkcjonowanie w utworze motywu serca i określa jego funkcje - wskazuje nieszczęśliwą miłość jako ważny składnik biografii romantycznej - tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach: wypowiedź argumentacyjna, rozprawka, notatka syntetyzująca - stosuje zasady poprawności językowej w tworzeniu własnych tekstów - czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, wykorzystuje zawarte w nim informacje do pogłębienia odczytania dzieła 	<ul style="list-style-type: none"> - związany z nimi przekaz - wskazuje związki formy powieści i sposobu prowadzenia narracji z przesłaniem utworu - interpretuje treści symboliczne utworu - *syntetycznie charakteryzuje wpisany w utwór obraz świata, społeczeństwa, natury - *wskazuje związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych - *interpretuje powieść w kontekście filozoficznym (odwołuje się do romantycznych koncepcji bytu i natury) - w sposób syntetyczny przedstawia romantyczną koncepcję miłości - opracowuje portrety psychologiczne bohaterów - porównuje systemy wartości Wertera i Alberta - *analizuje przyczyny popularności powieści - *porównuje język listów romantycznych z językiem współczesnych e-maili (lub SMS-ów) - wskazuje w tekście językowe i stylistyczne wykładniki emocjonalności - wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji i składni w analizie tekstu utworu - rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu (i jego funkcję w budowaniu znaczeń) - *rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła (<i>Cierpień młodego Wertera</i>) - *sięga do literatury naukowej (w tym – samodzielnie znalezionych pozycji), by pogłębić zrozumienie utworu - *wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji utworu literackiego i dzieła sztuki
<p>A. Mickiewicz, IV część <i>Dziadów</i>.</p> <p>Miłość romantyczna i książki zbójckie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - WYKAZUJE SIĘ ZNAJOMOŚCIĄ I ROZUMIENIEM TREŚCI IV CZĘŚCI <i>DZIADÓW</i> - rozpoznaje tematykę i problematykę utworu - wskazuje związek utworu ze zjawiskami typowymi dla literatury romantyzmu (dostrzega m.in. mistycyzm, spirytualizm, irracjonalizm, indywidualizm) - rozpoznaje sposoby kreowania w utworze świata przedstawionego, interpretuje je i wartościuje - przedstawia czas, miejsce i scenierię wydarzeń; określa ich funkcje - wskazuje związki IV i II części <i>Dziadów</i> (znanej ze szkoły podstawowej) - *rozpoznaje konwencje literackie II i IV części <i>Dziadów</i>, określa ich cechy - charakteryzuje Gustawa jako kochanka romantycznego - określa cechy miłości romantycznej 	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje kreację Gustawa, wskazując w niej cechy romantyczne i sentymentalne - porównuje Gustawa z bohaterami II części <i>Dziadów</i> - porównuje Gustawa z Werterem (wykorzystuje terminy: werteryzm, bohater werterowski) - wymienia i komentuje lektury Gustawa; *interpretuje motyw <i>książek zbójckich</i> - analizuje język i styl monologów Gustawa - *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl utworu - interpretuje IV cz. <i>Dziadów</i> jako utwór o dążeniu do poznania natury rzeczy (*dostrzega płaszczyznę epistemologiczną dzieła) - rozpoznaje w utworze obecność motywów biblijnych, określa ich funkcje - interpretuje funkcjonowanie w utworze romantycznego motywu szaleństwa - *rozpoznaje w utworze aluzje literackie i określa ich znaczenie

	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje dyskusję Pustelnika i Księdza jako dialog światopoglądów i wartości – w analizowanych fragmentach wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje, m.in. wskazuje stylistyczne i językowe wykładniki uczuć Gustawa – rozpoznaje tragizm, patos, ironię, autoironię; wskazuje ich wartościujący charakter – dostrzega i interpretuje elementy symboliczne – wykorzystuje w interpretacji utworu potrzebne konteksty (w tym: biograficzny, literacki, kulturowy, *filozoficzny) – określa wpisaną w utwór wizję świata – *porównuje sposoby ukazania miłości tragicznej w utworach z różnych epok – *przedstawia romantyczną koncepcję magnetyzmu serc – rozpoznaje utwór jako dramat romantyczny, wskazuje charakterystyczne cechy – *porównuje dramat romantyczny (II i IV część <i>Dziadów</i>) z operą – *wskazuje analogie kompozycyjne II i IV części <i>Dziadów</i> – czyta ze zrozumieniem teksty naukowe, wykorzystuje zawarte w nich informacje do pogłębienia odczytania utworu – pisze wypowiedź argumentacyjną (rozprawkę) zawierającą wnioski z interpretacji utworu 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje (*znalezione samodzielnie) informacje z różnych źródeł do pogłębionego odczytania IV cz. <i>Dziadów</i> – *wyjaśnia miejsce miłości w romantycznej filozofii życia – *wskazuje w utworze związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych – *na podstawie utworu analizuje romantyczne związki poezji i muzyki – *zna pojęcie syntezy sztuk, rozpoznaje jej cechy
<p>A. Mickiewicz, <i>Sonetów krymskie</i> (wybór).</p> <p>Wędrowiec, tułacz, pielgrzym... Bohater <i>Sonetów krymskich</i> Adama Mickiewicza.</p> <p>Romantyczne widzenie natury. Topos podróży.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Sonetów krymskich</i>, rozpoznaje ich tematykę i problematykę – określa sposoby kreowania świata przedstawionego (czas i miejsce wydarzeń, <i>ja</i> liryczne, bohaterowie, sytuacja liryczna, wydarzenia) – wymienia najważniejsze krajobrazy fascynujące romantyków (m.in. step, Orient, góry, morze); określa ich symbolikę – na podstawie czytanych utworów opisuje krajobrazy romantyczne – określa romantyczną symbolikę toposu podróży oraz motywów burzy, wiatru, zachodu słońca, gwiazd itp.; nazywa związane z nimi wartości, określa ich funkcje w czytanych utworach – nazywa związane wartości związane z krajobrazami i motywami romantycznymi – charakteryzuje <i>ja</i> liryczne (bohatera) <i>Sonetów krymskich</i>, wskazuje w nim cechy bohatera romantycznego – dokonuje analizy i interpretacji wybranych sonetów, *uwzględniając ich cechy gatunkowe oraz specyficzne dla cyklu Mickiewiczowskiego – *porównuje sonety Mickiewicza i utwory powstałe w innych epokach; dostrzega przemiany konwencji gatunku – wskazuje charakterystyczne środki artystyczne występujące w <i>Sonetach</i>... i określa ich funkcje – wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa i składni w analizie i interpretacji wybranych sonetów 	<ul style="list-style-type: none"> – *omawia filozoficzne podstawy romantycznego widzenia natury – *przedstawia treści filozoficzne związane z krajobrazami romantycznymi w czytanych utworach – *w pogłębiony sposób odczytuje sensy symboliczne i metaforyczne <i>Sonetów</i>... – wykorzystuje informacje i opinie zawarte w literaturze naukowej do interpretacji wierszy – w czytanych utworach wskazuje motywy akwaticzne i określa ich funkcje – *dokonuje pełnej analizy i interpretacji wybranego sonetu; wykorzystuje różnorodne konteksty (filozoficzne, malarskie itp.) – porównuje wybrane sonety i dzieła malarskie, wykorzystując różnorodne konteksty – rysuje mapy podróży romantyków, omawia podróż jako element biografii romantycznej – realizuje projekt edukacyjny tematycznie związany z motywami podróży w literaturze i sztuce romantyzmu, w tym: przygotowuje prezentację, wykorzystując różne źródła informacji – gromadzi i przetwarza informacje korzysta z zasobów multimedialnych, dokonując krytycznej oceny różnych źródeł – pisze artykuł (reportaż, komentarz, notatkę prasową, *esej) – wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty, stosuje kryteria poprawności językowej – dokonuje adiustacji tekstu, wykorzystując program komputerowy

	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w sonetach orientalizmy językowe i kulturowe i określa ich funkcje – wyjaśnia, czym był romantyczny orientalizm, podając przykłady – WYKORZYSTUJE W INTERPRETACJI <i>SONETÓW</i>... POTRZEBNE KONTEKSTY (BIOGRAFICZNY, LITERACKI, KULTUROWY, EGZYSTENCJALNY) – na podstawie utworów literackich i dzieł malarskich przytacza różne ujęcia motywu podróży i związane z nim obrazy – odczytuje romantyczne dzieła malarskie, uwzględniając specyfikę ich tworzywa – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, przetwarza i hierarchizuje zawarte w nim informacje 	
<p>J. Słowacki, <i>Hymn</i>. Smutek o zachodzie słońca. Hymn i elegia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – WYKAZUJE SIĘ ZNAJOMOŚCIĄ I ROZUMIENIEM <i>HYMNU</i>, OKREŚLA JEGO TEMAT I PROBLEMATYKĘ – interpretuje utwór, w tym: formułuje hipotezę interpretacyjną i znajduje w tekście miejsca na jej poparcie określa rodzaj liryki oraz sposób wykreowania świata przedstawionego, charakteryzuje <i>ja</i> liryczne i sytuację liryczną wyodrębnia obrazy poetyckie i określa ich metaforyczne znaczenie rozpoznaje środki językowe i stylistyczne; określa ich funkcje wskazuje i analizuje poetyckie sposoby budowania nastroju rozpoznaje treści religijne i mistyczne interpretuje treści symboliczne wykorzystuje najważniejsze konteksty (np. biograficzny, egzystencjalny) – rozpoznaje w utworze treści religijne i mistyczne – analizuje gatunek literacki – hymn, wskazując cechy nietypowe; *określa przemiany gatunku – interpretuje symbolikę motywu wędrowca i jej funkcję w wierszu – charakteryzuje postać mówiącą w wierszu jako bohatera romantycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje w interpretacji utworu potrzebne konteksty (filozoficzny, malarski) – wskazuje w utworze cechy elegii – na wybranych przykładach dzieł porównuje literackie i malarskie sposoby przedstawienia morza – charakteryzuje stylistyczne i językowe środki tworzące warstwę brzmieniową wiersza – *rozpoznaje rytmizację i intonację wiersza – analizuje poetyckie sposoby przedstawienia relacji między „ja” lirycznym a Bogiem – przedstawia indywidualne cechy stylu Słowackiego – *wskazuje i charakteryzuje indywidualizmy językowe Słowackiego – przedstawia podróże Słowackiego i ich literackie reminiscencje, *wykorzystuje materiały samodzielnie znalezione w różnych źródłach – odwołując się do utworów i obrazów romantycznych, przedstawia symboliczne sensy toposu podróży
<p>A. Mickiewicz, <i>Nad wodą wielką i czystą</i>. Wobec kosmosu. Liryki lozańskie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – WYKAZUJE SIĘ ZNAJOMOŚCIĄ I ROZUMIENIEM WIERSZA, OKREŚLA JEGO TEMAT I PROBLEMATYKĘ – interpretuje liryk, wykorzystując potrzebne konteksty (np. biograficzny, egzystencjalny, literacki) – przedstawia budowę i kompozycję wiersza – rozpoznaje w wierszu środki wyrazu artystycznego (m.in. środki składniowe) i przedstawia ich funkcje – wyjaśnia metaforyczność obrazów poetyckich w wierszu, – interpretuje symbolikę głównych motywów wiersza (wody, odbicia, gromu) – *znajduje i odczytuje inny wiersz zaliczany do liryków lozańskich, określa jego problematykę 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje budowę i kompozycję wiersza (strofy, układ rymów, paralelizmy składniowe) – wykorzystuje konteksty malarskie do interpretacji wiersza – porównuje sposoby przedstawienia i symboliczne znaczenia wody w poezji i w malarstwie romantyzmu – dostrzega różnice między sposobem przedstawienia natury w lirykach lozańskich i innych utworach romantycznych – samodzielnie znajduje materiały o lirykach lozańskich, wykorzystuje znalezione w nich informacje – *przedstawia propozycję interpretacji innego wiersza zaliczanego do liryków lozańskich – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl liryków lozańskich

<p>J. Słowacki, <i>Beniowski</i> (fragm.).</p> <p>Poemat dygresyjny i ironia romantyczna. Wszechmoc autora.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę i problematykę czytanych fragmentów – określa sposoby kreowania świata przedstawionego, określa, kim jest osoba mówiąca – rozpoznaje w tekście ironię i autoironię, humor, patos; uzasadnia ich wartościujący charakter – wyjaśnia, na czym polega ironia romantyczna – *wyjaśnia pojęcia: bajronizm, bajronista, odnosząc je do czytanych fragmentów – wskazuje charakterystyczne cechy poematu dygresyjnego – wyjaśnia, czym jest oktawa, *odwołuje się do tradycji literackiej – wskazuje konteksty potrzebne do interpretacji utworu; *poszerza je o samodzielnie znalezione informacje – rozpoznaje w tekście środki językowe i artystyczne i określa ich funkcje – wyjaśnia, czym jest polemika literacka; odnajduje jej elementy we fragmentach <i>Beniowskiego</i> – na podstawie czytanych fragmentów (i *samodzielnie znalezionych materiałów) przedstawia program poetycki Słowackiego – odczytuje wybrane portrety romantyczne jako dzieła sztuki malarskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w tekście środki służące ironii romantycznej – analizuje sposób wykreowania przez Słowackiego własnego wizerunku (w czytanych fragmentach) – uzasadnia synkretyczny charakter utworu, *wykazuje przenikanie się różnych konwencji – wskazuje związki poematu dygresyjnego z eposem – wyjaśnia, na czym polega romantyczny charakter utworu – przedstawia analizę psychologiczną postaci ukazanej na wybranym portrecie romantycznym – *interpretuje portrety romantyczne, wykorzystując teksty naukowe – *porównuje autoportret literacki (w <i>Beniowskim</i>) i malarski; uwzględni różne konteksty
<p>C. Norwid, <i>Marionetki</i>.</p> <p>Ironia Norwida.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – WYKAZUJE SIĘ ZNAJOMOŚCIĄ I ROZUMIENIEM UTWORU, OKREŚLA JEGO TEMAT I PROBLEMATYKĘ – interpretuje wiersz, nawiązując do toposu świata jako teatru – wskazuje w utworze charakterystyczne cechy stylu Norwida – rozpoznaje w wierszu ironię i określa jej funkcje (uzasadnia wartościujący charakter) – charakteryzuje budowę i kompozycję wiersza – przedstawia Norwida jako „ostatniego poetę romantycznego i pierwszego poetę nowoczesnego”; wykorzystuje wiadomości samodzielnie znalezione w różnych źródłach – formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych za pomocą odpowiednich konstrukcji – tworzy spójne wypowiedzi w różnych formach gatunkowych: notatka syntezująca, hasło encyklopedyczne, rozprawka 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje interpretacji wiersza, wykorzystując potrzebne konteksty (np. biograficzny, kulturowy) – określa charakterystyczne cechy ironii Norwida; wskazuje autoironię i jej funkcje – przedstawia wpisany w wiersz portret artysty i jego relacje ze światem – rozpoznaje i *charakteryzuje cechy stylu Norwida
<p>C. Norwid, *Czarne kwiaty.</p> <p>Portrety niesklamane.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu, określa tematykę i problematykę czytanych fragmentów – *wykorzystuje do odczytania utworu potrzebne konteksty (historyczny, biograficzny, literacki) – *rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego utworu, określa jego konwencję – *wskazuje w tekście charakterystyczne środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje – *wskazuje specyficzne dla Norwida sposoby używania znaków przestankowych (np. wielokropka) – *wskazuje w utworze charakterystyczne cechy 	<ul style="list-style-type: none"> – *analizuje sposoby ukazania sportretowanych w utworze postaci – *porównuje sposób przedstawienia artysty przez Norwida we <i>fragmentach Czarnych kwiatów</i> i w wierszu <i>Marionetki</i> – *syntetycznie wyjaśnia, kogo Norwid uważa za genialnego artystę – *określa obecne w utworze wartości uniwersalne; określa ich związek z problematyką utworu – *wskazuje niedopowiedzenia (jako charakterystyczną cechą stylu Norwida); określa ich funkcje – *charakteryzuje typowe cechy stylu Norwida

	<p>stylu Norwida</p> <ul style="list-style-type: none"> – *nazywa obecne w poznanych fragmentach wartości uniwersalne 	
<p>J. Słowacki, *List do matki (fragm.).</p> <p>Ja. Szczerość i maski. Ubranie jako tekst.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *interpretuje fragment listu jako przykład epistolografii romantycznej – *wyjaśnia, czym był dandyzm, odwołuje się do czytanego listu – *wymienia charakterystyczne elementy mody romantycznej (romantycznego stylu bycia) – *wyjaśnia, czym jest indywidualny styl autora lub utworu, odnosząc te pojęcia do konkretnych przykładów – *charakteryzuje portret romantyczny jako typ obrazu – *porównuje autoportret artysty przedstawiony w liście Słowackiego – z wybranym autoportretem malarskim – *odczytuje cykl rysunkowy Mrożka, uwzględniając specyfikę jego stylu; rozpoznaje humor i ironię – odczytuje ich funkcje – *odnosi wymowę cyklu rysunkowego Mrożka do postawy romantycznego indywidualizmu – *zabiera głos w klasowej dyskusji np. na temat wartości indywidualizmu – *buduje wypowiedzi argumentacyjne, formułując tezy i argumenty 	<ul style="list-style-type: none"> – *wyjaśnia, czym był romantyczny indywidualizm i w czym się przejawiał; przywołuje przykłady – *wyjaśnia, dlaczego Słowackiego nazywa się bajronistą – *interpretuje portrety romantyczne, uwzględniając kontekst romantycznego indywidualizmu – *wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury (np. portretu, stroju) – *odnosi wyrażenie „indywidualny styl” do różnych postaci i różnych dziedzin – *wyjaśnia, na czym polega indywidualny styl autorów romantycznych, np. Słowackiego, Fredry, Norwida – *wskazuje funkcje groteski w sztuce współczesnej – *wskazuje sposoby funkcjonowania tradycji romantycznej w kulturze współczesnej (na podstawie cyklu Mrożka) – *w różnych źródłach poszukuje informacji na temat relacji między Słowackim i Mickiewiczem

<p>A. Mickiewicz, Konrad Wallenrod.</p> <p>Tragizm mściciela. Dylematy Konrada Wallenroda.</p> <p>J. Kaczmarek, Mury.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem treści <i>Konrada Wallenroda</i> – streszcza utwór – określa tematykę i problematykę utworu oraz jej związek z kontekstem historycznym i programem epoki, przedstawia genezę – rekonstruuje losy Konrada Wallenroda – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego (czas i miejsca, fabuła, akcja, wątki, bohaterowie, narrator) – charakteryzuje Konrada Wallenroda jako bohatera romantycznego – przedstawia dylemat Konrada Wallenroda – wyjaśnia, na czym polega jego tragizm – wyjaśnia terminy: historyzm, poezja tyrtejska, wallenrodyzm; używa ich, omawiając utwór – rozpoznaje <i>Konrada Wallenroda</i> jako powieść poetycką, wskazuje cechy gatunkowe – określa rolę Halbana w wydarzeniach; wyjaśnia, jakie znaczenie Mickiewicz przypisywał „wieści gminnej” – analizuje i interpretuje fragmenty utworu, w tym: <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje ich konwencje i cechy gatunkowe określa funkcje zastosowanych środków artystycznych – rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne i narodowe, nazywa je, określa ich rolę i związek z problematyką dzieła – przedstawia koncepcję poety-barda i wyjaśnia, jakie było jej miejsce w romantyzmie – *wymienia dawnych i współczesnych „bardów”, sytuując ich rolę w kontekstach historycznych – *interpretuje utwór Kaczmareckiego, wykorzystując potrzebne konteksty (polityczny, historyczny, kulturowy, literacki) – tworzy własne wypowiedzi argumentacyjne na temat problematyki utworu – formułuje tezy i argumenty (np. na temat podstępów i zdrady) przy użyciu właściwych konstrukcji składniowych – stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej, tworząc teksty własne 	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza i parafrazuje utwór, odróżnia streszczenie od parafrazy – interpretuje utwór, sytuując go w różnych kontekstach – interpretuje i wartościuje sposób wykreowania świata przedstawionego (konstrukcję fabuły, narrację) – odnosi termin wallenrodyzm do różnych sytuacji literackich i historycznych – zabiera głos w dyskusji na temat moralnych aspektów wallenrodyzmu i makiawelizmu – wyjaśnia termin historyzm maski, odnosząc go do <i>Konrada Wallenroda</i> – komentuje postawę Konrada Wallenroda, odwołując się do kontekstu literackiego, historycznego i filozoficznego – wskazuje w utworze różne nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej, określa ich funkcje – wskazuje literackie sposoby idealizacji i heroizacji bohatera – *rozpoznaje w utworze „polski heksametr” i określa jego funkcję w dziele – *przedstawia tradycję literacką związaną z heksametrem; wyjaśnia rolę tradycji literackiej w budowaniu wartości uniwersalnych – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl dzieła; – uwzględnia styl w interpretacji utworu – pisze wypracowanie (wypowiedź argumentacyjną, rozprawkę, *esej) na temat znaczenia <i>Konrada Wallenroda</i> w polskiej historii i tradycji – uzasadnia, że <i>Konrad Wallenrod</i> jest dziełem synkretycznym – definiuje pojęcia: historyzm, synkretizm, powieść poetycka, poezja tyrtejska
<p>K. Sienkiewicz, K. Kurpiński, Warszawianka.</p> <p>A. Mickiewicz, Reduta Ordona (przypomnienie ze szkoły podstawowej).</p> <p>Walka i pieśń, czyli o polskim wybiciu się na niepodległość. Czyn i poezja tyrtejska.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworów, określa ich tematykę i problematykę – przedstawia sposoby kreowania świata przedstawionego utworów (np. sposób prowadzenia narracji, sytuacja liryczna, bohaterowie itp.) i określa ich rolę w budowaniu warstwy ideowej – przedstawia cechy gatunkowe i konwencje utworów – interpretuje utwory, sytuując je w różnych kontekstach (historycznym, historycznoliterackim, kulturowym) – rozpoznaje obecne w utworach wartości uniwersalne i narodowe, nazywa je, określa ich rolę i związek z problematyką dzieł – charakteryzuje bitwę jako ważny temat i motyw romantyczny, odwołuje się do poezji 	<ul style="list-style-type: none"> – szerzej przedstawia konteksty utworów (np. romantyczną fascynację bitwą, bohaterstwem, postaciami wybitnych wodzów) – wskazuje w tekstach literackie sposoby idealizacji i heroizacji bohaterów oraz określa ich funkcję – wskazuje w <i>Reducie Ordona</i> motywy biblijne; określa ich funkcje – na podstawie poznanych utworów i innych tekstów kultury wskazuje, jak kształtowała się romantyczna idea narodu – analizuje środki stylistyczne budujące podniosły, patetyczny styl pieśni patriotycznych (na przykładzie <i>Warszawianki</i> i *innych utworów) – *rozpoznaje w tekstach metonimię i synekdochę, określa ich funkcje – na wybranym przykładzie analizuje środki

	<p>i malarstwa</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje romantyczne przykłady apoteozy „pięknej śmierci” za ojczyznę oraz kultu wolności; wyjaśnia ich źródła – rozpoznaje w czytanych utworach patos, wskazuje cechy stylu patetycznego – poprawnie używa terminów: patos, styl patetyczny, poezja tyrtejska, stosując je w interpretacji utworów – przywołując przykłady dzieł, uzasadnia, że literatura romantyczna stała się państwem duchowym Polaków – przedstawia Sybir jako „polski krajobraz romantyczny”; odwołuje się do malarstwa oraz fragmentów dzieł literackich – charakteryzuje pieśń jako gatunek literacki, odwołuje się do tradycji literackiej i kulturowej (źródeł liryki i toposu liry) – wskazuje poetyckie wykładniki rytmiczności omawianych utworów – pisze i wygłasza referat na temat omawianych zagadnień – buduje wypowiedź argumentacyjną, poprzedzoną samodzielnie sporządzonym planem 	<p>stylistyczne typowe dla poezji tyrtejskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa i *analizuje dynamikę, rytmizację, akcent itp. wiersza – na podstawie poznanych utworów wyjaśnia, czym jest etos romantyczny i *określa jego rolę w tradycji narodowej oraz budowaniu wartości uniwersalnych – uczestniczy w dyskusji na temat współczesnej recepcji etosu romantycznego – formułuje tezy i argumenty przy użyciu właściwych konstrukcji składniowych – *wyjaśnia, w jaki sposób pieśni utrwały polski etos romantyczny – w referacie wykorzystuje informacje samodzielnie znalezione w różnych źródłach – omawia romantyczne dzieła muzyczne, uwzględniając specyfikę ich tworzywa; *interpretuje je
<p>J. Słowacki, <i>Grób Agamemnona</i> (fragm.); <i>Szli krzycząc...</i></p> <p>Polski poeta na grobie Agamemnona. Ocena polskiego społeczeństwa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem utworów – określa ich tematykę i problematykę oraz ich związek ze zjawiskami historycznymi i społecznymi – interpretuje wiersze: wskazuje ich przesłanie, określa kompozycję i sposoby kreowania świata przedstawionego – w interpretacji czytanych fragmentów wykorzystuje konteksty (biograficzny, egzystencjalny, historyczny, literacki itp.) – rozpoznaje w tekstach środki stylistyczne i językowe, określa ich funkcje – przedstawia genezę <i>Grobu Agamemnona</i> – określa sytuację liryczną i przeżycia wewnętrzne nadawcy wiersza, dostrzega w utworze zmiany nastroju – przedstawia zawartą w utworach ocenę narodu polskiego – *wyjaśnia, jak Słowacki pojmuje istotę polskiego ducha narodowego – przedstawia romantyczny etos emigranta, pielgrzyma zmierzającego do duchowej ojczyzny; *syntetyczne wyjaśnia, jak odzwierciedlił się on w literaturze – buduje na temat wiersza wypowiedzi argumentacyjne, uzasadnia stawiane tezy 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje motywy symboliczne w <i>Grobie Agamemnona</i> – wskazuje i *interpretuje środki stylistyczne służące idealizacji obrazu wymarzonej ojczyzny – rozpoznaje patos, nostalgię, ironię; określa ich funkcje w wierszach – wskazuje przykłady inwersji składniowej i określa jej funkcję w wierszu romantycznym – wskazuje w wierszach motywy i symbole antyczne oraz nawiązania biblijne, określa ich funkcje – *dokonuje samodzielnej analizy i interpretacji utworów romantycznych, przedstawia propozycję odczytania i wskazuje w tekście miejsca mogące stanowić jej poparcie – pisze rozprawkę, *esej na temat sposobów istnienia narodu bez państwa
<p>C. Norwid, <i>Bema pamięci żałobny-rapsod</i></p> <p>Rola jednostki wybitnej w historii – według Norwida.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu, określa jego tematykę i problematykę – dokonuje analizy i interpretacji wiersza: przedstawia budowę i kompozycję wiersza oraz ich funkcje – określa sposób wykreowania świata przedstawionego (pogrzeb, pochód, tytułowy bohater, nadawca) – wskazuje i interpretuje motywy metaforyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia postać tytułowego bohatera i analizuje sposób jego ukazania w wierszu (mitologizacja, przechodzenie postaci historycznej w mit ocalający naród) – wskazuje środki artystyczne służące idealizacji i heroizacji bohatera – w poetyckiej kreacji Bema wskazuje cechy bohatera romantycznego – *porównuje różne propozycje interpretacji

	<p>i symboliczne interpretuje motto</p> <p>rozpoznaje w tekście środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje</p> <p>wskazuje artystyczne sposoby budowania rytmu oraz nastroju</p> <p>interpretuje symboliczny charakter wizji przedstawionej w wierszu</p> <p>rozpoznaje obecne w wierszu wartości uniwersalne</p> <ul style="list-style-type: none"> - *określa konwencję literacką wiersza i jej funkcje (odrealniony pogrzeb, wizja pochodu ludzkości) - rozpoznaje topos wędrowki; określa jego sposób ujęcia i funkcję w utworze - *charakteryzuje rapsod jako gatunek literacki, odwołując się do tradycji kultury - przedstawia Norwidowską koncepcję roli wybitnej jednostki w historii - *rozpoznaje polską wersję heksametru i określa jego funkcję w utworze - *analizuje strukturę tekstu Grotowskiego; wykorzystuje go w interpretacji wiersza - *opracowuje referat na wskazany temat (np. <i>Mit bohaterem w kulturze romantycznej i współczesnej...</i>) 	<p>zakończenia utworu</p> <ul style="list-style-type: none"> - *wskazuje charakterystyczne cechy stylu Norwidowskiego - opisuje warstwę brzmieniową wiersza i przedstawia jej funkcje - przedstawia Norwidowskie rozumienie narodu i wyjaśnia, czym się ono różni od koncepcji innych poetów romantycznych - *na podstawie fragmentu odczytu wyjaśnia, jak Grotowski odnosi się do tradycji romantycznej - przygotowuje referat na wskazany temat: gromadzi informacje, pisze konspekt, przygotowuje prezentację multimedialną, wygłasza swój tekst na forum klasy
<p>A. Mickiewicz, II część <i>Dziadów</i> (przypomnienie ze szkoły podstawowej).</p> <p>Żywi i zmarli. Obrzęd na scenie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje budowę całości <i>Dziadów</i> - określa tematykę poszczególnych części, wskazuje ich związek i przedstawia okoliczności powstawania - wskazuje w <i>Dziadach</i> cechy dramatu romantycznego, wykazuje fragmentaryczność i synkretyczność dzieła - przedstawia tematykę i problematykę II części <i>Dziadów</i>, wykazując jej związek z programem i światopoglądem wczesnego romantyzmu - interpretuje przesłania moralne zawarte w II części <i>Dziadów</i>, rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne, określa ich związek z problematyką utworu - *przedstawia zmiany w teatrze europejskim na początku XIX wieku, znajduje informacje na ten temat w różnych źródłach - *na podstawie II części <i>Dziadów</i> wykazuje podobieństwa dramatu romantycznego do opery - *przedstawia rozwój opery i wskazuje jej głównych twórców - *samodzielnie znajduje w różnych źródłach informacje na temat rozwoju opery, korzysta z zasobów multimedialnych 	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje kompozycję II części <i>Dziadów</i> - analizuje sposób, w jaki w II części <i>Dziadów</i> ukazane są lud i ludowość - *rozpoznaje konwencję literacką II części <i>Dziadów</i> i wskazuje jej cechy w utworze - przedstawia sposób wykreowania świata przedstawionego (scenerię wydarzeń, bohaterów, nastrój itp.) i określa ich funkcje - interpretuje II część <i>Dziadów</i>, wykorzystując potrzebne konteksty (historycznoliteracki, filozoficzny, egzystencjalny) - porównuje nastrój, świat przedstawiony i przesłanie II części <i>Dziadów</i> oraz ballad romantycznych - na przykładzie II części <i>Dziadów</i> wyjaśnia, czym jest otwarta forma dramatu - *opisuje i charakteryzuje Wagnerowskie dramaty muzyczne - wyjaśnia, dlaczego romantycy uważali muzykę za najważniejszą ze sztuk - wyjaśnia, czym była romantyczna synteza sztuk, podaje przykłady, odwołując się do literatury, muzyki i malarstwa - pogłębia swoją wiedzę na temat omawianych zagadnień, samodzielnie poszukując informacji w różnych źródłach
<p>A. Mickiewicz, III część <i>Dziadów</i>.</p> <p>Romantyczna wizja historii i roli jednostki. Mistyczny sens cierpienia. Prometeizm. Dramat romantyczny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworu - rozpoznaje tematykę i problematykę poszczególnych scen, odnosi je do zjawisk historycznych, społecznych, filozoficznych, egzystencjalnych itp. oraz określa ich związek z programem romantyzmu - wskazuje w III części <i>Dziadów</i> cechy dramatu romantycznego, m.in. synkretyzm (*rodzajowy 	<ul style="list-style-type: none"> - streszcza i parafrazuje poszczególne sceny; odróżnia streszczenie od parafrazy i funkcjonalnie je stosuje w wypowiedziach - interpretuje III część <i>Dziadów</i> w pogłębiony sposób, wprowadzając potrzebne konteksty - określa zasady, na których jest oparta budowa dramatu romantycznego; *dostrzega przemiany konwencji gatunku - porównuje Konrada z innymi bohaterami

<p>Konrad i Wielka Improwizacja.</p> <p>Dostępny spektakl teatralny.</p> <p><i>Lawa. Opowieść o „Dziadach”</i> Mickiewicza, reż. T. Konwicki</p>	<p>i gatunkowy), fragmentaryczność, otwartą kompozycję, niejednorodność konwencji, zróżnicowanie stylistyczne i wersyfikacyjne itp.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia kompozycję dramatu jako całości i poszczególnych scen; określa ich funkcje – określa sposoby wykreowania świata przedstawionego utworu (m.in. czas i miejsce, bohaterowie, wątki, różne wymiary przestrzeni dramatu) – charakteryzuje Konrada jako bohatera romantycznego; tworzy jego portret psychologiczny, uwzględniając metamorfozę – wskazuje w utworze patos, tragizm, humor, ironię, groteskę; określa ich funkcje w przekazie poszczególnych scen i *całości utworu – dokonuje analizy i interpretacji poszczególnych scen III części <i>Dziadów</i>, wykorzystując pojęcia: martyrologia, prometeizm, mistycyzm, mesjanizm – wskazuje i interpretuje treści alegoryczne i symboliczne III części <i>Dziadów</i> – interpretuje sceny, wykorzystując potrzebne konteksty (historyczny, biograficzny, filozoficzny, egzystencjalny, biblijny, historycznoliteracki) – interpretuje III część <i>Dziadów</i> jako dramat o polskim społeczeństwie o jednostce zmagającej się z historią o walce dobra ze złem *o przemianie człowieka i narodu – określa obecne w III części <i>Dziadów</i> wartości uniwersalne i narodowe; omawia je, przedstawiając związek z problematyką utworu – wyjaśnia termin improwizacja, odnosząc go do stylu romantycznych salonów i do sceny dramatu – charakteryzuje język i styl różnych scen dramatu, wykazuje zróżnicowanie stylistyczne dzieła – odnajduje elementy stylu potocznego (języka mówionego), żargonu więziennego, stylizacji biblijnej i określa ich funkcje – odnajduje aluzje i nawiązania do <i>Dziadów</i> w literaturze XX w. – odczytuje obejrzany spektakl teatralny, wskazując zastosowane w nim środki teatralne – omawia <i>Lawę</i> Konwickiego, określa funkcje środków filmowych – dzieło teatralne i filmowe porównuje z literackim pierwowzorem, wskazuje środki artystyczne specyficzne dla każdej ze sztuk, określa ich funkcje – tworzy ustne i pisemne wypowiedzi argumentacyjne na temat omawianych zagadnień – pisze wypracowanie (rozprawkę, notatkę syntetyzującą, szkic interpretacyjny) na temat problematyki III części <i>Dziadów</i> 	<p>romantycznymi</p> <ul style="list-style-type: none"> – definiuje terminy: martyrologia, prometeizm, mistycyzm, mesjanizm – rozpoznaje obecną w utworze idealizację i heroizację (oraz *mitologizację) postaci; wskazuje służące jej środki artystyczne i językowe, określa funkcję w przekazie dzieła – *rozpoznaje obecną w utworze konwencję oniryczną; określa sposoby jej wykreowania i funkcję w dramacie – *dostrzega w dramacie związek wartości etycznych i estetycznych – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl poszczególnych scen – ocenia stylistyczną wartość obecnych w dziele ekspresywności i frazeologizmów typowych dla języka mówionego – *interpretuje III część <i>Dziadów</i> jako dramat historiozoficzny (romantyczną teodyceę, rolę Polski w Bożym planie historii itp.) – *odnajduje w <i>Dziadach</i> elementy romantycznej syntezy sztuk i pokrewieństwa z Wagnerowskim dramatem muzycznym – wymienia najważniejsze sceniczne realizacje <i>Dziadów</i> i wskazuje ich związek z przemianami politycznymi i społecznymi; *samodzielnie znajduje informacje na ten temat w różnych źródłach – gromadzi informacje na temat <i>Dziadów</i> i roli dramatu w polskiej historii – określa gatunkowe cechy dramatu romantycznego, porównując go z dramatem antycznym, Szekspirowskim i klasycystycznym – *porównuje dzieło literackie, spektakl teatralny i obraz filmowy, uwzględniając różnorodne konteksty (np. kontekst historyczny wystawienia spektaklu teatralnego) – interpretuje <i>Lawę</i> Konwickiego jako „opowieść o <i>Dziadach</i>”; analizuje funkcje środków filmowych – pisze recenzję obejrzanego spektaklu teatralnego lub filmu <i>Lawa</i>
--	--	--

<p>Z. Krasiński, <i>Nie-Boska komedia</i>.</p> <p>Tragizm człowieka i tragizm ludzkości. Dramat o nieuchronności zagłady...</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworu – streszcza, opowiada poszczególne fragmenty i całość dzieła – rozpoznaje tematykę i problematykę utworu, odnosi ją do zjawisk historycznych, społecznych, kulturowych, filozoficznych, egzystencjalnych oraz programu epoki – przedstawia genezę utworu – odczytuje <i>Nie-Boską komedię</i> jako dramat rodzinny o społeczeństwie i rewolucji, katastroficzny, *historiozoficzny – określa kompozycję dzieła, interpretuje jej dwudzielność – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego (czas i miejsce, akcję, kreacje bohaterów) – rozpoznaje w utworze różne konwencje (realistyczną, fantastyczną), określa rolę świata nadprzyrodzonego w przekazie dzieła – rozpoznaje w utworze patos, tragizm, ironię; określa ich wartościujący charakter – interpretuje fragment przedstawiający polemikę Męża z Pankracym jako spór ideologiczny – charakteryzuje dwóch głównych bohaterów dramatu, ocenia ich, odnajduje w nich cechy bohatera romantycznego – charakteryzuje obóz rewolucji, *znajduje odniesienia historyczne – przedstawia zawartą w dramacie Krasińskiego ocenę rewolucji – *przedstawia zawartą w dramacie koncepcję poety i poezji – dostrzega w utworze topos wędrowki, określa jego rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych – wskazuje w utworze motywy biblijne i określa ich funkcje – rozpoznaje nawiązania do dzieła Dantego i określa ich funkcje – charakteryzuje arystokrację ukazaną w dramacie – przedstawia różne interpretacje zakończenia dramatu i uzasadnia je – rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne, nazywa je – przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów naukowych – buduje na temat dramatu wypowiedzi argumentacyjne ustne i pisemne, uzasadnia stawiane tezy 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje tytuł dramatu, wykorzystując kontekst dzieła Dantego – *komentuje dramat Krasińskiego, wprowadzając pojęcie tradycji literackiej; uzasadnia jej rolę w budowaniu wartości uniwersalnych – przedstawia i interpretuje metafizyczny i religijny wymiar dramatu – przedstawia wpisana w utwór historiozofię Krasińskiego *i wskazuje jej filozoficzne korzenie – rozpoznaje w poszczególnych scenach środki artystyczne (np. antynomie w polemice Pankracego z Mężem) i określa ich funkcje – analizuje i interpretuje dramat, wprowadzając kontekst historyczny, biograficzny, literacki i kulturowy, a także *filozoficzny (np. filozofia historii Hegla, utopie społeczne XIX wieku) – wskazuje różne źródła tragizmu bohatera – porównuje postać hrabiego Henryka z innymi kreacjami bohaterów romantycznych – *na podstawie <i>Nie-Boskiej komedii</i> i innych utworów przedstawia romantyczną koncepcję poety i poezji – *wyjaśnia, na czym polega katastrofizm historiozoficzny Krasińskiego, zestawiając go z romantyczną wizją historii (np. w <i>Dziadach</i>) – rozpoznaje różne konwencje literackie poszczególnych fragmentów (scen) dramatu; charakteryzuje je i *uzasadnia przekazem dzieła – rozpoznaje różne konwencje stylistyczne (np. stylizację biblijną), *określa ich funkcje – charakteryzuje <i>Nie-Boską...</i> jako dramat romantyczny – *rozpoznaje w utworze synkretizm rodzajowy i gatunkowy – poszukuje w różnych źródłach informacji na temat dramatu; krytycznie ocenia zawartość zasobów multimedialnych
<p>*J. Słowacki, <i>Lilla Weneda</i>.</p> <p>Lilia i harfa. Problematyka <i>Lilli Wenedy</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworu, streszcza go – *rozpoznaje tematykę i problematykę dzieła – *określa kompozycję utworu i jej funkcje – *rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego (czas i miejsce, bohaterowie, wydarzenia); interpretuje je i wartościuje – *rozpoznaje konwencję utworu (baśniowość, fantastyczność) – *wskazuje w utworze tragizm i patos; charakteryzuje tworzące je środki artystyczne – *wskazuje obecność w dramacie ironii 	<ul style="list-style-type: none"> – *wykorzystuje w interpretacji utworu potrzebne konteksty (literacki, historyczny, historycznoliteracki, biograficzny) – *przedstawia genezę dzieła – *porównuje kreacje trzech bohaterek dramatu – *określa symbolikę motywu harfy, wskazując jego tradycję literacką – *odczytuje przekaz historiozoficzny dzieła (początki Polski) – *porównuje problematykę i przekaz <i>Lilli Wenedy</i> i <i>Grobu Agamemnona</i>, wykazuje ich pokrewieństwo ideowe

	<p>tragicznej, wyjaśnia jej sens</p> <ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia funkcje w utworze motywu harfy; odczytuje jej wymiar tyrtejski – *dostrzega i interpretuje obecność romantycznej estetyki Północy (nastrój, sceneria, kreacje postaci) – *przedstawia charakterystyczne cechy stylu Słowackiego; wskazuje indywidualizmy językowe – *porównuje <i>Lillę Wenedę</i> z tragedią antyczną; interpretuje motyw przepowiedni i wieszczca – *tworzy wypowiedzi argumentacyjne na temat <i>Lilli Wenedy</i> – formułuje tezy i argumenty przy użyciu odpowiednich konstrukcji – stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl Słowackiego
<p>Poznane dramaty romantyczne, a także: J. Słowacki <i>Balladyna</i>, A. Fredro, <i>Zemsta</i> (przypomnienie ze szkoły podst.).</p> <p>Dramat romantyczny – synteza.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworów – rozpoznaje ich tematykę i problematykę oraz ich związek ze zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi itp. – charakteryzuje poetykę poznanych dramatów romantycznych, odwołując się do tekstów i przywołując cytaty – interpretuje dramaty, sytuując je w potrzebnych kontekstach – rozpoznaje konwencje czytanych dramatów i określa ich cechy – wskazuje w dramatach jednoczesną obecność różnych kategorii estetycznych (tragizm, patos, komizm, groteska) – zestawia i porównuje poznane dramaty, uwzględniając różne aspekty i konteksty – omawia walory teatralne dramatów romantycznych – odwołując się do znanych utworów, charakteryzuje dramat romantyczny jako gatunek literacki, podaje jego cechy – charakteryzuje komedie A. Fredry – ukazuje miejsce twórczości Fredry na tle literatury romantyzmu – przedstawia sens moralny omawianych utworów, rozpoznaje obecne w nich wartości uniwersalne i narodowe – wykorzystuje informacje znalezione w tekstach naukowych do pogłębienia wiedzy o dramacie romantycznym – *przygotowuje referat lub prezentację na temat dramatu romantycznego – omawia spektakl teatralny (np. <i>Zemstę</i>); wskazuje zastosowane środki teatralne i określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje bohaterów poznanych dzieł, wykorzystując różne konteksty (np. literacki, filozoficzny, historyzoficzny), porównuje ich – syntetyzuje wiedzę na temat dramatu romantycznego, wprowadza różnorodne konteksty – zestawia bohaterów <i>Zemsty</i> z kreacjami bohaterów romantycznych – interpretuje motyw muru granicznego, klótni, zemsty i pojednania w dramacie Fredry – wskazuje i interpretuje w <i>Balladynie</i> obecność tradycji Szekspirowskiej – wskazuje pokrewieństwo <i>Balladyny</i> z balladami romantycznymi (uwzględnia różne aspekty) – *uzupełnia wiedzę informacjami samodzielnie znalezionymi w różnych kompendiach – *gromadzi informacje na temat dramatu romantycznego – recenzuje obejrzany spektakl teatralny <i>Zemsty</i> lub innego dramatu (romantycznego) – *pisze wypracowanie (interpretację porównawczą) wybranego dramatu Słowackiego i tragedii antycznej lub dramatu Szekspira
<p>A. Mickiewicz, <i>Pan Tadeusz</i> (przypomnienie ze szkoły podstawowej).</p> <p>Przestrzeń polskości.</p> <p>Gatunki literackie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością treści dzieła – określa jego tematykę i problematykę – przedstawia genezę utworu – charakteryzuje <i>Pana Tadeusza</i> jako epopieję, dostrzega cechy innych gatunków literackich (np. sielanki, poematu opisowego, komedii, satyry, *poematu heroikomicznego, *gawędy szlacheckiej, baśni) 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia miejsce <i>Pana Tadeusza</i> w polskiej tradycji kultury – wskazuje w utworze elementy romantyczne i nieromantyczne – *wskazuje obecne w utworze elementy tradycji literackiej i kulturowej – wskazuje zróżnicowanie wiersza w zależności od sytuacji i bohatera

<p>w <i>Panu Tadeuszu</i>.</p> <p>Szlachta polska – portret zbiorowości.</p> <p>Polski dwór.</p> <p>Ogród natury.</p> <p><i>Pan Tadeusz</i> w reż. A. Wajdy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje konwencje literackie obecne w utworze (np. realistyczną, *baśniową) – opisuje świat przedstawiony utworu, charakteryzując sposoby jego wykreowania – rozpoznaje w dziele patos, liryzm, komizm itp.; określa ich funkcje – w różnych obszarach dzieła wskazuje idealizację utraconej ojczyzny – *odwołując się do konkretnych fragmentów, wyjaśnia, na czym polega walor plastyczny (i zmysłowy) dzieła – wyjaśnia funkcje trzynastozgłoskowca i jego związek z antycznym heksametrem – wyjaśnia, na czym polega opisowość utworu, przytacza cytaty – analizuje styl dzieła, wskazując środki stylistyczne i określając ich funkcje – charakteryzuje obraz szlachty ukazany w <i>Panu Tadeuszu</i>; formułuje na ten temat opinie i oceny – określa charakter narracji – charakteryzuje narratora, dostrzegając jego różne oblicza (przytacza cytaty) – charakteryzuje Jacka Soplicę jako bohatera romantycznego, porównuje z innymi kreacjami – określa obraz historii, jaki wyłania się z <i>Pana Tadeusza</i> – interpretuje utwór, wykorzystując kontekst historyczny, biograficzny i literacki – przedstawia obecne w dziele wartości uniwersalne i narodowe – interpretuje film Wajdy, wykorzystując wiedzę o środkach filmowych – pisze recenzję filmu Wajdy – pisze na temat <i>Pana Tadeusza</i> wypracowanie (wypowiedź argumentacyjną, rozprawkę, szkic interpretacyjny) – korzysta z literatury naukowej, przetwarza i hierarchizuje znalezione informacje – wykorzystuje formę projektu, aby przedstawić znalezione wiadomości o <i>Panu Tadeuszu</i> i jego autorze 	<ul style="list-style-type: none"> – *wskazuje antyczny rodowód opisowości utworu – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl dzieła – interpretuje utwór, wykorzystując kontekst historycznoliteracki, biblijny, kulturowy – dostrzeżę w dziele idealizację obrazu przyrody i odejście od wierności realiom na rzecz odtworzenia „wyższego ładu świata” – *przygotowuje prezentację na temat wybranego aspektu <i>Pana Tadeusza</i>; wykorzystuje wiadomości z różnych źródeł oraz pozajęzykowe środki komunikacji – interpretuje dzieło, wykorzystując fragmenty prac naukowych znanych badaczy twórczości Mickiewicza – charakteryzuje, porównuje i ocenia bohaterów <i>Pana Tadeusza</i>; analizuje ich funkcję w przekazie dzieła – na podstawie <i>Epilogu</i> rekonstruuje obraz polskiej emigracji; *wykorzystuje kontekst mesjanistycznej koncepcji pielgrzymstwa polskiego – analizuje środki filmowe w obrazie A. Wajdy, porównuje film z literackim pierwowzorem, uwzględniając specyfikę ich tworzyw – pisze pracę (np. artykuł, rozprawkę, *esej) na temat relacji między dziełem literackim a jego filmową realizacją – pisze wypracowanie (np. rozprawkę, *esej) na temat wskazanego obszaru dzieła, wykorzystując różnorodne konteksty – gromadzi i przetwarza informacje na temat <i>Pana Tadeusza</i> znalezione w różnych źródłach
<p>J. Słowacki, <i>Testament mój.</i></p> <p>Poeta i siła fatalna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega romantyczna koncepcja poety-wieszczka – przedstawia patriotyczny wymiar poezji wieszczów i jej rolę w zachowaniu polskiej tożsamości narodowej – *objaśnia etymologię słowa „wieszcz” – przedstawia formy kultu wieszczów funkcjonujące w polskiej tradycji, *wskazuje zjawiska świadczące o ich mitologizacji – wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworu – rozpoznaje jego tematykę i problematykę wiersza, odnosi ją do zjawisk historycznych, kulturowych, egzystencjalnych oraz programu epoki romantyzmu – *samodzielnie znajduje w różnych źródłach materiały na ten temat – interpretuje wiersz Słowackiego, wykorzystując potrzebne konteksty (m.in. biograficzny, historyczny, egzystencjalny) 	<ul style="list-style-type: none"> – *w koncepcji poety-wieszczka wskazuje elementy postaw romantycznych i filozofii epoki – wyjaśnia, czym było „brązownictwo” i na czym polegało „odbrązowianie” kultury narodowej (Żeleński-Boy, Gombrowicz) – *wie, czym jest epigonizm, odróżnia go od tradycji (dziedzictwa) – wyjaśnia pojęcie „kicz”, odwołując się do etymologii tego słowa – streszcza i parafrazuje wiersz, odróżnia streszczenie od parafrazy – dokonuje analizy i interpretacji wiersza, wykorzystując różne konteksty (biograficzny, kulturowy, historycznoliteracki itp.) – analizuje wersyfikację wiersza, określa funkcję jego melodyjności – wyjaśnia, dlaczego A. Kamiński uczynił cytatem wiersza Słowackiego tytułem i motywem przewodnim swej książki, *odwołując się do pojęcia tradycji literackiej

	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje analizy i interpretacji wiersza, w tym: określa sytuację liryczną i nastrój wiersza wskazuje obrazy poetyckie i interpretuje ich znaczenie wskazuje obecne w nim toposy (łódź, sternik, pogrzeb poety) wskazuje środki stylistyczne (np. apostrofy) i językowe i określa ich funkcje interpretuje tytuł (odeczytuje przesłanie, jakie poeta zostawił narodowi; wyjaśnia pojęcie siła fatalna) – wskazuje miejsce utworu w polskiej tradycji literackiej i historycznej, odwołuje się do tytułu utworu Kamińskiego – buduje wypowiedzi argumentacyjne ustne i pisemne; formułuje tezy i argumenty – uczestniczy w dyskusji, poprawnie formułuje pytania, odpowiedzi i oceny 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje teksty naukowe do pogłębionego odczytania utworu
<p>C. Norwid, *Fortepian Szopena.</p> <p>Norwidowska koncepcja sztuki doskonałej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworu – *rozpoznaje jego tematykę i problematykę oraz jej związek ze zjawiskami historycznymi, społecznymi i estetycznymi – *określa budowę i kompozycję wiersza <i>Fortepian Szopena</i> – oraz jej funkcje – *wyodrębnia istotne dla przekazu wiersza tematy i toposy – *wskazuje motywy antyczne i biblijne i określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych – *charakteryzuje warstwę brzmieniową utworu – *rozpoznaje w tekście środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje – *interpretuje treści symboliczne wiersza – *wykorzystuje w interpretacji wiersza potrzebne konteksty (biograficzny, historyczny, literacki, filozoficzny itp.) – *na podstawie poznanych utworów wyjaśnia, jak Norwid pojmował sztukę i piękno – *interpretuje zakończenie wiersza, dostrzegając paradoks sformułowania „ideał sięgnął bruku” – *wskazuje charakterystyczne cechy stylu Norwida (np. przemilczenia) – *wyjaśnia pojęcie romantycznej syntezy sztuk – *rozpoznaje obecne w wierszu wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworów – *pisze rozprawkę lub esej na temat poezji Norwida i jej problematyki 	<ul style="list-style-type: none"> – *wskazuje w wierszu nawiązania biblijne, antyczne i kulturowe, objaśnia ich symbolikę i funkcje w utworze – *przedstawia odrębność społecznej i artystycznej postawy Norwida – *charakteryzuje wiersz wolny Norwida (budowę wersyfikację, rytm itp.) – *rozpoznaje zróżnicowanie rytmiczne utworu i określa jego funkcje, odnosi je do fragmentów dzieł Chopina – *rozpoznaje styl indywidualny Norwida i charakteryzuje go – *porównuje dzieła poetyckie, malarskie i muzyczne, sytuując je w różnych kontekstach – *formułuje tezę o Norwidowskiej koncepcji wybitnej jednostki i jej roli w postępie ludzkości; cytuje fragmenty dzieł – *odwołując się do wierszy i ich kontekstów, syntetycznie charakteryzuje Norwidowską koncepcję sztuki i artysty – *wykorzystuje informacje znalezione w literaturze przedmiotu do interpretacji utworów i syntetyzowania wiedzy
KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE		
<p>Jak udaje nam się porozumieć? Znaczenie wyrazów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie znaku językowego, który ma treść i znaczenie – opisuje znaczenie wyrazu – definiuje znaczenie wyrazu oraz semantykę jako naukę o znaczeniu – na przykładach wyjaśnia, czym jest treść, a czym zakres znaczeniowy wyrazu – *wymienia i definiuje typy znaczeń wyrazów 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje relacje między treścią a zakresem znaczeniowym wyrazu (podając przykłady) – odróżnia definicję naukową od nienaukowej – buduje definicje wskazanych pojęć – porównuje różne słowniki języka polskiego oraz zawarte w nich definicje słów

	<ul style="list-style-type: none"> (leksykalne, realne itp.), podając przykłady – wyjaśnia, czym jest definicja i jakie są jej składniki – wymienia i charakteryzuje różne słowniki języka polskiego (historyczne i współczesne), w tym – dostępne internecie – posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (w tym – etymologicznym); wykorzystuje znalezione w nich informacje 	
Mędrca szkiełko i oko. Styl naukowy i jego cechy.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie stylu, wskazując jego wieloznaczność – wyjaśnia, czym jest styl funkcjonalny – wymienia style funkcjonalne polszczyzny i przedstawia zasady ich stosowania – wymienia cechy stylu naukowego – rozpoznaje w tekście styl naukowy i wskazuje jego charakterystyczne cechy – odróżnia styl naukowy od jego popularnonaukowej odmiany, wskazuje cechy każdego z nich i różnice między nimi 	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcia: styl funkcjonalny, styl artystyczny, użytkowy, indywidualny, typowy, nieoficjalny, oficjalny – analizuje styl wskazanego tekstu naukowego – wskazuje środki językowe służące osiągnięciu podstawowych cech stylu naukowego (abstrakcyjność, precyzyjność, bezosobowość, obiektywizm itp.), rozpoznaje je w czytanych tekstach – *przedstawia spójną, syntetyczną charakterystykę wskazanego tekstu naukowego
Jak wyrazy wędrują po języku? Zmiany znaczeniowe wyrazów.	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia rodzaje zmian znaczeniowych (rozszerzenie, zawężenie, przesunięcie znaczenia) wyrazów i ilustruje je przykładami – rozpoznaje zmiany znaczeniowe, jakie nastąpiły w podanych wyrazach – wykorzystuje słowniki dawnej polszczyzny do określenia zmian znaczeniowych wyrazów 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przekształcenia znaczeń wskazanych wyrazów
Tropy poetyckie czy codzienne środki językowe? Metafora, metonimia i synekdocha w języku.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest metafora, – analizuje budowę metafory na różnych przykładach – wskazuje metafory funkcjonujące w języku codziennym, wyjaśnia ich znaczenia i pochodzenie – wyjaśnia, czym jest stereotyp językowy – odróżnia metaforę poetycką od metafory językowej – rozróżnia metonimię i synekdochę; wskazuje je w tekstach – w czytanych tekstach rozpoznaje metafory, metonimie i synekdochy; określa ich funkcje – rozróżnia tropy i figury stylistyczne: oksymoron, antytezę, hiperbolę, elipsę, anaforę, paralelizm składniowy; rozpoznaje je w tekstach i określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – na przykładach analizuje różnice między metaforą poetycką a metaforą językową – definiuje metonimię i synekdochę; wyjaśnia, co stanowi istotę każdej z nich – definiuje tropy i figury stylistyczne: oksymoron, antytezę, hiperbolę, elipsę, anaforę, paralelizm składniowy; podaje przykłady – buduje spójne wypowiedzi w formach: definicja, hasło encyklopedyczne
Język i styl romantyzmu.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia (ogólnie), czym był styl utworów romantyzmu – wymienia charakterystyczne cechy języka artystycznego romantyzmu, podaje ich przykłady (np. specyficzne funkcje przerzutni, niedopowiedzenie, metaforyka, poetyzmy, kontrasty stylistyczne, neologizmy itp.) – *rozpoznaje w tekście paronomazję i określa jej funkcję – w poznanych utworach romantycznych wskazuje charakterystyczne cechy językowe i stylistyczne – wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji utworów romantycznych – wymienia zakresy słownictwa, które weszły do 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ukształtowanie językowe wskazanego utworu romantycznego – szerzej charakteryzuje specyfikę języka artystycznego romantyzmu – charakteryzuje słownictwo wskazanych utworów romantycznych, wskazując specyficzne środki leksykalne i określając ich funkcje – *wyjaśnia, na czym polegała demokratyzacja języka poetyckiego – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl najważniejszych twórców romantycznych – *rozpoznaje i charakteryzuje typowy styl utworów romantycznych

	<p>poezji romantycznej (język codzienny, prozaizmy, zdrobnienia, regionalizmy, archaizmy, egzotyzy, wyrazy rzadkie itp.); wskazuje je w tekstach literackich</p> <p>– odróżnia styl od stylizacji, rozpoznaje stylizację romantyczną – przedstawia główne przemiany języka polskiego w I połowie XIX wieku</p>	
<p>W stronę uporządkowania polskiej ortografii... Cztery główne zasady ortograficzne.</p>	<p>– wymienia cztery główne zasady polskiej ortografii (fonetyczną, morfologiczną, historyczną i konwencjonalną)</p> <p>– stosuje poprawną pisownię wyrazu, *uzasadniając właściwą zasadą</p> <p>– wyjaśnia, czym jest uzus w ortografii (podaje przykłady)</p> <p>– wie, czym zajmuje się Rada Języka Polskiego, potrafi znaleźć jej wyjaśnienia na stronie internetowej</p> <p>– rozstrzyga wątpliwości ortograficzne, posługując się słownikami języka polskiego (ortograficznym, etymologicznym, skrótów i innymi)</p> <p>– wykorzystuje wiedzę o zasadach ortograficznych w pracy nad tekstem własnym i cudzym; dostrzega i koryguje błędy ortograficzne</p>	<p>– szerzej omawia każdą z zasad polskiej ortografii, podając przykłady</p> <p>– analizuje błędy ortograficzne, *odwołując się do właściwych zasad</p>

Klasa 2, część 2

Dział programowy. Tematyka i problematyka	Wymagania podstawowe oceny: dopuszczający i dostateczny	Wymagania ponadpodstawowe oceny: dobry i bardzo dobry
POZYTYWIZM		
Uczeń:		
<p>1. Pozytywizm – wprowadzenie do epoki.</p> <p>Sztandary pozytywistów.</p> <p>Noc postyczeniowa i palące tematy młodej polskiej literatury.</p> <p>Eliza Orzeszkowa, <i>Kilka słów o kobietach</i> (fragmenty).</p>	<p>– rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje właściwe utwory literackie w pozytywizmie</p> <p>– przedstawia społeczno-polityczne i cywilizacyjne podłoże epoki</p> <p>– wyjaśnia, kim byli: A. Comte, H. Spencer, J.S. Mill, K. Darwin, H. Buckle</p> <p>– *szerzej przedstawia założenia filozofii pozytywnej Augusta Comte’a</p> <p>– wyjaśnia terminy: pozytywizm, scjentyzm, ewolucjonizm, utylitaryzm, organicyzm; *uzasadnia, dlaczego stały się „sztandarami pozytywistów”</p> <p>– wskazuje główne idee propagowane w publicystyce pozytywistycznej</p> <p>– wyjaśnia, czym była „noc postyczeniowa”</p> <p>– czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, wykorzystuje zawarte w nim wiadomości</p> <p>– wymienia główne punkty programu polskich pozytywistów</p> <p>– *wyjaśnia, jakie historyczne i polityczne</p>	<p>– omawia filozoficzne założenia epoki</p> <p>– szerzej charakteryzuje pozytywizm jako prąd filozoficzny i kulturowy</p> <p>– *podaje przykłady przenikania myśli pozytywnej do różnych dziedzin życia i sztuki</p> <p>– wyjaśnia, czym był utylitaryzm pozytywistyczny i jak się przejawia w literaturze</p> <p>– charakteryzuje wybrane dzieła architektury 2 poł. XX wieku, rozpoznaje ich style (np. historyzm, eklektyzm)</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała opozycyjność programu młodych pozytywistów wobec idei romantycznych</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób zostały przełożone na polskie realia hasła ewolucjonizmu, organicyzmu, scjentyzmu, utylitaryzmu (uwzględnia kontekst historyczny i kulturowy)</p> <p>– w znanych ze szkoły podstawowej utworach (np. Prusa, Sienkiewicza) odnajduje echa programu pozytywistycznego</p> <p>– *omawia rolę publicystyki w okresie</p>

	<p>przyczyny wpłynęły na ukształtowanie się programu polskich pozytywistów</p> <ul style="list-style-type: none"> – *szerzej wyjaśnia, czym były praca organiczna i praca u podstaw – wymienia ważne tematy literatury postyczniowej i uzasadnia ich podejmowanie – analizuje fragmenty publicystyki pozytywistycznej; m.in. przedstawia poglądy Orzeszkowej na asymilację Żydów i sytuację kobiet – *przedstawia stereotyp kobiety ukazany przez Orzeszkową – zabiera głos w klasowej dyskusji; formułuje tezy i argumentację – odczytuje dzieła malarskie, wskazując w nich nawiązania do programu pozytywistycznego – *analizuje środki malarskie, którymi posługiwali się twórcy analizowanych obrazów 	<p>pozytywizmu</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała ezopowość języka publicystyki pozytywistycznej – analizuje strukturę tekstu publicystycznego (np. Orzeszkowej): odczytuje jego sens, główną myśl, argumentację; przedstawia sposób prowadzenia wywodu – *w czytanych tekstach wskazuje stylistyczne właściwości publicystyki pozytywistycznej – interpretuje dzieła malarskie, wykorzystując wiedzę o specyfice ich tworzenia – *wygłasza na forum klasy przemówienie na omawiane tematy (stosuje środki retoryczne oraz zasady budowy oracji, wprowadza uczciwe argumenty)
<p>2. Nowela i powieść w pozytywizmie. Nowele poznane w szkole podstawowej, np. H. Sienkiewicz, Latarnik, B. Prus, Katarynka i inne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje nowelę, opowiadanie i powieść jako kluczowe gatunki pozytywistyczne, wymienia podejmowane w nich tematy – charakteryzuje nowelę jako gatunek literacki, odwołuje się do znanych dzieł – *wyjaśnia popularność nowel w epoce pozytywizmu – przedstawia tematykę i problematykę nowel poznanych w szkole podstawowej – określa stosowane w nich sposoby kreowania świata przedstawionego (akcji, bohaterów, przestrzeni itp.) – charakteryzuje sposoby prowadzenia narracji i ich funkcje – *rozpoznaje realistyczną konwencję nowel pozytywistycznych – interpretuje <i>Katarynkę</i> jako obrazek życia Warszawy 2 poł. XIX wieku i jako dzieło o przekazie ponadczasowym – wskazuje wartości uniwersalne zawarte w znanych nowelach – interpretuje znane nowele pozytywistyczne, formułuje argumenty na podstawie tekstu i kontekstów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia związek noweli pozytywistycznej (gatunku) z założeniami programu pozytywistycznego – wyjaśnia, na czym polega mistrzostwo artystyczne znanych nowel; odwołuje się do tekstu, cytuje i interpretuje fragmenty – określa wzorzec kompozycyjny noweli zastosowany w <i>Katarynce</i> (nowela z sokołem) – *w znanych (ze szkoły podstawowej) utworach pozytywistycznych wskazuje przenikanie się różnych gatunków: noweli, dziennika, reportażu, opowiadania
<p>3. Adam Asnyk – poeta czasów niepoetyckich. <i>Daremne żale; Nad głębiami (fragmenty).</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia Asnyka jako „poetę czasów niepoetyckich” – interpretuje wiersze Asnyka, zwracając uwagę na sposób przedstawienia zawartych w nich idei – w czytanych utworach: <ul style="list-style-type: none"> • określa nadawcę i odbiorcę • wskazuje cechy gatunkowe (np. sonetu) • dominantę kompozycyjną • rozpoznaje środki stylistyczne i językowe – określa ich funkcje • określa i interpretuje metaforykę (np. drogi (dążenia), walki, fali itp.) • dostrzega treści symboliczne i interpretuje je – dostrzega obecność (*przenikanie się) idei romantycznych oraz haseł pozytywistycznych – określa stosunek poety do idei romantycznych i pozytywistycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje nostalgiczny i filozoficzny charakter wierszy Asnyka – określa, jaki jest stosunek poety do przemijania i trwania – *przedstawia poglądy historyzoficzne poety – *znajduje filozoficzne i historyczne źródła poglądów wyrażonych w poezji Asnyka – charakteryzuje sonety Asnyka na tle tradycji gatunku – interpretuje wiersze Asnyka, wykorzystując kontekst literacki i kulturowy – pisze interpretację wiersza A. Asnyka zawierającą propozycję jego odczytania; przeprowadza logiczny dowód uzasadniający formułowane sądy – *na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów prezentuje powstańcze losy polskich pozytywistów i wyjaśnia, jak wpłynęły one na późniejsze poglądy tych twórców

	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego Asnyk nazywany jest poetą przełomu – *interpretuje metafizyczne treści obrazów obecnych w wierszach Asnyka (np. otchłań, gwiazdy, głębia, fala) – określa zawartą w poezji Asnyka koncepcję człowieka stojącego przed zagadką bytu – buduje spójne, logiczne wypowiedzi (ustne i pisemne) na temat wierszy; stosuje zasady poprawności językowej 	
<p>4. Maria Konopnicka, <i>Mendel Gdański</i>.</p> <p>Swoi i obcy.</p> <p>Żydzi i program asymilacji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza utwór, określa jego tematykę i problematykę – rozpoznaje utwór jako nowelę, wskazuje charakterystyczne cechy gatunkowe – określa sposoby kreowania świata przedstawionego (charakteryzowania bohaterów, prowadzenia narracji itp.) – wskazuje i interpretuje elementy symboliczne utworu – dostrzega realizm i programowy charakter utworu – wykorzystuje w interpretacji noweli potrzebne konteksty (historyczny, literacki, biograficzny) – rozpoznaje obecne w noweli wartości uniwersalne – interpretuje XIX-wieczne obrazy realistyczne ukazujące postacie Żydów (np. A. Gieryski, <i>Święto trąbek, Żydówka z cytrynami</i>) – uczestniczy w klasowej dyskusji na temat stereotypów i uprzedzeń – formułuje własne sądy i opinie, popiera je argumentami – buduje poprawne wypowiedzi argumentacyjne na temat omawianych zagadnień – stosuje zasady poprawności językowej 	<ul style="list-style-type: none"> – odczytuje nowelę jako głos przeciw dyskryminacji i antysemityzmowi – rozpoznaje w utworze tragizm – wskazuje środki językowe i stylistyczne służące idealizacji i heroizacji bohaterów – wskazuje w utworze stylizację językową i określa jej funkcje – analizuje sposób przedstawiania kwestii żydowskiej w literaturze (w tym – w publicystyce) XIX w., wprowadzając kontekst historyczny i społeczny – dokonuje syntezy: postacie Żydów w polskiej literaturze i malarstwie XIX i XX w. (wykorzystuje także utwory poznane w szkole podstawowej) – wygłasza na forum klasy przemówienie na temat potrzeby tolerancji (stosuje środki retoryczne oraz zasady budowy oracji, wprowadza uczciwe argumenty)
<p>5. Konopnicka znana i nieznaną.</p> <p>Maria Konopnicka, * * * [A kto ciebie będzie złotem...], * * * [A jak poszedł król na wojnę...], <i>Giotta</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersze Konopnickiej: określa ich tematykę i problematykę – określa nadawcę i odbiorcę każdego z utworów – wskazuje dominantę kompozycyjną – rozpoznaje środki stylistyczne i językowe – określa ich funkcje – wskazuje cechy gatunkowe – dostrzega treści symboliczne i interpretuje je – określa ukazany w nich obraz świata – rozpoznaje stylizację na pieśń ludową; wskazuje i charakteryzuje służące jej środki stylistyczne i językowe – w interpretacji wierszy wykorzystuje potrzebne konteksty (np. biograficzny, malarski, historyczny) – uzasadnia związek „ludowych” wierszy Konopnickiej z programem pozytywistycznym – porównuje sposób przedstawienia Madonny w wierszu i na obrazie Giotta – rozpoznaje w obecne w wierszach wartości uniwersalne, wykazuje ich związek z ich problematyką – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy (T. Budrewicza); przetwarza i hierarchizuje zawarte w nim informacje, wykorzystuje je w interpretacji wierszy – porównuje znane wiersze Konopnickiej pod 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje podmiot liryczny wierszy i świat jego przeżyć – omawia wersyfikację czytanych wierszy, środki składniowe i inne środki artystycznego obrazowania; określa ich funkcje – wskazuje w wierszach elementy obrazowania nawiązujące do wyobraźni ludowej – rozpoznaje ironię (cytuje właściwe fragmenty), wyjaśnia jej źródła i określa funkcję – wykorzystuje w interpretacji wierszy potrzebne konteksty (m.in. historycznoliteracki, egzystencjalny i kulturowy) – *analizuje dzieła malarskie (w tym – obraz Giotta): określa temat, nastrój, kompozycję i środki artystyczne, którymi jest wywołany oraz kompozycję – porównuje przekaz wierszy Konopnickiej i XIX-wiecznego malarstwa ukazującego chłopów i wieś – *redaguje wypowiedź argumentacyjną zawierającą interpretację porównawczą obrazu Giotta i wiersza Konopnickiej

	<p>względem tematyki i poetyki</p> <ul style="list-style-type: none"> – interpretuje XIX-wieczne obrazy realistyczne ukazujące chłopów i wieś – porównuje sposoby ukazania wsi i chłopów w poezji Konopnickiej i w malarstwie epoki – buduje spójne, logiczne wypowiedzi na temat wierszy; stosuje zasady poprawności językowej 	
<p>6. Śladami wieszczów. Maria Konopnicka, <i>Rota</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje <i>Rotę</i>: określa tematykę i problematykę utworu wskazuje dominantę kompozycyjną interpretuje tytuł określa nadawcę i sytuację liryczną rozpoznaje środki stylistyczne i językowe – określa ich funkcje wskazuje i interpretuje treści symboliczne rozpoznaje wpisane w utwór wartości narodowe – w interpretacji wiersza wykorzystuje potrzebne konteksty (historyczny, historycznoliteracki) – określa zawarty w utworze obraz narodowej wspólnoty – rozpoznaje w wierszu podniosłość i patos, wskazuje jego źródła – wskazuje i interpretuje obecne w <i>Rocie</i> symbole narodowe – określa miejsce <i>Roty</i> w polskiej historii i tradycji kultury, przedstawia jej historię jako pieśni narodowej 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w wierszu metafory o charakterze patriotycznym, określa ich funkcje – charakteryzuje wpisany w utwór wzorec patriotyzmu – przedstawia i *porównuje dwa modele poezji polskiej funkcjonujące w okresie pozytywizmu (Asnyk i Konopnicka) – przedstawia poglądy Konopnickiej na wzorec romantycznego poety-wieszcza; odnajduje ich reminiscencje w <i>Rocie</i> – określa stosunek pozytywistów do tradycji romantycznej (syntetyzuje wiadomości)
<p>7. Realizm i naturalizm w literaturze i sztuce 2 połowy XIX wieku.</p> <p>Powieść – sztandarowy gatunek pozytywizmu.</p> <p>Mistrzowie prozy realistycznej i ich dzieła.</p> <p>Przypomnienie utworów poznanych w szkole podstawowej, np.: Ch. Dickens, <i>Opowieść wigilijna</i>, H. Sienkiewicz, <i>W pustyni i w puszczy</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia terminy realizm, naturalizm; poprawnie posługuje się nimi – wymienia założenia i cechy realizmu i naturalizmu jako prądów w sztuce; dostrzega je w utworach literackich i dziełach malarskich – wymienia najważniejsze różnice między realizmem i naturalizmem – w czytanych utworach, rozpoznaje realizm i naturalizm; *odróżnia je od innych konwencji (np. fantastycznej, groteskowej) – podaje przykłady powieści realistycznych, wymienia wybitnych realistów europejskich – przedstawia poglądy Stendhala na powieść i jej funkcje – wymienia najważniejsze cechy powieści realistycznej – *charakteryzuje powieść realistyczną XIX wieku, wskazując m.in. takie cechy, jak typowość postaci, motywacja psychologiczna i socjologiczna bohaterów, wszechwiedzący narrator, wielowątkowa fabuła, retrospekcje, opisy przestrzeni, „przezroczysty” styl itp.; – przedstawia tematykę i problematykę XIX-wiecznych utworów realistycznych poznanych w szkole podstawowej – odnajduje je cechy powieści realistycznej w znanych utworach – przedstawia zadania prozy realistycznej związane z programem pozytywistycznym – interpretuje dzieła malarstwa XIX wieku, odnajdując w nich założenia realizmu lub naturalizmu i odczytując ich przekaz 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak pozytywiści pojmowali realizm i dlaczego przypisywali mu wielkie znaczenie – *przedstawia postulaty realizmu i naturalizmu jako nurtów w sztuce; wskazuje różnice między nimi – szerzej przedstawia cechy powieści realistycznej XIX wieku (świat przedstawiony, obraz społeczeństwa, biografie bohaterów, narracja itp.) – *wyjaśnia, czym była realistyczna powieść tendencyjna – wyjaśnia termin: powieść dojrzałego realizmu; *przedstawia jej związek z kryzysem ideałów pozytywistycznych – rozpoznaje i *charakteryzuje styl realistyczny w sztuce – *podaje przykłady wybitnych malarzy realistów XIX wieku i ich dzieł – *wymienia mistrzów prozy naturalistycznej (Zolę i Flauberta), ich dzieła i poglądy na sztukę – *wyjaśnia, czym była powieść eksperymentalna – wskazuje filozoficzne założenia XIX-wiecznego naturalizmu (m.in. determinizm) i jego związki z rozwojem nauk przyrodniczych – dokonuje (*pogłębionej) analizy dzieł malarstwa realistycznego i naturalistycznego, uwzględniając specyfikę ich tworzywa – pisze pracę (np. w formie rozprawki) na temat swoich preferencji czytelniczych związanych z realizmem i naturalizmem

	<ul style="list-style-type: none"> – odczytuje obraz Courbeta jako manifest nowych poglądów na sztukę – *charakteryzuje porównawczo malarskie dzieło realistyczne i naturalistyczne – redaguje spójne wypowiedzi argumentacyjne (ustne i pisemne) na temat realizmu i naturalizmu; – pisze notatkę z lekcji, hasło encyklopedyczne – czyta tekst naukowy (J. Kulczycka, <i>Naturalizm</i>), znajduje w nim potrzebne informacje, przetwarza je i hierarchizuje – rozpoznaje specyfikę tekstu naukowego (główna myśl, argumentacja, charakterystyczne cechy języka i stylu) 	
<p>8. B. Prus, <i>Lalka</i>.</p> <p>Powieść z wielkich pytań i rozczarowań epoki.</p> <p>Świat przedstawiony w <i>Lalce</i>.</p> <p>Akcja i fabuła.</p> <p>Sztafeta pokoleń – czyli <i>trzy pokolenia idealistów na tle społecznego rozkładu</i>.</p> <p>Bohaterowie.</p> <p>Wokulski i jego miejsce w społeczeństwie.</p> <p>Sklep – czyli centrum powieściowej przestrzeni.</p> <p>Narracja i kompozycja dzieła.</p> <p>Topos <i>świata teatru</i> i jego funkcje.</p> <p>Warszawa Prusa.</p> <p>Język i styl dzieła.</p> <p>Wielowymiarowość powieści.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę i problematykę <i>Lalki</i>, wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu – streszcza wątki, opowiada losy bohaterów – rozpoznaje w <i>Lalce</i> cechy powieści dojrzałego realizmu, m.in.: realizm sposoby kreowania świata przedstawionego utworu charakterystyki bohaterów, ich motywacje, osobowości, język itp. budowę akcji i fabuły szeroki i bogaty obraz życia społecznego (panoramiczność) bogactwo szczegółów sposoby prowadzenia narracji właściwości języka i stylu – analizuje sposoby indywidualizacji postaci – wskazuje w zindywidualizowanych postaciach cechy typowe – określa rolę każdego z narratorów – przedstawia zawarty w <i>Lalce</i> krytyczny i pesymistyczny obraz polskiego społeczeństwa (wielkie rozczarowania epoki i kryzys programu pozytywistycznego) – charakteryzuje Wokulskiego jako złożoną postać o cechach romantycznych i pozytywistycznych – rozpoznaje w utworze kontynuacje i nawiązania literackie; określa ich funkcje – dostrzega ezopowość języka, jakim mówi się o powstaniu styczniowym i wcześniejszych zrywach narodowowyzwoleńczych – opisuje przestrzeń powieściową – *wyjaśnia, jak opisy miejsc charakteryzują postacie, z którymi są związane – wskazuje w <i>Lalce</i> tragizm, komizm, ironię, humor; wskazuje właściwe fragmenty – charakteryzuje obraz Warszawy przedstawiony w <i>Lalce</i>; *porównuje go z malarstwem epoki – dostrzega wielowymiarowość utworu: interpretuje <i>Lalkę</i> jako powieść o miłości, społeczeństwie, rodzącym się kapitalizmie, „rozkładzie” społecznym, mieście, zawiedzionych nadziejach, przemijaniu; *porównuje różnorodne propozycje odczytania dzieła 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia kompozycję dzieła i wyjaśnia jej funkcje – rozważa funkcje otwartego zakończenia powieści – przedstawia i analizuje psychologiczne portrety postaci ukazanych w <i>Lalce</i> – wskazuje językowe sposoby indywidualizacji bohaterów – rozpoznaje w utworze stylizację środowiskową; wskazuje służące jej środki językowe i określa jej funkcje – w pogłębiony sposób, z uwzględnieniem kontekstu kulturowego analizuje źródła tragizmu Wokulskiego – *porównuje Wokulskiego z kreacjami bohaterów romantycznych – analizuje język i styl narracji – wskazuje w narracji utworu elementy mowy pozornie zależnej i określa jej funkcje – interpretuje <i>Lalkę</i> jako powieść o Warszawie 2 połowy XIX w. – interpretuje powieść, wykorzystując różnorodne konteksty (np. historyczny, historycznoliteracki, filozoficzny, egzystencjalny) – dostrzega wpisany w powieść topos <i>świata teatru</i> i określa jego funkcje – dostrzega w <i>Lalce</i> rozrachunek z programem pozytywistycznym (kryzys ideałów pozytywistycznych) – *odwołując się do tekstu, wyjaśnia, na czym polega specyfika humoru Prusa; określa jego funkcje – wyjaśnia, na czym polega uniwersalność i ponadczasowość utworu – wykorzystuje literaturę naukową do pogłębienia interpretacji utworu – dokonuje analizy i interpretacji wybranych fragmentów dzieła – pisze pracę w dowolnej formie na temat roli prozy epickiej w okresie pozytywizmu – *przygotowuje prezentację na temat <i>Lalki</i> i jej kontekstów; sięga po informacje z różnych źródeł; wykorzystuje zasoby multimedialne

	<ul style="list-style-type: none"> – w interpretacji <i>Lalki</i> sięga po potrzebne konteksty (np. historyczny, literacki, egzystencjalny) – charakteryzuje język i styl dzieła, *dostrzegając jego zróżnicowanie – wskazuje językowe i stylistyczne wykładniki humoru (komizmu) – wskazuje ponadczasowe wartości wpisane w powieść – wyjaśnia, dlaczego powieść (obok krótkich form prozatorskich) stała się głównym gatunkiem pozytywizmu – czyta literaturę naukową i przetwarza zaczerpnięte z niej informacje – redaguje ustne i pisemne wypowiedzi argumentacyjne na temat <i>Lalki</i> i jej kontekstów; formułuje tezy i argumentację; zabiera głos w dyskusji – pisze pracę (np. rozprawkę, opinię, *esej) na temat swojego odczytania <i>Lalki</i> Prusa – *pisze recenzję wybranej wersji filmowej <i>Lalki</i>, wskazuje środki filmowe, ocenia kreacje aktorskie 	
<p>9. O. Tokarczuk [Tajemnica „Lalki”] (<i>Lalka i perła</i>, fragment).</p> <p>Dialogi z tradycją. Na czym polega fenomen <i>Lalki</i>?</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę i problematykę tekstu – odczytuje główną myśl tekstu i przedstawia sposób prowadzenia wywodu – *w czytanim fragmencie rozpoznaje cechy prozy eseistycznej – na podstawie tekstu wyjaśnia, w czym autorka upatruje fenomen <i>Lalki</i> – wyjaśnia tytuł fragmentu – redaguje wypowiedź argumentacyjną na temat ponadczasowości <i>Lalki</i> Prusa; wykorzystuje tekst Olgi Tokarczuk, cytuje potrzebne fragmenty – podaje podstawowe informacje o Oldze Tokarczuk 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie fragmentu wyjaśnia, na czym polega zjawisko identyfikacji z bohaterem literackim lub filmowym – ustosunkowuje się do tez zawartych w czytanim fragmencie: zabiera głos w dyskusji, formułuje własne tezy i argumenty, ustosunkowuje się do wypowiedzi innych osób na ten temat – *wygłasza laudację powieści Prusa (lub przemówienie okolicznościowe na jej temat); stosuje retoryczne zasady kompozycyjne
<p>10. J. Kaczmarek „Lalka” czyli polski pozytywizm.</p> <p>Dialogi z tradycją. <i>Lalka</i>, czyli powieść o przemianach świata.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę i problematykę utworu J. Kaczmarek – określa, na czym polegają w nim nawiązania do <i>Lalki</i> – wskazuje dominantę kompozycyjną – *dostrzega w wierszu aluzje literackie i określa ich funkcje – wskazuje zastosowane w wierszu środki językowe i stylistyczne, określa ich funkcje – odczytuje zawartą w wierszu ocenę powieści Prusa – wskazuje cechy wiersza, które pozwalają go uznać za pieśń – wyjaśnia termin poezja śpiewana – podaje podstawowe informacje o Jacku Kaczmarckim 	<ul style="list-style-type: none"> – *definiuje terminy: streszczenie, parafraza, trawestacja; odnosi je do utworu Kaczmarek – odczytuje przekaz wiersza, wykorzystując kontekst twórczości Kaczmarek i inne (historyczny, historycznoliteracki) – wskazuje w wierszu topos świata teatru; określa jego funkcję *i porównuje z funkcją tego toposu w powieści Prusa – *analizuje takie elementy wiersza, jak rytm, intonacja, akcenty itp. – i określa ich funkcje – *ocenia muzyczną oprawę wiersza, wyjaśnia, jak muzyka (wersja śpiewana) wpływa na przekaz utworu – prezentuje sylwetkę twórczą J. Kaczmarek

<p>11. J. Dehnel <i>Mięso wędliny ubiory tkaniny</i> (fragment).</p> <p>Dialogi z tradycją. Sklep – czyli ponadczasowe centrum świata.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa temat czytanego fragmentu prozy J. Dehnela – określa (na podstawie fragmentu) czas i miejsce wydarzeń – rozpoznaje cechy powieści realistycznej – *identyfikuje fragment powieści współczesnej – rozpoznaje w opisie środki stylistyczne (np. epitety) i określa ich funkcje – porównuje opis sklepu w powieści Dehnela z opisem sklepu Mincla w powieści Prusa; – *dostrzega podobieństwa techniki literackiej (rola detalu) – podaje podstawowe informacje o J. Dehnelu 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje czytany fragment, wykorzystując kontekst historyczny, kulturowy i historycznoliteracki – wskazuje w opisie środki językowe (np. charakterystyczne słownictwo, nazwy pochodzące z czasów PRL-u, słownictwo nacechowane stylistycznie i wartościujące) i określa ich funkcje – *wskazuje w czytany fragment aluzje literackie
<p>12. *Gustave Flaubert <i>Pani Bovary</i>.</p> <p>*Psychologia według Flauberta.</p> <p>*Mikrokosmos francuskiej prowincji połowy XIX wieku.</p> <p>*Kreacje bohaterów. <i>Pani Bovary to ja...</i></p> <p>*Narracja – „strumień rzeczy”.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *określa tematykę i problematykę utworu – *streszcza powieść; przedstawia historię Emmy Bovary – *rozpoznaje realistyczną konwencję powieści; wskazuje cechy powieści realistycznej – *określa sposoby kreowania w utworze świata przedstawionego (czas i przestrzeń powieściowa, bohaterowie, fabuła i wątki, sposoby prowadzenia narracji) – *rekonstruuje przedstawiony w utworze obraz francuskiej prowincji połowy XIX wieku – *odnajduje w powieści opinie i oceny Flauberta odnoszące się do współczesnego mu społeczeństwa – *charakteryzuje tytułową bohaterkę i inne postacie powieściowe – *wyjaśnia pojęcie miłości bowarystowskiej – *przedstawia kompozycję powieści – *redaguje wypowiedzi argumentacyjne (ustne i pisemne) na temat problematyki utworu – *zabiera głos w dyskusji, formułuje tezy i argumenty, ustosunkowuje się do wypowiedzi innych osób – *dostrzega w utworze tragizm i ironię; określa ich funkcje – *analizuje tekst historycznoliteracki; wykorzystuje zawarte w nim informacje do głębszego odczytania powieści – w czytany fragment tekstu naukowego wskazuje tezy i określa sposób prowadzenia wywodu 	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia Flauberta jako mistrza realistów i naturalistów – *wykorzystuje konteksty potrzebne do interpretacji powieści (np. historyczny, społeczny, kulturowy, historycznoliteracki) – *analizuje motywację psychologiczną i społeczną Emmy Bovary i innych postaci powieściowych; tworzy ich portrety psychologiczne – *przedstawia wzorce kulturowe mieszczaństwa ukazanego w powieści – *rozpoznaje technikę strumienia rzeczy zastosowaną w powieści przez Flauberta; wskazuje właściwe fragmenty, analizuje środki stylistyczne i językowe – *analizuje rolę przedmiotów w kreowaniu postaci – *porównuje różne propozycje odczytania utworu Flauberta (powieść o społeczeństwie i o jednostce, miłości, rozczarowaniu, miałości egzystencji itp.) – *redaguje wypowiedź argumentacyjną będącą rozwinięciem tez zawartych w tekście naukowym
<p>13. Pozytywiści i historia.</p> <p>H. Sienkiewicz, <i>Quo vadis; Krzyżacy</i>; inne powieści historyczne, np. A. Dumas, <i>Trzej muszkietierowie</i> (przypomnienie utworów poznanych w szkole podstawowej).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia (przykładowo) powstałe w okresie pozytywizmu utwory literackie i dzieła malarskie o tematyce historycznej; wskazuje ich twórców – określa, jaki był stosunek pisarzy pozytywistycznych do historii – podaje informacje o J.I. Kraszewskim jako pisarzu historycznym – przedstawia tematykę i problematykę poznanych w szkole podstawowej utworów historycznych Henryka Sienkiewicza (<i>Krzyżaków</i> i <i>Quo vadis</i>) <ul style="list-style-type: none"> • streszcza ww. utwory i ich wątki • wymienia i charakteryzuje bohaterów • określa czas i miejsca wydarzeń – interpretuje powieści, m.in.: 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia szkoły historyczne: warszawską i krakowską; opisuje ich poglądy na przeszłość Rzeczypospolitej i przyczyny jej upadku – interpretuje i wartościuje sposoby kreowania świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, motywów) w <i>Krzyżakach</i> i <i>Quo vadis</i> – interpretuje treści alegoryczne i symboliczne znanych utworów historycznych – przedstawia propozycję interpretacji <i>Quo vadis</i>, wskazując argumenty w treści utworu – przedstawia A. Dumasa jako XIX-wiecznego pisarza historycznego – *wskazuje gawędę szlachecką jako poprzedniczkę XIX-wiecznej prozy historycznej – *podaje informacje o utworach historycznych B. Prusa, przedstawia <i>Faraona</i> (podstawowe

	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, motywów...) – rozpoznaje realizm świata przedstawionego – wskazuje i interpretuje treści symboliczne – rozpoznaje i nazywa obecne w powieściach wartości uniwersalne i narodowe – wykorzystuje w interpretacji utworów potrzebne konteksty (historyczny, literacki i inne) – wyjaśnia, jak w <i>Krzyżakach</i> i <i>Quo vadis</i> Sienkiewicz traktuje historię – wyjaśnia tytuł i genezę powieści <i>Quo vadis</i> – przedstawia uogólnioną koncepcję odczytania <i>Quo vadis</i> jako dzieła o triumfie chrześcijaństwa i upadku starożytnego Rzymu – odczytuje obrazy Siemiradzkiego o tematyce antycznej, zestawia je z właściwymi scenami z powieści Sienkiewicza, *porównuje przekaz każdego z dzieł – tworzy wypowiedzi argumentacyjne w różnych formach – *przedstawia tematykę i problematykę utworów historycznych znanych z samodzielnej lektury – poszukuje informacji na temat XIX-wiecznych powieści historycznych w różnych źródłach – realizuje projekt edukacyjny na temat antyku jako tematu literatury i sztuki (malarstwa, opery) w XIX wieku 	<p>informacje)</p> <ul style="list-style-type: none"> – *porównuje sposób traktowania historii jako tematu powieści – przez Sienkiewicza i Prusa – wykorzystuje samodzielnie znalezione materiały, w tym – teksty naukowe na temat XIX-wiecznych powieści historycznych – porządkuje znalezione informacje
<p>14. H. Sienkiewicz, <i>Potop</i>.</p> <p>Ku pokrzepieniu serc... Historia ukazana w <i>Potopie</i> H. Sienkiewicza.</p> <p>Sposoby kreowania świata przedstawionego.</p> <p>Bohaterowie i bohaterki.</p> <p>Powieść „płaszcz i szpada”, epos, western, baśń czy <i>fantasy</i>? Różnorodność gatunkowa utworu.</p> <p>Sceny batalistyczne.</p> <p>Język i styl utworu. Sugestywność obrazowania. Archaizacja.</p> <p><i>Trylogia</i> na ekranie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę i problematykę powieści (na podstawie znanych fragmentów): streszcza utwór, opowiada wątki, fragmenty prezentuje bohaterów historycznych i fikcyjnych określa czas i miejsce wydarzeń – wskazuje w utworze cechy powieści historycznej – *wyjaśnia, na czym polega specyfika Sienkiewiczowskiej powieści historycznej – rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego – charakteryzuje postacie powieściowe oraz wskazuje kryteria ich oceny – przedstawia sposoby heroizacji i sakralizacji wybranych bohaterów – w kreacjach bohaterów wskazuje nawiązania do etosu rycerskiego – charakteryzuje postać Kmicica, odnajdując w nim kontynuację wzorca bohatera romantycznego (nawiązania do J. Soplicy) – *przedstawia schematy kreacji wybranych typów postaci (np. zdrajców) – porównuje powieściowe wizerunki magnaterii i średniej szlachty – wyjaśnia tytułową metaforę potopu, odwołując się do odpowiednich fragmentów powieści – analizuje i interpretuje sceny batalistyczne; wskazuje środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje – zabiera głos w dyskusji na temat sposobu ukazania (i deformowania) historii; uzasadnia własne sądy i opinie 	<ul style="list-style-type: none"> – w interpretacji utworu wykorzystuje potrzebne konteksty (m.in. historyczny, historycznoliteracki, kulturowy) – wskazuje w powieści Sienkiewicza elementy różnych gatunków: powieści płaszcza i szpada, eposu, westernu, a nawet baśni – rekonstruuje schemat kompozycyjny, na którym Sienkiewicz opiera swe powieści – wyjaśnia, na czym polegała Sienkiewiczowska mityzacja wydarzeń i postaci historycznych – analizuje sceny batalistyczne, wskazując środki służące idealizacji, sakralizacji i mitologizacji – *określa, do jakich tradycji literackiej i kulturowej nawiązuje Sienkiewicz w <i>Potopie</i> – *rozpoznaje archetypy, na których opierają się kreacje Sienkiewiczowskich bohaterów i bohaterek – dostrzega w <i>Potopie</i> inspiracje <i>Pamiętnikami Paska</i> – wskazuje źródła niesłabnącej i ponadczasowej popularności powieści Sienkiewiczowskiej wśród czytelników – *przedstawia poglądy krytyków współczesnych Sienkiewiczowi na temat jego powieści historycznych – porównuje <i>Potop</i> z innymi powieściami historycznymi Sienkiewicza oraz *innych autorów (XIX wieku i późniejszymi) – zabiera głos w klasowej dyskusji na temat <i>Potopu</i> (np. na temat wzorców patriotyzmu obecnych w <i>Trylogii</i>) – redaguje wprowadzenie do dyskusji

	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne i narodowe – w interpretacjach wykorzystuje literaturę naukową związaną z powieścią – analizuje język i styl utworu – wyjaśnia, czym jest stylizacja językowa – wskazuje stylizację biblijną, określa służące jej środki językowe i określa jej funkcje – wyjaśnia terminy: <i>archaizacja</i>, <i>archaizm</i> – rozpoznaje archaizację w konkretnym tekście, wskazuje służące jej środki językowe – określa funkcje archaizacji zastosowanej w <i>Potopie</i> – *przedstawia specyfikę Sienkiewiczowskiej archaizacji języka – *interpretuje wybrane dzieła malarskie XIX wieku o tematyce historycznej – pisze recenzję filmu zrealizowanego na podstawie wybranej części <i>Trylogii</i> – redaguje wypowiedzi argumentacyjne w różnych formach na temat utworu; formułuje tezy i popiera je argumentami 	<ul style="list-style-type: none"> – wygłasza mowę z uwzględnieniem środków pozajęzykowych – *przygotowuje krótki referat o życiu i twórczości Sienkiewicza – określa wizję przeszłości w malarstwie historycznym II połowy XIX w. (na wybranych przykładach) – rozróżnia archaizmy: fonetyczne, fleksyjne, słowotwórcze itp. – *wskazuje formy językowe, które mogą pełnić funkcję archaizującą (nie będąc faktycznymi archaizmami) – analizuje środki filmowe, za pomocą których reżyser przeniósł na ekran postacie i idee Sienkiewiczowskie – ocenia ogólny efekt ekranizacji (zaspokojenie oczekiwań czytelników)
<p>15. H. Sienkiewicz, <i>O powieści historycznej</i> (fragmenty). W obronie powieści historycznej i indywidualizmu autora.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta ze zrozumieniem tekst, określa jego temat i kontekst, wskazuje tezę i argumenty – rozpoznaje specyfikę tekstu polemicznego; wskazuje kontrargumenty, którymi autor odpiera zarzuty krytyków – wyjaśnia, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania – rozpoznaje specyfikę XIX-wiecznego tekstu publicystycznego – na podstawie czytanego fragmentu oraz znanych powieści rekonstruuje Sienkiewiczowską koncepcję powieści historycznej – *wyjaśnia, jak autor pojmuje realizm powieści historycznej – tworzy ustne i pisemne wypowiedzi argumentacyjne – zabiera głos w dyskusji, buduje tezy i popiera je argumentami z tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> – ustosunkowuje się do Sienkiewiczowskiej idei „krzepienia serc” – zabiera głos w dyskusji na temat powieści historycznej, formułuje tezy i argumenty, przedstawia swoje sądy i opinie – *włącza się do XIX-wiecznej dyskusji na temat powieści historycznej; uwzględnia konteksty historyczne (sytuację Polski i Polaków)
<p>16. <i>Geniusz łatwej urody</i>. O co Gombrowicz oskarża Sienkiewicza?</p> <p>W. Gombrowicz, <i>Sienkiewicz</i> (fragm.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta ze zrozumieniem tekst, określa jego temat i kontekst, wskazuje tezy i argumentację – dostrzega w tekście logikę i konsekwencję toku rozumowania – wyjaśnia sformułowania „geniusz łatwej urody”, „igraszki wartościami” – wyjaśnia, o co Gombrowicz oskarża Sienkiewicza; dostrzega przewrotność sposobu prowadzenia wywodu – ocenia argumenty Gombrowicza – uczestniczy w klasowej dyskusji na temat twórczości Sienkiewicza, formułuje tezy i popiera je argumentami, odwołując się do konkretnych utworów 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w tekście właściwości języka i stylu Gombrowicza – ustosunkowuje się do tezy pisarza na temat twórczości Sienkiewicza (popiera je lub polemizuje z nimi), uzasadnia swoje stanowisko – redaguje i przemówienie „Obrona Sienkiewicza” będące polemiką z tezami Gombrowicza – stosuje retoryczne zasady kompozycyjne – wygłasza mowę, z uwzględnieniem środków pozajęzykowych – w różnych źródłach znajduje informacje o wpływie twórczości Sienkiewicza na polskie społeczeństwo i wykorzystuje je w swoich wypowiedziach

<p>17. Bolesław Prus, <i>Z legend dawnego Egiptu</i>.</p> <p>Arcydzieło nowelistycznej więzłości.</p> <p>Paraboliczny charakter utworu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę i problematykę utworu: streszcza nowelę określa czas i miejsce wydarzeń wymienia bohaterów – omawia budowę utworu, wskazuje cechy gatunkowe noweli – określa sposób prowadzenia narracji – charakteryzuje bohatera i przedstawia jego motywację – wskazuje w utworze środki kompozycyjne i inne środki artystyczne; określa ich funkcje – dostrzega paraboliczny charakter utworu, odczytuje treści symboliczne – nazywa obecne w utworze wartości uniwersalne – przedstawia jej rozwój noweli jako gatunku literackiego 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje utwór w kontekście historycznym, egzystencjalnym, historycznoliterackim – uzasadnia, że nowela jest arcydziełem swego gatunku, buduje argumenty, odwołując się do tekstu – w dłuższej wypowiedzi argumentacyjnej wykazuje uniwersalny charakter utworu – porównuje utwór z innymi nowelami B. Prusa (i innymi nowelami XIX-wiecznymi) – wskazuje w tekście sentencje – *określa indywidualne cechy stylu Bolesława Prusa
<p>18. E. Orzeszkowa, <i>Nad Niemnem</i>.</p> <p>Powieść panoramiczna.</p> <p>Bohaterowie i ich przestrzenie.</p> <p>Dialog pokoleń.</p> <p>Mit Kresów.</p> <p><i>Nad Niemnem</i> na ekranie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością utworu, przedstawia jego tematykę i problematykę: streszcza akcję i fabułę, przedstawia wątki i motywy, identyfikuje fragmenty prezentuje bohaterów określa czas i miejsce wydarzeń – rozpoznaje realizm świata przedstawionego – omawia i interpretuje utwór: przedstawia sposoby kreowania w utworze świata przedstawionego charakteryzuje bohaterów, przedstawia ich motywację socjologiczną i psychologiczną określa związki bohaterów z przestrzenią przedstawia kompozycję powieści określa sposób prowadzenia narracji analizuje język i styl narratora i postaci – wykorzystuje w interpretacji potrzebne konteksty (np. historyczny, społeczny, literacki) – *rozpoznaje <i>Nad Niemnem</i> jako dzieło dojrzałego realizmu – wyjaśnia, na czym polega panoramiczność i opisowość powieści – *wyjaśnia, na czym polega arkadyjskość przestrzeni nadniemeńskiej – określa kryteria oceny postaci – porównuje opisy dworu i zaścianka oraz ich mieszkańców – relacjonuje obecny w utworze dialog pokoleń; wskazuje źródła konfliktu i argumenty każdej ze stron; – porównuje sposób mówienia o różnych postaciach – określa sposób mówienia o powstaniu styczniowym (język ezopowy) – dostrzega i interpretuje treści symboliczne i alegoryczne – wskazuje w utworze obecność idei romantycznych i pozytywistycznych (etos walki i pracy) – dokonuje analizy i interpretacji wybranych fragmentów (np. opisu mogiły powstańczej), zwracając uwagę na obecną w nim sakralizację; rozpoznaje środki stylistyczne i językowe, określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wybrane wątki i motywy utworu – interpretuje kompozycję powieści; *analizuje sposoby wprowadzania wątków wykraczających poza akcję – w sposób pogłębiony charakteryzuje postacie; przedstawia ich motywację – *analizuje literackie sposoby charakteryzowania postaci, miejsc, przedmiotów – wskazuje środki stylistyczne służące sakralizacji i heroizacji – *opisuje porównawczo ukazaną w <i>Panu Tadeuszu</i> i w <i>Nad Niemnem</i> przestrzeń nadniemeńską – porównuje role dwóch mogił w powieści – *przedstawia i analizuje technikę powieściową utworu – wykorzystuje do interpretacji utworu kontekst biograficzny, egzystencjalny, historycznoliteracki – przedstawia spójną interpretację utworu: jako pytanie o przeszłość narodową i o formułę patriotyzmu *jako mityczną opowieść o początku – przedstawia obecny w <i>Nad Niemnem</i> romantyczny mit Kresów – dokonuje syntezy: obraz kultury szlacheckiej w powieści na tle innych utworów (np. <i>Pana Tadeusza, Trylogii</i>) – *zdobywa wiadomości o miejscach powieściowych, losach rodziny Bohatyrowiczów itp.; prezentuje je w klasie w interesujący sposób, uwzględniając konteksty historyczne i wiadomości o losach Polaków na Kresach Wschodnich – wygłasza w klasie dłuższą wypowiedź argumentacyjną zbudowaną zgodnie z zasadami retoryki; wzbogaca swoją wypowiedź środkami pozajęzykowymi – tworzy plan kompozycyjny wypowiedzi własnej – *wiadomości z podręcznika uzupełnia samodzielnie znalezionymi informacjami w różnych źródłach; korzysta z zasobów multimedialnych

	<ul style="list-style-type: none"> – *analizuje porównawczo opis otwierający powieść i Inwokację z <i>Pana Tadeusza</i> – rozpoznaje i nazywa obecne w utworze wartości narodowe i uniwersalne – *wykorzystuje do interpretacji wskazówki zawarte w literaturze naukowej – formułuje ustne i pisemne wypowiedzi argumentacyjne na temat utworu – zabiera głos w dyskusji, formułuje tezy i argumenty – pisze wypracowanie na temat problematyki powieści i jej kontekstów – komentuje i analizuje sceny z filmu <i>Nad Niemnem</i> w reż. Z. Kuźmińskiego; wskazuje środki filmowe i określa ich funkcje 	
<p>19. E. Orzeszkowa, <i>Gloria victis</i> (rok 1863).</p> <p>W hołdzie bohaterom.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza nowelę – charakteryzuje troje pierwszoplanowych bohaterów, dostrzegając ich tragizm – wyjaśnia, na czym polega idealizacja, sakralizacja i heroizacja postaci (wskazuje służące im środki stylistyczne i językowe) – interpretuje tytuł noweli – wskazuje symboliczny charakter mogiły bezimiennych powstańców – charakteryzuje sposób prowadzenia narracji i określa jego funkcję – rozpoznaje zabieg personifikacji (narracja) i określa jej funkcję – przedstawia paraboliczny charakter noweli – wykazuje uniwersalność przekazu dzieła; nazywa obecne w nim wartości uniwersalne i narodowe – odczytuje powstańcze obrazy Grottgera, *objaśniając ich symboliczność – *porównuje sposób ukazania powstania styczniowego ukazany w noweli i na obrazie Grottgera – czyta tekst naukowy, znajduje w nim potrzebne informacje, wykorzystuje je do interpretacji utworu 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia genezę noweli – wskazuje w noweli elementy historyczne i autobiograficzne – *rozpoznaje w utworze konwencję baśniową (w tym – baśniowość sposobu prowadzenia narracji) – rozpoznaje baśniową stylizację języka, wskazuje służące jej środki artystyczne, określa funkcje – porównuje sposób przedstawienia powstania styczniowego w noweli i w powieści <i>Nad Niemnem</i> – *charakteryzuje indywidualny styl utworu, rozpoznając w nim cechy prozy poetyckiej
<p>20. F. Dostojewski, <i>Zbrodnia i kara</i>.</p> <p>Powieść o grzechu, cierpieniu i odkupieniu.</p> <p>Prawda o naturze człowieka.</p> <p>Studium zbrodni.</p> <p>Portrety psychologiczne bohaterów i sposoby ich kreowania.</p> <p>Miasto występku i zbrodni – ponury obraz Petersburga.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością tematyki utworu, przedstawia jego problematykę; streszcza akcję i poszczególne wątki, identyfikuje fragmenty – prezentuje bohaterów – określa czas i miejsce wydarzeń – rozpoznaje realizm świata przedstawionego – przedstawia sposoby kreowania w utworze świata przedstawionego – określa sposoby prowadzenia narracji, przytacza cytaty – *wskazuje dialogiczność, jak podstawową zasadę konstrukcyjną utworu – charakteryzuje Raskolnikowa i rekonstruuje motywację jego czynów – analizuje monologi wewnętrzne głównego bohatera; określa ich funkcje – przedstawia pozostałe postacie powieści, charakteryzuje je i interpretuje ich decyzje – prezentuje i uzasadnia własne opinie na temat bohaterów 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia informacje o Dostojewskim; przedstawia genezę <i>Zbrodni i kary</i> – interpretuje powieść, wykorzystując kontekst historyczny (rodzący się socjalizm) i filozoficzny (nihilizm) – zestawia teorię Raskolnikowa z filozofią Nietzschego, wyciąga wnioski – interpretuje sny Raskolnikowa – określa rolę Soni w życiu Raskolnikowa i innych postaci – relacjonuje grę, jaką prowadzą Raskolnikow i Porfiry – rekonstruuje proces nawrócenia Raskolnikowa, podkreślając obecność pierwiastka mistycznego – odnajduje topos labiryntu w przestrzeni miasta, w której poruszają się bohaterowie – *wskazuje i interpretuje archetypiczny charakter postaci powieściowych – *na podstawie powieści i literatury naukowej wyjaśnia, jak Dostojewski postrzegał „ducha Rosji”

<p>Sposoby prowadzenia narracji.</p> <p>Powieść polifoniczna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje <i>Zbrodnię i karę</i> jako powieść psychologiczną – przedstawia „problemy przeklęte”, które Dostojewski ukazał w swym utworze, odnosi je do postaci, sytuacji, wątków i motywów; cytuje właściwe fragmenty – charakteryzuje miasto (Petersburg) przedstawione w powieści, wskazując związane z nim zagrożenia – *w obrazie Petersburga odnajduje topos wielkiej wszetecznicy, współczesnej Sodomy – interpretuje powieść, wykorzystując potrzebne konteksty: społeczny, biograficzny, egzystencjalny, biblijny – odczytuje powieść jako utwór o grzechu (zbrodni), karze i odkupieniu – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, znajduje informacje potrzebne do interpretacji powieści Dostojewskiego – *interpretuje utwór, posługując się wskazówkami zawartymi w literaturze naukowej – dostrzega w <i>Zbrodni i karze</i> cechy powieści detektywistycznej; *wskazuje jej miejsce na tle rodzącej się literatury detektywistycznej – formułuje ustne i pisemne wypowiedzi argumentacyjne na temat utworu – pisze wypracowanie na temat problematyki powieści i jej kontekstów 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje obraz inteligencji rosyjskiej ukazany w powieści – przedstawia spójną propozycję interpretacji utworu jako powieści o konflikcie rozumu i natury powieści o tajemnicach ludzkiej duszy – w pogłębiony sposób interpretuje obecne w utworze nawiązania biblijne – porównuje obraz Syberii w <i>Zbrodni i karze</i> z obrazem znanym z literatury romantycznej – *wyjaśnia termin powieść polifoniczna i odnosi go do <i>Zbrodni i kary</i> – *zestawia przekaz powieści i wybranych dzieł malarskich, porównuje dzieła różnych sztuk, uwzględniając specyfikę ich tworzywa – zabiera głos w dyskusji na temat utworu, formułuje tezy i argumenty – pisze rozprawkę lub *esej, w których zawiera własne przemyślenia na temat utworu
<p>21. Miasto w literaturze i malarstwie pozytywizmu. Synteza.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i opisuje miasta ukazane w poznanych utworach – analizuje i interpretuje fragmenty utworów przedstawiające miasta: *rozpoznaje konwencje literackie, w jakich są przedstawione wskazuje środki stylistyczne i językowe i określa ich funkcje wskazuje i interpretuje treści alegoryczne i symboliczne określa związek obrazu miasta z problematyką utworu, w którym jest przedstawione – interpretuje dzieła malarskie przedstawiające miasta; uwzględnia specyfikę ich tworzywa – porównuje obrazy miasta ukazane w różnych utworach literackich *i dziełach malarskich – zestawia literackie i malarskie obrazy miast z światopoglądem epoki pozytywizmu, jej programem społecznym i estetycznym, zjawiskami społecznymi i kulturowymi – określa motywy i toposy związane z literackimi obrazami miast – poszukuje informacji w różnych źródłach, w tym – internetowych – porządkuje znalezione informacje w problemowe całości – przedstawia efekty swojej pracy w formie spójnej wypowiedzi argumentacyjnej, referatu, prezentacji; wykorzystuje technologię komputerową i multimedia 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje porównawczo obrazy miasta ukazane w różnych utworach literackich i dziełach malarskich – wykorzystuje w interpretacji potrzebne konteksty, w tym – kontekst macierzysty utworu, historyczny, społeczny, filozoficzny itp. – *w sposobach wykreowania obrazów miast dostrzega cechy prądów literackich i artystycznych – interpretuje kontynuacje i nawiązania związane z przedstawionymi w literaturze pozytywistycznej obrazami miasta, w tym – motywy mitologiczne i biblijne – gromadzi informacje na temat obrazu miasta w literaturze drugiej połowy XIX wieku – sporządza bibliografię zagadnienia

<p>23. Synteza wiadomości o literaturze i sztuce pozytywizmu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie znanych utworów przedstawia główne postawy, prądy filozoficzne i kierunki literatury pozytywistycznej – wskazuje ważne tematy i zadania oraz główne wątki i motywy literatury pozytywistycznej – przedstawia wybrane kreacje bohaterów, wskazując ich typowe cechy – na wybranych przykładach charakteryzuje główne gatunki pozytywistyczne: powieść, nowelę, powieść historyczną – przedstawia cechy powieści dojrzałego realizmu; odnosi je do znanych utworów – określa rolę publicystyki, podaje przykłady tekstów – charakteryzuje program polskich pozytywistów i jego wpływ na literaturę i sztukę – charakteryzuje przestrzenie kulturowe obecne w literaturze pozytywizmu: dwór i zaścianek, nadniemeńska arkadia, miasto, wieś itp. – poszukuje informacji w różnych źródłach, w tym – internetowych – porządkuje znalezione informacje w problemowe całości – przedstawia efekty swojej pracy w formie spójnych wypowiedzi argumentacyjnych (ustnych i pisemnych); wykorzystuje technologię multimedialną 	<ul style="list-style-type: none"> – referuje zagadnienia, np.: Utylitaryzm w literaturze i sztuce. Optymistyczne i pesymistyczne oblicze polskiego pozytywizmu. Realizm i naturalizm w literaturze i sztuce. Powieść dojrzałego realizmu. Powieść historyczna – wzorce, schematy fabularne. – przedstawia filozoficzne podstawy epoki – na przykładach wybranych dzieł sztuki omawia założenia XIX-wiecznego realizmu i naturalizmu – syntetycznie przedstawia sposoby kreowania świata przedstawionego w utworach realistycznych i pozytywistycznych – interpretuje porównawczo utwory literackie i dzieła malarskie podejmujące podobne tematy – charakteryzuje cechy języka i stylu utworów pozytywistycznych – rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl autorów pozytywistycznych (Orzeszkowej, Prusa, Konopnickiej, Sienkiewicza) oraz wybranych dzieł – *wygłasza samodzielnie przygotowany referat, prezentując różne zagadnienia dotyczące literatury pozytywistycznej (wiadomości zdobyte w szkole uzupełnia samodzielnie znalezionymi w bibliotekach, internecie itp.)
<p>24. Romantyzm i pozytywizm. Synteza materiału klasy 2.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – syntetycznie przedstawia literaturę i sztukę romantyzmu i pozytywizmu, sytuując je w kontekście kulturowym – wskazuje twórców obu epoki ich dzieła; *identyfikuje pokolenia literackie – przedstawia tematykę i problematykę utworów literackich powstałych w każdej z epok – streszcza, relacjonuje, opowiada utwory; określa sposoby kreowania ich świata przedstawionego – interpretuje utwory, nazywając obecne w nich wartości – porównuje gatunki literackie preferowane w każdej z epok – wskazuje najważniejsze konteksty (historyczne, filozoficzne, społeczne, kulturowe itp.) wpływające na obraz literatury i sztuki każdej epoki 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje problematykę dominującą w literaturze i sztuce romantyzmu i pozytywizmu – *określa konwencje literackie dominujące w każdej z epok, odnosi je do konkretnych utworów – *rozpoznaje w utworach każdej z epok cechy prądów literackich i artystycznych oraz odczytuje ich funkcje – porównuje język i styl utworów romantycznych i pozytywistycznych

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

<p>1. Styl urzędowy.</p> <p>Pisma w stylu urzędowym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i identyfikuje style funkcjonalne polszczyzny – określa sytuację komunikacyjną w stylu urzędowym – wskazuje i rozpoznaje w tekście charakterystyczne cechy stylu urzędowego (dążenie do precyzji i jednoznaczności, schematyzacja i powtarzalność, typowe skróty, przywoływanie aktów prawnych, dyrektywność) – charakteryzuje składnię tekstów urzędowych; rozpoznaje jej cechy w tekście – rozpoznaje odmiany stylu urzędowego (prawno-urzędowy i kancelaryjno-urzędowy) – wymienia i rozpoznaje typy tekstów w stylu urzędowym (np. życiorys, protokół, sprawozdanie, cv, list motywacyjny, opinia o pracowniku, notatka z zebrania) – rozróżnia (definiuje) terminy: protokół, relacja, sprawozdanie – poprawnie odmienia wyraz protokół (dwa sposoby) – redaguje pismo napisane stylem urzędowym (np. podanie, cv, protokół) 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje słownictwo i frazeologię typowe dla stylu urzędowego; znajduje je w tekście – wskazuje w tekście konstrukcje rozwlekłe; ocenia je – charakteryzuje typy tekstów w stylu urzędowym – analizuje pod kątem językowym teksty napisane stylem urzędowym; poprawia typowe błędy – tworzy poprawne konstrukcje (związki wyrazowe) używane w stylu urzędowym – *wskazuje rusycyzmy i germanizmy typowe dla stylu urzędowego
<p>2. Styl dziennikarsko-publicystyczny.</p> <p>Typowe gatunki publicystyczne: esej, reportaż, felieton.</p> <p>A. Passent, Baba w futrze.</p> <p>Bańka informacyjna. Szablon językowy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje styl dziennikarsko-publicystyczny; rozróżnia jego typy (styl dziennikarski i styl publicystyczny) – wymienia rodzaje tekstów, w których stosowany jest styl dziennikarsko-publicystyczny – podaje najważniejsze cechy stylu dziennikarsko-publicystycznego – odróżnia styl dziennikarski (informacji prasowej) od stylu publicystycznego (np. tekstów komentujących); określa funkcje każdego z nich – w tekstach informacji prasowych i artykułów wskazuje funkcje językowe: informacyjną, impresywną i poetycką oraz *fatyczną – w tekstach prasowych (informacyjnych) wskazuje środki językowe służące skrótowności przekazu – rozpoznaje skrótownice – w tekstach medialnych wskazuje elementy potoczności języka – podaje przykłady współczesnych wyrazów i konstrukcji modnych – w czytanych tekstach wskazuje cechy tekstu publicystycznego – wymienia gatunki publicystyczne: felieton, reportaż, list; opisuje je, definiuje – wyjaśnia, czym są: nagłówek, lid, śródtytuł (wskazuje je w tekstach) – pisze artykuł na temat bliskich mu problemów – *pisze felieton lub reportaż, w którym porusza problemy społeczne i obyczajowe 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje styl dziennikarski (styl informacji prasowej) i styl publicystyczny; w czytanych tekstach wskazuje cechy językowe i stylistyczne każdego z nich – wyjaśnia, czym są akronimy i jak się je tworzy; rozróżnia rodzaje akronimów – w czytanych tekstach publicystycznych wskazuje zabiegi językowe nadające im indywidualność – analizuje stylistyczne sposoby angażowania uwagi czytelnika – wskazuje stylistyczne wykładniki humoru, satyry, ironii, sarkazmu – analizuje przyczyny i cele tendencji do potoczności we współczesnym języku mediów – rozpoznaje i ocenia modę językową we współczesnych tekstach medialnych – charakteryzuje gatunki publicystyczne: felieton, reportaż, list – rozpoznaje i charakteryzuje strukturę tekstów dziennikarskich – dokonuje redakcyjnego opracowania tekstu przeznaczonego do publikacji – omawia rolę publicystyki w okresie pozytywizmu

<p>3. Wyrazy obce.</p> <p>Historia kultury polskiej w zapożyczenia wpisana...</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym są zapożyczenia – wskazuje zapożyczenia (słownictwo obce) w tekstach współczesnych – wskazuje zapożyczenia (słownictwo obce) w tekstach utworów pozytywistycznych, wyjaśnia ich funkcje – określa rodzaje zapożyczeń (ze względu na pochodzenie i formę językową) – wykorzystuje słowniki (np. wyrazów obcych) do określania znaczeń i pochodzenia zapożyczeń – podaje przykłady zapożyczeń z różnych języków – wskazuje w tekstach latynizmy, anglicyzmy, galicyzmy, germanizmy, rusycyzmy – ocenia zjawisko funkcjonowania słownictwa obcego w polszczyźnie dawniej i współcześnie; uzasadnia swoje sądy i opinie – na przykładzie zapożyczeń z różnych epok wykazuje, że język jest odbiciem rzeczywistości (kultury, realiów historycznych itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje zapożyczenia (słownictwo obce) w tekstach różnych epok – określa charakter zapożyczeń w języku utworów pozytywistycznych; wyjaśnia cel ich wprowadzania – wyjaśnia terminy: latynizm, anglicyzm, galicyzm, germanizm, rusycyzm, hungaryzm, ukrainizm; podaje przykłady – wskazuje, w jakich epokach przenikały do polszczyzny poszczególne rodzaje zapożyczeń i w jakich obszarach słownictwa – wskazuje trudności z identyfikacją zapożyczeń i wyrazów obcych w polszczyźnie – *na przykładach przedstawia sposoby przyswajania obcego słownictwa przez polszczyznę
<p>4. <i>Zwierciadło przechadzające się po gościńcu...</i> Język pozytywizmu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje pod względem językowym fragmenty utworów pozytywistycznych; uwzględnia słownictwo i słowotwórstwo, fleksję, składnię i frazeologię – rozpoznaje różne rodzaje zdań (pojedyncze, złożone, wielokrotnie złożone) i określa ich funkcje w tekstach – rozpoznaje argumentacyjny charakter konstrukcji składniowych – wymienia najważniejsze cechy językowe i stylistyczne utworów pozytywistycznych (np. elementy języka mówionego w dialogach, indywidualizacja języka, zapożyczenia) – *wskazuje na przykładach, jak dążenie do naśladowania rzeczywistości przekłada się na słownictwo i składnię – wskazuje w czytanych utworach: <ul style="list-style-type: none"> • monologi • dialogi • mowę pozornie zależną • narrację pierwszo- i trzeciosobową • bezpośrednie komentarze odautorskie; • określa ich funkcje w utworach – dostrzega w tekstach utworów pozytywistycznych środki stylistyczne (np. różne rodzaje metafor), określa ich funkcje – na przykładach utworów Prusa, Orzeszkowej i Sienkiewicza wskazuje językowe sposoby charakteryzowania bohaterów (np. zróżnicowane rodzaje zdań, specyficzne słownictwo, zapożyczenia, indywidualizmy językowe) – rozpoznaje archaizację (np. w powieściach historycznych) i określa jej funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób realistyczny i naturalistyczny charakter utworów literackich wpłynął na ich styl – syntetycznie przedstawia założenia języka artystycznego doby pozytywizmu (utwór – literackim odbiciem świata) – dostrzega w utworach pozytywistycznych kontrasty stylistyczne, objaśnia je, cytując odpowiednie fragmenty – w czytanych utworach wskazuje różnice między cechami stylu narratora i postaci literackich – *identyfikuje różne techniki opisu stosowane przez Prusa, Orzeszkową, Sienkiewicza – wyjaśnia, jakie są przyczyny licznych zapożyczeń w utworach pozytywistycznych – *porównuje emocjonalny styl utworów romantycznych z rzeczowością i obiektywizmem stylu utworów pozytywistycznych – przedstawia sytuację języka polskiego w 2 połowie XIX-wieku; określa jaki był wpływ języków zaborców na polszczyznę

Klasa 3

Rok szkolny 2024/2025

Wymagania do poszczególnych działów programowych są uporządkowane analogicznie do układu materiału w podręcznikach Ewy Paczoskiej *Przeszłość i dziś Literatura – język – kultura. Liceum i technikum. Klasa 3, część 1. Zakres podstawowy i rozszerzony* oraz Jacka Kopcińskiego *Przeszłość i dziś Literatura – język – kultura. Liceum i technikum. Klasa 3, część 2. Zakres podstawowy i rozszerzony*. Zapis wymagań odpowiada (z drobnymi wyjątkami) koncepcji podręcznika. Kształcenie literackie i kulturowe jest w większości powiązane z kształceniem językowym i tworzeniem wypowiedzi. Kilka zagadnień językoznawczych (i związane z nimi wymagania) zgrupowano w osobnym dziale pod nagłówkiem *Kształcenie językowe*. Zamieszczony tam materiał odpowiada tematom poświęconym wyłącznie treściom kształcenia językowego.

Tematy, tytuły i inne elementy planu zapisane na podświetlonym tle odnoszą się do lektur uzupełniających i związanych z nimi wymagań. Zgodnie z podstawą programową, w każdej klasie poznawana jest co najmniej jedna pozycja książkowa z lektur uzupełniających.

Wymagania oznaczone gwiazdką odnoszą się do nauczania w zakresie rozszerzonym.

Klasa 3 część 1

Dział programowy. Tematyka i problematyka	Wymagania podstawowe oceny: dopuszczający i dostateczny	Wymagania ponadpodstawowe oceny: dobry i bardzo dobry
MŁODA POLSKA Uczeń:		
1. Młoda Polska – wprowadzenie do epoki. P. Verlaine, <i>Niemoc</i> (fragment); przykłady dzieł sztuki przełomu wieków.	– podaje i wyjaśnia nazwy epoki (Młoda Polska, modernizm, fin de siècle i inne) – sytuuje epokę na tle kultury i sztuki europejskiej – wyjaśnia i definiuje terminy: schyłkowość, dekadentyzm, neoromantyzm – *zestawia pojęcia nowoczesności i modernizmu, precyzuje ich znaczenia – wymienia twórców należących do dwóch pokoleń Młodej Polski – *wyjaśnia termin pokolenie literackie, odnosząc go do twórców Młodej Polski – przedstawia poglądy filozofów, którzy wpłynęli na postawy i duchowość epoki (Schopenhauer, Nietzsche, Bergson); *szerzej charakteryzuje ich teorie – przedstawia główne założenia i cechy sztuki	– przedstawia społeczne, historyczne, polityczne i kulturowe podłoże nowych postaw i tendencji – charakteryzuje modernizm jako zespół kierunków literacko-artystycznych – omawia rolę Krakowa i jego środowisk artystycznych jako centrum sztuki Młodej Polski – *przygotowuje krótkie wystąpienie na temat epoki (filozofia, kierunki w sztuce) – omawia filozoficzne podłoże dekadentyzmu (Schopenhauer); wskazuje przejawy i konsekwencje postawy dekadentkiej w sztuce – rozpoznaje i charakteryzuje styl secesyjny w architekturze i sztuce – *wyjaśnia znaczenie terminu postmodernizm i wykazuje jego związek z modernizmem – porządkuje informacje w problemowe całości, syntezując je wokół tematu <i>przełom wieków</i>

	<p>młodopolskiej (np. kontemplacja natury, inspiracje orientalne); wskazuje je w przykładowych dziełach</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia secesję jako ważny kierunek w sztuce przełomu wieków; rozpoznaje jej cechy w wybranych dziełach – wskazuje w dziełach różnych sztuk przykłady motywów związanych z młodopolską duchowością – charakteryzuje i *interpretuje wybrane dzieła sztuki przełomu wieków (malarstwa, architektury, plakatu, sztuki użytkowej, muzyki) – redaguje definicje, hasła encyklopedyczne, notatkę syntezującą 	
<p>2. Melancholicy i dekadenci, czyli pesymizm końca wieku. Marzenie o Nirwanie.</p> <p>K. Przerwa-Tetmajer, <i>Koniec wieku XIX</i>; *<i>Lubię, kiedy kobieta</i>; <i>Hymn do Nirwany</i>.</p> <p>S. Korab-Brzozowski, <i>*O, przyjdź</i>.</p> <p>Malarstwo, np. W. Weiss, <i>Melancholik</i>, H. Simberg, <i>Ogród śmierci</i>. Obrazy o inspiracjach orientalnych. Muzyka, np.: M. Ravel, <i>Pawana dla zmarłej infantki</i>; M. Karłowicz, <i>Pieśni o wiekuiestej tęsknocie</i>, <i>Pieśni o wszechbycie</i>.</p> <p>Przykłady dzieł malarskich i muzycznych o inspiracjach orientalnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje analizy i interpretacji wierszy: <ul style="list-style-type: none"> • określa ich tematykę i problematykę • określa sytuację liryczną • określa nastrój i uczucia podmiotu lirycznego • wskazuje i nazywa środki stylistyczne tworzące nastrój melancholii, smutku, przygnębienia, nieokreślonej tęsknoty • charakteryzuje warstwę brzmieniową utworów • dostrzega charakterystyczne motywy (np. śmierć, miłość, droga, próżnia) i określa ich funkcje • wskazuje i wykorzystuje konteksty potrzebne do odczytania wierszy (w tym: w tym: biograficzny, filozoficzny, kulturowy, literacki) • odnajduje w wierszach typowe dla schyłku wieku postawy dekadentyzmu, znużenia, przesytu • interpretuje treści symboliczne utworów – wyjaśnia, na czym polegały pesymizm i katastrofizm schyłku wieku; odnajduje jego przejawy w czytanych utworach – wyjaśnia terminy: melancholia, nirwana, ból istnienia – odczytuje w wierszach opis różnych dróg ucieczki od „ból istnienia” (nirwana, miłość zmysłowa, sztuka) – odczytuje <i>Koniec wieku XIX</i> jako manifest młodego pokolenia – definiuje erotyk jako gatunek literacki – *wskazuje cechy erotyków K. Przerwy-Tetmajera – *charakteryzuje obraz kobiety w poezji i malarstwie Młodej Polski – *zestawia i porównuje czytane wiersze – podaje podstawowe informacje o postaci i twórczości K. Przerwy-Tetmajera – czyta tekst naukowy, przetwarza znalezione w nim informacje; wykorzystuje je w interpretacji wierszy 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje poetykę czytanych wierszy – wskazuje środki stylistyczne typowe dla poezji Młodej Polski; określa ich funkcje – rozpoznaje stylizację (np. modlitewną) i określa jej funkcję – rozpoznaje w wierszach obecność toposu podróży i określa jego funkcję – określa filozoficzne źródła postawy dekadencej (Schopenhauer) – *szerzej przedstawia założenia filozofii Schopenhauera – określa charakterystyczne cechy modernistycznej liryki miłosnej i wpisany w nią obraz kobiety – *określa sposoby wykorzystania przez literaturę i sztukę młodopolską inspiracji orientalnych – wskazuje w dziełach różnych sztuk (poezji, malarstwa i muzyki) motywy związane z młodopolską duchowością – przedstawia sylwetkę twórczą K. Przerwy-Tetmajera („liryk pokolenia”) – *wykorzystuje informacje z tekstów naukowych w interpretacji dzieł sztuki – *porównuje teksty kultury (w tym: literackie, malarskie, muzyczne), wykorzystując różne konteksty

<p>3. Młodopolskie pejzaże duszy.</p> <p>K. Przerwa-Tetmajer, <i>Aniol Pański.</i> L. Staff, <i>Deszcz jesienny.</i></p> <p>Malarstwo, np. J. Stanisławski, <i>Zmrok</i>, J. Toorop, <i>Wędrowcy</i>, W. Podkowiński, <i>Marsz żałobny Chopina.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta wiersze z właściwą dykcją i intonacją – przedstawia tematykę wierszy – określa nastrój i uczucia podmiotu lirycznego – odnajduje w wierszach typowe dla schyłku wieku nastroje (melancholia, smutek, pesymizm) – wskazuje środki stylistyczne tworzące nastrój utworów – *na podstawie analizy środków stylistycznych charakteryzuje atmosferę emocjonalną młodopolskiej liryki pejzażowej – charakteryzuje obecne w wierszach obrazy poetyckie; określa ich związek z przesłaniem utworów – *na podstawie wierszy wyjaśnia, na czym polega psychizacja krajobrazu – wskazuje charakterystyczne dla Młodej Polski motywy symboliczne (np. sen, droga, rzeka, dym, „osmętница”); interpretuje je – *rozpoznaje oniryczną konwencję wierszy – interpretuje treści symboliczne i alegoryczne utworów – *rozpoznaje takie elementy stylu, jak akcenty, rytmizacja itp. i określa ich funkcje w wierszach – charakteryzuje warstwę brzmieniową czytanych utworów; wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje – rozpoznaje instrumentację głoskową i wiersz sylabotoniczny; określa ich funkcje – wykorzystuje w interpretacji wierszy potrzebne konteksty, w tym: malarski, muzyczny, literacki – *zestawia i porównuje czytane wiersze – buduje wypowiedzi argumentacyjne na temat wierszy z uwzględnieniem celu i adresata – redaguje notatkę syntezującą 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje poetykę czytanych wierszy, wskazując środki stylistyczne charakterystyczne dla liryki młodopolskiej – rozpoznaje w wierszach toposy (np. podróży) i określa ich funkcje – w pogłębiony sposób analizuje warstwę brzmieniową wierszy: układ akcentów, rymy, paralelizmy składniowe, instrumentację głoskową itp. – *rozpoznaje styl liryki młodopolskiej – *zna pojęcie syntezy sztuk, dostrzega jej przejawy w czytanych wierszach – analizuje i interpretuje czytane utwory, wykorzystując konteksty filozoficzne, biograficzne i kulturowe – *porównuje teksty kultury (w tym: literackie, malarskie, muzyczne), wykorzystując różne konteksty
<p>4. Sny o potędze.</p> <p>L. Staff, <i>Kowal.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta wiersz z właściwą dykcją i intonacją – *rozpoznaje w wierszu akcenty, rytmizację, dynamikę – określa tematykę i problematykę wiersza – przedstawia nastrój i uczucia ja lirycznego – odnosi je do młodopolskiego pesymizmu – *rozpoznaje symboliczną konwencję wiersza – interpretuje treści symboliczne i alegoryczne utworu – dostrzega w wierszu nawiązania do tradycji antycznej i określa ich funkcję – wskazuje środki stylistyczne tworzące nastrój wiersza (m.in. hiperbole, epitety, symbole) – wskazuje w utworze cechy gatunkowe sonetu; *odnosi je do przekazu dzieła – wykorzystuje w interpretacji wiersza potrzebne konteksty, w tym: biograficzny, filozoficzny, kulturowy, literacki – *analizuje poetykę wiersza – *zestawia i porównuje poznane wiersze młodopolskie – analizuje przykładową interpretację wiersza (z podręcznika); określa jego strukturę, sporządza plan dekompozycyjny – pisze rozprawkę na temat pesymizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje kreację bohatera lirycznego wiersza – wskazuje filozoficzne źródła „snów o potędze” (Nietzsche) – *charakteryzuje nietzscheanizm jako prąd filozoficzny i określa jego wpływ na kulturę epoki – *dokonuje interpretacji porównawczej wiersza <i>Kowal</i> i wybranego wiersza młodopolskiego o dekadentckim charakterze (np. <i>Koniec wieku XIX</i> lub <i>Deszcz jesienny</i>) – *pisze esej na temat pesymizmu młodopolskich dekadentów i ich wpływu na poezję epoki (lub innego zagadnienia związanego z poznanymi utworami, np. mody na kulturę Wschodu)

	młodopolskich dekadentów i ich wpływu na poezję epoki	
<p>5. Być artystą. Jednostka i tłum. Cyganie i dandysi.</p> <p>K. Przerwa-Tetmajer, <i>Evviva l'arte</i>.</p> <p>S. Przybyszewski, <i>Confiteor</i> (fragment).</p> <p>Malarstwo, np. E. Okuń, <i>Grajek</i>; J. Malczewski, <i>Artysta i chimera</i>; W. Weiss, <i>Demon, Autoportret z maskami</i>; A. Karpiński, <i>Malarze w Jamie Michalikowej</i>; W. Wojtkiewicz, <i>Cyganeria</i>.</p> <p>Winiety pism artystycznych Młodej Polski (np. <i>Chimery</i>).</p> <p>B. Sadowska, <i>Homo dandys</i> (fragm.).</p> <p>A. Bursa, <i>Ja chciałbym być poetą</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę i problematykę czytanych utworów młodopolskich oraz ich związek z programem epoki – określa, kim jest podmiot liryczny wiersza Przerwy-Tetmajera, opisuje jego postawę i uczucia – analizuje poetykę wiersza: <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje kompozycję i wersyfikację • *rozpoznaje intonację, rytm, dynamikę wiersza i określa ich funkcje • wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje • interpretuje treści symboliczne i alegoryczne – w tekście Przybyszewskiego wskazuje cechy manifestu artystycznego; wyjaśnia tytuł – określa nadawcę tekstu i opisuje jego stosunek do sztuki oraz społeczeństwa – wyjaśnia hasło „sztuka dla sztuki”, odwołując się do czytanych utworów *i innych tekstów kultury – rozpoznaje specyfikę tekstu naukowego – korzysta z literatury naukowej, przetwarza znalezione informacje, wykorzystuje je w wypowiedziach własnych – na podstawie czytanych utworów poetyckich i tekstów eseistycznych określa młodopolską koncepcję artysty i sztuki – wyjaśnia, na czym polegał konflikt artysty z filistrem – *określa źródła młodopolskiego kultu sztuki i artysty – *wyjaśnia, dlaczego zdaniem twórców młodopolskich prawdziwa sztuka musiała być elitarna – charakteryzuje styl życia cyganerii (bohemy) artystycznej, wymienia znanych twórców (np. związanych z Krakowem), *przytacza anegdoty itd. – charakteryzuje obraz artysty ukazany w literaturze modernistycznej i wybranych dziełach malarskich – interpretuje motyw maski i jego przekaz w malarstwie epoki – interpretuje wiersz poety współczesnego: <ul style="list-style-type: none"> • określa tematykę i problematykę • opisuje podmiot liryczny i jego postawę • rozpoznaje w wierszu ironię i rozpoznaje jej wartościujący charakter • *lokalizuje utwór we właściwej epoce (socrealizm) • odnajduje w nim nawiązanie do młodopolskiej koncepcji artysty i sztuki – porównuje młodopolską koncepcję artysty z wizją romantyczną (kreacja poety; jego powinności wobec narodu) 	<ul style="list-style-type: none"> – odnajduje w wierszu Przerwy-Tetmajera horacjański motyw <i>non omnis moriar</i>, interpretuje jego funkcję – w tekście Przybyszewskiego analizuje środki stylistyczne i językowe użyte w manifestie Przybyszewskiego – *określa stosunek do tradycji literackiej i kulturowej – wyjaśnia, czym jest manifest literacki (artystyczny); wskazuje jego cechy w czytanych tekstach – opisuje antynomię jednostki i tłumu, odnosząc się do różnych tekstów kultury – *wskazuje przejawy młodopolskiego estetyzmu i postawy artystowskiej – porównuje teksty kultury przedstawiające artystę (np. wiersz, manifest, dzieła malarskie), uwzględnia różnorodne konteksty – w filozofii epoki szuka inspiracji modernistycznego pojmowania sztuki i artysty – precyzuje znaczenia terminów: artysta, cyganeria, dandyzm, filister – przedstawia dandysowskie pojęcie piękna – *wskazuje różnice między dandyzmem młodopolskim i romantycznym – *dokonuje syntezy: porównuje koncepcje artysty i sztuki w różnych epokach, sytuując je w różnorodnych kontekstach i wskazując ich kulturowe źródła – korzysta z literatury naukowej i zasobów multimedialnych – porządkuje informacje w problemowe całości – przygotowuje wystąpienia na temat życia i twórczości przedstawicieli krakowskiej bohemy artystycznej – *wygłasza referat (prezentację) na temat koncepcji artysty w literaturze i sztuce Młodej Polski, prezentuje samodzielnie znalezione materiały i ilustracje – pisze pracę (np. rozprawkę) na temat różnych koncepcji artysty i sztuki – dokonuje analizy i interpretacji wiersza współczesnego, wykorzystując potrzebne konteksty (np. literacki, biograficzny, historyczny, kulturowy) – określa stosunek poety współczesnego do tradycji literackiej i kulturowej – podaje podstawowe informacje o A. Bursie

<p>6. Ku nowej estetyce.</p> <p>Ch. Baudelaire, <i>Padlina; *Malarz życia nowoczesnego</i> (fragm.).</p> <p>Malarstwo, np. W. Wojtkiewicz, <i>Cyganeria</i>; J. Ensor, <i>Ensor z maskami</i>. Rzeźba modernistyczna, np. A. Rodina, K. Laszczki, G. A. Vigelanda, X. Dunikowskiego (ilustracje z podręcznika).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę i problematykę utworu – dokonuje analizy i interpretacji wiersza <ul style="list-style-type: none"> • określa sytuację liryczną • przedstawia nastrój i uczucia ja lirycznego • określa formę podawczą, cechy gatunkowe i kompozycję wiersza • wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje (w tym eksponujące motywy brzydoty, śmierci, rozkładu) • interpretuje treści symboliczne i alegoryczne utworu – wskazuje w utworze elementy prowokacji i naruszania dobrego smaku, formułuje sądy interpretacyjne – uczestniczy w dyskusji, polemizuje, uzasadnia swoje sądy i opinie – porównuje różne sposoby mówienia o miłości w poezji (np. romantycznej i w wierszu Baudelaire’a) – *wyjaśnia, jak Baudelaire pojmuje artystę nowoczesnego – *zestawia różne koncepcje artysty (np. <i>poeta doctus</i>, poeta wieszcz, poeta cygan, poeta kapłan przed ołtarzem sztuki, poeta przeklęty) i odnosi je do sylwetek twórców oraz kreacji literackich – *wyjaśnia termin „poeta przeklęty” – pisze wypowiedź argumentacyjną na temat pojęcia piękna i brzydoty w sztuce, odwołuje się do utworów literackich i innych tekstów kultury – opisuje i charakteryzuje dzieła rzeźby modernistycznej; wskazuje ich specyfikę 	<ul style="list-style-type: none"> – *interpretuje wiersz, odnosząc go do tradycji literackiej i kulturowej poezji miłosnej – *analizuje cechy gatunkowe utworu, porównuje go ze znanymi erotykami (np. K. Przerwy-Tetmajera, A. Asnyka, romantyków, poetów barokowych) – *przygotowuje noty biograficzne na temat życia i twórczości wybranych „poetów przeklętych” z różnych epok – *wygłasza krótkie prezentacje nt. Baudelaire’a, Verlaine’a i Rimbauda, wykorzystując informacje znalezione w różnych źródłach i multimedialne środki przekazu – *pisze esej na temat pojęcia piękna i brzydoty w sztuce – wyjaśnia, dlaczego rzeźba była w modernizmie królową sztuk plastycznych – *wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji dzieł rzeźby modernistycznej
<p>7. Rzeczywistość duszy, czyli młodopolskie poszukiwania języka poezji – impresjonizm i symbolizm.</p> <p>Tatrzanie fascynacje artystów Młodej Polski. Poezja kobiet.</p> <p>K. Przerwa-Tetmajer, <i>Melodia mgieł nocnych (Nad Czarnym Stawem Gąsienicowym)</i>.</p> <p>*P. Verlaine, <i>Sztuka poetycka</i>; *K. Zawistowska, <i>[Moja dusza...]</i>; *A. Rimbaud, <i>Statek pijany</i>; J. Kasprówic, <i>Krzak dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach</i>.</p> <p>M. Podraza-Kwiatkowska, <i>Symbolizm</i> (fragm.).</p> <p>Malarstwo</p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta wiersze z właściwą dykcją i intonacją, uwzględnia rytmizację i dynamikę, akcenty – dokonuje analizy i interpretacji wierszy, m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • określa ich tematykę i problematykę • przedstawia sytuację liryczną • określa kreacje podmiotu lirycznego, opisuje jego postawę, nastrój i uczucia • określa kompozycję i cechy gatunkowe • wskazuje i opisuje obrazy poetyckie • wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje • charakteryzuje wersyfikację i warstwę brzmieniową • *rozpoznaje takie elementy wierszy, jak intonacja, rytm, dynamika; określa ich funkcje • *rozpoznaje symboliczną konwencję wierszy • interpretuje treści symboliczne i alegoryczne utworów • wykorzystuje w interpretacji potrzebne konteksty (m.in. literacki, filozoficzny, biograficzny, kulturowy) – charakteryzuje gatunki liryki młodopolskiej: sonet, liryk – w czytanych wierszach rozpoznaje charakterystyczne dla Młodej Polski cechy stylu i *poetyki (impresjonizm, symbolizm) 	<ul style="list-style-type: none"> – w interpretacji wierszy przedstawia propozycje ich odczytania; formułuje argumenty na podstawie tekstów i ich kontekstów – wyjaśnia, na czym polegał subiektywizm opisu świata w liryce młodopolskiej (podaje przykłady) – *porównuje sposoby i funkcje opisu świata w poezji młodopolskiej i literatury pozytywistycznej – *rozpoznaje w wierszach konwencję oniryczną – *interpretuje <i>Statek pijany</i> jako poetycki manifest wolności (wyobraźni, sztuki, artysty...); *odnajduje wierszu próbę stworzenia niepowtarzalnego języka sztuki – wyjaśnia, jakie miejsce zajmowały w panoramie stylów epoki: impresjonizm i symbolizm; – *wskazuje ich źródła filozoficzne – wskazuje środki artystyczne charakterystyczne dla omawianych stylów (w literaturze i malarstwie), określa ich funkcje – *określa miejsce synestezji w liryce młodopolskiej, wyjaśnia jej filozoficzne założenia – *przedstawia symbole typowe dla poezji epoki i ich interpretacje – przedstawia założenia psychoanalizy Freuda i jej wpływ na twórczość epoki – określa, w jaki sposób poezja dążyła do ukazania tajemnicy istnienia (symbol, sugestia, zasada

<p>impresjonistyczne i symbolistyczne.</p> <p>Muzyka, np.: M. Ravel, <i>Bolero</i>; C. Debussy, <i>Morze, Światło</i> <i>Księżycyca</i>, <i>Popołudnie fauna</i>; M. Karłowicz, <i>Pieśni</i>; K. Szymanowski, <i>Harnasie</i>.</p> <p>*J. Kofta, Rimbaud, Aniele Stróżu mój.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje styl impresjonistyczny w malarstwie i *muzyce, wskazuje jego charakterystyczne cechy – *porównuje cechy stylu impresjonistycznego w poezji, malarstwie i muzyce – *przygotowuje wystąpienie na temat młodopolskiej liryki tatrzańskiej oraz fascynacji górami – wykorzystuje informacje z literatury naukowej i zasobów multimedialnych – porządkuje informacje w problemowe całości, syntezuje je wokół tematu, – wyjaśnia młodopolską koncepcję symbolu); wyjaśnia różnicę między symbolem a alegorią (na konkretnych przykładach) – interpretuje symbole zawarte w czytanych utworach oraz w malarstwie – pisze wypracowanie na temat wybranego wiersza, przedstawia propozycję jego odczytania – *wyjaśnia, czym była młodopolska synteza sztuk – *interpretuje obrazy impresjonistyczne i symbolistyczne – *określa tematykę i problematykę wiersza J. Kofty – *przedstawia propozycję odczytania utworu 	<p>powszechnych powinowactw)</p> <ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia postacie symbolistów francuskich (J. Moreasa, A. Rimbauda, S. Mallarmégo) i ich wpływ na epokę – wskazuje źródła fascynacji przyrodą gór i folklorem góralskim w sztuce przełomu wieków – *porównuje funkcjonowanie sonetu w literaturze różnych epok – określa miejsce liryki kobiecej w twórczości Młodej Polski (*przygotowuje na ten temat wypowiedź na podstawie literatury naukowej i samodzielnie znalezionych informacji) – *interpretuje porównawczo wiersze i obrazy impresjonistyczne i symbolistyczne – pisze wypowiedź argumentacyjną zawierającą analizę i interpretację wybranego utworu – *wyjaśnia, do jakiej tradycji literackiej nawiązuje wiersz J. Kofty; dostrzega w nim „dialog z tradycją” – *interpretuje wiersz współczesny, sytuując go w różnych kontekstach (w tym historycznym, biograficznym, literackim)
<p>8. Poetyckie „wadzenie się” z Bogiem.</p> <p>J. Kasprówic, <i>Dies irae</i> (fragm.).</p> <p>Malarstwo ekspresjonistyczne i reprezentujące nurt groteski np.: E. Munch, <i>Krzyk</i>, <i>Madonna</i>; E. Node, <i>Ukrzyżowanie</i>; W. Weiss, <i>Promienny zachód słońca</i>.</p> <p>Muzyka, np. K. Szymanowski, <i>Trzy fragmenty z poematów Jana Kasprówic</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę i problematykę utworu – określa, kim jest ja liryczne, opisuje jego nastrój i uczucia – przedstawia przyczyny prometejskiego buntu Adama – wskazuje cechy gatunkowe utworu, *charakteryzuje rolę konwencji hymnicznej – rozpoznaje w utworze patos i tragizm, określa ich funkcje i wartościujący charakter – *rozpoznaje konwencję symboliczną i oniryczną dzieła – wskazuje w wierszu symbole i określa ich funkcje – określa kompozycję i cechy wersyfikacji dzieła – wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje – *rozpoznaje sposoby rytmizacji wiersza, wersyfikację, rozłożenie akcentów itp. i określa ich funkcje – wykorzystuje w interpretacji potrzebne konteksty (m. in. biograficzny, literacki, historycznoliteracki, kulturowy) – rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej (motywy apokaliptyczne, Adam i Ewa, Szatan, grzech) i antyczne (prometeizm); wyjaśnia ich funkcje – przedstawia ukazany w wierszu obraz kondycji ludzkiej – rozpoznaje ekspresjonistyczny charakter utworu, wskazuje charakterystyczne środki artystyczne – na podstawie utworu i dzieł malarskich określa charakterystyczne cechy stylu ekspresjonistycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w wierszu obrazy poetyckie, analizuje sposób ich przedstawienia i interpretuje funkcje – charakteryzuje obraz przestrzeni i sposób jej ukazania w utworze – wskazuje elementy, symbole i obrazy nawiązujące do Apokalipsy; *określa, na czym polega ich reinterpretacja w utworze Kasprówic – *wyjaśnia, w jaki sposób przywoływanie tradycji literackiej służy budowaniu wartości – wskazuje środki artystyczne charakterystyczne dla stylu ekspresjonistycznego; odnosi je do literatury i malarstwa – analizuje metaforę <i>Dies irae</i> (na podstawie czytanych fragmentów) – przedstawia katastrofizm i ekspresjonizm przełomu wieków; wyjaśnia, jakie miejsce zajmowały w panoramie stylów epoki – wskazuje filozoficzne źródła postaw ukazanych w <i>Dies irae</i> – *porównuje utwory literackie i dzieła malarskie o charakterze ekspresjonistycznym, uwzględniając różne konteksty – porównuje prometejski bunt Adama z buntem Konrada w Wielkiej Improwizacji – *analizuje sposób funkcjonowania motywów apokaliptycznych w tradycji kultury (w poznanych utworach literackich); dokonuje syntezy

	<ul style="list-style-type: none"> – w literaturze i malarstwie wskazuje elementy groteski i określa ich funkcję – *interpretuje obrazy ekspresjonistyczne – tworzy wypowiedzi argumentacyjne na temat utworu i jego kontekstów – redaguje notatkę syntezującą, definicję 	
<p>9. Uspokojenie i zgoda ze światem. Motywy franciszkańskie i klasycystyczne w twórczości poetów młodopolskich.</p> <p>J. Kasprówic, *** [Rozmłowała się ma dusza], *** [Witajcie kochane góry].</p> <p>L. Staff, <i>Przedśpiew</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę i problematykę wierszy, sytuując je w kontekstach biograficznych, literackich i kulturowych – określa, kim jest podmiot/bohater liryczny utworów, opisuje jego nastrój i uczucia, stosunek do świata – określa postawę filozoficzną podmiotu mówiącego w czytany wierszu – określa budowę i kompozycję wierszy – określa charakter wersyfikacji i jej funkcje; *porównuje z wersyfikacją innych wierszy Kasprówicza i Staffa – wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje – w czytanych wierszach rozpoznaje klasycyzm i franciszkanizm, wskazuje konkretne cytaty – dostrzega w wierszach obecność toposu wędrówki i określa jego funkcję – porównuje postawę filozoficzną, uczucia, stosunek do świata i Boga itp. (*a także sposób ich wyrażenia) w hymnie <i>Dies irae</i> oraz późnych wierszach Kasprówicza – *syntetycznie przedstawia obraz śmierci w twórczości Kasprówicza i Staffa, analizuje sposób przedstawienia i funkcje – *dostrzega przemiany postaw twórczych Kasprówicza i Staffa – redaguje notatkę syntezującą, definicję – pisze interpretację wybranego wiersza (wypowiedź argumentacyjną), formułuje argumenty na podstawie utworu i jego kontekstów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia terminy: klasycyzm, franciszkanizm; określa, jakie miejsce zajmowały w literaturze i sztuce Młodej Polski – wskazuje i interpretuje motywy franciszkańskie obecne w wierszach Kasprówicza – dostrzega nawiązania do tradycji antycznej w wierszu Staffa (klasycyzm, ład, harmonia, postawa stoicka itp.); określa ich funkcje – *wskazuje w wierszu Staffa aluzję do słów Terencjusza i interpretuje ją – wskazuje filozoficzne źródła postaw wobec życia w czytanych utworach – *przedstawia przemiany postawy filozoficznej i artystycznej w twórczości Kasprówicza oraz Staffa – *porównuje sposób przedstawienia i funkcję motywów franciszkańskich w dziełach różnych sztuk – porządkuje wiadomości o kierunkach w poezji i sztuce przełomu wieków, definiuje terminy – *wygłasza samodzielnie przygotowany referat na temat kierunków sztuki młodopolskiej – *pisze interpretację porównawczą dwóch utworów (lub różnych dzieł sztuki)
<p>10. Problematyka narodowa i społeczna opowiadań Stefana Żeromskiego. Realizm, naturalizm, symbolizm... Obraz społeczeństwa Polski postępczościowej.</p> <p>Stefan Żeromski, <i>Rozdzióbią nas kruki, wrony...</i>; <i>Echa leśne</i>.</p> <p>Malarstwo: A. Grottger, dzieła o tematyce powstańczej, np. <i>Pierwsze ofiara</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza utwory; odróżnia streszczenie od parafrazy – określa tematykę i problematykę opowiadań oraz jej związek ze zjawiskami historycznymi, społecznymi i egzystencjalnymi – określa elementy świata przedstawionego (czas, miejsce, wydarzenia, wątki...) – określa cechy gatunkowe utworów (opowiadanie, nowela) – przedstawia i charakteryzuje bohaterów – wskazuje narratora i określa sposób prowadzenia narracji oraz jego funkcję – rozpoznaje w utworach realizm, naturalizm i symbolizm – wskazuje motywy i sytuacje symboliczne; odczytuje ich znaczenia – wskazuje elementy naturalistyczne i określa ich funkcje – interpretuje tytuły utworów – określa sposób ukazania natury i jej funkcje w każdym z opowiadań – rozpoznaje obecne w opowiadaniach wartości 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje utwory, wykorzystując różne konteksty (historyczny, biograficzny, historycznoliteracki, egzystencjalny) – rozpoznaje artystyczne sposoby budowania nastroju; wskazuje środki stylistyczne i językowe – w czytanych utworach wskazuje obecność różnych kategorii estetycznych (np. tragizm, patos, ironia, sarkazm) oraz określa ich funkcje – *wskazuje stylistyczne wykładniki tragizmu, komizmu, ironii – w sposób pogłębiony charakteryzuje postać Szymona Winrycha i analizuje motywy jego postępowania; *dostrzega w bohaterze elementy różnych tradycji literackich – w kreacjach bohaterów dostrzega nawiązania do tradycji romantycznej; interpretuje je – w czytanych fragmentach wskazuje stylistyczne wyznaczniki różnych stylów – rozpoznaje sposoby oddawania stanów i przeżyć wewnętrznych bohaterów (w tym – środki stylistyczne i językowe) – określa charakterystyczne cechy młodopolskiego naturalizmu

	<p>(patriotyzm, altruizm, honor, wierność zasadom...); określa ich rolę i związek z problematyką utworu</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje obraz powstania styczniowego w opowiadaniu <i>Rozdzióbią nas kruki, wrony...</i> i w malarstwie Grottgera; *dostrzega opozycyjność opowiadania wobec romantycznej konwencji mówienia o powstaniu – wykorzystuje kontekst historyczny, społeczny, historycznoliteracki i *biograficzny do odczytania opowiadań – zabiera głos w klasowej dyskusji na temat powinności człowieka wobec różnych wartości i imponderabiliów – formułuje tezy, sądy i opinie, uzasadnia je poprawną argumentacją – swoje przemyślenia ujmuje w formę wypracowania o poprawnej kompozycji – *wskazuje charakterystyczne cechy stylu prozy Żeromskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – *analizuje budowę składniową oraz elementy brzmieniowe prozy Żeromskiego – wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja zewnętrzna (np. niewola narodowa, ograniczenia społeczne) determinuje stan ducha jednostki – na podstawie czytanych utworów określa charakterystyczne cechy prozy młodopolskiej (*deformacje kompozycyjne, *współwystępowanie różnych poetyk, perspektywa narratora, *liryzacja prozy itp.) – pisze pracę (wypowiedź argumentacyjną, *esej) na temat idei i problemów obecnych w prozie Żeromskiego
<p>11. Powieść o dojrzwaniu: Stefan Żeromski, <i>Szyfowe prace</i> (przypomnienie lektury ze szkoły podstawowej).</p> <p>A. Mickiewicz, <i>Reduta Ordona</i> (przypomnienie lektury ze szkoły podstawowej).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza, opowiada utwór – określa jego tematykę i problematykę oraz jej związek ze zjawiskami historycznymi, społecznymi i egzystencjalnymi – rozpoznaje cechy gatunkowe powieści młodopolskiej (kompozycja, styl, fragmentaryczność itp.) – określa elementy świata przedstawionego (czas, miejsce, wydarzenia, wątki...) – charakteryzuje bohaterów, w sposób pogłębiony M. Borowicza i A. Radka – interpretuje tytuł – *rozpoznaje konwencję realistyczną – przedstawia różne możliwości odczytania powieści – rozpoznaje wartości obecne w utworze i odnosi się do nich – wykorzystuje potrzebne konteksty (biograficzny, historyczny, egzystencjalny, historycznoliteracki) do pogłębionego odczytania powieści – ocenia wartość poezji romantycznej i jej rolę w kształtowaniu tożsamości narodowej pokoleń Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje powieść, wykorzystując potrzebne konteksty (historyczny, społeczny, historycznoliteracki, biograficzny, kulturowy, egzystencjalny) – wskazuje obecność w utworze różnych kategorii estetycznych (np. tragizm, patos, humor, ironia, liryzm) oraz określa ich funkcje – *wskazuje różne sposoby ukazywania przeżyć wewnętrznych bohaterów, rozpoznaje zabiegi artystyczne (np. psychizację pejzażu, monolog wewnętrzny) – określa sposób ukazania w powieści polskiego społeczeństwa w czasach niewoli narodowej – uzasadnia różne możliwości odczytania utworu, odwołując się do jego treści i poetyki – dostrzega motywy symboliczne i określa ich funkcje – przedstawia sposoby nawiązywania do tradycji romantycznej i *określa jej rolę w budowaniu wartości uniwersalnych oraz narodowych
<p>12. Tragiczne wybory i samotność bohatera. Etyka Conradowska. Żywiół morza i jego symboliczne znaczenia. Sposoby kreowania świata przedstawionego. Uniwersalne pytania prozy Conradowskiej.</p> <p>J. Conrad, <i>Lord Jim</i>.</p> <p>Z. Najder, [<i>Conrad – pisarz nowoczesny</i>].</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza, opowiada utwór; odróżnia streszczenie od parafrazy – określa tematykę i problematykę powieści oraz jej związek ze zjawiskami historycznymi i egzystencjalnymi – wskazuje cechy gatunkowe powieści; *określa specyfikę powieści Conrada: <ul style="list-style-type: none"> • kompozycję • różne style, jakimi posługuje się narrator (m.in. impresjonistyczny i symboliczny) • psychologizm – przedstawia narrację i kompozycję utworu, określa ich funkcje <ul style="list-style-type: none"> • *rozpoznaje konwencję realistyczną • wskazuje elementy symboliczne; odczytuje je 	<ul style="list-style-type: none"> – tworzy pogłębiony portret psychologiczny Lorda Jima, odwołując się do treści utworu i opinii różnych postaci powieściowych – przedstawia Conradowskie rozumienie honoru, porównuje go z pojmowaniem przez innych autorów (np. Żeromskiego) – analizuje sposób opowiadania o losach Jima – określa symboliczne i metaforyczne sensory w utworach Conrada nadawane żywiółowi morza – określa Conradowską wizję świata i losu (przeciwieństwo człowieka i natury, konflikt wartości, dramat wyborów) – *wskazuje cechy powieści Conrada, które wpłynęły na rozwój powieści XX w. – porównuje sposób pojmowania honoru w powieści Conrada i <i>Echach leśnych</i>

<p>Maya Jasanoff, [Aktualność Conrada].</p> <p>Cz. Miłosz, <i>Traktat poetycki</i> (fragm.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje głównego bohatera i przedstawia inne postacie utworu – charakteryzuje porównawczo Lorda Jima i Marlowa – analizuje motywy decyzji tytułowego bohatera, ustosunkowuje się do nich – w kreacji bohatera wskazuje nawiązania do tradycji romantycznej i etosu rycerskiego; *i interpretuje je – analizuje zawarte w powieści opisy morza i określa ich funkcje; wskazuje środki stylistyczne tworzące nastrój (np. metafory) – interpretuje powieść, wykorzystując konteksty: biograficzny, historyczny, społeczny i egzystencjalny – *odczytuje utwór jako obraz kryzysu kultury europejskiej przełomu XIX i XX wieku – zabiera głos w klasowej dyskusji na temat honoru, lojalności, wierności sobie itp., odwołując się do powieści Conrada – *wie, w jaki sposób etyka Conradowska wpłynęła na przyszłe pokolenia (np. młodzieży walczącej w czasie II wojny światowej) – pisze wypracowanie (wypowiedź argumentacyjną) na temat problematyki poruszanej w utworze – wygłasza mowę oskarżycielską lub obrończą zbudowaną zgodnie z zasadami retoryki – czyta fragmenty literatury naukowej poświęconej prozie Conrada; przetwarza zawarte w nich informacje – odczytuje główną myśl tekstu naukowego, rozpoznaje sposób prowadzenia wyводу oraz argumentację – odczytuje fragment <i>Traktatu poetyckiego</i> Miłosza jako poetycki miniportret Conrada 	<p>Żeromskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – pisze wypracowanie (*esej) na temat etyki conradowskiej – porównuje sposób ukazania egzotycznych kultur w powieści Conrada i na obrazach Gauguina – *porównuje funkcjonowanie motywów symbolicznych w powieści Conrada i na obrazach Gauguina – *przygotowuje prezentację/referat na temat życia i twórczości Conrada na podstawie samodzielnie znalezionych wiadomości; korzysta z literatury naukowej i zasobów multimedialnych – *uzasadnia tezę, że Conrad jest pisarzem nowoczesnym; podaje argumenty na podstawie literatury naukowej – interpretuje fragment <i>Traktatu poetyckiego</i> Miłosza dotyczący Conrada – *wyjaśnia, na czym polega mityzacja biografii pisarza – wygłasza mowę na temat etyki Conradowskiej; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne
<p>13. Chłopi Władysława Stanisława Reymonta.</p> <p>Świat przedstawiony w powieści i sposoby jego wykreowania. Obrazy wsi i chłopskiego życia. Przestrzeń mitu. Człowiek w rytmach natury. Młodopolskie odkrycia kultury ludowej. „Chłopska epopeja”. Powieść modernistyczna. <i>Chłopi</i> na ekranie.</p> <p>K. Wyka, [„Chłopi” – <i>związki z epoką</i>]</p> <p>T. Linkier [<i>Staw w Lipcach</i>]</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę i problematykę utworu oraz jej związek ze zjawiskami społecznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi epoki – wskazuje cechy gatunkowe powieści – określa elementy świata przedstawionego i przedstawia sposoby ich wykreowania – przedstawia kompozycję utworu, uzasadnia jej funkcję – *rozpoznaje różne konwencje obecne w powieści – charakteryzuje bohaterów indywidualnych i zbiorowych – *w kreacjach postaci powieściowych rozpoznaje mitologizację – opisuje przestrzeń wsi jako zamkniętą enklawę kulturową *i przestrzeń mityczną – wskazuje w powieści różne porządki czasowe („rytmy i toki”), którym podlega życie chłopów – *wskazuje fundamenty ładu, na którym jest oparte życie wsi – charakteryzuje moralność, wierzenia i obyczajowość mieszkańców Lipiec – wskazuje ich chrześcijańskie i pozachrześcijańskie korzenie 	<ul style="list-style-type: none"> – *wyjaśnia, dlaczego powieść Reymonta określa się mianem „chłopskiej epopei” – podaje argumenty, odwołując się do treści i budowy utworu – charakteryzuje bohaterów, wskazując m.in. naturalistyczną motywację ich postępowania – dostrzega i interpretuje konflikty wewnętrzne bohaterów – wykorzystując wiedzę o mitach, pogłębia interpretację postaci powieściowych i obrazu życia wsi – *w kreacjach bohaterów odnajduje mityczne archetypy postaw – *dostrzega w utworze biblijny mit siewcy; określa jego funkcje – *przedstawia filozoficzne podłoże modernistycznego zainteresowania mitami (Nietzsche) – *wyjaśnia, na czym polegał mitologiczny synkretizm literatury (kultury) epoki – dostrzega przemiany postaci kobiecych, *interpretuje ich symbolikę – rekonstruuje system wartości i prawa, jakimi się rządzi chłopska gromada – analizuje język i styl każdego z narratorów;

<p>Malarstwo przedstawiające tematy wiejskie, np. L. Wyczółkowski, <i>Kopanie buraków, Siewca</i>; T. Axentowicz, <i>Święto Jordanu</i>; J. Malczewski, <i>Topielec w uściskach dziwożony</i>; F. Ruszczyk, <i>Ziemia</i>.</p> <p><i>Chłopi</i>, film w reż. J. Rybkowskiego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje różnorodne związki człowieka z naturą ukazane w <i>Chłopach</i> i przedstawia sposoby ich ukazania – interpretuje treści symboliczne utworu – określa różne „wcielenia” narratora powieści; *interpretuje funkcje każdego z nich – rozpoznaje w utworze różne style, np. impresjonizm, symbolizm, realizm, naturalizm; wskazuje charakterystyczne dla nich środki stylistyczne, określa funkcje w utworze – *interpretuje funkcje różnych stylów (realistycznego, impresjonistycznego, naturalistycznego) w języku powieści – rozpoznaje w utworze stylizację gwarową; określa jej charakter i funkcję – na przykładzie wybranych dzieł sztuki porównuje sposób ukazania tematów wiejskich w literaturze i malarstwie – podaje przykłady młodopolskiej fascynacji kulturą wiejską; *uzasadnia, że w literaturze i malarstwie chłop stawał się postacią mityczną – korzysta z literatury naukowej; wykorzystuje zawarte w niej informacje do pogłębionego odczytania utworu – w tekstach naukowych odczytuje główną myśl, rozpoznaje sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację – pisze wypowiedź argumentacyjną (rozprawkę, szkic interpretacyjny...) związaną z problematyką i poetyką powieści – *pisze recenzję filmowej adaptacji <i>Chłopów</i> w reż. J. Rybkowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje charakterystyczne środki językowe i stylistyczne oraz określa ich funkcje – analizuje stylizację gwarową, wskazując różne rodzaje dialektyzmów – wskazuje w utworze elementy heroizacji postaci (np. śmierć Boryny) – *w poetyce utworu dostrzega przejawy młodopolskiej syntezy sztuk – *porównuje teksty kultury o tematyce wiejskiej (literaturę, malarstwo, film), uwzględniając różnorodne konteksty – *w interesujący sposób prezentuje życie i twórczość Reymonta (referat lub prezentacja); wykorzystuje samodzielnie znalezione materiały – *przedstawia przemiany powieści od XIX-wiecznego realizmu do prozy młodopolskiej
<p>Dialogi z tradycją. W. Myśliwski, <i>Kamień na kamieniu</i> (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa temat czytanego fragmentu prozy – rozpoznaje elementy świata przedstawionego, wnioskuje o czasie wydarzeń i przestrzeni, w której się rozgrywają – *identyfikuje fragment powieści współczesnej – określa, kim jest narrator – rozpoznaje w opisie środki stylistyczne (np. epitety) i określa ich funkcje – porównuje obrazy zabawy i tańca w czytanych fragmentach i w literaturze młodopolskiej (np. w <i>Chłopach</i> i w <i>Weselu</i>) – podaje podstawowe informacje o W. Myśliwskim i jego twórczości 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje czytany fragment, wykorzystując kontekst historyczny, kulturowy i historycznoliteracki – wskazuje w opisie środki stylistyczne i językowe służące stylizacji i charakterystyce narratora – przedstawia funkcjonowanie motywu tańca w literaturze młodopolskiej *oraz w literaturze i sztuce innych epok; dokonuje syntezy – gromadzi informacje na temat motywu tańca w literaturze i sztuce
<p>14. Młoda Polska tatrzańska.</p> <p>K. Przerwa-Tetmajer, <i>Marsz zbójcecki, List Hanusi</i> (fragm.).</p> <p>J. Kasprówicz, utwory ukazujące przyrodę tatrzańską.</p> <p>Przykłady stylu zakopiańskiego w architekturze.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia odkrywanie Tatr, Zakopanego i folkloru góralskiego w okresie Młodej Polski; wyjaśnia, jak wpłynęły one na charakter epoki – wymienia postacie twórców i działaczy związanych z Tatrami i Zakopanem – podaje przykłady utworów młodopolskich (literatury, malarstwa i muzyki) związanych z Tatrami i folklorem podhalańskim – redaguje noty biograficzne, definicje, hasła encyklopedyczne – określa, jakie wartości obecne w baśniach, legendach i podaniach góralskich 	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowuje wystąpienie (referat/ prezentację) na temat roli Zakopanego i inspiracji góralszczyzną (Witkiewicz, styl zakopiański, folklor podhalański, Sabała, taternictwo, stylizacje góralskie itd.); – w postawach i filozofii epoki znajduje źródła mitu górala (góralstwu) w twórczości młodopolskiej – *rozpoznaje archetypy w kreacjach bohaterów podań i legend (np. Janosika) – analizuje środki językowe służące stylizacji gwarowej utworów Przerwy-Tetmajera – *porównuje teksty kultury związane z Tatrami,

<p>Malarstwo młodopolskie ukazujące Tatry i górali. Muzyka: fragmenty utworów M. Karłowicza oraz K. Szymanowskiego.</p>	<p>fascynowały artystów młodopolskich – w czytanych fragmentach utworów tatrzańskich K. Przerwy Tetmajera dostrzega i interpretuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fascynację kulturą ludową góralszczyzny • mityzację i heroizację bohaterów • obrazy przyrody tatrzańskiej • wykorzystanie gwary podhalańskiej <p>– rozpoznaje styl zakopiański, wskazując jego charakterystyczne cechy</p> <p>– na przykładzie wybranych dzieł sztuki porównuje sposób ukazania górali i góralszczyzny w literaturze i malarstwie</p> <p>– samodzielnie znajduje w różnych źródłach informacje o miejscu Tatr i góralszczyzny w kulturze Młodej Polski</p> <p>– realizuje indywidualnie lub zespołowo projekt edukacyjny związany z modą tatrzańską w okresie Młodej Polski</p>	<p>uwzględniając różne konteksty</p> <p>– *wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji dzieł sztuki (poezji, malarstwa i muzyki) związanych z Tatrami i góralszczyzną</p>
<p>15. Teatr końca XIX wieku. Rewolucja w teatrze.</p> <p>Ilustracje związane z teatrem i muzyką końca XIX wieku. Muzyka: fragmenty dzieł Wagnera, Griega, Debussy’ego.</p> <p><i>Teatralny cyrograf</i> Wywiad z Grzegorzem Jarzyną i Krzysztofem Warlikowskim (fragm.).</p>	<p>– przedstawia istotę przemian, jakie przechodzi teatr pod koniec XIX wieku</p> <p>– *wyjaśnia, na czym polegała wielka reforma teatralna</p> <p>– *przedstawia sylwetki i dzieła najważniejszych osobowości związanych z teatrem europejskim końca XIX wieku (R. Wagner, M. Maeterlinck, H. Ibsen, A. Strindberg, A. Czechow)</p> <p>– wskazuje naturalizm i symbolizm jako najważniejsze nurty w dramacie przełomu wieków (podaje przykłady dzieł)</p> <p>– *wyjaśnia, na czym polegał synkretyzm dramatu końca XIX wieku</p> <p>– *opisuje specyfikę oper Wagnerowskich i uzasadnia wpływ Wagnera na rozwój teatru</p> <p>– przedstawia przemiany w polskim teatrze, prezentuje sylwetki twórców, m.in. S. Wyspiańskiego i G. Zapolskiej</p> <p>– przedstawia koncepcję „teatru ogromnego” Stanisława Wyspiańskiego</p> <p>– *wyjaśnia pojęcie syntezy sztuk</p> <p>– *wyjaśnia, jak pojmowali syntezę sztuk moderniści i jakie było jej miejsce w kulturze epoki</p> <p>– korzysta z literatury naukowej, samodzielnie znajduje informacje w różnych źródłach, przetwarza je i hierarchizuje</p> <p>– porządkuje wiadomości, redaguje notatki, definicje, noty biograficzne</p> <p>– czyta fragmenty wywiadu z współczesnymi twórcami teatru; przetwarza znalezione informacje</p>	<p>– przygotowuje krótką prezentację najważniejszych osobowości związanych z teatrem europejskim końca XIX wieku (np. R. Wagner, M. Maeterlinck, H. Ibsen, A. Strindberg, A. Czechow); przedstawia ich życie i twórczość, wykorzystuje samodzielnie znalezione materiały multimedialne</p> <p>– *wygłasza referat na temat przemian w teatrze końca XIX w., ocenia wpływ Wagnera i dramaturgów skandynawskich</p> <p>– *charakteryzuje nową rolę twórcy spektaklu teatralnego (reżyser – inscenizator – wizjoner – artysta słowa i obrazu)</p> <p>– określa rolę elementów plastycznych i muzyki w koncepcji teatru przełomu wieków</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego symboliści uważali muzykę za najważniejszą ze sztuk</p> <p>– *charakteryzuje operę i poemat symfoniczny jako gatunki, które wiązały literaturę z muzyką</p> <p>– *prezentuje wybitnych kompozytorów przełomu wieków, podaje przykłady ich dzieł (E. Grieg, C. Debussy, R. Strauss, K. Szymanowski)</p> <p>– gromadzi informacje na temat przemian w teatrze końca XIX wieku</p>
<p>16. S. Wyspiański, <i>Wesele</i>.</p> <p>Dramat i języki teatru. Dwie płaszczyzny dramatu. Chłopomania i „plotkarski” charakter dzieła.</p>	<p>– przedstawia treść dramatu, relacjonuje akty i sceny</p> <p>– określa jego tematykę i problematykę oraz jej związek ze zjawiskami społecznymi, historycznymi i estetycznymi epoki</p> <p>– wykazuje dwupłaszczyznowość „Wesela”;</p> <p>– przedstawia przestrzeń i czas, postacie, akcję</p> <p>– *rozpoznaje podwójną konwencję dramatu: realistyczną i symboliczną; wskazuje ich</p>	<p>– wskazuje w „Weselu” i analizuje cechy dramatu realistycznego i symbolicznego; uwzględnia różne płaszczyzny dzieła</p> <p>– rozpoznaje zasadę kompozycyjną każdego z aktów dzieła *i określa jej źródła</p> <p>– przedstawia artystyczne inspiracje poszczególnych fragmentów dramatu (np. szopka krakowska, malarstwo Matejki itp.)</p> <p>– określa funkcje didaskaliów w dramacie</p>

<p>Parada widm i osoby dramatu. Dramat realistyczny i symboliczny. Symbole w <i>Weselu</i>. Rozrachunek z polskimi mitami narodowymi. Skrzypce Chochoła. Motyw tańca i jego funkcje. Poetyka dzieła.</p> <p>T. Żeleński-Boy, <i>Plotka o „Weselu”</i> (fragm.).</p> <p>F. Ziejka, <i>W kręgu mitów polskich</i> (fragm.).</p> <p>Malarstwo, m.in. J. Matejko, <i>Stańczyk, Wernyhora</i>; L. Wyczółkowski, <i>Stańczyk</i>; J. Malczewski, <i>Melancholia i Błędne koło</i>; S. Wyspiański, <i>Chochoły</i>; W. Przerwa-Tetmajer, <i>Dorobek (Rodzina artysty)</i>; W. Weiss, <i>Taniec</i>.</p> <p>P. Korczyński, <i>Śladami Szeli, czyli Diabły polskie</i> (fragm.).</p> <p><i>Wesele</i>, film w reż. A. Wajdy.</p> <p>Wybrany spektakl teatralny.</p>	<p>cechy</p> <ul style="list-style-type: none"> – określił cechy gatunkowe <i>Wesela</i> jako dramatu modernistycznego; odwołuje się do treści i poetyki utworu – określa nastrój poszczególnych scen, wskazując tworzące go środki artystyczne – rozpoznaje w konkretnych scenach komizm, tragizm, patos, ironię; określa ich funkcje i wykazuje wartościujący charakter – przedstawia charakter i funkcję didaskaliów – charakteryzuje sposób przedstawienia środowiska artystów młodopolskich – analizuje dialogi postaci dramatu – rozpoznaje kompozycję całego dramatu i wskazanych scen – charakteryzuje postacie <i>Wesela</i>, zwracając uwagę na ich portrety psychologiczne i indywidualizację języka – wskazuje i interpretuje elementy symboliczne: osoby dramatu, przedmioty, sceny – interpretuje je, wykorzystuje potrzebne konteksty – wykorzystuje informacje z literatury naukowej i biograficznej dla pogłębienia znajomości kontekstów <i>Wesela</i> – przedstawia historyczne realia „<i>Wesela</i>” (postacie, sytuacje) – wyjaśnia, czym była młodopolska chłopomania i w jaki sposób została ukazana w dramacie – na podstawie dramatu ukazuje złożone relacje między chłopami a inteligencją, demaskując mit solidaryzmu narodowego – uzasadnia zróżnicowany sposób ukazania tańca w dramacie i określa jego funkcje w kolejnych aktach – interpretuje chocholi taniec, wskazując różne możliwe odczytania tej sceny – tworzy spójną interpretację <i>Wesela</i> jako dramatu o polskich sprawach – dostrzega w <i>Weselu</i> inspiracje malarstwem Matejki – wypowiada się na temat twórczości dramatycznej Wyspiańskiego, używając terminu „neoromantyzm” – interpretuje dramat, wykorzystując potrzebne konteksty (biograficzny, historyczny, malarski, muzyczny itp.) i odwołując się do właściwych fragmentów – pisze na temat „<i>Wesela</i>” wypowiedź argumentacyjną, w której przedstawi interpretację dramatu i ustosunkuje się do jego problematyki – przedstawia koncepcję filmu A. Wajdy; wyjaśnia jak reżyser przekłada dramat na język filmu – *przedstawia narrację filmową – przedstawia i ocenia kreacje postaci – analizuje środki filmowe – określa rolę warstwy dźwiękowej i wizualnej – wyjaśnia terminy: metafora filmowa, symbol filmowy 	<p>modernistycznym; wyjaśnia ich specyfikę</p> <ul style="list-style-type: none"> – rekonstruuje zbiorowy portret chłopów i inteligencji obecny w dramacie – analizuje sposoby zastosowania i funkcje dialektyzacji – wyjaśnia, na czym polega mistrzostwo języka <i>Wesela</i> – wskazuje aforyzmy i sformułowania z „<i>Wesela</i>”, które się utrwaliły w języku potocznym – *interpretuje „<i>Wesele</i>” jako rozrachunek z polskimi mitami narodowymi („bajecznie kolorowa”, „raclawicka kosa”, „chłop-król Piast”, „pawie pióra”, „krwawe zapusty” rabacji galicyjskiej itp.) – *dostrzega w utworze obecność symboli polskiej wyobraźni narodowej, określa ich funkcje – *wyjaśnia, jak Wyspiański ocenia sposób przedstawiania (w sztuce) chłopów polskiego i jego roli w historii narodowej – zabiera głos w dyskusji na temat ukazania w dramacie „problemów polskich” – przedstawia rolę elementów malarskich i muzycznych w <i>Weselu</i>; *na podstawie dramatu wyjaśnia, na czym polegała młodopolska synteza sztuk – *określa miejsce motywu tańca w sztuce przełomu wieków; wskazuje jego podłoże filozoficzne – interpretuje dzieła malarskie stanowiące kontekst <i>Wesela</i>; odnosi je do scen dramatu, porównuje funkcjonowanie tych samych motywów w dziełach różnych sztuk – porównuje sposób pokazania polskiego narodu i jego problemów w <i>Weselu</i> i w dramatach romantycznych; pisze wypowiedź argumentacyjną na ten temat <p>– zabiera głos w dyskusji na temat artystycznych i ideowych walorów filmu Wajdy</p> <p>– wyjaśnia, na czym polega „malarskość” filmu; wskazuje konkretne kadry, sceny i dzieła malarskie</p>
--	---	---

	– pisze recenzję filmu Wajdy	
<p>17. Wyspiański – niezwykła osobowość Młodej Polski.</p> <p>S. Wyspiański, ***[<i>U stóp Wawelu miał ojciec pracownię</i>], ***[<i>Niech nikt nad grobem nie płacze</i>], ***[<i>I ciągle widzę ich twarze</i>].</p> <p>Osobiste wątki w malarstwie S. Wyspiańskiego, np.: <i>Autoportret z żoną</i>, <i>Śpiący Staś</i>, <i>Chocholy</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia biografię Wyspiańskiego – wykazuje wielowymiarowość Wyspiańskiego jako artysty; prezentuje jego twórczość literacką *i plastyczną – interpretuje wiersze Wyspiańskiego w kontekście autobiograficznym i historycznym – odczytuje dzieła malarskie Wyspiańskiego, dostrzegając w nich motywy autobiograficzne – *określa style i konwencje obrazów Wyspiańskiego (np. impresjonizm, secesja, folklorizm) – tworzy spójne wypowiedzi na temat Wyspiańskiego i jego związków z Krakowem – uzasadnia wpływ atmosfery Krakowa na twórczość artysty; odwołuje się do konkretnych utworów literackich i obrazów – formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych przy użyciu właściwych konstrukcji 	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowuje i przedstawia prezentację na temat życia i twórczości Stanisława Wyspiańskiego – wykorzystuje samodzielnie znalezione materiały multimedialne – *charakteryzuje koncepcję „teatru ogromnego” Wyspiańskiego, wskazując jego związek z młodopolską syntezą sztuk – *omawia działalność Wyspiańskiego jako człowieka teatru, malarza, artysty plastyka, twórcy polichromii i witraży oraz sztuki użytkowej – *porównuje funkcjonowanie motywów autobiograficznych w poezji i malarstwie Wyspiańskiego
<p>18. *Noc nadziei i buntu. Polskie zmagania o wolność. Mitologiczna płaszczyzna dramatu.</p> <p>*S. Wyspiański, <i>Noc listopadowa</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia treść utworu, odwołując się do poszczególnych scen – *określa tematykę i problematykę dramatu oraz jej związek ze zjawiskami społecznymi, historycznymi i estetycznymi epoki – *analizuje dramat: <ul style="list-style-type: none"> • *przedstawia kompozycję • *określa czas i przestrzeń wydarzeń • *określa nastrój poszczególnych scen i wskazuje artystyczne sposoby jego budowania • *wymienia i charakteryzuje postacie • *określa sposób przedstawienia i funkcje postaci historycznych oraz mitologicznych • *analizuje obrazy jesiennej przyrody i ich funkcje • *wskazuje elementy symboliczne i interpretuje ich znaczenia – *charakteryzuje cechy gatunkowe utworu (dramat modernistyczny) – *interpretuje dramat, wykorzystując potrzebne konteksty, m.in. historyczny, mitologiczny, literacki i kulturowy – *rozpoznaje obecne w utworze wartości i odnosi się do nich 	<ul style="list-style-type: none"> – *wskazuje w dramacie funkcjonowanie tradycji literackiej i kulturowej – *wskazuje przenikanie się w utworze płaszczyzny historycznej (realistycznej) i mitologicznej (symbolicznej) – *wskazuje w dramacie elementy modernizmu i neoromantyzmu – *dostrzega w dramacie obecność mitu agrarnego; wyjaśnia jego odniesienie do polskich dziejów narodowych – *przedstawia sposoby mitologizacji polskich losów – dramatycznego <i>wybijania się na niepodległość</i> – *porównuje sposób przedstawienia polskich problemów narodowych w <i>Nocy listopadowej</i> i dramatach romantycznych (np. <i>Dziadów części III</i>); analizuje porównawczo ich problematykę i poetykę – *dostrzega nawiązania do tragedii antycznej; interpretuje je
<p>19. *G. Zapolska, <i>Moralność pani Dulskiej</i></p> <p>Tragifarsa kołtuńska. Świat według Dulskich. Postacie kobiece. Naturalistyczna wizja życia w społeczeństwie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *streszcza, opowiada utwór; odróżnia streszczenie od parafrazy – *określa tematykę i problematykę społecznymi, egzystencjalnymi i dramatu oraz jej związek ze zjawiskami estetycznymi epoki – *analizuje dramat: <ul style="list-style-type: none"> • *przedstawia kompozycję • *określa czas wydarzeń 	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia wiadomości o życiu i twórczości G. Zapolskiej na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów: *przedstawia miejsce Zapolskiej i jej twórczości na tle obyczajowości epoki *przedstawia prowokacyjny temat, które podejmowała – *dostrzega współwystępowanie różnych konwencji (humor, komizm, tragizm, ironia)

<p>mieszkańskim.</p> <p>Danuta Knysz-Tomaszewska, [Zapolska i naturalizm].</p> <p>Dostępny spektakl teatralny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • *charakteryzuje przestrzeń sceniczną i określa jej funkcje • *charakteryzuje postacie i określa istniejące między nimi relacje; charakteryzuje porównawczo np. Dulską i Dulskiego, Hesię i Melę • *wskazuje sposoby indywidualizacji bohaterów sztuki • *interpretuje zakończenie utworu <ul style="list-style-type: none"> – *interpretuje tytuł, wyjaśnia podtytuł „tragifarsa kołtuńska” – *dostrzega w utworze ironię i sarkazm i określa ich funkcje – *wyjaśnia pojęcie dulszczyzny – *analizuje obraz społeczeństwa mieszczańskiego przedstawiony w dramacie Zapolskiej – *przedstawia cechy gatunkowe utworu; wskazuje cechy dramatu naturalistycznego – *interpretuje dramat, wykorzystując potrzebne konteksty, m.in. społeczny, egzystencjalny, filozoficzny, literacki i kulturowy – *ocenia postacie i ich postępowanie, odwołując się do wartości uniwersalnych – *redaguje wypowiedź argumentacyjną na temat utworu – *czyta literaturę naukową, wykorzystuje zawarte w niej informacje – *recenzuje obejrzaną inscenizację dramatu, wskazuje środki teatralne i określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – *wskazuje środki artystyczne, którymi autorka osiągnęła wyrazistość postaci – *na podstawie utworu Zapolskiej charakteryzuje dramat naturalistyczny przełomu wieków – *uzasadnia, że dramat ukazuje naturalistyczną wizję życia (formuluje tezy i argumenty na podstawie tekstu) – *wyjaśnia, jak w dramacie funkcjonują motywy teatru, maski, roli – *pisze wypowiedź argumentacyjną na temat płaszczyzny aksjologicznej utworu; wprowadza różnorodne konteksty – *ocenia walory teatralne (sceniczne) dramatu
<p>20. Synteza wiadomości o literaturze i sztuce Młodej Polski.</p> <p>Dekadencki katastrofizm i modernistyczne cierpienie.</p> <p>Rola artysty i sztuki. Artysta i tłum. Sztuka Młodej Polski: impresjonizm, ekspresjonizm, symbolizm, naturalizm. Neoromantyzm.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – syntetycznie przedstawia literaturę i sztukę Młodej Polski, m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje najważniejsze wątki i tematy • charakteryzuje główne prądy i kierunki artystyczne • charakteryzuje dramat symboliczny i naturalistyczny • określa kierunki rozwoju powieści młodopolskiej • w poznanych utworach wskazuje obecność toposów, archetypów i symboli antycznych, chrześcijańskich i kulturowych – interpretuje porównawczo utwory młodopolskie, wykorzystując potrzebne konteksty – omawia zagadnienia, np.: <ul style="list-style-type: none"> • dekadence katastrofizm i modernistyczne cierpienie • rola artysty i sztuki; artysta i tłum. • sztuka Młodej Polski: impresjonizm, ekspresjonizm, symbolizm, naturalizm • neoromantyzm w literaturze i sztuce – redaguje wypowiedź argumentacyjną (rozprawkę, szkic interpretacyjny) na temat literatury i sztuki młodopolskiej – przedstawia stosunek twórców młodopolskich do tradycji literackiej i kulturowej (np. antyku, romantyzmu); w argumentacji przywołuje konkretne dzieła 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w czytanych utworach realizm, naturalizm, symbolizm oraz *konwencję oniryczną – charakteryzuje filozoficzne założenia epoki (Schopenhauer, Nietzsche, Bergson) – *wskazuje źródła młodopolskiego estetyzmu – *w pogłębiony sposób interpretuje archetypy, toposy i symbole obecne w sztuce Młodej Polski – *wyjaśnia, na czym polegała wewnętrzna antynomiczność epoki (współwystępowanie różnych prądów, kierunków i konwencji) – *przedstawia pokolenia twórców Młodej Polski i syntetycznie charakteryzuje ich twórczość – *porównuje teksty kultury (np. dzieła literackie, malarskie i muzyczne), uwzględniając różnorodne konteksty – *wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji dzieł sztuki

	– gromadzi i przetwarza informacje; porządkuje je w problemowe całości;	
KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE		
<p>1. Jak mówić o tym, że coś jest dobre lub złe? Język wartości. Wartości w języku.</p> <p>A. Cegiela, <i>Słowa i ludzie.</i> <i>Wprowadzenie do etyki słowa</i> (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcie wartości, podaje przykłady wartości uniwersalnych i narodowych – wyjaśnia termin „język wartości” – podaje przykłady środków językowych służących do nazywania i opisywania wartości – rozpoznaje leksykalne sposoby wyrażania wartości (w tekście) – rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym – wyjaśnia, czym jest wartość użytkowa języka – wie, czym jest etyka, a czym estetyka słowa (wyjaśnia terminy, podając przykłady) – wie, na czym polega językowe dyskryminowanie ludzi – zna zasady dobrego stylu i stara się je zachowywać w swoich wypowiedziach – rozpoznaje wulgaryzmy i wyrazy obraźliwe; właściwie je ocenia – *wyjaśnia, czym jest tabu językowe 	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje terminy: wartości, antywartości, aksjologia, wartości etyczne, wartości estetyczne – rozróżnia typy wartości (np. absolutne i względne) – *określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich – rozpoznaje w tekstach (np. reklamowych) naruszenia etyki słowa – rozpoznaje gramatyczne i słotwórcze środki wyrażania wartości (w tekście) – wskazuje konstrukcje składniowe wyrażające oceny – analizuje teksty naukowe traktujące o języku wartości; wykorzystuje znalezione informacje w wypowiedziach własnych
<p>2. Zapożyczenia we współczesnym języku polskim.</p> <p>J. Miodek, <i>Jestem za „ekstraodlotem”</i> (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady zapożyczeń we współczesnym języku polskim – określa, z jakich języków pochodzi współcześnie najwięcej zapożyczeń, podaje przykłady – rozpoznaje w tekście zapożyczenia przyswojone współcześnie – wskazuje zapożyczenia właściwe dla środowiskowych odmian języka i określonych dziedzin (np. sport, ekonomia, technologie itp.) – klasyfikuje zapożyczenia, rozpoznając: <ul style="list-style-type: none"> • właściwe (leksykalne) • znaczeniowe (semantyczne) – wyjaśnia termin internacjonalizm; podaje przykłady – wyjaśnia, kiedy używanie zapożyczeń jest błędem językowym, a kiedy nie – wykorzystuje słowniki do analizy zapożyczeń, zbadania ich znaczenia, rozstrzygnięcia, czy dane zapożyczenie jest użyte poprawnie itp. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia terminy: orientalizmy, egzotyzmy – wyjaśnia, czym są zapożyczenia sztuczne i hybrydy, podaje ich przykłady – wyjaśnia, czym są kalki słotwórcze, podaje przykłady
<p>3. Razem czy oddzielnie? O pisowni niektórych wyrazów i ich połączeń (cz. 1)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zasady pisowni łącznej i rozdzielnej partykuły <i>nie</i> z czasownikami, rzeczownikami, przymiotnikami, przysłówkami <ul style="list-style-type: none"> • przymiotników złożonych • rzeczowników złożonych • połączeń rzeczownikowo-rzeczownikowych • przymiotników utworzonych od wyrazów przymikowych i wyrazów zawierających liczebnik • połączeń przysłówków i przymiotników – stosuje poznane zasady ortograficzne w tekstach własnych, poprawia teksty cudze – korzysta ze słowników oraz kompendiów internetowych do rozstrzygnięcia wątpliwości 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawia błędy ortograficzne w zakresie pisowni łącznej i pisemnej, analizuje relacje między członami połączeń – uzasadnia swoje decyzje poprawnościowe, odwołując się do zasad pisowni polskiej – rozróżnia zasady pisowni <i>nie</i> z czasownikami w różnych formach w zależności od znaczenia wypowiedzi – stosuje zasady poprawności ortograficznej w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym i cudzym

	ortograficznych	
<p>4. W tym samym języku, a jednak inaczej... Zróznicowanie regionalne polszczyzny. Dialekty polskie.</p> <p>Kwiryna Handke, <i>Terytorialne odmiany polszczyzny</i> [w:] <i>Współczesny język polski</i> (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnia (definiuje) terminy: polszczyzna ogólna, dialekt, gwara, dialektyzm – wyjaśnia różnicę między dialektem i gwarą – wymienia główne dialekty polskie (mazowiecki, wielkopolski, śląski, małopolski) – wie, że język kaszubski ma status odrębnego języka narodowego – podaje najważniejsze cechy dialektów mazowieckiego, śląskiego, małopolskiego i wielkopolskiego oraz języka kaszubskiego – rozróżnia gwarę wiejską i miejską – wyjaśnia terminy: dialektyzm, regionalizm; podaje i objaśnia przykłady – wyjaśnia, czym jest dialektyzacja (stylizacja gwarowa) – rozpoznaje dialektyzację w czytanych tekstach; wskazuje służące jej środki językowe – wykorzystuje wiadomości z tekstów naukowych; przetwarza je, *stosuje do opisywania gwar 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje szerzej specyfikę dialektów mazowieckiego, śląskiego, małopolskiego i języka kaszubskiego – odróżnia gwary i dialekty od regionalnych odmian polszczyzny – wymienia typy regionalizmów (fonetyczne, fleksyjne, słowotwórcze, składniowe, leksykalne, semantyczne); podaje przykłady – w czytanych tekstach analizuje środki językowe służące dialektyzacji, określa ich rodzaj i funkcje – przedstawia pozycję dialektów i odmian regionalnych we współczesnej polszczyźnie
<p>5. <i>Jakaż jest przeciw włócznie złego twoja tarcza, człowiecze końca wieku? ...</i> Język okresu Młodej Polski.</p> <p>Fragmenty utworów młodopolskich.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje przemiany językowe w polszczyźnie przełomu XIX i XX wieku – wyjaśnia termin <i>styl artystyczny</i> – wykazuje zróznicowanie stylu artystycznego utworów młodopolskich, rozpoznając w czytanych fragmentach: <ul style="list-style-type: none"> • impresjonizm • ekspresjonizm • klasycyzm • naturalizm – wymienia najważniejsze cechy stylistyczne symbolizmu, impresjonizmu i ekspresjonizmu; wskazuje właściwe im środki stylistyczne i językowe – rozpoznaje środki stylistyczne typowe dla Młodej Polski (np. metafory, animizacje, personifikacje, hiperbolizacje *synestezje, paralelizmy składniowe itp.) i określa ich funkcje w czytanych fragmentach – charakteryzuje warstwę brzmieniową czytanych utworów; wskazuje onomatopaje, instrumentacje głoskowe, *aliteracje, *paronomazje, rym, rytm i porządki wersyfikacyjne itp. – *rozpoznaje metonimie i synekdochy; określa ich funkcje (w utworach) – dostrzega przenikanie liryki do stylu utworów epickich – w dziełach różnych rodzajów literackich dostrzega stylizacje (np. dialektalne, środowiskowe); wskazuje środki językowe i określa ich funkcje w utworze – w czytanych utworach rozpoznaje archaizację i poetyzację 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje styl artystyczny jako odmianę stylistyczną polszczyzny – dokonuje analizy językowo-stylistycznej wskazanego fragmentu utworu (lirycznego lub epickiego) – *w utworach liryki młodopolskiej rozpoznaje wiersz sylabiczny i toniczny – wskazuje w tekstach typowe funkcje środków stylistycznych charakterystycznych dla liryki młodopolskiej – rozpoznaje słownictwo charakterystyczne dla stylu ekspresjonistycznego i impresjonistycznego – syntetycznie charakteryzuje język i styl prozy młodopolskiej (odwołuje się do znanych utworów) – wymienia pola semantyczne charakterystyczne dla utworów młodopolskich (np. artysta i sztuka, sen) – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl młodopolskich autorów (np. Żeromskiego, Conrada) i utworów (np. <i>Chłopów</i>, <i>Wesela</i>)

Klasa 3, część 2

Dział programowy. Tematyka i problematyka	Wymagania podstawowe oceny: dopuszczający i dostateczny	Wymagania ponadpodstawowe oceny: dobry i bardzo dobry
<p>DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE, WOJNA, OKUPACJA I STALINIZM</p> <p>Uczeń:</p>		
<p>1. Ważne kierunki w sztuce początków XX w.</p> <p>Przykłady dzieł sztuki dwudziestolecia międzywojennego, np. G. Balla, <i>Szybkość samochodu</i> W. Roguski, <i>Dancing Kompozycja</i></p> <p>P. Picasso, <i>Panny z Awinionu, Martwa natura</i> P. Citroen, <i>Fotomontaż</i> M. Duchamp, <i>Mona Lisa</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa kierunki zmian w sztuce na początku XX wieku – wymienia główne tendencje i hasła związane z nowymi kierunkami w sztuce (np. aktywizm, zmiana, bunt, szybkość, rozwój cywilizacyjny, masowość, zwrot ku przyszłości, *antymimetyzm, deformacja, karykatura i groteska), krótko je komentuje, odnosi do przykładów dzieł sztuki – wymienia i krótko przedstawia kierunki artystyczne: futuryzm, dadaizm, kubizm, ekspresjonizm, surrealizm; wskazuje najważniejszych przedstawicieli i wybrane dzieła – wyjaśnia terminy: kultura masowa, środki masowego przekazu – opisuje wybrane dzieła sztuki awangardowej, wskazując ich charakterystyczne cechy – ogólnie wyjaśnia terminy: awangarda, modernizm i *przedstawia relacje, jakie między nimi zachodzą – czyta ze zrozumieniem literaturę naukową i eseistyczną na temat sztuki, znajduje informacje związane z tematem – wypowiada się na temat dzieł sztuki, formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, uzasadnienia i komentarze – gromadzi i przetwarza informacje – wykorzystuje multimedialne źródła informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje znalezione informacje i dzieła w samodzielnie przygotowanych dłuższych wypowiedziach (z wykorzystaniem środków multimedialnych) – wskazuje filozoficzne podstawy nowej sztuki (Nietzsche, Bergson, psychoanaliza Freuda) – szerzej wyjaśnia, czym jest kultura masowa i wskazuje jej podstawowe obszary (np. tania książka, prasa, komedie słapstickowe) – *dostrzega związki między kierunkami awangardowymi w poezji i w innych dziedzinach sztuki – przedstawia wpływ wynalazków techniki (radio, gramofon, kino) na rozwój sztuki – *rozpoznaje i charakteryzuje style w sztuce (np. kubizm, futuryzm, ekspresjonizm); interpretuje je na przykładach wybranych dzieł – krótko przedstawia początki filmu jako nowej dziedziny sztuki, wskazuje najważniejszych twórców, wymienia niektóre tytuły (np. Chaplin, Eisenstein, film ekspresjonistyczny, filmowy surrealizm Buñuela, plany filmowe, montaż filmowy) – porządkuje informacje w problemowe całości
<p>2. Uchwycić ruch i energię miasta. Poeci wyzwoleni z tradycji romantycznej.</p> <p>J. Tuwim, Chrystus miasta; Do krytyków.</p> <p>J. Lechoń, Herostrates.</p> <p>M. Głowiński, J. Sławiński, [<i>Miasto w poezji</i> - fragment].</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia termin: dwudziestolecie międzywojenne – analizuje i interpretuje czytane wiersze: <ul style="list-style-type: none"> • określa ich tematykę i problematykę • określa sytuację liryczną, ja liryczne, ty (odbiorcę), bohatera • rozpoznaje środki stylistyczne i kompozycyjne, określa ich funkcje • wskazuje motywy kulturowe (biblijne, romantyczne) i określa ich funkcje • odczytuje treści symboliczne – *rozpoznaje w wierszach akcenty, intonację, dynamizację wersyfikację itp.) i określa ich funkcje – określa funkcje scenerii miasta w wierszach Tuwima – określa stosunek podmiotu lirycznego do tradycji literackiej (np. do zadań romantycznego poety) 	<ul style="list-style-type: none"> – *rozpoznaje tradycję kulturową, którą przywołują poeci, i określa cel nawiązania – określa funkcje nawiązania ewangelicznego w wierszu Tuwima – określa, jaka koncepcja poety i poezji zawarta jest w wierszach (unieważnienie modelu romantycznego) – w wierszu Tuwima rozpoznaje i interpretuje motyw tańca (wprowadza kontekst innych „tańców literackich”) – * w wierszu Herostrates dostrzega nawiązania do Nocy listopadowej Wyspiańskiego; interpretuje ich funkcje – * dostrzega w wierszach założenia programowe (Skamandra), interpretuje je – *samodzielnie przygotowuje i przedstawia w klasie prezentację na temat motywu miasta w literaturze i sztuce – funkcjonalnie wykorzystuje materiały

	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w wierszach elementy stylu potocznego i określa ich funkcję – opisuje wyłaniający się z wierszy obraz Polski – w wierszu Lechonia dostrzega aluzje do polskiej historii oraz symbole romantyczne; interpretuje je – *dostrzega romantyczny rodowód poezji Lechonia – czyta ze zrozumieniem fragment eseju – redaguje notatki – poszukuje dodatkowych informacji, dokonuje ich selekcji i hierarchizacji – sporządza plan prezentacji (kompozycyjny) 	<p>ilustracyjne</p>
<p>3. Grupy poetyckie w dwudziestoleciu międzywojennym.</p> <p>Nowe tematy – nowa estetyka – nowy język poetycki.</p> <p>M. Pawlikowska-Jasnorzewska, <i>Kurze łapki;</i> <i>Stara kobieta;</i> <i>Płyty Carusa.</i></p> <p>B. Jasiński, <i>But w butonierce.</i></p> <p>*J. Przyboś, <i>Na kolach; Wieczór.</i></p> <p>*T. Peiper, <i>Miasto. Masa. Maszyna</i> (fragm.).</p> <p>Muzyka: E. Caruso, <i>Mamma Mia, Che Vo' Sape;</i> E. Demarczyk, <i>Pocalunki</i>, sł. M. Pawlikowska-Jasnorzewska, muz. Z. Konieczny.</p> <p>Malarstwo reprezentujące nurty polskiej sztuki w dwudziestoleciu.</p> <p>Rzeźba, np.: Z. Pronaszko, <i>Projekt pomnika Adama Mickiewicza,</i> A. Zamoyski, <i>Tango.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia grupy poetyckie istniejące w dwudziestoleciu międzywojennym (futurystów, Skamandra, Awangardę Krakowską, drugą awangardę); krótko je opisuje, wymienia przedstawicieli – interpretuje czytane utwory; wskazuje: <ul style="list-style-type: none"> • codzienność i sprawy „zwyyczajne” jako tematy poetyckie, • nowego bohatera (szary człowiek i tłum), • fascynację techniką i przestrzenią wielkomięjską, • witalność, dynamizm, • odrzucenie tradycji i pochwałę cywilizacji, • zachwyty nad nowymi dziedzinami sztuki i nowymi mediami (np. kino, gramofon) itp. – określa postawy podmiotów lirycznych – opisuje poetykę czytanych wierszy, m.in. wskazuje nowatorstwo formalne: <ul style="list-style-type: none"> • język potoczny w wierszach skamandrytów, • „spiętrzoną” metaforę i elipsę w wierszach Przybosia, • odejście od rygorów wersyfikacyjno-składniowych itp.); – charakteryzuje warstwę brzmieniową wierszy: rymy, rytm stylistyczne; określa ich funkcje – w czytanych utworach wskazuje cechy i tematy: <ul style="list-style-type: none"> • charakterystyczne dla grup i nurtów poetyckich • indywidualne, specyficzne dla poszczególnych twórców dwudziestolecia – omawia wybrane dzieła sztuki polskiej (malarstwo, rzeźbę) powstałe w dwudziestoleciu międzywojennym – *przedstawia nurty w sztuce polskiej dwudziestolecia (np. formizm, koloryzm); rozpoznaje ich cechy w omawianych dziełach sztuki – redaguje notatkę, definicję – gromadzi informacje wokół tematu (np. grupy poetyckie w dwudziestoleciu 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje futurystów, Skamandra i Awangardę Krakowską jako grupy poetyckie; odwołuje się do czytanych wierszy, *wykorzystuje informacje samodzielnie znalezione w różnych źródłach – przedstawia postacie poetów z kręgu Skamandra, a także *futurystów (Jasińskiego) i *Awangardy Krakowskiej (Przybosia), wymienia ich utwory, podaje najważniejsze wiadomości biograficzne, ogólnie charakteryzuje ich twórczość – przygotowuje i wygłasza prezentację (referat); wykorzystuje środki multimedialne – w czytanych wierszach – odnajduje założenia programowe grup i nurtów poetyckich – wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje (*dostrzega w nich wykładniki nowatorstwa i awangardowości utworów) – *na podstawie czytanych utworów omawia przemiany postaw twórczych poetów (np. Tuwima – od „barbarzyńcy w mieście” do poety „słowiarza”, *Przybosia – od fascynacji miastem ku pejzażom wiejskim) – *przedstawia różne koncepcje poety (artyści) i poezji obecne w programach i utworach dwudziestolecia („barbarzyńca”, „kabaretowy prześmiewca”, „poszukiwacz słowa”, „eksperymentator w laboratorium sztuki”) – *charakteryzuje rozwój sztuki polskiej w dwudziestoleciu; przedstawia twórców różnych nurtów i grup oraz interpretuje ich dzieła – porównuje utwory poetyckie i dzieła innych sztuk reprezentujących te same (lub pokrewne) nurty artystyczne; określa, jak te same idee wyrażane są językami różnych sztuk – redaguje wypowiedź argumentacyjną (lub *esej) na temat przemian w sztuce dwudziestolecia międzywojennego

	<p>międzywojennym)</p> <ul style="list-style-type: none"> – redaguje wypowiedź argumentacyjną na temat poezji dwudziestolecia międzywojennego 	
<p>4. Klasycyzm w dwudziestolecu międzywojennym.</p> <p>L. Staff, Wysokie drzewa; Bonaccia; Harmonia.</p> <p>J. Tuwim, Sitowie; Zmęczenie.</p> <p>J. Iwaszkiewicz, Lipiec; Źródło Aretuzy.</p> <p>Sztuka klasyczna, np.: Poliklet, <i>Doryforos</i> Myron, <i>Dyskobol</i> Michał Anioł, <i>Dawid</i> J. Vermeer, <i>Kobieta z dzbanem.</i></p> <p>Muzyka: fragmenty utworów K. Szymanowskiego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje czytane wiersze: <ul style="list-style-type: none"> • określa tematykę, problematykę, nastroj • analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową • wskazuje środki stylistyczne i językowe, określa ich funkcje • rozpoznaje klasyczny wzorzec poezji • interpretuje treści alegoryczne i symboliczne – przedstawia funkcjonowanie motywu harmonii – rozpoznaje motywy antyczne i biblijne; objaśnia je i określa ich funkcje – w czytanych utworach dostrzega i interpretuje erudycyzmy i nawiązania kulturowe – w wierszach Staffa wskazuje elementy stoicyzmu; *określa jego miejsce w budowaniu filozofii twórczej poety – określa przedstawioną w wierszach postawę poety i koncepcję poezji – określa dziedzictwo kulturowe obecne w czytanych wierszach (nawiązania „śródziemnomorskie”, przywoływane dzieła sztuki itp.) – *wyjaśnia rolę nawiązań do tradycji kultury w budowaniu wartości uniwersalnych – w czytanych wierszach odnajduje antyczny ideał harmonii, piękna i dobra moralnego – na podstawie znanych utworów i dzieł sztuki wyjaśnia symbolikę źródła – wyjaśnia terminy: klasycyzm, klasyczny, wskazując różne ich znaczenia – na podstawie dzieł literatury i sztuki uzasadnia, że antyk i mity greckie stanowią wciąż żywe źródło kultury śródziemnomorskiej – pisze wypowiedź argumentacyjną zawierającą interpretację wybranego wiersza – *interpretuje porównawczo wybrane wiersze różnych poetów oraz jednego poety – pochodzące z różnych okresów twórczości (np. Tuwima) 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia Staffa jako twórcę nurtu klasycznego i klasyka poezji polskiej – analizuje warstwę brzmieniową wiersza <i>Wysokie drzewa</i>; *wyjaśnia jej rolę w budowaniu nastroju i przekazu wiersza – *określa, jaka koncepcja filozoficzna jest związana z antycznym rozumieniem poety doskonałego – *wyjaśnia określenie „poeta słowiarz” odnoszące się do Tuwima (odwołując się do czytanych utworów) – wyjaśnia termin „topos”, podając przykłady; przedstawia rolę toposów w poezji klasyków – *w wierszach Iwaszkiewicza odnajduje elementy klasyczne i parnasistowskie – wyjaśnia określenie „poeta kultury” – przygotowuje prezentację na temat obecności nurtu klasycznego w kulturze europejskiej; wykorzystuje utwory poznane na lekcjach polskiego i *własne lektury oraz materiał ilustracyjny – *redaguje interpretację porównawczą wybranych wierszy; przeprowadza wywód, w którym uzasadni postawioną tezę, odwołując się do treści i poetyki utworów
<p>5. Rozwój powieści. Wielka proza światowa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje model XIX-wiecznej powieści realistycznej z powieściami dwudziestolecia międzywojennego, – wymienia i krótko prezentuje najważniejszych autorów powieści dwudziestolecia i ich twórczość (M. Proust, J. Joyce, T. Mann) – *wskazuje charakterystyczne cechy poetyki dzieł takich, jak <i>Ulisses</i>, <i>W poszukiwaniu straconego czasu</i>, <i>Czarodziejska góra</i> – *krótko przedstawia techniki narracyjne stosowane w powieści dwudziestolecia i ich funkcje; porównuje ze sposobami narracji stosowanymi w utworach wcześniejszych 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia różne kierunki poszukiwań formalnych prozy realistycznej w dwudziestolecu: <ul style="list-style-type: none"> • czas subiektywny i monolog wewnętrzny bohatera w powieści Prousta, • *strumień świadomości i symultanizm Joyce’a, • *„powieść edukacyjną” Manna, • behawioryzm, np. Hemingwaya – *przedstawia wpływ filozofii i psychologii na rozwój powieści – *wnioskuję, dlaczego czas stał się jednym z głównych tematów powieści (sztuki XX w.) – porządkuje informacje w problemowe całości

	<p>epok</p> <ul style="list-style-type: none"> – *znajduje w różnych źródłach wiadomości o rozwoju powieści (np. o sposobach kreowania świata przedstawionego, technikach narracyjnych, konwencjach) – sporządza bibliografię wykorzystanych źródeł (także internetowych) 	<ul style="list-style-type: none"> – *przygotowuje referat (prezentację) o rozwoju powieści na podstawie samodzielnie opracowanego konspektu; wygłasza ją w klasie
<p>6. <i>Przedwiośnie</i> – czyli spór o idee.</p> <p>S. Żeromski, <i>Przedwiośnie.</i></p> <p>Z. J. Adamczyk [<i>Znaczenie opowieści o szklanych domach w „Przedwiośniu” Stefana Żeromskiego</i>].</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza powieść (lub wybrane wątki) – przedstawia tematykę i problematykę utworu – określa świat przedstawiony powieści: <ul style="list-style-type: none"> • czas i przestrzeń • kreacje bohaterów • przebieg wydarzeń • sposób prowadzenia narracji – rozpoznaje realistyczny charakter powieści – przedstawia obraz rewolucji ukazany w powieści; toczącą się wokół niej dyskusję oraz literackie środki jej opisu – charakteryzuje przestrzeń powieściową ukazującą polską rzeczywistość; *dostrzega jej symboliczny wymiar (np.: Nawłóć i Chłodek, dzielnice Warszawy, marsz na Belweder itp.) – charakteryzuje głównego bohatera i sposoby jego kreowania: <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia etapy jego dojrzewania i edukacji, • określa przynależność pokoleniową, • wskazuje polski, ale i rewolucyjny rodowód • określa sposób widzenia polskiej rzeczywistości • określa rolę miłości w jego życiu • pokazuje cele, pragnienia, motywację – interpretuje dialogową konstrukcję III części utworu (zderzenie równorzędnych racji w polemice Cezarego z Gajowcem i Antonim Lulkiem) – interpretuje otwarte zakończenie losów bohatera (*wskazuje różne sposoby jego odczytania) – odczytuje metaforyczny sens tytułu powieści i tytułów jej części – interpretuje <i>Przedwiośnie</i> jako powieść wyrastającą z rozczarowania pierwszymi latami niepodległości – interpretuje powieść, wykorzystując potrzebne konteksty (historyczny społeczny, polityczny, egzystencjalny, literacki i inne) – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy – w interpretacji <i>Przedwiośnia</i> wykorzystuje wiadomości znalezione w literaturze naukowej – zabiera głos w dyskusji na temat decyzji bohatera oraz racji reprezentowanych przez różne postacie – redaguje wypowiedź argumentacyjną (np. rozprawkę) odnoszącą się do jej problematyki powieści 	<ul style="list-style-type: none"> – odczytuje <i>Przedwiośnie</i> jako powieść polityczną i edukacyjną – wyjaśnia termin „powieść polifoniczna” i odnosi go do III części <i>Przedwiośnia</i> – *porównuje Nawłóć i Soplicowo (ew. inne literackie obrazy dworu ziemiańskiego) – wskazuje dwa typy narracji obecne w powieści (auktorialną i personalną) i określa ich funkcje – *rozumie pojęcie aluzji literackiej i stosuje je w interpretacji utworu – analizuje język i styl, jakim pisarz przedstawia opisy polskiej rzeczywistości – w kreacji Cezarego Baryki wskazuje nawiązania romantyczne – wnioskuje na podstawie powieści, jak Żeromski wyobrażał sobie etos polskiej inteligencji – *charakteryzuje poglądy polityczne i społeczne Żeromskiego (np.: konieczność zachowania niepodległości, likwidacja nędzy, potępienie komunizmu i rewolucji) – *wie, jakie kontrowersje wzbudzało <i>Przedwiośnie</i> i jakie oskarżenia wysuwano pod adresem autora; polemizuje z nimi, wykorzystując interpretację powieści i wiadomości z podręcznika – przygotowuje przemówienie związane z problematyką powieści; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne – formułuje tezy i argumenty, odnosząc się do treści utworu i wykorzystując wnioski interpretacyjne – *wygłasza mowę na temat przekazu powieści – analizuje strukturę tekstu naukowego, wskazuje tezy i określa sposób prowadzenia wywodu

<p>7. <i>Granica</i> jako powieść psychologiczno-obyczajowa, polityczno-społeczna, filozoficzna...</p> <p>Z. Nałkowska, <i>Granica</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - streszcza powieść (lub wybrane fragmenty i wątki) - określa tematykę i problematykę utworu - określa świat przedstawiony utworu (czas i przestrzeń, postacie, wydarzenia itp.) - rozpoznaje realistyczny charakter powieści - wskazuje inwersję czasową jako zasadę kompozycyjną powieści i określa jej funkcję - *wyjaśnia, na czym polega nowatorstwo kompozycji utworu - charakteryzuje głównego bohatera: <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różne źródła informacji i relatywność oceny postaci • analizuje drogę życiową Zenona i jego przemiany; • wskazuje czynniki, które miały wpływ na moralne ukształtowanie się bohatera, jego cele, decyzje itp. • dostrzega tragizm bohatera i *wskazuje jego społeczne i psychologiczne źródła - określa sposób prowadzenia narracji; wskazuje punkt widzenia narratora oraz relacjonuje jego refleksje na temat ludzkiego życia - interpretuje tytuł powieści, dostrzegając jego wieloznaczność - interpretuje powieść, wykorzystując potrzebne konteksty (społeczny, polityczny, egzystencjalny, filozoficzny, literacki i inne) - zabiera głos w dyskusji na temat moralnej oceny postępowania Zenona - redaguje wypowiedź argumentacyjną zawierającą interpretację powieści i odnoszącą się do jej problematyki 	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje termin: inwersja czasowa - wskazuje różne płaszczyzny interpretacji powieści (psychologiczno-moralną, polityczno-społeczna, filozoficzną), omawia je, odwołując się do treści utworu - przedstawia wydarzenia ukazane w powieści z punktu widzenia różnych postaci; wyciąga wnioski - zabiera głos w dyskusji na temat prawdy w życiu człowieka, relatywizmu ocen, istnienia obiektywnych norm moralnych (odnosi swoje sądy do <i>Granicy</i> i innych utworów) - *odczytuje poglądy filozoficzne wpisane w kreacje postaci (np. determinizm) - komentuje postępowanie postaci powieściowych, uwzględnia koncepcję „wdrukowanego” schematu postępowania - *interpretuje obecność w powieści motywu maski - przygotowuje mowę oskarżycielską lub obrończą Zenona Ziembiewicza; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne - formułuje tezy i argumenty, odnosząc się do treści utworu - rozróżnia typy argumentów, posługuje się argumentami rzeczowymi, unika nieetycznych - *wygłasza mowę na temat powieści
<p>8. W poszukiwaniu samoświadomości</p> <p>J. Iwaszkiewicz, <i>Panny z Wilka</i>.</p> <p><i>Panny z Wilka</i>, film w reż. A. Wajdy</p>	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia tematykę i problematykę utworu - rekonstruuje portret psychologiczny bohatera (Rubena) - *przedstawia związek utworu z nurtem prozy psychologicznej - opisuje sposób prowadzenia narracji, (nakładanie się planów czasowych) - określa, co jest głównym przedmiotem obserwacji narratora (wnętrze bohatera, jego wspomnienia i myśli) - redaguje wypowiedzi (ustne i pisemne) na temat utworu - analizuje sposób przeniesienia utworu literackiego na ekran; porównuje fabułę opowiadania z narracją filmową - wskazuje i analizuje środki filmowe i ich funkcje; ocenia kreacje aktorskie - redaguje recenzję filmu 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje źródła problemów egzystencjalnych bohatera - określa strategię narracji (narrator podąża za pogłębiającą się samoświadomością Rubena) - *porównuje opowiadanie z prozą Prousta, wskazuje podobieństwa (podróż wewnętrzna w głąb przeszłości) - podaje podstawowe informacje o Prouście i jego „poszukiwaniu straconego czasu” - dostrzega i interpretuje topos miłości i śmierci obecny w opowiadaniu - *analizuje film jako odrębne dzieło sztuki przemawiające własnym językiem
<p>9. *Powieść psychoanalityczna</p> <p>*M. Kuncewiczowa, <i>Cudzoziemka</i></p> <p>Malarstwo, np. Paul Delvaux, <i>Kobieta</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - *przedstawia tematykę oraz problematykę powieści - *streszcza (opowiada) historię Róży - *wyjaśnia, w jaki sposób czytelnik poznaje historię bohaterki - *wskazuje retrospekcję jako zasadę kompozycyjną utworu - *wyjaśnia, czym jest czas psychologiczny - * wykorzystuje kategorię czasu 	<ul style="list-style-type: none"> - *wskazuje podobieństwo formalne powieści Kuncewiczowej i poszukiwań „utraconego czasu” Prousta - *wyjaśnia, jak odkrycie czasu psychologicznego wpłynęło na rozwój powieści europejskiej - *interpretuje różne techniki narracyjne obecne w utworze - *wskazuje związki narracji powieściowej

<p><i>siedząca przed lustrem.</i></p> <p>Psychoanaliza Freuda (założenia).</p>	<p>psychologicznego w interpretacji utworu</p> <ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia zróżnicowanie narracji (subiektywny punkt widzenia bohaterki bądź perspektywa Władysia –obiektywna relacja narratora); wskazuje właściwe fragmenty – *określa funkcję różnych czasów narracji (teraźniejszego i przeszłego) – *charakteryzuje język bohaterki, wskazując formy świadczące o jej „obcości” – *wyjaśnia tytuł, wskazując źródła „cudzoziemskości” Róży – *wyjaśnia określenie: powieść psychoanalityczna, odnosząc je do konstrukcji utworu i postaci bohaterki – *interpretuje powieść, wykorzystując potrzebne konteksty (historyczny, egzystencjalny, filozoficzny, biograficzny) – *redaguje notatkę z lekcji, definicje, wypowiedzi argumentacyjne związane z problematyką utworu 	<p>z psychoanalizą Freuda (utwór jako „seans psychoanalityczny”)</p> <ul style="list-style-type: none"> – *wskazuje w powieści motywy „muzyczne”, określa ich funkcję – *odczytuje symboliczne znaczenia motywów maski oraz dnia i nocy – *charakteryzuje postacie powieściowe – *dokonuje porównania Cezarego Baryki i Róży Żabczyńskiej, zwracając uwagę na ich „obcość”, sposób prowadzenia losów, język
<p>10. Bolesław Leśmian – czyli świat poznawany i odczuwany inaczej.</p> <p>B. Leśmian, <i>Topielec</i>; <i>Dusiolek</i>; <i>Szewczyk</i>; <i>Poeta</i>; <i>Dziewczyna</i>.</p> <p>Poezja śpiewana, np.: E. Demarczyk, <i>Garbus</i>, sł. B. Leśmian, muz. Z. Konieczny;</p> <p>M. Umer, <i>Ląka</i>, sł. B. Leśmian, muz. Z. Konieczny;</p> <p>N. Czarwińska, Szewczyk, sł. B. Leśmian, muzyka własna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę i problematykę wierszy – interpretuje wiersze, wnioskując na podstawie analizy <ul style="list-style-type: none"> • określa formę podawczą i typ nadawcy • przedstawia bohaterów lirycznych czytanych wierszy; *określa ich metafizyczny charakter • rozpoznaje środki kompozycyjne, określa ich funkcje • odczytuje treści symboliczne – przedstawia charakter świata wykreowanego w wierszach, dostrzega jego symboliczność i filozoficzne przesłanie – *rozpoznaje konwencje czytanych wierszy (fantastyczną, oniryczną, baśniową, groteskową) – rozpoznaje cechy gatunkowe wierszy (np. ballada, przypowieść, baśń) – *przedstawia sposób, w jaki poeta widzi naturę oraz jej relacje z człowiekiem – omawia specyfikę języka artystycznego Leśmiana, m.in. <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje neologizmy i określa ich funkcje • wskazuje i nazywa środki stylistyczne (m.in. metafory, symbole), określa ich funkcje • rozpoznaje rymy • przedstawia sposoby tworzenia rytmu – wskazuje w poznanych wierszach inspiracje ludowe (m.in.: cechy ballady, rytmiczność, postacie rodem z podań ludowych, antropomorficzne widzenie sił natury) – w czytanych wierszach wskazuje elementy humoru, ironii i groteski, określa ich funkcje – wyjaśnia, na czym polega filozoficzny charakter poezji Leśmiana, – *uzasadnia związki poezji z intuicjonizmem Bergsona – sporządza notatkę z lekcji – tworzy wypowiedzi argumentacyjne na temat wierszy; formułuje tezy i uzasadnia je na 	<ul style="list-style-type: none"> – czyta wiersze Leśmiana z właściwą dykcją i intonacją – interpretuje czytane wiersze jako opowieści filozoficzne: o bycie, poznaniu, trudzie istnienia, dochodzeniu prawdy o świecie itp. – *wyjaśnia, w jaki sposób poeta przetwarza elementy ludowe i filozoficzne, kreując świat przedstawiony swych wierszy – *przedstawia założenia intuicjonizmu Bergsona – *szerzej omawia związki poezji Leśmiana z filozofią Bergsona, odwołując się do konkretnych utworów – określa uniwersalny, filozoficzny przekaz czytanych wierszy; syntetycznie przedstawia Leśmianowską wizję świata, bytu, człowieka, Boga itp. – *wskazuje związki poezji Leśmiana z mitycznym pojmowaniem świata – *określa stylistyczną i znaczeniową wartość neologizmów Leśmianowskich – rozpoznaje słowotwórczą budowę neologizmów Leśmiana – dokonuje analizy i interpretacji wybranego wiersza; wnioski przedstawia w wypowiedzi argumentacyjnej (na podstawie samodzielnie opracowanego konspektu) – ocenia muzyczno-wokalne interpretacje wierszy Leśmiana w wykonaniu Ewy Demarczyk, Magdy Umer i innych artystów

	podstawie interpretacji utworów	
<p>11. *Mityzacja rzeczywistości w opowiadaniach B. Schulza</p> <p>*B. Schulz, <i>Sierpień; Wiosna.</i></p> <p><i>*Słownik Schulzowski</i>, oprac. W. Bolecki, J. Jarzębski, S. Rosiek (fragmenty)</p> <p>Malarstwo: obraz i ryciny B. Schulza; M. Chagall, <i>Zielony skrzypek</i> J. Adler, <i>Moi rodzice.</i></p> <p><i>*Sanatorium pod klepsydrą</i>, film w reż. W. J. Hasa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia tematykę, treść oraz problematykę opowiadań – podaje podstawowe informacje na temat życia i twórczości B. Schulza – *interpretuje opowiadania, odnajdując w nich elementy autobiograficzne – *charakteryzuje elementy świata przedstawionego (czas i przestrzeń, postacie, wydarzenia, narrator) – *wyjaśnia, w jaki sposób elementy rzeczywiste (autobiograficzne) zostały przetworzone i włączone w obraz świata wykreowanego w opowiadaniach – *interpretuje wtajemniczenia, których doświadcza bohater – *wskazuje i interpretuje symboliczne i mityczne sensory obecne w opisach wykreowanej rzeczywistości – *wyjaśnia, na czym polega mitologizacja świata dzieciństwa rekonstruowanego w opowiadaniach – *wskazuje w opowiadaniach elementy groteski (groteskowe metamorfozy) i określa ich funkcje – *analizuje język poetycki Schulza, m.in. określa: <ul style="list-style-type: none"> • części mowy i ich funkcje • odwoływanie się do wrażeń zmysłowych • sposoby dynamizacji opisu • metafory i ich charakter, • animizacje i antropomorfizacje – *sporządza bibliografię znalezionych pozycji naukowych nt. Schulza – *wskazuje środki filmowe, którymi twórcy filmu <i>Sanatorium pod klepsydrą</i> przenieśli specyfikę prozy Schulza na ekran 	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia relacje między mikrokosmosem (dom, Drohobycz) i makrokosmosem (wszechświat, mit) w świecie przedstawionym opowiadań – *określa sposób pojmowania czasu w prozie Schulza (odnosi do czytanego tekstu, przytacza właściwe cytaty) – *uzasadnia, że w opowiadaniach występuje czas mityczny – *wskazuje w opisie metafory sugerujące metamorfozę elementów rzeczywistości, wyjaśnia, jakie mają znaczenie dla obrazu wykreowanego świata – *wyjaśnia, na czym polega mityzacja rzeczywistości w prozie Schulza, m.in. przywołuje mit Początku i Księgi – *określa związki między prozą Schulza a malarstwem np. Chagalla – poszukuje literatury naukowej na temat twórczości Schulza w różnych źródłach – *wyjaśnia koncepcję filmu W.J. Hasa <i>Sanatorium pod klepsydrą</i>, dostrzega odniesienia do zagłady Żydów w czasie wojny
<p>12. *Świat jako koszmar, byt jako pułapka. Powieść paraboliczna.</p> <p>*F. Kafka, <i>Proces</i> (fragmenty).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia tematykę oraz problematykę utworu – *streszcza (opowiada) powieść; przedstawia drogę Józefa K.: jego relacje ze spotkanymi ludźmi, nadzieje, jakie w nich pokłada, stosunek do procesu i przemiany zachodzące w samym bohaterze – *rozpoznaje cechy gatunkowe utworu (powieść paraboliczna) – *rozpoznaje konwencje powieści i ich przenikanie się (realistycznej i onirycznej) – *interpretuje wskazane fragmenty utworu (np. przypowieść o odźwiernym); odczytuje ich symboliczne znaczenia – *rozpoznaje i interpretuje paraboliczny sens procesu – *wyjaśnia termin „powieść paraboliczna”, odnosząc go do <i>Procesu</i> i innych utworów – *interpretuje <i>Proces</i>, wykorzystując potrzebne konteksty (egzystencjalny, 	<ul style="list-style-type: none"> – *określa, jaka wizja świata i egzystencji ludzkiej wyłania się z <i>Procesu</i> Kafki – *interpretuje <i>Proces</i> jako zwiastun epoki totalitaryzmów; uzasadnia tezę na podstawie utworu i jego kontekstów – *charakteryzuje poetykę utworu, zwracając uwagę na: <ul style="list-style-type: none"> • gatunek powieści i jego cechy, • wymieszanie elementów realistycznych w taki sposób, iż tworzą fantastyczny świat przedstawiony • paraboliczność utworu – *porównuje różne interpretacje <i>Procesu</i>, przedstawia swoje oceny i opinie, uzasadniając je wnioskami z analizy tekstu – *zestawia ze sobą i porównuje dwa wykreowane światy: Schulza i Kafki – *podaje informacje biograficzne na temat F. Kafki – *poszukuje literatury naukowej na temat

	<p>filozoficzny, historyczny, polityczny, społeczny, autobiograficzny)</p> <ul style="list-style-type: none"> – *redaguje wypowiedzi argumentacyjne na temat <i>Procesu</i>, m.in. zabiera głos w dyskusji, pisze wypracowanie (np. rozprawkę) 	<p>twórczości Kafki i jej kontekstów w różnych źródłach; wykorzystuje multimedialne źródła informacji i dokonuje ich oceny</p>
<p>13. Forma w życiu człowieka. Parodia, groteska, karykatura.</p> <p>W. Gombrowicz, <i>Ferdydurke</i> (fragmenty).</p> <p>Malarstwo: karnawał i groteska w sztuce europejskiej.</p> <p>Z. Łapiński, <i>Akcje i interakcje</i> (fragmenty <i>Ja, Ferdydurke</i>).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę oraz problematykę utworu – wskazuje w utworze cechy gatunkowe powieści i *powiastki filozoficznej – *rozpoznaje konwencje powieści (realistyczną, groteskową, oniryczną) i ich przenikanie się w poszczególnych fragmentach – przedstawia bohatera, wskazując różne jego „ja” oraz określając role (formy), jakie zostają mu narzucone – ocenia wpływ, jaki na bohatera mają inni ludzie – *ocenia, w jaki sposób (w ujęciu Gombrowicza) człowiek jest określany przez relacje międzyludzkie – interpretuje fragmenty utworu, np. przebudzenie bohatera, zaprowadzenie go do szkoły, pojedynk Syfona z Miętusem itp., odczytując ich treści symboliczne – wykorzystuje w interpretacji utworu potrzebne konteksty (historyczny, społeczny, filozoficzny, literacki) – ocenia obraz środowisk społecznych ukazanych w powieści: szkoła, dom (rodzina mieszczańska) dwór ziemiański, – wyjaśnia symboliczny sens kolejnych ucieczek Józia (ocenia, czy możliwe jest uwolnienie się człowieka od narzucanej mu formy) – *wyjaśnia, jak Gombrowicz rozumie dojrzałość i niedojrzałość człowieka – w czytanych fragmentach wskazuje elementy parodii, groteski, karykatury, określa ich funkcje (np. kompromitacja określonych środowisk społecznych, zachowań, postaw itp.) – *wskazuje aluzje literackie i kulturowe; określa ich funkcje – interpretuje groteskową symbolikę części ciała – wskazuje sformułowania charakterystyczne dla groteskowego kodu Gombrowicza i wyjaśnia ich sens (np. <i>pupa, gęba, łydka, patrzeć belfrem</i>) – redaguje wypowiedzi argumentacyjne na temat <i>Ferdydurke</i> i twórczości Gombrowicza; zabiera głos w dyskusji, pisze wypracowanie (np. rozprawkę) – na podstawie powieści i wybranych dzieł sztuki wyjaśnia, czym jest groteska i jakie są jej cechy – czyta ze zrozumieniem literaturę naukową poświęconą powieści Gombrowicza, wykorzystuje zawarte w niej informacje 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje podstawowe informacje biograficzne o Gombrowiczu – na podstawie sytuacji Józia ocenia sytuację człowieka uwikłanego w formę – wyjaśnia, jak można rozumieć Gombrowiczowską Formę – ocenia stylistyczną wartość elementów nonsensu, absurdu, deformacji – *wskazuje związek groteski (w języku i stylu powieści) z obrazem deformacji osobowości człowieka pod wpływem interakcji z innymi ludźmi – definiuje pojęcia *parodii i karykatury – *wskazuje przykłady stylistycznego dysonansu stosowanego przez autora, wyjaśnia jego mechanizm i funkcje – *rozumie pojęcie parafrazy; wskazuje parafrazy w tekście utworu i określa ich funkcje – przedstawia samodzielnie przygotowany referat (lub prezentację) na temat groteski w literaturze i sztuce europejskiej; wykorzystuje materiały ilustracyjny

<p>14. *Nieokreślone, fantastyczne, absurdalne... Groteskowa wizja końca świata w dramacie Witkacego.</p> <p>*S. I. Witkiewicz, Szewcy.</p> <p>Malarstwo: <i>Fantazja-Bajka</i> i inne obrazy Witkacego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia tematykę, treść oraz problematykę utworu – *opisuje przestrzeń sceniczną w kolejnych aktach i określa jej funkcje – *przedstawia postacie i przebieg wydarzeń – *charakteryzuje przedstawione w <i>Szewcach</i> trzy fazy rewolucji; odczytuje aluzje polityczne – *przedstawia Witkacowską wizję pracy i pracownika – *dostrzega w <i>Szewcach</i> elementy nadrealizmu i ekspresjonizmu – *rozpoznaje groteskę i określa jej funkcje – *interpretuje przedstawioną w dramacie wizję świata; przedstawia katastroficzne przecucia Witkacego – *interpretuje wskazane fragmenty dramatu, uwzględniając: <ul style="list-style-type: none"> • specyfikę języka (np. gry językowe) • wymieszanie konwencji estetycznych (komizmu i tragizmu) • groteskowy charakter świata przedstawionego – *charakteryzuje język i styl dramatu, wskazując: <ul style="list-style-type: none"> • wymieszanie stylów • neologizmy • hybrydy • aluzje i przytoczenia • parafrazy • gry językowe Witkacego; • ocenia ich funkcje i ogólny efekt artystyczny – *interpretuje dramat, wykorzystując kontekst historyczny, społeczny, polityczny, filozoficzny – *porównuje <i>Szewców</i> z innymi rodzajami dramatu, np. antycznym, klasycznym, szekspirowskim, romantycznym – *redaguje wypowiedzi argumentacyjne na temat <i>Szewców</i> i twórczości Witkacego; zabiera głos w dyskusji, pisze wypracowanie (np. rozprawkę) – *w różnych źródłach poszukuje informacji o Witkacym i jego twórczości 	<ul style="list-style-type: none"> – * charakteryzuje świat wykreowany w dramacie Witkacego, wskazując jego nieokreśloność, nielogiczność, fantastyczność i absurdalność – *interpretuje <i>Szewców</i> jako dramat katastroficzny, polityczny, filozoficzny; porównuje różnorodne propozycje odczytania utworu – * przedstawia myśl filozoficzną Witkacego obecną w dramacie – *porównuje język, jakim mówią różne postacie sceniczne – * wskazuje w utworze wymieszanie konwencji estetycznych (patosu i trywialności, grozy i komizmu itp.) – *w różnych elementach dramatu rozpoznaje i interpretuje aluzje i nawiązania kulturowe – *wskazuje elementy groteski w języku (wymieszanie różnych stylów, nieadekwatnych form językowych itp.) – *interpretuje język utworu (kompromitacja jałowości XX-wiecznych intelektualistów, parodia stylu modernistycznego, wprowadzenie komizmu itp.) – *prezentuje wiadomości o życiu i twórczości Witkacego np. w formie referatu – *na przykładzie <i>Szewców</i> określa, na czym polega nowatorstwo artystyczne dramatów Witkacego – *określa miejsce Witkacego i jego dramatów na tle przemian teatralnych w dwudziestoleciu międzywojennym – *podaje informacje o recepcji dramatów Witkacego – po roku 1956, m.in. przywołuje teatr Kantora
<p>15. *Dobro i zło, czyli diabeł w komunistycznym świecie. *M. Bułhakow, <i>Mistrz i Małgorzata.</i></p> <p>Fragmenty <i>Fausta</i> J.W. Goethego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia tematykę oraz problematykę utworu – *streszcza powieść (lub jej fragmenty) – * określa zasadę kompozycyjną powieści: wskazuje różne plany narracyjne i dwa typy narracji – * rozpoznaje konwencje literackie i ich przemiany; interpretuje powiązanie elementów realistycznych i fantastycznych – * określa cechy gatunkowe utworu na różnych jego płaszczyznach – *charakteryzuje obraz Moskwy lat 30. (różne aspekty życia w komunistycznej Rosji) – *przedstawia działalność Wolanda i jego świty – *przedstawia prawdę o mieszkańcach Moskwy ujawnioną przez Wolanda (obraz 	<ul style="list-style-type: none"> – *określa funkcje wprowadzenia w powieści motywów fantastycznych i metafizycznych – *określa rolę Poncjusza Piłata w historii Jezui – * interpretuje motywy symboliczne (np. ogień, burza, woda, lot, światło słońca i światło księżycy, noc itp.), odczytując przekaz powieści – *przedstawia funkcjonowanie w powieści motywu mistrza i ucznia, wprowadza kontekst innych znanych sobie tekstów kultury – *rozpoznaje w powieści motywy faustowskie i określa ich funkcje – *interpretuje motto powieści – * w wypowiedziach na temat powieści wykorzystuje informacje znalezione samodzielnie w różnych źródłach – *sięga do literatury naukowej, aby pogłębić

	<p>człowieka i społeczeństwa w totalitarnym państwie)</p> <ul style="list-style-type: none"> – *odczytuje moralistyczne przesłanie powieści – *dostrzega obecność motywów symbolicznych (np. słońca i księżyca, wody i ognia, lotu, metamorfozy); odczytuje ich znaczenia – *interpretuje funkcjonowanie w utworze motywów i nawiązań biblijnych; rozpoznaje aluzje, parafrazy i przekomponowania wątków biblijnych – *zabiera głos w dyskusji na temat problematyki utworu, formułuje tezy i popiera je argumentami odnoszącymi się do tekstu – *redaguje rozprawkę związaną z problematyką utworu 	<p>interpretację powieści</p> <ul style="list-style-type: none"> – *redaguje esej związany z problematyką utworu
<p>16. Katastrofizm lat 30.</p> <p>J. Czechowicz, przez kresy; Żal.</p> <p>Cz. Miłosz, O książce.</p> <p>K. I. Gałczyński, Koniec świata. Wizje świętego Ildefonsa...</p> <p>Wiersze K.I. Gałczyńskiego poznane w szkole podstawowej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę, treść i problematykę wierszy – w czytanych wierszach dostrzega odbicie nastrojów lat 30. – wskazuje polityczne i społeczne źródła nastrojów katastroficznych – wyjaśnia, czym była tzw. Druga Awangarda; *wymienia jej twórców, grupy poetyckie, pisma literackie (<i>Żagary, Kwadryga</i>); – przedstawia wspólne cechy twórczości poetów Drugiej Awangardy (m.in. wizyjność, kreatywność, katastrofizm) – dokonuje analizy i interpretacji wierszy Czechowicza: <ul style="list-style-type: none"> • określa nastrój i wskazuje jego źródła • wyodrębnia obrazy poetyckie, charakteryzuje je i opisuje • *rozpoznaje konwencję oniryczną • wskazuje katastroficzne wizje; *interpretuje ich symbolikę • przedstawia cechy „wiejskiej arkadii” poety • rozpoznaje budowę wersyfikacyjno-składniową (wiersz wolny, brak regularnej akcentacji, ciągi skojarzeń, brak wielkich liter i interpunkcji itp.) • wskazuje stylistyczne wykładniki muzyczności, (instrumentację głoskową, onomatopeje, środki służące rytmizacji itp.); określa ich funkcje – podaje informacje o Czechowiczu; wykorzystuje kontekst biograficzny w interpretacji wierszy – dokonuje analizy i interpretacji wiersza Miłosza: <ul style="list-style-type: none"> • określa ją liryczne i sytuację liryczną • *rozpoznaje konwencję literacką • wyodrębnia obrazy poetyckie, *dostrzega ich wewnętrzną kontrastowość • wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje • wyjaśnia symboliczne znaczenie motywu tytułowej książki • określa wartości uniwersalne, o których 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje podstawowe informacje o wileńskich żagarystach (zwłaszcza o Miłoszu), wyjaśnia tytuł pisma – uzasadnia popularność motywu apokalipsy i apokaliptycznej wizyjności w twórczości katastrofistów – odczytuje głośno wiersze Czechowicza, interpretując je głosowo – *wyjaśnia, jak na muzyczność wierszy Czechowicza wpływa brak wielkich liter i znaków przestankowych – rozpoznaje 13-zgłoskowiec i interpretuje jego wykorzystanie w wierszu Miłosza, – *w wierszu Miłosza odczytuje echa przeczcucia „zmierchu kultury” – komentuje występujące w wierszu Miłosza relacje między realnym czasem historycznym a biblijnym czasem apokalipsy, wyciąga wnioski – przedstawia sposób wykorzystania i funkcje aluzji biblijnych w wierszu Gałczyńskiego – redaguje wypowiedź argumentacyjną (np. rozprawkę, *interpretację porównawczą) na temat czytanych wierszy

	<p>mówi utwór</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa, jaki portret ludzi swej epoki kreśli poeta (krytyka współczesności) – w wierszach Gałczyńskiego rozpoznaje groteskę, satyrę, liryzm itp. – w wierszach wskazuje i *interpretuje symbolikę apokaliptyczną (biblijną) – określa główne cechy poetyki katastroficzej (np. nawiązanie do tradycji symbolizmu, wizyjność) – opisuje budowę wierszy, odróżnia wiersze tradycyjne od awangardowych – w czytanych utworach wskazuje środki językowe o funkcji ekspresywnej, np. formy kontrastywne, określenia dynamizujące wypowiedź, hiperbolizacje, metafory nacechowane emocjonalnie, inne środki składniowe i leksykalne – redaguje wypowiedź argumentacyjną (np. rozprawkę) na temat czytanych wierszy 	
<p>17. Pokolenie wojenne – czyli katastrofa spełniona.</p> <p>K. K. Baczyński, Pokolenie; Elegia o... [chłopcu polskim]; Z lasu; Wyroki; *** Niebo złote ci otworzę.</p> <p>T. Gajcy, Przesłanie.</p> <p>K. K. BACZYŃSKI, Pokolenie (rysunek).</p> <p>E. Demarczyk, <i>Wiersze wojenne</i>, sł. K. K. Baczyński, muz. Z. Konieczny.</p> <p>P. RODAK, WYOBRAŻNIA POETÓW SPEŁNIONEJ APOKALIPSY (FRAGM.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę, treść i problematykę wierszy – interpretuje wiersze, formułując wnioski na podstawie analizy, m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • określa nastrój i wskazuje tworzące go środki stylistyczne i kompozycyjne • określa charakter przestrzeni, interpretuje wypełniające ją elementy • wyodrębnia obrazy poetyckie • rozpoznaje symboliczno-wizyjny charakter i *konwencję oniryczną • interpretuje motywy symboliczne • określa segmentację wierszy • określa, kim jest podmiot liryczny (indywidualny i zbiorowy) wierszy • wskazuje środki językowe i stylistyczne sygnalizujące, iż poeta (podmiot liryczny) mówi w imieniu pokolenia – wyjaśnia, jak Baczyński postrzegał tragizm swego pokolenia – nazywa wartości obecne w czytanych utworach – przedstawia poetów pokolenia wojennego: Baczyńskiego, Gajcego, Borowskiego – wyjaśnia określenie „poeci spełnionej przepowiedni” (lub: „spełnionej apokalipsy”) – na podstawie czytanych wierszy przedstawia obraz wojny jako: <ul style="list-style-type: none"> • apokalipsy (uwzględnia ich poetykę, rozpoznaje cechy stylu ekspresjonistycznego) • rozpadu ogólnoludzkiego porządku • upadku uniwersalnych wartości – syntetycznie wyjaśnia, jak poeci wojenni pojmowali obowiązek moralny poety i człowieka – odwołując się do czytanych utworów, wyjaśnia, na czym polegał tragizm i heroizm pokolenia wojennego – czyta ze zrozumieniem fragment tekstu naukowego na temat wyobraźni poetyckiej – redaguje wypowiedź argumentacyjną (itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje istotę tragizmu pokolenia wojennego wyrażonego w wierszach Baczyńskiego – na podstawie czytanych wierszy przedstawia historiozofię poety – przeprowadza samodzielną analizę i interpretację <i>Pokolenia</i> (lub innego wiersza) Baczyńskiego; bierze pod uwagę świadomość pokoleniową, pejzaż, obraz człowieka, motywy apokaliptyczne itp. – *zestawia konstrukcję podmiotu lirycznego w wierszach Gajcego i Baczyńskiego – podaje podstawowe informacje o podziemnym życiu literackim i kulturalnym na ziemiach polskich w czasie okupacji – syntetycznie przedstawia wyłaniający się z czytanych wierszy obraz pokolenia, którego młodość przypadła na czas wojny – *porównuje wiersze poetów okupacyjnych (np. Baczyńskiego) z utworami przedwojennych katastrofistów (np. Czechowicza) – redaguje wypowiedź argumentacyjną (np. rozprawkę, *interpretację porównawczą, *esej) na temat czytanych wierszy

	rozprawkę) na temat czytanych wierszy	
<p>18. Pytania o sprawy ostateczne.</p> <p>K. Iłakowiczówna, <i>O, Boże...</i></p> <p>Grafika: B.W. Linke, <i>Egzekucja w ruinach getta</i> i inne prace z cyklu <i>Kamienie krzyczą</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę, treść i problematykę wiersza – interpretuje wiersz, wykorzystując kontekst historyczny – wskazuje środki stylistyczne, określa ich funkcje – wskazuje i interpretuje obecność w wierszu symbolikę chrześcijańską – rozpoznaje cechy gatunkowe utworu (lamentacja, litania) i określa ich funkcje – określa zadania, przed jakimi literatura (i sztuka) stanęła po wojnie, wskazuje tematy i problemy, z którymi musiała się zmierzyć – interpretuje grafiki Linkego; wskazuje środki plastyczne, którymi twórca oddał grozę zagłady 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w wierszu stylizację modlitewną, wskazuje tworzące ją środki językowe, określa ich funkcje – wskazuje tytuły książek będących literackimi świadectwami zbrodni i ich autorów (np. J. Czapski, <i>Na nieludzkiej ziemi</i>); krótko je prezentuje – porównuje sposób oddania bezmiaru zbrodni i sposobu jej wyrażenia w wierszu i dziele plastycznym
<p>19. Obóz koncentracyjny według Borowskiego.</p> <p>T. Borowski, <i>Proszę państwa do gazu;</i> <i>Ludzie, którzy szli.</i></p> <p><i>Pasażerka</i>, film w reż. A. Munka</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę, treść oraz problematykę utworu (-ów) – relacjonuje i interpretuje opowiadanie (-a), wykorzystując wiedzę o obozach koncentracyjnych i o biografii autora – wskazuje w opowiadaniu (-ach) warstwę dokumentarną i literacką – interpretuje opowiadanie (-a), opierając się na analizie tekstu, m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • opisuje rzeczywistość obozową • analizuje ludzkie postawy i sposób ich przedstawienia – przedstawia wizję obozu opisaną przez Borowskiego (wytwór kultury europejskiej; model państwa totalitarnego) – na przykładzie Tadka i innych postaci charakteryzuje więźnia obozów hitlerowskich, wykazuje jego uprzedmiotowienie – wyjaśnia określenie: „człowiek zlagrowany” – odróżnia Tadka – bohatera literackiego od postaci pisarza – *uzasadnia, iż opowiadania Borowskiego mają wymiar moralistyczny, a nie nihilistyczny – odwołując się do tekstu, charakteryzuje styl, jakim pisane są opowiadania i sposób prowadzenia narracji (behawioryzm, lapidarność) – charakteryzuje język obozowy; wskazuje specyficzne słownictwo i *określa wpisany w nie obraz świata – redaguje notatkę syntezującą – zabiera głos w dyskusji na temat sposobów pokazania zbrodni i ludobójstwa w literaturze, formułuje tezy i uzasadnia je, odwołując się do utworu i jego kontekstów – redaguje wypowiedzi argumentacyjne (np. rozprawkę) na temat utworu Borowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie mentalności obozowej, wskazuje i ocenia jej zasady – *przedstawia koncepcję człowieka totalitarnego (H. Arend), odnajduje go w postaciach Borowskiego – rekonstruuje obraz natury ludzkiej wyłaniający się z opowiadań Borowskiego; konfrontuje go z systemem wartości uniwersalnych i chrześcijańskich – przedstawia kontrowersje, jakie budziły opowiadania Borowskiego („sprawa Borowskiego”) – *przedstawia diagnozę kultury europejskiej postawioną przez Borowskiego (cywilizacyjna utopia zamieniona w mechanizm ludobójstwa) – *wyjaśnia, jaki związek z przedstawioną wizją człowieka „urobionego” przez obóz ma behawiorystyczny styl opowiadań – poszukuje w różnych źródłach wiadomości o utworach literackich i filmach dokumentujących zbrodnie hitlerowskich obozów koncentracyjnych; sporządza bibliografię – *interpretuje opowiadania, wykorzystując konteksty literackie i filmowe; porównuje różne spojrzenia na niemieckie obozy koncentracyjne, relacje między katem a ofiarą, konsekwencje zbrodni itp.

<p>20. Świat nie uwierzył... Prawda o łagrach.</p> <p>G. Herling-Grudziński, <i>Inny świat</i> (fragmenty).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę, treść oraz problematykę utworu – relacjonuje utwór, wykorzystując historyczną wiedzę o łagrach sowieckich – wskazuje w utworze warstwę dokumentarną i literacką – na podstawie utworu przedstawia metody fizycznego i psychicznego niszczenia ludzi w państwie sowieckim; przywołuje fakty, cytuje fragmenty – charakteryzuje system obozów sowieckich jako obraz totalitaryzmu – rozpoznaje w powieści cechy pamiętnika, m.in. określa <ul style="list-style-type: none"> • zasadę kompozycyjną • sposób uporządkowania materiału • sposób prowadzenia narracji – interpretuje tytuł i motto powieści – formułuje główny problem i przesłanie utworu – interpretuje <i>Inny świat</i> jako wyraz odmowy poddania się złu – w interpretacji utworu wykorzystuje konteksty: historyczny, autobiograficzny, egzystencjalny, filozoficzny – *wymienia inne ważne publikacje i ich autorów ukazujące „archipelag GUŁag” – poszukuje literatury naukowej (np. dokumentarnej, historycznej) w różnych źródłach, aby poszerzyć wiedzę o omawianych zagadnieniach – zabiera głos w dyskusji na temat sposobów pokazania zbrodni i ludobójstwa w literaturze oraz postaw wobec zła; formułuje tezy i uzasadnia je, odwołując się do utworu i jego kontekstów – redaguje wypowiedzi argumentacyjne (np. rozprawkę) na temat powieści G. Herlinga-Grudzińskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje podstawowe informacje o Herlingu-Grudzińskim jako więźniu łagrów i wybitnym pisarzu emigracyjnym, a także o środowisku „Kultury” paryskiej – wskazuje introspekcję jako metodę pisarską związaną z moralistycznym przesłaniem utworu – porównuje obraz człowieka w sytuacji ekstremalnej w opowiadaniach Borowskiego i <i>Innym świecie</i> (przedstawia istotę „sporu” Grudzińskiego z Borowskim) – porównuje styl opowiadań Borowskiego i <i>Innego świata</i> – formułuje własne wnioski i sądy na temat różnych wizji „świata za drutami” oraz postaw ludzkich w sytuacji ekstremalnej – w interpretacji <i>Innego świata</i> wykorzystuje wiadomości z literatury naukowej; syntetyzuje je i przetwarza
<p>21. Opowieść o powstaniu w getcie warszawskim. Literacki reportaż.</p> <p>H. Krall, <i>Zdążyć przed Panem Bogiem.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę, treść oraz problematykę utworu – relacjonuje i interpretuje utwór, wykorzystując wiedzę o powstaniu w getcie warszawskim i o biografii autora – przedstawia faktograficzny charakter książki, m.in. wyjaśnia: <ul style="list-style-type: none"> • kim jest Edelman i jaką rolę odegrał w powstaniu w getcie warszawskim • jak wyglądało życie w getcie • jak przebiegało powstanie – określa cechy utworu, które zbliżają go do literatury pięknej oraz te, które nadają mu wartość dokumentu – wskazuje w utworze cechy reportażu (*reportażu literackiego) – wskazuje dwie płaszczyzny czasowe relacji Edelmana i określa, co je łączy – na podstawie relacji Edelmana interpretuje wybuch powstania w getcie jako walkę o godną śmierć – interpretuje tytuł utworu – wyjaśnia, dlaczego Edelman odrzuca 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje utwór, wykorzystując różnorodne konteksty: historyczny, egzystencjalny, filozoficzny, literacki, kulturowy, religijny – porównuje opisy śmierci Żydów w getcie z literacką tradycją „pięknej” śmierci w walce – charakteryzuje styl relacji Edelmana – w języku reporterki rozpoznaje różne style i konwencje językowe (np. mowę pozornie zależną, język medycznego raportu) i określa ich funkcje – przygotowuje i wygłasza prezentację: „Literackie świadectwa lat wojny i okupacji – dokument czy literatura piękna?”, wykorzystuje samodzielnie znalezione materiały ilustracyjne

	<p>heroizację powstania w getcie</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie słowa „holocaust” – redaguje wypowiedzi argumentacyjne (np. rozprawkę) na temat problematyki utworu – zbiera materiały do syntezy: „Literackie świadectwa lat wojny i okupacji”, m.in.: opracowuje bibliografię najważniejszych pozycji <p>gromadzi wiadomości o ich autorach, wykorzystując informacje z różnych źródeł, w tym – internetu</p>	
<p>22. Powstanie warszawskie - relacja cywila.</p> <p>M. Białoszewski, <i>Pamiętnik z powstania warszawskiego</i> (przypomnienie ze szkoły podstawowej).</p> <p>Filmy: <i>Kanał</i>, reż. A. Wajda; <i>W ciemności</i>, reż. A. Holland.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem tematyki oraz problematyki utworu Białoszewskiego oraz jego związku w wydarzeniami historycznymi – wykazuje faktograficzny charakter pamiętnika – przedstawia obraz powstania warszawskiego, jaki Białoszewski zawarł w <i>Pamiętniku</i> – wyjaśnia, na czym polegał (ukazany w <i>Pamiętniku</i>) tragizm i heroizm ludności cywilnej w powstaniu – rozpoznaje cechy gatunkowe utworu (pamiętnik) – przedstawia kompozycję utworu i wyjaśnia jej funkcję – analizuje język <i>Pamiętnika</i>; odnajduje w nim cechy relacji mówionej i określa funkcję tego zabiegu – analizuje wybrany obraz filmowy ukazujący tragedię Warszawy i jej mieszkańców w czasie wojny i powstania: <ul style="list-style-type: none"> • omawia koncepcję filmu • przedstawia narrację filmową • wskazuje środki filmowe i określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje <i>Pamiętnik z powstania warszawskiego</i> z innymi tekstami kultury przedstawiającymi walkę z niemieckim okupantem (np. <i>Kamieniami na szaniec</i>, piosenkami powstańczymi) – określa, które cechy zbliżają utwór do literatury pięknej, a które – do publicystyki (dokumentu) – porównuje obraz powstania warszawskiego ukazany w <i>Pamiętniku</i> oraz w wybranym filmie
<p>23. Człowiek, który ocalał.</p> <p>T. Różewicz, <i>Ocalony; Termopile polskie; Lament</i>.</p> <p>Sztuka: J. Szajna, <i>Ściana butów</i>; A. Wróblewski, <i>Rozstrzelanie surrealistyczne</i>.</p> <p>Stanisław Burkot [<i>Formuła poezji Tadeusza Różewicza</i>].</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę i problematykę wierszy – interpretuje wiersze, wykorzystując kontekst historyczny oraz konteksty literackie – określa, kim jest podmiot liryczny wypowiadający się w wierszach Różewicza – interpretuje anonimowość bohatera wierszy Różewicza – charakteryzuje ukazanego w poezji Różewicza człowieka, który „ocalał” – wykazuje moralistyczny wymiar utworów Różewicza (diagnoza rozpadu wartości, „poszukiwanie nauczyciela i mistrza”, który pomoże odbudować ład) – charakteryzuje budowę i język artystyczny wierszy Różewicza, wyjaśnia jego ideowe przesłanie – w wierszach Różewicza dostrzega zatarcie granicy między językiem poezji a językiem prozy, ilustruje je przykładami – * w czytanych wierszach dostrzega demitologizację śmierci i określa jej funkcję – przedstawia syntetycznie zawarty w poezji Różewicza obraz człowieka i świata „po katastrofie”; formułuje tezy, uzasadnia je na podstawie analizy wierszy, ilustruje 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersze Różewicza, wykorzystując różne konteksty, m.in. egzystencjalny, filozoficzny, religijny, biblijny, kulturowy – rozpoznaje cechy gatunkowe <i>Lamentu</i> (lamentacja), *wskazuje tradycję literacką, interpretuje funkcję stylizacji – wyjaśnia, w jakim sensie bohater poezji Różewicza jest okaleczony; odwołuje się do treści wierszy, przytacza cytaty – *identyfikuje pokolenie literackie, do którego należy Różewicz; wskazuje cechy wspólne (dla pokolenia) i indywidualne (poety) – w czytanych wierszach rozpoznaje motywy antyczne i biblijne oraz aluzje kulturowe; interpretuje ich funkcje – *redaguje interpretację porównawczą np. wybranego wiersza Różewicza i obrazu A. Wróblewskiego lub wybranego wiersza Różewicza i wiersza innego poety związanego z wojną i Zagładą – rozpoznaje specyfikę tekstu naukowego; analizuje sposób prowadzenia wywodu, wskazuje tezy i argumentacje

	<p>wypowiedź cytatai</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje sposób ukazania okrucieństwa wojny i ludobójstwa w poezji Różewicza i obrazach A. Wróblewskiego oraz instalacjach J. Szajny – redaguje interpretację wiersza Różewicza; formułuje hipotezę interpretacyjną i uzasadnia ją na podstawie analizy utworu – wykorzystuje literaturę naukową do pogłębienia interpretacji wiersza Różewicza 	
<p>24. Heroizm ludzi wolnych.</p> <p>A Świrszczyńska, <i>Budując barykadę; Jej śmierć ma szesnaście lat; Strzelać w oczy człowieka.</i></p> <p>F. de Goya, <i>Rozstrzelanie powstańców madryckich.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę i problematykę wierszy – interpretuje wiersze, wykorzystując potrzebne konteksty (historyczny, biograficzny, egzystencjalny, literacki) – określa, kim jest podmiot liryczny i bohater liryczny wierszy – przedstawia sytuację liryczną – odczytuje treści symboliczne – przedstawia segmentację wierszy i określa jej funkcję – wskazuje w wierszach środki stylistyczne (m.in. powtórzenia, anafory, metafory, paradoksy) i określa ich funkcje – wyjaśnia, na czym polega heroizm ludzi przedstawionych w wierszach – rozpoznaje wartości obecne w wierszach – porównuje dramat ginących ukazany w poezji i w malarstwie; *uwzględnia specyfikę tworzywa różnych sztuk – redaguje wypowiedzi argumentacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> – *syntetycznie przedstawia sposoby artystyczne, którymi pisarze i poeci starali się oddać cierpienie ludzi podczas wojny i okupacji – porównuje wiersze Świrszczyńskiej, z utworami innych twórców pokolenia wojennego – przedstawia funkcjonowanie motywu oczu ludzkich w literaturze i sztuce, odczytuje treści symboliczne – porównuje wiersze Świrszczyńskiej i <i>Pamiętnik z powstania warszawskiego</i> Białoszewskiego – *redaguje interpretację porównawczą wybranego wiersz Świrszczyńskiej i K. Baczyńskiego
<p>25. *O tragedii narodu żydowskiego – przez pryzmat romantycznego widzenia świata.</p> <p>W. Broniewski, <i>*Ballady i romanse</i></p> <p>A. Mickiewicz, <i>Romantyczność</i></p> <p>;</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia tematykę, treść i problematykę wiersza – *interpretuje utwór, odnajdując w nim literackie świadectwo Holokaustu – *analizuje wiersz, m.in. określa: <ul style="list-style-type: none"> • formę poetycką i nadawcę • ukazanych bohaterów, • sytuację liryczną • funkcje środków stylistycznych i kompozycyjnych • ukształtowanie języka artystycznego – *rozpoznaje w utworze cechy gatunkowe ballady (narracja i narrator, opowieść, ludowy bohater, rytmiczność i melodyjność, stylizacje językowe) – *wskazuje nawiązanie do ballady <i>Romantyczność</i> i określa jego funkcję – *określa funkcje motywów biblijnych – *wskazuje środki artystyczne służące uwzniośleniu i uniwersalizacji przedstawionego wydarzenia – *interpretuje treści symboliczne wiersza 	<ul style="list-style-type: none"> – *interpretuje utwór, wykorzystując potrzebne konteksty: historyczny, literacki, kulturowy i egzystencjalny – *określa sposób przywołania tradycji romantycznej i określa jej funkcję w budowaniu przekazu – *rozpoznaje w wierszu stylizację językową i określa jej funkcje – *wskazuje zróżnicowanie stylistyczne wiersza i określa jego funkcję – *dostrzega w utworze zmianę konwencji literackiej – *podaje najważniejsze wiadomości biograficzne o autorze
<p>26. Socrealizm. Literatura czy propaganda?</p> <p>Budownictwo socrealistyczne, np.: Pałac Kultury i Nauki w Warszawie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia termin: socrealizm (realizm socjalistyczny) – podaje główne założenia i cechy sztuki socrealistycznej, wskazuje je w przykładowych tekstach kultury – przedstawia (syntetycznie) warunki polityczne i społeczne w różnych okresach PRL-u i ich wpływ na sztukę (naciski 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje przykładowe socrealistyczne teksty kultury, wskazując w nich środki indoktrynacji – * przedstawia założenia materializmu dialektycznego, sięgając do filozofii Marksa i Engelsa – ocenia, jaki wpływ miała nowomowa na język literatury i świadomość społeczeństwa – określa, jak socrealizm wpłynął na wyobraźnię

<p>Plakat socrealistyczny.</p> <p>Film: A. Wajda, <i>Człowiek z marmuru.</i></p> <p>Muzyka: piosenki socrealistyczne, np.: <i>Budujemy nowy dom</i> wyk. Chór Czejanda.</p>	<p>polityczne, indoktrynacja, propaganda, cenzura, zakłamywanie rzeczywistości, przemilczanie niewygodnych tematów, aluzyjność; w okresie późniejszym – nurt opozycji)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje obszary życia i sztuki, w których panowała indoktrynacja, podaje przykłady – wyjaśnia termin: nowomowa w odniesieniu do języka władzy totalitarnej; przedstawia jej przykłady, uzasadnia szkodliwość społeczną – *przedstawia najważniejsze osiągnięcia polskiej szkoły filmowej, wymienia jej głównych twórców i ich dzieła 	<p>zbiorową Polaków (nowy panteon bohaterów, kult jednostki)</p> <ul style="list-style-type: none"> – podaje podstawowe informacje o Pokoleniu '56 – określa miejsce w literaturze PRL-u takich twórców, jak M. Nowakowski, L. Tyrmand, M. Hłasko („wolność na peryferiach”)
<p>27. Przeróżająca wizja przyszłości w świecie walczących totalitaryzmów. Antyutopia polityczno-społeczna.</p> <p>G. Orwell, Rok 1984.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę oraz problematykę powieści – streszcza, opowiada utwór (lub jego fragmenty) – wskazuje cechy gatunkowe powieści, rozpoznaje antyutopię – wyjaśnia termin: antyutopia – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego: <ul style="list-style-type: none"> • określa czas i miejsce wydarzeń • przedstawia (charakteryzuje) głównego bohatera i inne postacie • przedstawia akcję, wątki i główne motywy • określa sposób prowadzenia narracji – *ocenia, czy konwencja literacka utworu jest realistyczna, czy fantastyczna; podaje argumenty – opisuje sytuację przedstawionego w utworze świata przyszłości – przedstawia trzy ideologie świata przyszłości (angsoc, komunizm, kult Nie-Ja), *dostrzega polityczne aluzje – opisuje sytuację mieszkańców Oceanii, rozpoznając w nim cechy społeczeństwa w państwie totalitarnym – przedstawia sposoby zniewalania człowieka w totalitarnym państwie Oceanii (m.in. przez redukcję języka i stosowanie nowomowy) – wyjaśnia określenie <i>nowomowa</i> – tworzy wypowiedź argumentacyjną na temat sytuacji jednostki w państwie przedstawionym przez Orwella 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje źródła tragizmu głównego bohatera; opisuje jego przemiany – przedstawia strukturę społeczeństwa Oceanii, charakteryzując jego warstwy – określa, jaką rolę w państwie Wielkiego Brata odgrywały propaganda i aparat przemocy – rekonstruuje obraz życia w Oceanii narzucany przez propagandę; ocenia jego funkcję polityczną – wyjaśnia, na czym polegało prostowanie języka; podaje przykłady z powieści – określa perspektywę, z jakiej prowadzona jest narracja – i jej funkcje – interpretuje utwór, wykorzystując różne konteksty; m.in. wskazuje analogie historyczne (do państwa opisanego w powieści) – *wyjaśnia, na czym polega ich znaczenie powieści dla kultury i myśli politycznej XX w.
<p>28. Literatura w kraju i na emigracji.</p> <p>Andrzej Bobkowski, <i>Szkice piórkiem</i> (fragmenty).</p> <p>Leopold Tyrmand. <i>Dziennik 1954</i> (fragmenty).</p> <p>Cz. Miłosz, <i>Zniewolony umysł</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia ogólnie dwa nurty polskiej literatury (krajowa i emigracyjna) – wyjaśnia, dlaczego po II wojnie światowej polska literatura rozwijała się na emigracji; – *podaje nazwiska najważniejszych jej przedstawicieli – przedstawia różne sposoby dążenia do ocalenia wolności twórcy w systemie stalinowskim – określa tematykę i problematykę czytanych fragmentów – rozpoznaje gatunkowe cechy dziennika – uzasadnia faktograficzny charakter dziennika Tyrmanda; wykorzystuje lekturę jako źródło 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje najważniejsze informacje o literaturze emigracyjnej, ocenia znaczenie „Kultury” paryskiej – gromadzi, przetwarza i porządkuje informacje o literaturze emigracyjnej i krajowej w czasach PRL-u; syntezuje wiadomości, tworzy bazę danych – opracowuje i wygłasza w klasie referat lub prezentację na temat literatury polskiej na emigracji po drugiej wojnie światowej – podaje informacje biograficzne o autorach czytanych tekstów; znajduje informacje w różnych źródłach, redaguje notatki i hasła encyklopedyczne

<p>(fragmenty).</p> <p>Film: A. Wajda, <i>Człowiek z marmuru</i>;</p> <p>R. Bugajski, <i>Przesłuchanie</i>.</p>	<p>informacji o życiu codziennym w PRL-u w latach 50.</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa, jaki obraz świata stworzonego przez władze komunistyczne wyłania się z czytanych fragmentów – dostrzega elementy humoru, sarkazmu, ironii, wyjaśnia ich funkcje – przedstawia sytuację pisarza (artysty) w państwie komunistycznym; odwołuje się do czytanych tekstów – charakteryzuje cechy gatunkowe i język utworu Miłosza; rozpoznaje esej – odczytuje paraboliczny charakter <i>Zniewolonego umysłu</i>; odnosi go do sytuacji intelektualistów w czasach stalinowskich – przedstawia tematykę i problematykę obejrzanego filmu; wykorzystuje potrzebne konteksty: historyczny, polityczny, społeczny i egzystencjalny – w znanych filmach wskazuje i interpretuje środki filmowe (na przykładzie wybranych scen) – syntezyzuje wiadomości na temat ograniczania wolności słowa przez reżim komunistyczny; znajduje wiadomości w różnych źródłach – *zabiera głos w dyskusji na temat konformizmu i nonkonformizmu intelektualistów w państwie totalitarnym; formułuje tezy i uzasadnia je; wykorzystuje w argumentacji wiadomości z przeczytanych tekstów 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje styl każdego z autorów, wskazuje charakterystyczne środki językowe i stylistyczne – *odczytuje dziennik Tyrmanda (fragmenty) jako demistyfikację rzeczywistości PRL-u
---	--	---

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

<p>1. Elementy sytuacji komunikacyjnej i funkcje tekstu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa pojęcie aktu komunikacji językowej – wyjaśnia, czym jest sytuacja komunikacyjna – wymienia elementy sytuacji komunikacyjnej (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst) i objaśnia je na przykładach – rozpoznaje i określa funkcje tekstu (ilustruje je przykładami) <ul style="list-style-type: none"> • informatywną • ekspresywną • impresywną • poetycką • *fatyczną • *magiczną – rozpoznaje w tekstach funkcję perswazyjną; wie, że jest ona odmianą funkcji impresywnej – wskazuje rodzaje tekstów o przewadze określonych funkcji – *rozpoznaje i określa funkcje języka (ilustruje je przykładami) <ul style="list-style-type: none"> • poznawczą • komunikacyjną • społeczną 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia język jako uporządkowaną strukturę, określając relacje między jego jednostkami – tworzy teksty eksponujące określony rodzaj funkcji
<p>2. Razem czy oddzielnie? O pisowni wyrazów i ich połączeń (część II)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zasady pisowni <ul style="list-style-type: none"> • partykuły trybu przypuszczającego z czasownikami, ze spójnikami i zaimkami oraz z innymi partykułami • partykuł innego typu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia sytuacje, w których te same połączenia wyrazów (ciągi liter) pisane są raz łącznie, innym razem – rozdzielnie; uzasadnia je – uzasadnia pisownię połączeń wyrazów,

	<ul style="list-style-type: none"> • przyimków złożonych • przedrostków, w tym przedrostków bardziej samodzielnych znaczeniowo • liczebnika <i>półtora</i> • elementów <i>ćwierć</i> i <i>pół</i> • złożonych nazw miejscowości • podwójnych nazwisk • par bliźniaczych oraz innych połączeń wyrazów • zapisów mieszanych cyfrowo-literowych i literowo-literowych <p>– stosuje wyżej wymienione zasady, tworząc teksty własne i redagując teksty cudze</p> <p>– wskazuje wyjątki od tych reguł</p> <p>– zna zasady odmiany liczebnika <i>półtora</i></p> <p>– rozstrzyga wątpliwości ortograficzne, korzystając ze słowników</p>	<p>odwołując się do zasad ortograficznych (zasady morfologicznej, historycznej, konwencjonalnej); wybiera zasadę właściwą w danej sytuacji</p>
3. Język potoczny	<p>– definiuje terminy: język potoczny, słownictwo potoczne, sytuacja komunikacyjna</p> <p>– rozróżnia sytuacje komunikacyjne publiczne i prywatne</p> <p>– charakteryzuje obraz świata, zawarty w potocznym słownictwie i frazeologii</p> <p>– przedstawia najważniejsze cechy potocznego słownictwa i frazeologii</p> <p>– odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa nacechowanego emocjonalnie i nacechowanego stylistycznie; podaje przykłady</p> <p>– rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym</p> <p>– wskazuje we współczesnym języku potocznym słownictwo oceniające pozytywnie</p> <p>– podaje najczęstsze cechy potocznej wymowy</p> <p>– rozróżnia pojęcia stylu i stylizacji</p> <p>– rozpoznaje stylizację na język potoczny w utworach literackich</p> <p>– redaguje notatki z lekcji (w różnych formach graficznych)</p>	<p>– uzasadnia, że język potoczny stanowi centrum polszczyzny</p> <p>– *wyjaśnia, na czym polega antropocentryzm języka potocznego; podaje przykłady świadczących o tym form z różnych poziomów języka</p> <p>– wykazuje w języku potocznym wpływ języka mówionego na składnię</p> <p>– wyjaśnia, czym są elipsa i anakolut; uzasadnia, że są typowe dla języka potocznego</p> <p>– definiuje terminy: wyrazy nacechowane stylistycznie, wyrazy potoczne, wyrazy pospolite, wulgaryzmy; wykazuje różnice między ich znaczeniami</p> <p>– definiuje termin: kolokwializacja</p>
4. Od nowomowy do neonowomowy. Perswazja, manipulacja, propaganda, indoktrynacja. Język reklamy. Język polityki.	<p>– wyjaśnia określenie „nowomowa” i podaje jej przykłady; objaśnia jej funkcje</p> <p>– przedstawia obraz świata i człowieka stworzony przez komunistyczną nowomowę</p> <p>– *wymienia i objaśnia funkcje nowomowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • perswazyjną • zakłócającą • rytualną • kontrolną • magiczną <p>– wyjaśnia znaczenie i pochodzenie określenia <i>homo sovieticus</i></p> <p>– wymienia językowe cechy polskiej nowomowy (formy czasowników, wielkie kwantyfikatory, konstrukcje o charakterze postulatycznym, określenia wojenne, nadawanie wyrazom nowych znaczeń i nowego nacechowania stylistycznego)</p> <p>– *wyjaśnia, czym jest tabu językowe i rozpoznaje jego obecność w tekstach</p>	<p>– ocenia, jaki wpływ miała nowomowa na świadomość społeczeństwa</p> <p>– uzasadnia, że komunistyczna nowomowa kreowała uproszczony, czarno-biały obraz świata (podaje przykłady)</p> <p>– charakteryzuje polską nowomowę pod względem językowym, omawia jej cechy</p> <p>– znajduje przykłady nowomowy w prasie (publicystyce) współczesnej</p> <p>– charakteryzuje neonowomowę pod względem językowym, omawia jej cechy</p> <p>– *opisuje obraz świata wyłaniający się z neonowomowy</p> <p>– wskazuje związki między perswazją i manipulacją oraz propagandą</p> <p>– rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy (na konkretnych przykładach)</p> <p>– rozpoznaje perswazję i manipulację w języku polityki (na przykładach konkretnych tekstów)</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przemiany językowe po 1989 roku (neonowomowę) – rozpoznaje w tekstach językowe cechy neonowomowy (gotowe schematy językowe, zapożyczenia z angielskiego, zmiana znaczeń słów) –* przedstawia najważniejsze cechy obrazu świata zawartego w neonowomowie – wyjaśnia terminy: perswazja, manipulacja, propaganda, indoktrynacja – przedstawia cele i cechy języka reklamy – charakteryzuje chwytów językowe stosowane w reklamie; rozpoznaje je w tekstach reklamowych – analizuje etyczne aspekty reklamy (na konkretnych przykładach) – przedstawia cele i cechy języka polityki 	
<p>5. Działania na tekście – synteza. *Trawestacja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna i stosuje procedurę pisania streszczenia – redaguje streszczenie wskazanego tekstu – streszczając dialog, stosuje właściwe konstrukcje składniowe – *wyjaśnia, czym jest parafraza – *parafrazuje wskazany tekst, wprowadzając zamierzone cechy stylistyczne – wie, czym jest notatka syntetyzująca, zna i stosuje zasady jej redagowania – pisze notatkę syntetyzującą wskazanego zagadnienia (np. z tematu lekcji) – *objaśnia termin: trawestacja 	<ul style="list-style-type: none"> – zna różne sposoby (procedury) pisania streszczenia – wskazuje różnice między streszczeniem a parafrazą –*wskazuje różnice między parodią i parafrazą